TAHSİN YÜCEL

KUMRU İLE KUMRU

ROMAN

1. basım: 2005
15. basım: Aralık 2013, İstanbul
E-kitap 1. Sürüm Şubat 2014, İstanbul
2013 tarihli 15. Basım esas alınarak hazırlanmıştır.

Yayına hazırlayan: Faruk Duman

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design
Kapak resmi: Semih Balcıoğlu

ISBN 9789750717116

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

TAHSİN YÜCEL

KUMRU İLE KUMRU

ROMAN

Tahsin Yücel’in Can Yayınları’ndaki diğer kitapları:

Aykırı Öyküler, 1989
Haney Yaşamalı, 1991
Peygamberin Son Beş Günü, 1992
Bıyık Söylencesi, 1995
Vatandaş, 1996
Ben ve Öteki, 1998
Komşular, 1999
Yalan, 2002
Mutfak Çıkmazı, 2005
Yapısalcılık, 2005
Yazın, Gene Yazın, 2005
Göstergeler, 2006
Gökdelen, 2006
Dil Devrimi ve Sonuçları, 2007
Golyan Devrimi, 2008
Yazın ve Yaşam, 2008
Sonuncu, 2010
Gün Ne Günü?, 2010
Kimim Ben?, 2011
Kendine Doğru Yolculuk, 2012

TAHSİN YÜCEL, 1933'te Elbistan'da doğdu. Galatasaray Lisesi'ni ve İÜ Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aynı bölümde uzun yıllar öğretim üyeliği yaptıktan sonra, 2000 yılında emekli oldu. Yazın araştırmalarına 1969'da yayımladığı *L'Imaginaire de Bernanos* ile başladı. 1973'te *Figures et Messages dans la Comédie Humaine*'i, 1979'da *Anlatı Yerlemleri*'ni, 1982'de *Dil Devrimi ve Sonuçları* ve *Yapısalcılık*'ı yayımladı. 1976'dan itibaren *Yazın ve Yaşam*, 1982'de *Yazının Sınırları*, 1991'de *Eleştirinin Abecesi*, 1993'te *Tartışmalar*, 1995'te *Yazın, Gene Yazın*, 1997'de *Alıntılar*, 1998'de *Söylemlerin İçinden* (1999 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü), 2000'de *Salaklık Üstüne Deneme*, 2003'te *Yüz ve Söz*, 2006'da *Göstergeler*, 2010'da *Gün Ne Günü?* ve 2011'de *Kimim Ben?* ile deneme ve eleştirilerini okurla buluşturdu. İlk romanı *Mutfak Çıkmazı* 1960'ta yayımlandı. Bunu 1975'te *Vatandaş*, 1992'de *Peygamberin Son Beş Günü* (1993 Orhan Kemal Roman Ödülü), 1995'te *Bıyık Söylencesi*, 2002'de *Yalan* (2003 Yunus Nadi ve 2003 Ömer Asım Aksoy roman ödülleri), 2005'te *Kumru ile Kumru*, 2006'da *Gökdelen* (2007 Balkanika Ödülü) ve 2010'da *Sonuncu* izledi. Öykü kitaplarından 1956 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanan *Haney Yaşamalı* 1955'te, *Düşlerin Ölümü* 1958'de (1959 TDK Öykü Ödülü), *Ben ve Öteki* 1983'te, *Aykırı Öyküler* 1989'da, *Komşular* 1999'da (1999 Dünya Kitap Yılın Kitabı Ödülü) ve *Golyan Devrimi* 2008'de yayımlandı. Tahsin Yücel'e 1984'te Azra Erhat Çeviri Yazını Üstün Hizmet Ödülü, 1997'de Fransız hükümeti tarafından Palmes Académiques Nişanı Commandeur derecesi verildi.

www.tahsinyucel.com

I

Yıllardan beri böyleydi işte, evde ya da sokakta ne zaman canını yaksalar, soluğu Meryem ebede alırdı Kumru, kafasına bir şey takıldığı zaman da ona koşardı, düşüp bir yerini kanattığı zaman da, sokakta çocuklar alay ettiği zaman da, anasından ya da kardeşlerinden dayak yediği zaman da. Meryem ebe, "N'oldu sana, doğuştan sürmelim?" diyerek bağrına basardı onu, ne sorunu varsa çözmeye çalışırdı. Ona iki tokat attı diye anasını bile payladığı, onunla alay ettiler diye mahallenin çocuklarını süpürgeyle kovaladığı çok olmuştu. Neden? Kendi torunlarını bile böylesine canla başla korumaması göz önüne alınacak olursa tutarlı bir açıklaması yoktu bunun. İkide bir, "O benim elime doğdu!" derdi ya, mahallenin tüm çocukları onun eline doğduğuna göre, bunu açıklamadan saymak gülünç olurdu. Kumru'nun yeri başkaydı işte. Kucağına oturtup saçlarını okşar, "Ağlama, güzelim, ağlama, doğuştan sürmelim," diye yineleyip dururdu. İçini çekerek gözlerini kurular, tüm sorunları adından kaynaklanıyormuş gibi, "Kuş adı koymayacaklardı sana, sana bunu yapmayacaklardı, hem de ötekinden sonra!" diye mırıldanırdı.

"Kuşların ömrü kısa olduğu için mi, Meryem ebe?" diye sorardı Kumru.

O gene içini çeker, "Bu kız bir akıl küpü!" diye mırıldanırdı, gene saçlarını okşardı.

"Öyle demek istemedim; ama sen de bilirsin ki kuşlar çok uzaklara gidebilir," derdi.

"Yani öteki dünyaya mı?" diye sorardı Kumru.

Meryem ebe tepeden tırnağa titrerdi.

"Ağzını hayra aç, gülüm," derdi. "Bacın gitti öbür dünyaya. Bir kız yetmedi mi? Ben kuşlar çok uzak memleketlere gidebilir demek istedim."

“Ben de gidecek miyim ki? Adımı Kumru koydular diye gurbete mi düşeceğim?”

“Düşmezsin inşallah,” diye yanıtlardı Meryem ebe. “Gitmezsin inşallah, ben seni bırakmam.”

Kumru’nun Pehlivan’la evlendirileceğini öğrenince de, “İşte korktuğum başıma geldi: kuş adı koymayacaklardı Kumru’ma,” diye mırıldanmış, uzun süre sessiz sessiz ağlamıştı. Hiç kuşkusuz, Kumru’nun bu adamla evlenip uzaklara gitmesini engellemek için elinden geleni yapar, istedikleri kadar başlık parası versinler, Avcı Kadir’in ağzından girip burnundan çıkar, gözdesinin istediği gibi bitirirdi bu işi. Ama Kumru, Pehlivan’ı istemediğini söylememişti kendisine, nice benzerleri için olduğu gibi onun için de kızların yazgısını babaların belirlemesinden daha doğal bir şey olamazdı. Bu nedenle, bir açıdan on yedisine yeni girdiği, bir başka açıdan on dokuzunun sonlarına yaklaştığı günlerde, İstanbul’dan kasabaya evlenmeye gelmiş olan otuzunu çoktan aşmış Pehlivan’ın, yani kasabalıların daha çok Yarma Haydar, diye andıkları Haydar Yarma’nın kendisini istetmek üzere evlerine görücü göndereceğini öğrenince, tüylerinin diken diken olmasına karşın, “Babam vermez inşallah!” demekle yetindi. Çözümü babasının kararına bağladıktan sonra da bir ölçüde rahatladı: ona güveni vardı. Bilmez değildi, herkesten ve her şeyden çok kekliklerini severdi babası, her akşam, çarşıdan dönünce, dosdoğru kafeslerin önüne gelir, hiç kimsenin yüzüne bakmadan, yarım saat, bir saat oyalanırdı onlarla, evdeki insanları, anasını, kardeşlerini, bacılarını ve kendisini bundan sonra görürdü ancak. Hele kendisi evdeyken hiç kafese konulmayan, evde, mahallede, bahçelerde davar iti gibi kasıla kasıla arkasından gelen Kaymakam’a verdiği değeri şu dünyada hiç kimseye vermemişti. Öte yandan, bunca yıldır, kardeşlerini sık sık kucağına alıp öpmesine, arada bir ellerinden tutup çarşıya götürmesine, ceplerine birer avuç leblebi koymadan eve yollamamasına karşın, bacıları gibi kendisini de bir kez olsun kucağına alıp sevmemiş, bir kez olsun yanağını öpmemişti, kış günleri, arada sırada, eve bir nar getirdiği zaman, kendi eliyle kesip dörtte üçünü Ahmet’le Mustafa arasında paylaştırmış, dörtte birini de bacılarıyla kendisine ve analarına bırakmıştı; ama bacıları gibi kendisine de tek fiske vurduğu olmamıştı. Üstelik, hep yumuşak bir sesle konuşurdu onunla, her sözüne, “Kızım,” diye başlardı. Böyle bir babanın kızı için kötü bir karar vermesi düşünülemezdi.

Görücüler gelip gittikten sonra, onu karşısına oturttu, neredeyse bir eşitiyle konuşur gibi, “Bak, kızım, ben alt tarafı bir kunduracıyım; işlerim de bozuk mu bozuk: kimse kundura diktirtmiyor artık, İstanbul’dan gelen hazır ayakkabıları alıyor, bizlere de kala kala tamircilik kalıyor, tamircilikse anlarsın, beş boğazı doyurmuyor; yaşım da geçiyor üstelik, her şeye gücüm yetmiyor, ava bile zor gider oldum. Mustafa ağabeyin askerden döneli iki yıl oldu, hâlâ evlendiremedik. Yarma Haydar, İstanbul’da yükünü tutmuş, diyorlar. Seni bu adamla baş göz edersek, ondan gelecek başlık parasını kardeşine alacağımız kızın babasına veririz, bir taşla iki kuş vururuz böylece. Sonra Yarma seni alıp İstanbul’a götürecek, İstanbul da buralardan çok uzak, bu nedenle çeyiz meyiz istemiyor, istemediği için de bizi büyük bir masraftan kurtarıyor. Hem de millete çeyiz beğendirmek zor iş. Bacının çeyizlerini Hamamcılar nasıl geri yollamışlardı, bilirsin. Neyse, bu Yarma iyi bir adam, soyu sopu belli, İstanbul’da kapıcı olmak da her babayiğidin üstesinden gelebileceği bir iş değil! Kılığını görsen, ağzın açık kalır. Kaymakamda bile yok öylesi. Kravat mıravat, hepsi tamam. Kalıbı dersen, benim iki mislim. Üstelik, iyi bir adam. Babasını da tanırdım, iyi avcıydı, avcılardan kötülük gelmez adama,” deyince, başını önüne eğdi, “Sen ne dersen, o olur,” demekle yetindi. Babası yaşamında ilk kez başını okşadı o zaman, gözlerini gözlerine dikerek gülümsedi, sonra, yüzüne bilgece bir anlatım verdi, her duruma uyduğunu düşündüğü anlaşılan, ancak birinci eylemini arkadaşlarıyla konuştuğu zaman tam sözcüğüyle söylerken karısı ya da oğullarıyla konuştuğu zaman ‘becermek’, kızlarıyla konuştuğu zaman “binmek” biçiminde değiştirdiği beylik tümcesini bir kez daha yineledi: “Ne yaparsın, çıplak çıplağa binmiş de çıplak çıplak dölü çıkmış!”

Kumru bu sözle kendisine hazırlanmakta olan gelecek arasında herhangi bir ilişki kurmaya çalışmadı, evlenmesinin aile sorunlarına getireceği çözümler de fazla ilgilendirmiyordu onu; babası, Yarma Haydar’ı geri çevirmiş olsaydı, sevinirdi: bu adamla evlenme düşüncesine bir türlü alıştıramıyordu kendini. Doğru, herkes övüyordu Yarma’yı, “Boşuna Pehlivan dememişler ona, yedi-sekiz yıl önce karşısına çıkacak güreşçi zor bulunurdu, birbiri ardından üç-dört kişi devirirdi her seferinde, nazar değmesin diye sırtına kara bir çizgi çeker, omzuna bir ceket atar, çayırda oturtup karşısına çıkacak yeni pehlivanı beklerlerdi; ama nerde, sonunda ‘Başpehlivan sensin gene!’ deyip ödülünü verirlerdi.” Biraz da bu yüzden, “Bundan iyi koca mı olur?” diyorlardı; diyorlardı ya Meryem ebenin,

anasıyla babasının yanından, “Yok, anam, yok, fıttırmış bunlar: böyle bir dünya güzeli yaşı yaşına, başı başına uymayan bir kalasa nasıl verilir!” diye söylenerek çıktığını görünce, tepeden tırnağa titredi, direnmemekle doğru olanı yaptığı konusunda kuşkuya düştü ama iş işten geçmişti. Meryem ebe doğruyu söylerdi hep, bu konuda da haklıydı: yaşı yaşının, boyu boyunun iki katı bir adamın karısı olmak hiç de hoş bir şey olmasa gerekti; üstelik, ta İstanbul’a götürecekti kendisini. Yarma soyadını da bir türlü benimseyemiyordu; herkesin soyadı ya hiç söylenmez ya adından sonra söylenirdi; onunkini hem sürekli bir biçimde, hem de adından önce söylüyorlardı. İyi bir soyadı olsa böyle yerini değiştirirler miydi? Değiştirmezlerdi herhalde. Çoklarının kendisine Pehlivan demesi de bundan olmalıydı. Ne olursa olsun, hem bu konularda kararı her zaman babalar verirdi, hem de önerebileceği bir başka çözüm yoktu: kendi isteğine kimsenin kulak asmayacağını bildiğinden, mahalledeki delikanlıların hiçbirine, her yerde karşısına çıkıp yalvarır gibi gözlerini gözlerine diken Parlak Süleyman’a bile alıcı gözle bakmamıştı hiç, hiçbir zaman belli bir kişiyi düşlememişti.

Duyarsız, meraksız, kafasız bir kız olduğundan mı? Hayır, akıllı, duyarlı, meraklıydı. Daha küçücük bir kızken bile her şeyi anlamaya çalışırdı; örneğin yaz geceleri damda yatarken gökte kayan yıldızların nereye gittiklerini sorar dururdu kendi kendine. Ama soruyu büyüklerine sormaya kalktı mı tersleneceğini ya da alaya alınacağını deneyimleriyle bilirdi. “Kız kısmı da böyle şeyler düşünür mü, bir tahtan eksik mi ne senin?” derlerdi. Hangi tahta, bilemezdi ama bir tahtası eksik olmanın kötü bir şey olduğunu hemen sezerdi. Sezemedikleri de vardı. Örneğin, kimi geceler kulağına gelen seslerden anladığı kadarıyla, babası anasını neden geceleri öpüp okşar da gündüzleri ikide bir azarlar, zaman zaman da döverdi; evde tavuk pişirilince neden bir budu hep babası yer, öbürü hep iki erkek kardeş arasında paylaştırılırdı, but çok lezzetliydi de ondan mı, yoksa Tanrı bunu böyle buyurduğundan mı, neden büyük bacısı Hacer’e hep yeni giysi ve çamaşırlar dikilir de Hürü bacısıyla kendisi hep onun eskilerini giyerlerdi, küçük bacıların hep kendinden büyüklerin artıklarıyla yetinmesini de Tanrı mı istemişti, tüm bu sorulara tek başına yanıt bulamaz, iki olasılık arasında bocalar dururdu. Sorunca da terslerlerdi. Bir Meryem ebe hoş karşılardı sorularını. Ama o da kimi zaman zorlanırdı karşısında. Örneğin babasının keklikleri hem çok sevip hem dağlarda tüfekle vurup

öldürmesini, hem de şapır şupur yemesini nasıl açıklamak gerektiğini sorduğunda ne diyeceğini bilememişti.

Cemreler konusunda da böyle: ikide bir yinelediği sorular bayağı bunaltırdı Meryem ebeyi. Nasıl bir şeydi bu cemre dedikleri? Yere ya da suya düştüğünü gören var mıydı? Ya havaya nasıl düşerdi ki? Havaya düşülür müydü? Gören yoksa düştüğünü nerden biliyorlardı? Gülümseyerek dinlerdi Meryem ebe, sonra ona sımsıkı sarılır, "Nereden aklına gelir ki bunlar, doğuştan sürmelim? Sendeki bu akıl hiç kimsede yok, varsa da ben görmedim," derdi. Söylediğine de inanırdı.

Kumru'nun en önemli sorunu, yıllar yılı düşünüp de bir türlü çözemediği sorun, kendisinin doğmasına üç ay kala, iki buçuk yaşında ölen bacısıyla bağıntılarıydı. Bu bağıntılar konusundaki sorularıyla bunaltıp durmuştu Meryem ebe'yi, bunaltmakla da kalmamıştı, ağlatmıştı. İki buçuk yaşında ölen kızı daha doğduğu hafta nüfusa yazdırtmışlar; ama öldüğünde sildirtmemişler, sonra o doğunca, onu kendisi olarak yazdırtacak yerde, "Onun kaydı bunun olur işte," demişlerdi. Böylece, ister istemez, ölmüş bacısının adını vermişlerdi Kumru'ya. Anası, "O doğduğunda nasılsa sen de öyleydin, onun aynıydın. Ölmeseydi, o da tıpkı senin gibi olacaktı," diye açıklamıştı. Ama, o zaman, ölmüş bacısı ölmemiş, kendisi doğmamış olmuyor muydu? Bunun bir de öbür dünyası vardı ayrıca: o iki buçuk yaşında öldüğüne, kendisi şimdiden dokuzunu sürdüğüne göre, öbür dünyada kim kimin büyük bacısı olacaktı? Anası çok kızmıştı: "Yetti artık, unut şu biçare kızı! Bu işi bir daha açarsan, ağzını yırtarım senin!" demişti. Kumru bundan sonra yalnızca Meryem ebeye sormuştu sorularını. Ancak o da şöyle doyurucu bir yanıt veremiyordu hiçbir zaman, "Tanrı onu aldı, seni verdi işte, çünkü tıpkı sana benziyordu, tıpkı sendi. Yani sen iki kez doğdun, hepsi bu, kara gözlüm," diyerek gülümsüyordu Meryem ebe; ama ona gülümserken içinde bir yerler sızlıyor, "Kızlara kuş adı vermeyeceklerdi," diye düşünüyordu. Ona göre, iki Kumru'nun ikisi de eline doğmuş kızların en güzelleriydi, Tanrı her ikisini de kendisi için yaratmıştı. Her ikisini de kendisi için yarattığına ve birincisini çabucak yanına aldığına göre, ikincisini de her an alabilirdi. Kumru'ya bu kadar düşkün olması biraz da bundandı belki. Ancak Kumru ondan da alamıyordu sorularının yanıtlarını.

Tüm bu soruların yanıtlarını okulda öğretmenler verebilirdi belki, ağabeylerinin hiç soru sormaması bu sanıyı doğrular gibiydi; ama öyle

anlıyordu ki, kız kısmının yalnızca okula gitmesi değil, okulda öğretilenleri öğrenmeye kalkması da günahtı; bu yüzden olacak, Ahmet, Mustafa'yı okulda defterine yazdırılan bir 23 Nisan şiirini ezberleyemiyor diye dövdükten sonra, köşesinde, kendi başına, onları dinlerken şiiri ezberledi diye ensesine şaplağı indirivermiş, "Şiir ezberlemek kızlara mı kaldı!" demişti. Yalnız şiir ezberlemek değil, güzel olmak da suçtu evdekilere göre. Çevresinde herkesin, "Avcı Kadir' in güzel kızlarının en güzeli Kumru," dediklerini sık sık duyardı, mahallenin tüm çocuklarının çok sevdiği Meryem ebenin de insanların kulağına doldura doldura, "Bu dünyada benim Kumru'mdan güzeli yok!" dediğine kaç kez tanık olmuştu. Ama Kumru tam olarak inanamazdı Meryem ebeye, çünkü kendi anası, "Sen onlara kulak asma, herkes gibi bir kızsın işte. Gözün görüyor, elin ayağın tutuyor ya ona bak sen: en büyük güzellik bu, hem de ben güzelim demek günahtır, Tanrı'nın gücüne gider, öteki kullarım güzel değil mi der," diye uyarıp dururdu kendisini. Anası ne diye yalan söyleyecekti ki? Bu durumda, en iyisi susup oturmaktı.

Yarma Haydar ve kendisine sunacağı yaşam konusunda da hiç kimseye soru sormadı. Küçük bir koşul ileri sürdü yalnızca: beş yıl önce evlenip gitmiş olan Hacer bacısının eskileri vardı hep üzerinde, bundan hiçbir zaman yakınmadığı gibi şimdi de yakındığı yoktu; ama gittiği yerde, "Bomboş gelmiş, kıçında donu bile yok!" demesinler diye tam on yeni don istedi. Yaşamında ilk kez, anası da, babası da uygun buldu dileğini: en iyi basmadan, uçkuru lastikli, paçaları ilikli on uzun don dikilip bohçasına konuldu. Onun da isteyeceği bir şey kalmadı. Doğru, bu Pehlivan, bu Yarma Haydar, kendisine göre fazla yaşlı ve fazla iriydi; ama dedikleri gibi, kısmet kısmetti; üstelik, bilinmeyeni bilinene dönüştürmekteydi: kocası o olacaktı. İyi bir adama benziyordu, üç gün üç gece düğün yapmış, hiçbir şeyi eksik etmemiş, gelinliğini de o almıştı. Yalnız, oğlan evindeki ilk akşamında, kendisinden de ufak bir yaşlı kadın, kulağına doldura doldura, "Gelin de çok ufak, anam, bizim Pehlivan ne yapacak ki bu el kadar kızı, karanfil diye yakasına mı takacak?" deyince, başının üstünden bir kova soğuk su dökülmüş gibi oldu ya, başköşede oturup sessiz sessiz tespih çeken bir başka kadın, "Ufaklığına bakma sen, güzelliğine bak! Tavan süpürgesi gibi gelini ne yapmalı ki? İstanbullular böyle civelekleri severmiş ki bunu seçmiş bizim Pehlivan. Gelinimiz ekstra hanım olur orada!" diyerek sözünü ağzına tıkadı. Gene de o anda içinde bir şeyler kırıldı Kumru'nun, her

şeyden kopuverdi birden: bilinmeyenin yerini bilinenin aldığını düşündüğü anda, bir bilinmeyen daha dikiliyordu karşısına: bundan böyle, Yarma Haydar'dan çok, kendisini götüreceği yer: orada hanım olacağı da söylense her köşesinin tehlikelerle dolu olduğu söylenen uçsuz bucaksız kent ürpertiyordu onu. Biraz da bu yüzden, ertesi akşam, göğsünün üstünde değirmentaşı gibi bir sıkıntıyla bindi otobüse. Meryem ebenin bütün gece, "Gidişin ola da gelişin olmaya, Yarma Haydar, alıcı kuş gibi kapıp götürdün Kumru'mu!" diye söylenerek gözyaşı döktüğünü hiçbir zaman bilemedi.

Bir gün bir gece süren otobüs yolculuğunun ardından, ikisi plastik, biri tahta; ama üçü de tıka basa dolu ve sicimlerle bağlı üç bavul ve ağır mı ağır dört torbayla, akşam karanlığında bir taksinin içinde Günay apartmanına doğru yol alırken birbiri içinde erimiş gürültüler, renk renk ışıklar, birbirlerine bağlıymış gibi geçen sayısız arabalar, neredeyse tek sözcüğünü bile anlayamadığı konuşmalar karşısında, gerçekten kocaman, gerçekten ürkütücü bir ortamda bulunduğunu sezinleyerek ürperdi. İki merdiven inerek girdikleri küçücük odada, bir yandan sessizlik, bir yandan duvarda asılı duran ve tıpkı babasınınkine benzeyen bir çiftenin varlığı ürpertisini biraz azalttı. Kalorifer dairesinden geçilerek çıkılan el kadar bahçeyle sol yanındaki kavruk ağaç da dost bir ortam izlenimi yarattı üzerinde. Ama en büyük şaşkınlığı da burada, başını kaldırıp gökyüzüne baktığı zaman duydu: havanın açık olmasına karşın, İstanbul'un göğünde hiç yıldız yoktu, "Allah Allah!" diye söylendi. "Nereye gitmiş ki bu yıldızlar?" Tüm dikkatiyle bir kez daha baktı. "Bir tek yıldız bile yok, bir tek yıldız bile!" dedi. Ancak, aynı gece, Pehlivan'ın kollarından sıyrılıp azıcık soluk almak için küçük bahçeye çıktığında, çok uzaklarda sönük bir yıldız gördü. "Koca memlekette tek bir yıldız! O da cansız mı cansız! Allahım, büyük Allahım, nereye geldim ben böyle, bizim oralardan ne kadar uzaklara düştüm!" diye söylendi titreyerek sonra, dakikalar süresince, bir hemşeriye bakar gibi, o cansız yıldıza baktı.

Ertesi sabah, apartmanın en alt katındaki küçücük odaya yerleşmelerinden sonra, İstanbul yaklaşık bir ay süresince koca kentte bildiği tek bir sokak olarak kaldı. Daha sonra, dört apartman sağlarındaki dik yokuşun eklenmesiyle ikiye, bakkala ve manava gitmek için yokuş aşağı yedinci apartmandan sağa sapılarak girilen sokağın eklenmesiyle üçe, kasaba ve pazar günleri de açık olan bakkala gitmek için yokuş yukarı on birinci apartmandan sola sapılarak girilen sokağın eklenmesiyle dörde çıktı;

gelişlerini izleyen beşinci akşam, Haydar'ın çok zengin olduğunu söylediği patron ve hemşerisine giderken geçtikleri yollar bir yana bırakılacak olursa yedi apartman aşağıdakiyle on bir apartman yukarıdakine bir geridekilerin de eklenmesiyle bildiği sokakların sayısının altıya çıkması için en az altı ay geçmesi gerekti. Daha ötesi ürkütüyordu onu; ama artık bu altı sokakta neredeyse memleketteymiş gibi dolaşıyor, bakkalları, manavları ve kasabı tanıyor, kendi sokağının kapıcılarıyla karşılaşınca, durup konuşuyor, kim olduğu sorulunca da Günay apartmanının kapıcısı Haydar'ın karısı olduğunu söylemekten ve memleketin adını anmaktan neredeyse haz duyuyordu. Daha sonra ama hep Haydar ya da komşu kapıcılar eşliğinde, en az on sokak ötede bulunan pazara da gitti. Ancak, ülkesi bu altı sokaktı, neredeyse memlekette bile duymadığı tuhaf bir mutluluk ve iyelik duygusuyla dolaştı buralarda.

Evinden de fazlasıyla hoşnuttu: küçük olmasına küçüktü ya düşlerini aşmaktaydı. Bir kez, yatakları yer yatağı değildi, sağlam bir somyanın üstündeydi, bu nedenle her sabah toplanıp yüklüğe konulması gerekmiyor, şöyle bir düzeltilip örtüsünü örtmek yetiyordu. Yemek de yer sofrasında değil, küçük bir masanın üstünde, memlekette, yazlık kahvelerde gördüğü türden tahta iskemlelere oturularak yeniliyordu. Ayrıca, istedi mi yatağın bu yanındaki minderin üstüne bağdaş kurup oturabiliyor ya da ayağını kilimin üstüne uzatıp sırtını köşe yastığına verebiliyordu. Daha da güzeli, küçücük odanın kendi çeşmesi bulunmasıydı: musluğu çevirdin mi yalağın içine gürül gürül su akıyor, böylece mahalle çeşmesinden bakraçla su taşımaya, el yüz ya da kap yıkamak için kapı önüne çıkmaya gerek kalmıyordu. Yatağın başucunda asılı duran çifte, ilk akşam bir dost izlenimi yaratmış olmasına karşın, şimdi zaman zaman içini ürpertiyor, hele Haydar duvardan indirip tozunu almaya ya da yağlamaya girişti mi iyice korkmaya başlıyordu ya, varlığıyla belirli bir güven de vermiyor değildi; üstelik, Pehlivan'a büyük dedesinden kaldığını öğrendikten sonra, neredeyse aileden biri, en azından bir hemşeri gibi görmeye başlamıştı onu. Pehlivan'a dedesinden kalan bir başka nesne de üç kat çaputun içinde sakladığı yeşil taşlı altın yüzüktü, "Bunu büyük dedem Yemen'den getirmiş, Allah göstermesin, başımıza bir iş gelecek olursa en az bir yıl geçindirir bizi; ama ben de torunuma saklayacağım," diyor, arada bir çıkınından çıkararak hayran hayran bakıyordu. Bundan da güzeli eskiden yalnızca adını bildiği elektrikti: parmağını duvardaki düğmenin üst yanına bastırdın mı

yukarıdaki küçücük lamba ortalığı gündüz gibi aydınlatıveriyor, alt yanına bastırdın mı kendiliğinden sönüyordu. Ama hepsinin en güzeli bahçedeki ağaçtı. Başlangıçta, “Bu da amma kavrukmuş, çalı mıdır, nedir!” deyip ona sırtını dönmüş, adını bile sormamıştı. Ancak, yerleşmelerinden birkaç hafta sonra, üç dalından birinde çok güzel bir kırmızı çiçek görünce, Pehlivan da sorusuna, “Ne çiçeği olacak? Narçiçeği!” yanıtını verince, sevincinden uçacak gibi olmuştu: nar en sevdiği meyveydi ama ağacını ve çiçeğini ilk kez görüyordu. Bundan sonra, güzel havalarda, zamanının çoğunu bahçede, küçük nar ağacının altında geçirmeye başladı, gözlerini çiçeklerin en olgununa dikerek meyveye dönüşmesini saniyesi saniyesine izlemek istercesine uzun uzun baktı durdu. Dönüşümü kesintisiz biçimde izleyemedi; buna karşılık, ağaçtaki her narın gelişmesini günü gününe saptadı. Yağmurlu bir ekim akşamı mindere oturup küçük ağacın ilk narını, yani o yıl, üçüz doğurur gibi, verdiği üç nardan birini yediği dakikalar da yaşamının en mutlu dakikaları oldu. Ertesi sabah, bayağı erken bir saatte, gökte biricik yıldızını ararken varla yok arası bir horoz sesi duyarak şaşırdı, sonra çok daha uzak bir horoz sesi ona yanıt verir gibi oldu. “Burada da her şey böyle,” dedi Kumru kendi kendine: “Yıldızlar da, horozlar da hem var, hem yok.” Okuması yazması olsa eline bir kalem, önüne bir kâğıt alır, önce Meryem ebeye, sonra anasına, kardeşlerine, özellikle de Hürü bacısına uzun uzun anlatırdı bu dakikaları; yazık ki anası, babası, ağabeyleri Ahmet ve Mustafa onun okuma yazma öğrenmesine hep engel olmuşlardı, Pehlivan’ın gazeteden bir kâğıda aktardığı sözcükleri olduğu gibi yazma önerisini de hep geri çevirdi, “Benim yazmam başka, senin yazman başka,” deyip kapatmak istedi konuyu.

“Neden başka olsun ki?”

“Başka da ondan.”

Pehlivan kahkahalarla güldü her seferinde.

Kızacak yerde gülmesinin de gösterdiği gibi, Pehlivan çok sert bir adam değildi. Korktuğunun tersine, bıyığı orasına burasına batmıyor, özellikle ilk haftadan sonra, üstüne çıktığı zaman da koca gövde tüm ağırlığını yitiriyordu. “Pehlivan mehlivan, iyi adam doğrusu!” diyordu içinden. Komşu kapıcılar da gözlemleriyle sürekli doğruluyorlardı izlenimini, Aygün apartmanının her işten anlayan ve her şeyi bilen yaşlı kapıcısı Bilal efendi bir yana bırakılacak olursa koca sokakta en sayılan kapıcı oydu. Tüm kapıcı kadınlar, ne zaman ondan söz açılsa, “Dünya ahret kardeşim olsun, Haydar

efendi çok iyi adam; ondaki boy bos hiç kimsede yok; ama karıncayı bile incitmez!" diyor, başka bir şey demiyorlardı. Bu arada, apartman sahibinin hemşerisi, hatta uzaktan akrabası olması, üstelik bu çok zengin adamın kulu kölesi olmaması da bayağı artırıyordu saygınlığını; hemşerisinin yanında, bir süre çok paralı bir işte çalıştıktan sonra, vur kırdan hoşlanmaması nedeniyle, bu işi adamın tüm bastırmalarına karşın bıraktığını, böyle bir yerde bir daha çalışmamaya büyük yemin ettiğini anlata anlata bitiremiyorlardı. Tüm bunlar göğsünü kabartıyordu Kumru'nun. Göğsünü kabartan bir başka şey de kılığıydı: eski işinden kalmış en az on çift kundurası, on takımı, otuz firenk gömleği, bir o kadar da kravatı vardı. Kravatını her zaman takmasa bile, makineden çıkmış gibi duran koyu renk takımlarından herhangi birini giyip çıktı mı sokaktan geçen tüm hanımlar yiyecek gibi bakıyorlardı Pehlivan'a. Ama göğsünü en çok kabartan şey geçen yıl 11 numarada oturan Talip beyden satın aldığı ve ondan başka hiçbir kapıcıda bulunmayan hem döner, hem yükselip alçalır müdür koltuğuydu. Evde hep bu koltukta oturuyor, hava güzel olunca da sırtına alıp onca merdivenden yukarı çıkararak Günay apartmanının önüne yerleştiriyor, boyunu iyice yükselterek 'müdürler gibi' üstüne kurulup Zippo çakmağıyla bir Samsun yakıyordu. Komşu kapıcılar ve eşleri de, onun hatırına mı, yoksa koltuğun hatırına mı, yoksa apartmanın tam karşısında oldukça işlek bir yokuş bulunduğundan mı, bilinmez, minderlerini ya da bodur iskemlelerini alıp onun çevresine yerleşiyor, memleketleri, havaları, işleri, yokuştan inenleri, önlerinden geçenleri konuşuyor, Aygün apartmanının kapıcısı Bilal dayının memleketin ve dünyanın gidişine ilişkin gözlemlerini, Çandar apartmanının kapıcısı çifte karılı, çember sakallı Recep efendinin her şeyi Allah'a ve Muhammed'e bağlayan yorumlarını, Selanik apartmanının kapıcısı Kandilli Yahya'nın şakalarını dinliyorlardı; ama Kumru, özellikle ilk haftalarda, fazla bir şey anlamıyordu bunlardan, gözlerini oturduğu müdür koltuğunu parmağını bile oynatmadan, kıçıyla sağa sola çevirerek oyalanan Pehlivan'a dikiyor, bu koltuğun hiç kimseye böyle yakışmayacağını düşünüyordu.

Hoşuna gitmeyen yanları da vardı. Örneğin, kendisini böyle genç yaşta baba ocağından alıp buralara getirdiğine göre, hiç değilse akşamları biraz konuşması, havadan sudan da olsa bir şeyler anlatması, bir-iki şaka yapması beklenirdi. Ama söz ağzından kerpetenle alınıyordu: iki metrelik adam utangaç çocuklar gibi susuyordu hep, birbirleriyle konuşmaları için

çevrelerinde birilerinin bulunması ya da birilerinin söz konusu olması zorunluydu sanki. Ancak en kötü yanı kokmasıyla horlamasıydı. Yatağa girdi mi, hele bir de sevişmek için anadan doğma soyunup iyice sokuldu mu öyle bir ter ve öyle bir sigara kokuyordu ki Kumru'nun burnunun direği kırılıyor, dudaklarını dudaklarından kaçırmaya, burnunu koltuk altlarından olabildiğince uzak tutmaya çalışıyordu. Ama o yakınmalardan hiç alınmıyor, "Ne var bunda? Erkek adam kokar," diyordu. Oysa Kumru kokmadığı zamanlar da bulunduğunu bilmiyor değildi: örneğin, sevişmeden sonra, şaşmaz alışkanlığı uyarınca kalorifer dairesindeki mavi leğende tepeden tırnağa yıkanıp döndüğü zaman! Birkaç kez, hiç değilse şu yıkanma evresini tersine çevirmesi, yani sevişmeden sonra değil de sevişmeden önce yıkanması için yalvardı ona. Ama Pehlivan neredeyse kızdı, "Kız, sen dinsiz misin, nesin, beni dinden imandan mı çıkaracaksın? Olmaz öyle şey!" diyerek kendince kapattı konuyu. Kumru hiç değilse şu işin böyle tümden soyunulmadan yapılmasını önerince de sinirlendi. Öyle anlaşılıyordu ki sevişirken o ağır erkek kokusunu ille de duyurmak istiyordu karısına, "Erkek adam kokar da, horlar da. Sok bunu kafana! Alış artık!" diye kesip attı. Söylemesi kolaydı, hele bir de, kocasının uzunluğu nedeniyle, ancak koltuk altlarının oralarda, yani kokunun odağında soluk alabildiği düşünülünce. Belki de bu yüzden, Kumru bu fazlasıyla bunaltıcı sevişme işleminden çok, işlemden sonra, Haydar'ın dışarıda boy aptesi aldığı sırada, bedeninin odağında hep kendini belli eden titrek boşluk duygusunu seviyordu. Ama bu da fazla uzun sürmüyordu: Haydar, çabucak üstünü giyip yanına uzanarak şöyle bir sarıldıktan sonra, hemen arkasını dönüyor, çok geçmeden de koca apartmanın temellerini yerinden oynatmak istercesine horlamaya başlıyordu. Kumru titremeyi durdurmak için yastığını çekince de hiç kızmadan; ama kararlı bir sesle, üç aşağı beş yukarı aynı şeyi yineliyordu: "Erkek adam horlar. Sok bunu kafana!"

Ancak, kafasına sokmaya çalışsa da olmuyordu: horlama başladı mı uykuyu unutmak gerekiyordu. Öyle ki, sıkıntının doruğa çıktığı anlarda, "Şu herif ölse de bir kurtulsam!" dediği bile oluyordu. Bununla birlikte, yol iz bilmemesi bir yana, Haydar gücü ve yapısıyla böyle bir olasılığı sıfıra indirmekteydi. Küçük bahçeye çıkıp koca kentteki tek dostuna: küçük nar ağacına dert yanmaktan başka bir şey gelmiyordu elinden. Arada bir, kısa bir süre için bile olsa memlekete dönmenin, başını Meryem ebenin ya da ortanca bacısı Hürü'nün dizlerine koyup ağlamanın düşünü kurduğu,

düşünden Pehlivan'a da söz ettiği oluyordu ya o hemen kapatıyordu konuyu, “Unut bunu,” diyordu, “elimde avucumda ne varsa babana gitti, bir; apartmanı bırakamayız, iki; sen buraya geleli daha bir yıl bile olmadı, üç!” Kumru o zaman arkasını dönüp sessizce ağlamaya başlıyor, “Gâvurun babana mektup yazalım deyip durması bundan: buradan oraya yalnız mektubumun gidebileceğine inandırmak istiyor beni,” diyordu. İstanbul'a gelişinin yılı bile dolmadan çıkagelen ikizler de Ecem sokağa iyice mıhladı onu. Üstelik, bunca acıdan sonra, kocasıyla konuşarak çocuklarına ad koyma hazzını bile tadamadı.

Çocuklar göbekleri bağlanıp kundaklandıktan ve analarının memesini ilk kez emdikten sonra, Bilal dayının karısı Emine teyzeyle ebe hanım kapıdan çıkar çıkmaz, yani daha sabahın köründe, Yarma Haydar, adına yaraşır biçimde, ağzında sigarasıyla, pat diye odaya girdi, önce Kumru'ya gülümsedi, sonra ikizlerin üzerine eğildi, hangisinin oğlan, hangisinin kız olduğunu küçücük yüzlerinden çıkarmaya çalıştı, çıkaramadı, Kumru'ya da sormadı, yatağın ucuna oturdu.

“Ben birazdan gider, adlarını da alıp gelirim,” dedi.

Kumru, neredeyse üç aydan beri, sevdiği adları bir bir usundan geçirmekteydi ama dönüp dolaşıp Elif'le Ali'ye geliyordu. Şaşırdı, hatta ürperdi.

“Adlarını mı?” diye kekeledi. “Nereden alacaksın ki?”

“İsmail abiden. Burada bizim büyüğümüz o,” dedi Pehlivan.

“Benim çocuklarımın adları İsmail abinin cebinde miymiş?”

Pehlivan kaşlarını çattı.

“İyi bildin, onun cebinde,” dedi.

Kumru'nun yanıtını beklemeden, herhangi bir gereksinimi olup olmadığını bile sormadan, en sevdiği lacivert takımını, açık mavi gömleğini giydi, mavi-beyaz bir kravat taktı, mendil cebine de kravatının kumaşından bir mendil koyup çıktı odadan, apartmanın önünde dikildi bir süre, uzak bir yere giderken her zaman yaptığı gibi, yoldan geçen ilk taksiye binip gitti.

Yazıhanedekiler patronun Pehlivan'ı çok sevdiğini bilirlerdi. Konuğu odasından çıkar çıkmaz, yani en fazla yirmi dakika sonra, onunla görüşebileceğini söylediler. Söyledikleri gibi de oldu. İsmail bey önce herhangi bir tanıdık gibi elini sıktı, sonra bir hemşeri gibi yanaklarını öptü, karşısına oturtup bir şekerli kahve söyledi, sonra, ikizleri olduğunu öğrenince, gevrek bir kahkaha attı, “Yaşa, lan Pehlivan, senin gibi bir

adama da en az ikiz yakışır!” dedi. “Ama neden daha önce haber vermedin ki çocuk beklediğini?”

“Seni rahatsız etmek istemedik, İsmail abi,” dedi Pehlivan.

“Rahatsız etmek mi? O nasıl söz, lan Pehlivan?” dedi İsmail bey, çelik masasının sağ alt gözünde bir şeyler karıştırdı bir süre, arkasından, gülümseyerek iki zarf uzattı hemşerisine. “Al şunları, biri kızın, biri oğlanın,” diye ekledi.

“Alamam, İsmail abi, ben bunun için gelmedim,” dedi Pehlivan.

“Alacaksın, ben sana vermiyorum bunları, çocuklara veriyorum,” dedi İsmail bey. “Peki, sen ne için gelmiştin ki bana?”

“Çocukların adlarını almaya gelmiştim.”

İsmail bey bir süre şaşkınlıkla süzdü hemşerisini, sonra gülümsemeye başladı.

“Anladım,” dedi. “Ama yüzlerini görmeden ad veremem ki onlara. Önce yüzlerini görmeliyim. Sen şimdi git, ben akşam uğrarım, önce yüzlerini görürüm, sonra da adlarını veririm. Oldu mu?”

Masanın üstünde duran iki zarfı zorla cebine koyduktan sonra, odanın kapısına kadar götürdü Pehlivan’ı. “Hey gidi Pehlivan!” diye söylendi, içinde anlatılmaz bir sevincin kıpırdadığını duydu. Pehlivan’ı severdi, karısını yalnızca bir kez, bilemedin yirmi dakika süresince görmüştü. Ama, o gün bugün, hiç beklenmedik zamanlarda, yüzü, elleri, bakışı gözlerinin önünde beliriverirdi birden: ufacık bir kadın, kadın bile değil, daha bir çocuk, memleketin yaylalarının arı yelinden, derelerinin ak köpüklü dalgalarından bir şeyler alıp gelmiş; ama her şeyine sığırlar arasında yaşamaya yargılı bir ceylanın hüznü çökmüştü. Hüzünleniverdi birden, içini çekti.

Akşamüstü Günay apartmanının kapıcı odasındaydı.

Pehlivan koltuğunda sigarasını tüttürüyor, Kumru, ikizlerin biri sağında, biri solunda, yorganı burnuna dek çekmiş, uyukluyordu. Pehlivan ayağa fırlarken o da doğrulup yataktan inmeye yeltendi. Ama İsmail bey, “Rahatını bozma, kızım,” dedi buyurur gibi. Bir süre gözlerini duvarda asılı çifteye dikip gülümsedi. Sonra, şaşırtıcı bir ağırlıkla, sağ cebinden kırmızı bir küçük kutu, kutudan da bir mavi kurdele ucundan sarkan bir beşibiryerde çıkarıp, “Oğlan hangisi?” diye sordu. Pehlivan, Kumru’nun solunda uyuyan bebeği gösterdi. O da yaklaştı, mavi kurdeleli beşibiryerdeyi bebeğin omzuna iğneledi. Bir adım gerileyerek anayla

oğlana şöyle bir baktıktan sonra, sol cebinden bir kırmızı kutu, kırmızı kutudan kırmızı kurdeleli bir beşibiryerde çıkarıp Kumru'nun sağında uyuyan bebeğin omzuna iğneledi. Doğruldu, bir Kumru'ya, bir Pehlivan'a bakıp gülümsedi. Onlar da kendisine gülümsediler.

Pehlivan onu müdür koltuğuna oturttu.

"Şimdi adlarını ver," dedi.

İsmail bey sanki ona ad vermek söz konusuymuş gibi bir süre Kumru'ya dikti gözlerini. "Çocuklar sizin, istediğiniz adı koyun," demeyi düşündü; ama Pehlivan'ın adları kendisinin koymasına çok önem verdiğini görüyordu.

"Oğlanın adı Tayfun," dedi.

Pehlivan da, "Tayfun," diye yineledi.

İsmail bey beşibiryerdesi kırmızı kurdeleli bebeğe dikti gözlerini, gülümsedi.

"Tayfun'un bacısı da," dedi, öyle durup baktı bir süre, "Tayfun'un bacısı da olsa olsa Fırtına olur."

O kapıcı odasına girdi gireli Kumru'nun sesi ilk kez duyuldu:

"O da it adı olur."

İsmail bey gene gülümsedi.

"Peki, kızın adını da sen koy o zaman," dedi.

"Yok, adları sen koyacaksın; ama kıza da güzel bir ad koy," dedi Kumru.

İsmail bey, Pehlivan'ın karısının adını unuttuğunu ya da hiç işitmediğini ayrımsadı o zaman. Adını yüzünden çıkarmak istercesine uzun uzun baktı ona; ama doğduğu yerlerin yayla yelini duydu yalnızca. Bir süre başını önüne eğip düşündü.

"O zaman... O zaman adları birbirine uygun olsun: Oğlana Hakan diyelim, kıza da Sultan, oldu mu?" dedi.

Kumru gülümsedi.

"Ağzına sağlık, oldu gitti," dedi.

"Evet, oldu gitti," diye onayladı Pehlivan.

"Öyleyse tamam," dedi İsmail bey. "Oğlanın adı Hakan, kızın adı Sultan. Benim işim burada bitti."

Hemen gitmeye yeltendi ama Pehlivan dağ gibi önüne dikildi, bir acı kahvelerini içmeden gidemeyeceğini söyledi.

"Kahve mi? Sen mi yapacaksın?"

“Yok, İsmail abi, gelinin yapıverir hemen.”

O daha tümcesini bitirmeden, bacaklarında memlekette dikilmiş on basma dondan biri, sırtında Pehlivan’ın doğum için Bilal dayının karısına aldırttığı gecelik, ayaklarında gök mavisi plastik terlikler, Kumru ocağın başına geçmişti bile. İstenen azşekerliyi de çabucak yapıp getirdikten sonra, şimdi İsmail beyin oturduğu döner müdür koltuğunun karşısındaki mindere oturup çıplak ayaklarını geceliğinin etekleriyle örttü.

İsmail bey ona bakıyormuş gibi görünmemek için bebeklere dikti gözlerini, ikisi de meme emer gibi dudaklarını oynatıyor, insanın içinde derinden derine bir yerleri titretiyorlardı. Kahve de çok güzeldi, yaşamı boyunca hiç böyle güzel azşekerli içmediğini düşündü. O bu dakikaları uzatmaya çalışırken Sultan boyundan beklenmeyecek ölçüde güçlü bir sesle ağlamaya başladı. Kumru’nun yerinden fırlamasıyla çocuğu kapıp arkasını dönerek memesini ağzına vermesi bir oldu. İsmail bey gözlerinin yaşardığını duydu, “Küçücük bir gelin işte, belki on sekizinde bile yok; ama sanki yıllardır hep bunu yapıyormuş, yıllardır Sultan’a meme veriyormuş gibi,” diye geçirdi içinden. “Burada, şu yaşanamayacak kadar dar yerde her şey öylesine doğal ki!” Sonra, sözüne karşısındakilerden çok, kendini inandırmak istercesine, “Benim gitmem gerek artık,” deyip kalktı. Kararına kimse karşı çıkmadı ama Pehlivan bir gölge gibi izledi kendisini. Apartmanın kapısında görünmeleriyle altı-yedi adamın arabalardan fırlayarak çevrelerini sarması bir oldu. İsmail bey, onları hiç görmemiş gibi, geriye dönüp elini tuttu.

“Pehlivan, oğlum, iki çocuğun birden oldu, yükün arttı: eski işine dönmek istemez misin?” diye sordu.

“Sana söylemiştim, İsmail abi, büyük yemin ettim, o işe geri dönemem,” dedi Pehlivan.

“Hep böyle kapıcı mı kalacaksın peki? Sana başka bir iş bulsak?”

“Ben başka hangi işi becerebilirim, İsmail abi?”

İsmail bey hemşerisinin elini bıraktı o zaman, yedi adamın ortasında, arabasına doğru yürüdü; ama tam binecekken birden geri dönüp Pehlivan’ın yanına geldi.

“O herif ne demişti sana, bir daha söylesene şunu,” dedi.

“Ayaklarının altını öpeyim demişti.”

“Tamam, anımsadım, öyle demişti. Anlaşılan, sıkışınca hep böyle diyorlar. Tanrı hiç kimseye dedirtmesin. Ama sen sıkışacak olursan,

dosdoğru bana geleceksin. Hadi, eyvallah."

İsmail bey bu kez kararlılıkla girdi arabasına. Gözlerini ileriye dikti. Ama hep Pehlivan'ı, Kumru'yu ve bebeklerini düşünüyordu. "Başka iş istemiyor; herif; ama ben de üst katlarda koca bir daireyi kapıcı odası yapamam ki!" dedi içinden. Pehlivan'a hemşeriliği fazlasıyla aşan bir yakınlık duymuştu hep; her şeyden önce onun dürüstlüğünden, arılığından, tokgözlülüğünden kaynaklandığını düşünmüştü bunun; sonra, yavaş yavaş, sokakta, işyerinde, arabada, devlet kapısında ya da başka yerde, kendisine ya da başkasına yönelik bir haksızlıkla karşılaşınca, haksızlığı düzeltme isteğiyle aynı zamanda bedensel gücünün yetersizliğini duyduğu her seferde, "Şimdi Pehlivan gibi bir dev olacaktım ki!" diye söylenmelerinin sayısı arttıkça, yakınlık duygusunun her şeyden önce onun gücü ve gözü pekliği karşısında duyduğu hayranlıktan kaynaklandığını anlamıştı. Şimdi, birdenbire, çok gecikmiş bir biçimde, bir öğe daha ekleniyordu yakınlık nedenlerine: Pehlivan'ın insanlık ve onur duygusu, bir serseri, "Ayaklarının altını öpeyim!" dedi diye herifin yakasını da, kendi işini de bırakıp kapıcılığa razı olması. İsmail bey kendini yokladı: "Onun yaptığını ben yapamazdım, hiçbir zaman yapamazdım," dedi kendi kendine. "Şimdi kapıcılık dışında hiçbir işi beceremeyeceğini söyleyen bu adam benim beceremediğimi becerdi, hem benim yaşamımı karartmış olan adamı köpekler gibi ayak yalayacak duruma düşürdü, hem de, kim olduğunu bile bile, yalnızca insanların küçülmelerini, alçalmalarını görmeye katlanamadığı için ipini koyverdi pezevengin, güzelim işi de bıraktı." İçini çekti, küçücük kadının bebeğine meme verişi ve onun bu sıradan edimi bir tansığı izler gibi izleyişi belirdi gözlerinin önünde, gülümsedi. Dev gibi bir adamla ufacık bir kadın! Dışarıdan bakılınca saçma görünebilirdi ama ona göre, çok yakışıyorlardı birbirlerine. İkisi de türlerinin en güzelleri olduklarından mı, yoksa her ikisi de benliklerinde memleketin arılığını taşıyordu da ondan mı, bilemiyordu. "Ama şimdi orası da her yer gibi alabildiğine kirlenmiş, çirkinleşmiş, ayak altı öpenlerce kuşatılmış olmalı," diye geçirdi içinden. Bir kez daha Kumru'nun Sultan'a meme verişini anımsadı. Görüntüyü elleriyle silmek istercesine gözlerini ovuşturdu. Sonra, silmeyi başarmış gibi, "Unutmalı bunları, unutmalı," dedi kendi kendine. "Başka şeyler düşünmeli."

Ertesi gün, biraz da Kumru'nun dayatmasıyla, çocukları 'yazdırmak' için sabah erkenden bir taksiye atlayıp nüfusa giden Pehlivan ancak ortalık

kararırken döndü eve. Gene de çok mutlu görünüyordu: çocukları yazdırmıştı; ama her işi kusursuz yapan bir adam olarak, bir şey daha yapmıştı: ceketinin iç cebinden bir zarf çıkarıp gösterdi. “Bu mektup babana gidecek, bir yanlışlık olmasın diye zarfı İsmail abinin kâtibine makinede yazdırdım,” dedi. “Okuyayım mı sana?” Kumru çok yorgundu, ikizlerin uyanmasından korkuyordu, mektubun içeriği de fazla ilgilendirmiyordu kendisini, dinlemek istemedi. İsmail abinin kâtibine yazdırılmış zarfa, İsmail abinin verdiği paralara ve beşibiryerdelere karşın, babasının yoksulluğun sürekliliğini vurgulayan ünlü sözünü anımsadı: “Çıplak çıplağa binmiş de çıplak çıplak dölü çıkmış!”

Ama çıplak çocuklar yürüyüp koşmaya başladıktan sonra, yaşamlarına daha bir canlılık, daha bir sevinç geldi.

Günay apartmanının kapısının önünde, döner müdür koltuğunda otururken Pehlivan, Sultan’ın koşup yürümesinin, çevresinde dönmesinin, ağlayıp gülmesinin ayrımına bile varmıyor, o elinde kocaman bir ekmek parçasıyla ayaklarının dibinde otururken Hakan’ı öteki çocukların arasından alıp kucağına oturtuyor, elini ikide bir çocuğun donunun içine sokup çüküyle oynuyor, arada bir, birdenbire gelen bir esinle, donu ve pantolonu saniyesinde indirerek kendi minderlerinde ya da basık iskemlelerinde oturmakta olan kapıcılara ve eşlerine, “Bakın, komşular, şu aslan çüküne bakın! Böylesi kimde var?” diyordu. Komşular her seferinde kahkahalarla gülerek, “Hayır, yok!” diye yanıtlıyor, Kandilli Yahya da, “En büyük Hakan’ınki, başka büyük yok!” diye tamamlıyordu. Ama bu yanıt da yetmiyordu Pehlivan’a: hiç beklenmedik bir sırada, Hakan’ı kucağından indirip, “Hadi, oğlum, senin çişin geldi, şuraya aslanlar gibi işe de dost düşman görsün!” diyordu. Hakan da utandırmıyordu babasını: çükünü hafiften yukarı kaldırıp kaldırıma işerken o, gerçekte bir tansık gerçekleşiyormuş, bu tansığın gerçekleşmesinde de en büyük pay kendisininmiş gibi gururla gülümsüyordu. Kadın, erkek, küçük, büyük, tüm komşular kahkahalarla gülüyorlardı. Kandilli Yahya, bu oğlan hemen sünnet ettirilmeyecek olursa çok yakında İstanbul’da böyle bir çükü kesebilecek bıçak bulmanın olanaksız olacağını söylüyor, Anadolu apartmanının kapıcısı Osman efendiyse, “İşemesine güzel işiyor da hiç konuşmuyor, bacısına çekmemiş,” diyordu. Öyleydi, yaşı üçü geçtikten sonra bile, söyleyebildiği sözcüklerin sayısı kırkı zor buluyordu. Buna karşılık, Sultan kaşıyla, gözüyle, ağzıyla, burnuyla, her şeyiyle tıpatıp

annesine benzediği gibi, gene onun gibi güzel konuşuyor, onun her söylediğini bir kez de kendisi söylüyordu. Güzel havalarda, Kumru, Sultan'ı küçük nar ağacının altında karşısına oturtup ona memleketi, Meryem ebeyi, anasını, babasını, kardeşlerini, komşularını, hepsinden çok da babasının kekliklerini, ünü tüm kasabayı tutmuş olan Kaymakam'ı, çil tavuğun altından çıkan keklik cücüklerinin güzelliğini, bir gürültü duydular mı ya da üstlerine koyu bir gölge düştü mü ayaklarının arasına birer çöp alıp sırtüstü yatarak kımıldamadan duruşlarını anlatıyor, Sultan da, dudaklarında anasının gülümsemesi, tüm varlığıyla dinliyor, bir yandan da işittiği her tümceyi alçak sesle yineliyordu. Daha da ilginci, aynı oluntu ya da öyküyü bilemedin üç kez dinledikten sonra, anasının vurguları, anasının sesi ve devinimleriyle ama yüzde yüz kendi yaşadıklarıymış gibi anlatmaya başlıyordu. Bilal dayının karısı Emine teyze, "Hele bir okula gitsin, birinciliği kimseye kaptırmaz bu kız," diyordu ya, zaman zaman Kumru bunda bir tuhaflık sezer gibi oluyor, hep söyleneni yinelerken tek bir soru sormamasına, kendine özgü bir şey söylememesine şaşıyordu, gene de, hemen arkasından, ona sımsıkı sarılarak Meryem ebenin kendisi için söylediğini yineliyordu: "Bu kız akıl küpü vallahi, bu kız bir oğuzlama!" Ne olursa olsun, kanısını Günay apartmanının kapısı önünde toplanmış kapıcılar, eşleri ve çocukları da paylaşıyor, Sultan'ın devinimleri de canlandırarak Kaymakam'ı anlatışını izledikten sonra, "Bu kız başka türlü bir şey hem melekler gibi güzel hem de akıl küpü, ikizine hiç benzemiyor," diyorlardı. Kızı nazara gelecek, Tanrı onu da bacısı gibi erkenden kendi yanına alacak diye Kumru'nun ödü kopuyor, "Yok canım, ne akıllısı! Siz akıllı çocuk görmemişiniz," diye atılıyordu hemen.

Ne var ki, Sultan'la Hakan okula başladıktan sonra, inandığında değil de söylediğinde haklı çıktı: daha üçüncü ayın ortalarında, Pehlivan'ı okula çağırdılar, burada, çocukların öğretmeni, yaşlı ve şişman bir hanım, Sultan'ı okuldan alması gerektiğini, çünkü hiçbir şey öğrenemediğini, kendisine sorulan soruları yinelemekle yetindiğini söyledi.

"Nasıl olur, bülbül gibi konuşur o, kardeşinden daha güzel konuşur," dedi Pehlivan.

Öğretmen sıkıntıyla başını salladı.

"Biliyorum, konuşuyor, söyleneni hemen kapıyor ama o kadar," diyerek içini çekti. "Arkadaşlara da, müdür beye de gösterdim, hepsi aynı şeyi söyledi: günlük yaşamda her zaman söylenip yapılan şeylere ilişkin sözler

dışında, hiçbir sözü anlamıyor, yineliyor yalnızca, çabucak ezberliyor söyleneni; ama sözcükleri belirttikleri şeylere, bir olaya, bir ortama, bir zamana bağlayamıyor. İsterseniz, bir de müdür beyle konuşun. Ayrıca, azıcık dikkat ederseniz, siz de kolaylıkla anlarsınız durumu," diye ekledi.

Pehlivan, iki kolu iki yanında, gözleri yerde, öylece durdu bir süre, karşısındakinin yanıldığını ortaya koyacak bir tümce aradı, bulamadı, sonra birden gözlerini öğretmenin gözlerine dikti.

"Peki, Hakan? Hakan da öyle mi?" diye sordu.

Öğretmen ilk kez gülümsedi.

"Hayır, Hakan zehir gibi," diye yanıtladı, "sınıfın en iyilerinden, belki de en iyisi; okumayı çoktan söktü, yazmasına da diyecek yok. Ne sorsan, yapıştırıyor yanıtını."

Pehlivan bu yanıta sevinmiş gibi görünmedi. Gözlerini yere dikip durdu öyle, içini çekti.

"Çocuğu şimdi götürsem olur mu?" diye sordu.

"Evet, iyi olur," dedi öğretmen. "Çocuklar geri zekâlı diye alay ediyor hep. Sultan da onlar ne derse yineliyor. Ama Hakan çok kötü oluyor."

Pehlivan'ın gözdesi Hakan'dı, Sultan'ı anasına bırakmıştı, güzeldi, güleçti, hep güldürürdü adamı; ama neredeyse hiç ilgilenmemişti onunla. Gene de, öğretmen elinden tutup getirince, eğilip kucaklayıverdi hemen, daha o sabah görmemiş de aylardır özlemini çekermiş gibi sımsıkı sarıldı, öğretmene bir allahaısmarladık bile demeden uzaklaştı oradan. Sultan hep kucağındaydı. Sokaklarda onunla sarmaş dolaş yürüyor, yüzü yüzüne değdikçe, hem gülümsüyor, hem ağlayacak gibi oluyor, hem de içinde yepyeni bir sevginin büyüdüğünü duyuyordu, apartmanın merdiveninden inerken bile kucağından bırakmadı Sultan'ı.

Kumru odanın kapısına çıktı.

"Ne olmuş? Çocuk hastalanmış mı?" diye sordu.

"Yok, hayır, geri zekâlı diyorlar, okulda istemiyorlar," dedi Pehlivan, kendini döner müdür koltuğuna bıraktı.

Kumru, kızını bağrına basmış, elinden kaçacakmış gibi sımsıkı tutuyordu.

"Bok yesinler, okulları başlarına yıkılsın! Kızım da evde benimle oturur," dedi; ama şaşırmış gibi görünmüyordu.

Pehlivan şaşırıp kaldı: göründüğü kadarıyla, Kumru işittiğine inanmıyor, inanıyorsa da fazla önemsemiyordu. Oysa kendisi bunalıyor,

içinden bir şeyleri ya da birilerini saatlerce yumruklamak, sokağa çıkıp ciğerinin var gücüyle, “Haksızlık bu! Haksızlık, haksızlık, haksızlık!” diye haykırmak geliyor; böylece, ister istemez, Tanrı’ya baş kaldırmış oluyor; ama bunu bile bile sürdürüyordu başkaldırısını. Sonraki günlerde, daha çok kendini suçlar oldu: Sultan’a kötü davrandığı olmamıştı hiç; ama daha ilk günlerde, onu tümden Kumru’ya bırakmış, tüm ilgisini Hakan’ın üzerinde yoğunlaştırmış, o ne derse yerine getirmiş, çükünü bile övünme konusu yapmıştı. Günay apartmanının önünde, döner müdür koltuğunda onu kucağına alıp çükünü gösterişini, “Şuna bakın, şuna! Komşular, böylesi kimde var?” deyişini anımsadıkça kendi kendinden utanıyor, yüzünün kızardığını duyuyordu. Nasıl yapabilmişti bunu? Nasıl olmuştu da şu koltukta bir kez olsun Sultan’ı kucağına oturtmayı usundan geçirmemişti? Şimdi, hiç belli etmeden onu izlerken hem çok güzel bir çocuk olması, hem de tıpkı Kumru’ya benzemesi karşısında şaşıp kalıyor, “Yüzüne bile doğru dürüst bakmamışım!” diye söyleniyordu. Demek insan kendi çocuğu karşısında bile bu kadar kör olabiliyordu. “Hayvanın tekiyim ben!” diyor, hemen arkasından, bu yaptığını hiçbir hayvanın yapmayacağını, dolayısıyla hayvandan da aşağı olduğunu düşünüyor, Sultan’ın çevresinde dönüp duruyor; ama özellikle ilk günlerde, çok istemesine karşın, onu kucağına oturtup şöyle gönlünce okşamayı göze alamıyor, ona adıyla seslenmekten bile çekiniyordu. Daha da kötüsü, bir denge içgüdüsüyle, Hakan’ı da sevemiyor, ona da adıyla seslenmekten çekiniyor, böylece, ister istemez, çocuklarından yalnızca, “İkizler,” diye söz ediyordu.

Bir haziran sabahı, kapının önüne çıkınca, Sultan’ın kendinden daha büyük iki kızla konuştuğunu gördü, olduğu yerde duruverdi: bu kızları tanımıyordu, belki de yol soruyorlardı Sultan’a, Sultan da sorularını olduğu gibi yineliyordu. Kızlar önce şaşırdılar, sonra gülmeye başladılar. Onlarla birlikte Sultan da gülmeye başlayınca, yerinden fırlamasıyla kapıcı odasına koşması bir oldu. Kumru odayı süpürüyordu, kendisine doğru atılışını, dizlerinin üstüne çökerek boynuna sarılıp sarsıla sarsıla hıçkırışını şaşkınlıkla izledi, sonra, ne olup bittiğini sormadan kendisi de hıçkırmaya başladı. Ancak, neden ağladıklarını öğrenince omuz silkti: Pehlivan’la aynı düşüncede değildi, o hiç de bir geri zekâlı olarak görmüyordu kızını: yap denileni yapıyor, yapma denileni yapmıyordu, sevdiği yemeği yiyor, sevmediği yemeği yemiyor, kendine neyin yakışıp neyin yakışmadığını biliyordu, kaç yıldır bir kez bile altına kaçırmamıştı, tek kusuru kendisine

ne söylense yinelemesiydi, o kadar da olurdu. Önlerinde bulunmayan şeyler söz konusu olmamak koşuluyla, söyleneni anlıyor, çok da güzel yineliyordu, daha önce dinlediği şeyleri yinelediği de çok oluyordu. Üstelik, her şeyi olduğu gibi yinelediği söylenemezdi: sen “Ben geldim,” diyordun, o “Sen geldin,” diye yineliyordu. “Bu yaştaki bir çocuktan başka ne bekleyeceksin ki? Okumayı mı? Sanki ben okuma biliyor muyum?” diyordu Kumru. “Böyle kendi kendini yemekle ona okuma yazma mı öğreteceksin?” Hiç kuşkusuz, öteki çocuklara benzemiyordu; ama öteki çocuklara benzememesi tümden akılsız olduğunu göstermezdi. “İşte Hakan, Hakan da ötekilere hiç benzemiyor, öteki çocuklarla oynamıyor ama sınıfta ondan daha çalışkan çocuk olmadığını öğretmen söylemiş sana. Bunlar ikiz, Sultan da Hakan’ın başka türlüsü,” dedi en inandırıcı sesiyle. Bir başka kanıtı da aynı gün Hakan’ın kendisi getirdi. Tüm çocuklar gibi o da okuldan elinde karnesini sallayarak geliyordu. Kumru’yla Pehlivan’dan önce Kandilli Yahya sordu duruma uygun soruyu: “Zayıfın var mı?”

“Hayır, yok,” dedi Hakan.

“Peki, pekiyin var mı?”

“Hepsi pekiyi.”

“Hesap da mı pekiyi?”

“Hesap da pekiyi.”

Kandilli Yahya bununla da yetinmedi: sekizlerle dokuzların çarpımlarını sordu, Hakan hiç duralamadan yanıtladı.

“Çok güzel, bunu ikinci sınıf çocukları bile bilmez,” dedi Kandilli Yahya. “Uyanık herifin tekisin sen: anlaşılan, ananın karnında Sultan’ın aklını da araklayıvermişsin.”

Bilal dayı kaşlarını çattı.

“Ben patavatsızlık diye buna derim,” dedi. “Boşuna dememişler: en akıllısı Kandilli Yahya, o da çamlara fetva verir.”

Kumru, Sultan’ın da Hakan gibi ötekilerden farklı, dolayısıyla üstün bir çocuk olduğu düşüncesinin doğrulanmasını gördü bunda, Pehlivan’sa tam tersini. Daha da kötüsü, ana karnında Sultan’ın küçücük beyninden aklının bir ilik gibi çekilip alınması korkunç bir görüntü olarak ikide bir gözlerinin önüne geldi.

Ne olursa olsun, o günden sonra, şu yaşamda en çok sevdiği ve en kolay ulaşabildiği şeylerden birini: uykusunu yitirdi: apartmanın kapısı önünde, hiçbir şeyle ilgilenmeden, hiç kimseyle konuşmadan döner müdür

koltuğunun üstünde gece yarılarına kadar oturuyor, yattıktan sonra da ikide bir kalkıp sigara üstüne sigara içiyor, bunun kaçınılmaz sonucu olarak da bayağı geç uyanıyordu. Çoğu işler Kumru'nun üstüne yıkıldı böylece. Bu da yetmemiş gibi, önce sıkıntısını dağıtabilmek umuduyla, sonra bu iş artık bir alışkanlığa dönüştüğünden, ikide bir alıp başını gitmeye başladı Pehlivan: en az haftada bir kez, müdür koltuğunu aşağıya indirip yerine yerleştirdikten sonra, herhangi bir girişe gerek görmeden, "Ben bu akşam arkadaşlarla izne çıkıyorum," deyip gidiyor, on ikilere kadar dönmüyor, dairelerden de zillere en çok böyle gecelerde basılıyor, Kumru'nun bir ekmek, bir şişe rakı ya da iki yüz elli gram beyazpeynir almak için ikizleri bırakıp dört sokak ötedeki bakkala koşması gerekiyordu.

Ama en hoşlanmadığı şey akşam dokuzda, on altı dairenin çöpünü almaktı. Arkasında, kendisinin tersine, bu edimden haz duyar görünen Sultan, en yukarıdan, 16 numaradan başlıyordu işe. Kimileri önceden kapılarının önüne koymuş oluyorlardı çöplerini, çok çöp de koymuş olsalar, zaman zaman kemikleri, ekmek parçalarını torbalardan taşırmış da olsalar, bunlara bir diyeceği yoktu. O kocaman bidonun kapağını açıyor, Sultan da yaşamsal bir görevi gerçekleştirir gibi çöp poşetlerini alıp içine atıyordu. Ama kimileri onun kapıcı, kendilerinin kiracı olduklarını her akşam yeniden mi anımsatmak istiyorlardı, neydi, ille de zili çalıp, "Çöp!" demesini zorunlu buluyorlardı. İster istemez basıyordu zile, kapıyı açana da, "Çöp!" diyordu korka korka, çöpü istemeye değil de kendisini çöp diye nitelemeye gelmiş gibi. En azından kimileri önce bunu böyle anlayarak suratını asıyor, sonra düşündüğünün saçma olduğunu, bir köylü parçasının böyle bir şeyi tasarlayamayacağını düşünerek gülümsemeye çalışıyordu. Ancak biri, 14 numarada oturan avukat Cüneyt beyin karısı Okşan hanım, Pehlivan'la değil de Sultan'la geldiği her seferde, "Gene alacaklı gibi çaldın zili!" diye homurdanıyordu.

"Herkes gibi çaldım, Okşan hanım; parmağımı bastırmamla geri çekmem bir oldu," diyordu Kumru. "Zil bu, nasıl basarsan bas, aynı çalar. İstersen, deneyelim; işte bak," deyip bir kez daha çalıyordu zili.

Okşan hanımın tepesi atıyordu o zaman.

"Hayır, alacaklı gibi çaldın!" diye tutturuyordu. "Ne olacak, kapıcı parçası!"

Kumru da sinirlenmeye başlıyordu o zaman.

“Bir de sen çal da görelim: bakalım, alacaklı gibi mi çalacaksın, verecekli gibi mi?” diyordu.

“Küstah!” diye bağırıyordu Okşan hanım.

Sultan da aynı sözcükleri bir kez daha yinelerken, avukat Cüneyt bey içeriden, “Okşan, ver şu çöpü de gel artık içeri!” diye sesleniyor; ama kadın bu kez de Sultan’a dikiyordu gözlerini, “Bu çocuğu neden hep arkanda sürüklersin ki? Çöpçülüğe alıştırmak için mi?” diyor, önüne dört-beş poşet birden atıp kapıyı şak diye kapatıyordu. “Çöpünüz batsın!” diye söyleniyordu Kumru, poşetleri bidona koyup bir başka kapıya yöneliyor, Sultan da en yüksek sesiyle, “Çöpünüz batsın!” diye yineliyordu.

Başka kapılarda, kimileri hiçbir şey söylemeden getirip veriyordu çöpünü, kimileri gülümseyerek bir-iki söz söylüyor, kimileri de Sultan’ın güzelliği, devinimleri, bakışlarıyla annesinin küçük bir örnekçesi olmasına her akşam yeniden şaşıp, “Benzerlik bu kadar olur!” diyor, eline bir elma, bir şeftali, bir parça çikolata tutuşturmak istiyorlardı. Kumru dinliyordu yalnızca. Bidonunu sırtlayıp kalorifer dairesine doğru inerken, “Çöp! Çöp! Çöp!” diye söyleniyordu. Bu çöp bolluğuna, bu büyük kent insanlarının çöp üretme yeteneğine şaşırıp kalıyordu. “Pırıl pırıl cam şişeleri bile çöpe atıyor bunlar! Bu kadar çöp nereye sığar ki? Memleketin yarısı çöpçü de olsa çöplerinin altında boğulacaklar sonunda!” diye homurdanarak gözlerini Sultan’ın gözlerine dikiyordu. Sultan düşünceyi pek kavrayamasa bile bunalımı paylaştığı gözlerinden anlaşılıyordu. Birinin sırtında bidon, ötekinin sırtında bir poşet, biri büyük, biri küçük ama birbirlerinin neredeyse aynı, iki Rus bebeği gibi, merdivenden ağır ağır iniyor, çöpleri kalorifer dairesine bırakıp odalarına giriyorlardı.

Hakan’ı, elinde kitap, oturduğu yerde uyur buluyor, onu usulca yatırdıktan sonra, kendileri de soyunup yataklarına giriyorlardı. Kumru uzun süre koşmuş gibi soluyup duruyor, “Lan Haydar, lan Yarma Haydar, gidişin ola da dönüşün olmaya, e mi! Olursa da tabut içinde dönesin!” diye mırıldanıyordu. Gene de, hemen her seferinde, tam uyumak üzereyken beyninde, daha doğrusu gözlerinin önünde, “Ya dileğim gerçekleşir de ölürse?” sorusu biçimleniyor, ancak, ölmüş bir Yarma Haydar imgesinden çok, gurbet elde iki çocukla yapayalnız kalmış bir Kumru imgesi neredeyse kanını donduruyor, bu korkunç yıkımın altından tek başına kalkamayacakmış gibi bir duyguya kapılıyor, kocasının cesediyle birlikte, döner müdür koltuğunun dibinde ağır ağır çürümek korkusuyla titreyip

duruyordu. “Allah’ım, ölmesin, hiç değilse memlekete dönünceye kadar yaşasın!” diye yalvarıyor, o en sonunda dönüp elle tutulabilecek kadar yoğunlaşmış kokusuyla yanına uzanınca da boynuna sarılıyor, zor işitilecek bir biçimde, “Allah’ım, sana bin şükür!” diye mırıldanıyordu. Yarma Haydar, sıkı bir kavga beklerken bu beklenmedik duyarlık karşısında ne yapacağını şaşırıyor, sonra, biraz düşününce, böyle bir sevgi gösterisini aşırı bularak kızmakla kızmamak arasında duralıyor, kollarını gövdesinden çözmeye çalışırken coşku kendisine de bulaşıyor, “Kız, sen benim kaymağımsın,” diyerek elini çoktan eskimeye yüz tutmuş basma donlardan birinin uçkuruna atıyordu. Kumru’nun yalnız böyle gecelerde ortaya çıkan bu aşırı atılımının ondan kendisine yönelen bir tutkunun belirtisi değil, Tanrı’ya yönelen bir minnet ve bağlılık, bir kusur bağışlatma edimi olduğunu usundan bile geçirmiyordu. Tutku, korkuyu saymazsak, Kumru’nun yaşamının kıyısından bile geçmeyen bir şeydi.

Pehlivan’ın, arkadaşlarla izne çıkmaları gittikçe sıklaştırması yetmiyormuş gibi ya da gittikçe sıklaştırması sonucu, kendisinin de çoğu kapıcı eşleri gibi gündeliğe gitmesi konusunda dayatması üzerine, haftanın en az üç günü Günay apartmanında ya da komşu apartmanlarda gündeliğe gitmeye başladıktan sonra, büsbütün duyarsızlaştı: artık akşamları öylesine yorgun düşüyordu ki ne kızdığı vardı, ne korktuğu. Eskiden, güzel havalarda, evin işini bitirdikten sonra, bir yanında Hakan, bir yanında Sultan, kapının önünde, Pehlivan’ın müdür koltuğunun dibinde otururken komşu kapıcıların anlattığını ilgiyle dinler, sırası geldi mi kendisi de düşüncesini söylerdi, şimdi anlatılanları anlamaya bile çalışmadan, sağır gibi oturuyordu öyle. Doğrusunu söylemek gerekirse dinlemeye değer bir şey anlattıkları da yoktu: ya memleketlerini, ya çocuklarını anlatıyor ya da en az onlar kadar kendisinin de bildiği şeyleri, yani sokaklarında oturanlar, huyları, ilişkileri, aykırı kılıkları konusundaki değişmez gözlemlerini yineliyorlardı. Bir süre sonra sıkılıyor, çocukları babalarına bırakarak minderini alıp aşağıya iniyor, aşağıda, ya küçük bahçeye çıkıp gözlerini küçük nar ağacının iki-üç kırmızı çiçeğinden birine dikiyor ya da küçük odaya dönüp yatağının üstüne uzanıyor, gözleri tavanda, beyninin içinde memleket görüntüleri, özellikle de Meryem ebeyle ortanca bacısı, ikizler ya da Pehlivan gelinceye kadar öylece kalıyordu.

Temizlikte, işleri eksik yaparak el karılarından tatsız sözler işitme korkusu sonunda içini tuhaf bir acılıkla dolduran görüntülere dalmasına

olanak bırakmıyordu hiç değilse. Temizliğe gitmenin bir başka yararıysa kafayı yastığa koyar koymaz uyuması, dolayısıyla Yarma Haydar'ın kokusunu da, horlamasını da duymamasıydı. Bu da az şey değildi. Ama en önemlisi gündeliklerini biriktirmenin sağladığı büyük rahatlıktı: karyolanın altındaki tahta bavulda, çamaşırlar arasında sakladığı paralar çoğaldıkça, Pehlivan'ın ölmesi durumunda ortada kalma korkusu azalıyor, ne zaman evde yalnız kalsa tahta bavuldan paralarını çıkarıp en az üç kez üst üste sayıyor, hemen her seferinde, iki sayım arasında, gözlerinin önünde, bir el aynasının içinden, Hürü bacısının gülümsediğini görür gibi olup kendisi de gülümsemeye başlıyor, Hürü bacısı silinip gitse bile, o öyle, olduğu yerde, dakikalarca gülümsüyor, yakın bir zamanda, Hakan'la Sultan'ı yanına alıp en az bir aylığına memlekete gitmeyi kuruyordu. En mutlu dakikaları bu dakikalardı.

Pehlivan bu mutluluğa koyu bir gölge düşürdü: "izne çıktığı" gecelerden birinin sabahında, paralarını görmek istedi. Minderin üstüne kurulup oturdu, Sultan'ın şaşkın, Hakan'ın ilgisiz, Kumru'nun korkudan büyümüş gözleri önünde, ağır ağır saydı. Sonra, dünyanın en doğal işini yapar gibi, en az üçte ikisini göz kararıyla ayırıp ceketinin iç cebine yerleştirdi, kalanını da elinin tersiyle Kumru'nun önüne itti.

"Sağ ol," dedi.

Kumru kaşlarını çattı.

"Paramı neden alıyorsun?" diye sordu.

"Lazım."

"Neye lazım?"

"Lazım işte. Sen orasına karışma."

"Sana lazım da bana lazım değil mi?"

"Sana niye lazım olacak ki?"

"Niye olacak? Memlekete gitmek için. Dokuz yıldır bir kez bile memlekete götürmedin bizi."

Pehlivan birden kaşlarını çattı.

"Sizi memlekete götürseydim de kızımız itin köpeğin maskarası mı olsaydı?" dedi.

Kumru üstelemedi. Üsteleyebilecek durumda da değildi: başına bir ağrı saplanmıştı birden, hem de yumurtaları altından alınmış bir tavuk gibi şaşkındı. Pehlivan'ın büyük sıkıntısını biraz olsun dağıtabilmek için bir de

kumarı denemeye girişmiş ve cebindeki tüm parayı yitirmiş olabileceği hiç usuna gelmedi.

Pehlivan, çenesinin ucuyla, önünde duran para destesini gösterdi.

“Kaldır şunları önümden ama iyi sakla; belki gene isterim,” dedi.

II

Kumru, İstanbul'a geldi geleli, İsmail bey de içinde olmak üzere, tüm kentlileri başka bir insan türünün örnekleri gibi görüyor, onları herhangi bir eleştiri, öfke ya da imrenme konusu olamayacak ölçüde kendinden uzak buluyordu. Aynı tutumu gündeliğe gitmeye başladıktan sonra da sürdürdü: bu insanların kendileri gibi evleri de onun bildiklerine hiç benzemiyordu. Ayrıca, bilekten ilikli basma donu, kuşağı arkadan dikili fistanı, ak bürgüsünün altından uçları sarkan belikleri karşısında şaşırmalarına bakılırsa kendisi de onlar için yabancı bir türün örneğiydi. Ancak o bunlara fazla aldırmıyor, bir tatsızlık çıkmaması için, neyi nasıl yapmasını isterlerse öyle yapmaya çalışıyor, söyleneni unutunca da soruyordu. Bu arada, tüm bu evlerde, her şeyi büyük bir dikkatle inceledi, televizyonu, telefonu, düdüklü tencereyi, elektrikli fırını, saç kurutma makinesini, buzdolabını, blenderi, çamaşır ve bulaşık makinelerini en azından adları ve işlevleriyle tanıdı, bildiğinden daha büyük bir dünyanın kapısını aralar gibi oldu; ama özellikle ilk aylarda, kentlilerin kendileri gibi bunlar da bir başka dünyanın öğeleri gibi göründü gözüne. Aynı biçimde, camekânlarındaki hiç kullanılmayan gümüş kapları, insanın gözlerini kamaştıran renk renk, biçim biçim bardakları ve sürahileri, ağır mı ağır halıları, eğilip saç taranacak kadar parlak cilalı döşemeleri içinde en ufak kıskançlık uyandırmadı: kendi dünyasından baktı hepsine, bu nedenle hepsini de kalın bir camın ardından görür gibi gördü. O sabah da, Günay apartmanının önünde dikilirken Melek hanımın tombul kızı Lale'nin donu görünecek kadar kısa bir mor etekle çıktığını, Mukbil beyin kızı Betül'ün o gün de yokuşun köşesinde bir sarı oğlanla buluştuğunu, Ahmet beyin kızı Çiğdem'le Hamit beyin oğlu Levent'in, biri Çandar apartmanının ikinci, öbürü üçüncü katında, ellerinde telefon, bir yandan konuşurken bir yandan da birbirlerinin Çağla

apartmanının camlarındaki yansımalarına öpücükler gönderdiklerini, Levent'in babası Hamit beyin, Çandar apartmanının kapısından bir kez daha ayaklarını üçer kez paspasa sürüp, "Bismillah," diyerek girdiğini neredeyse gerçekdışı oluntularmış gibi izledi. Birdenbire bastıran bir konuşma gereksinimiyle, gördüklerini Pehlivan'a ve işlerini bitirip döner müdür koltuğunun çevresinde toplanmış olan komşu kapıcılara ve eşlerine de anlatmayı düşündü. Ama gördü ki topluluğa tek sözcük söylemesine, söylese de duyurmasına olanak yoktu: onlar da görmüştü aynı şeyleri, üstelik herkes Kandilli Yahya'yı dinlemekteydi. Pehlivan'a baktı, o da dalıp gitmişti, gözlerini Sultan'a dikip oturuyordu öyle. Sultan her zaman olduğu gibi o gün de öteki çocuklardan uzak duruyor, kimi zaman uzaktan onları izleyerek susuyor, kimi zaman da o sırada ya da eskiden işittiği sözcükleri şaşırtıcı bir uyumla sıralamaya başlıyordu. Pek bir anlam çıkmıyordu sözlerinden, gene de, en azından kendisine ve Pehlivan'a göre, türküler gibi büyülüyordu insanı. Pehlivan gözlerinin yaşardığını duyuyor, açık bir biçimde sözcüklere dökemese bile, kızının hem en güçlü, hem en zayıf yanının dil olduğunu düşünüyor, yüreğinin daraldıkça daraldığını duyuyordu. Ama çevresinde sesler öylesine yükseldi ki başını çevirmek zorunda kaldı. Kandilli Yahya iyice coşmuştu.

"Allah yardımcın olsun, senin işin hepimizinkinden zor, çok güç ister," diyordu. "Bu yaşta iki karıyı birden doyurmak her babayiğidin üstesinden gelebileceği bir şey değil."

Çember sakallı Recep, sağ yanında büyük karısı Naciye, sol yanında küçük karısı Nokta, mutlulukla gülümsüyordu.

"İki karıyı veren Allah, onları doyuracak gücü de veriyor," dedi.

"Yatakta da mı?" diye sordu Kandilli Yahya.

"Evet, yatakta da," dedi Recep efendi.

Öteki kapıcılar da söze karıştılar. Aynı konu çevresinde değişik görüşler ileri sürüldü. Pehlivan yalnızca dinledi, sonra birden ayağa fırladı.

"Susun! Susun!" diyerek gözlerini tam karşıdaki Can apartmanının kapısına dikti.

Burada, bodrum katında oturan Perihan hanımın kızı Gülten, sık sık yaptığı gibi, eşiğe oturup sırtını demir kapıya vermiş, kucağındaki küçücük kasetçalardan türkü dinliyor, Sultan da yere diz çöküp kasetçaların üzerine eğilerek bir şeyler mırıldanıyor, belki de kasetçalardaki türkücüye eşlik ediyordu. Pehlivan kımıldamadan, soluk bile almadan onları izledi, sonra,

yerinden fırlamasıyla Can apartmanının önüne gelip kızının yanına çömelmesi bir oldu.

Gülten, on dört yaşında incecik bir kızdı, Pehlivan’a gülümsedi.

“Sultan şeker bir şey, çok şeker bir şey, türkülere bayılıyor, çabucak da ezberleyiveriyor,” dedi, “üç-dört kez dinledi mi tamam.”

“Bilmiyordum, bunu bilmiyordum,” diye kekeledi Pehlivan, tüm bedeni titriyordu.

“Ben de daha dün öğrendim,” dedi Gülten, “hemen ezberleyiveriyor, teyptekilerden bile güzel söylüyor, hem de öyle güzel bir sesi var ki o kadar olur.”

“Bilmiyordum, bunu bilmiyordum,” diye kekeledi Pehlivan.

O anda Gülten, kasetçalarını yeniden çalıştırdı, güçlü bir kadın sesi yarıda kesilmiş bir türküyü, “Ölüm de var bu dünyada zulüm var” diye sürdürdü, hemen sonra Sultan da katıldı ona, türkü bitip kasetçalar sustuktan sonra, Gülten’in bir göz kırpması üzerine, Sultan aynı şarkıyı yeniden söylemeye başladı. Alçacıktan, yalnızca Gülten’le Pehlivan’ın işitebileceği bir sesle söylüyordu; ama sesi öylesine içten, öylesine duru, uyumlu, vurguları öylesine yerindeydi ki Pehlivan’ın gözleri yaşlarla doldu, kızını kucaklamasıyla Günay apartmanına doğru koşması bir oldu. İki dakika sonra, Kumru kapıcı odasına indiği zaman, kızını hep kollarının arasında sımsıkı tutuyor, yanağı yanağında, sessiz sessiz ağlıyordu. Ama birden gülümsemeye başladı.

“Sultan, Hakan’ın başka türlüsü demiştin de inanmamıştım; haklıymışsın,” dedi; sonra, gözlemini neye dayandırdığını açıklamadan, “Artık gündeliğe gitmene gerek yok; bundan böyle arkadaşlarla izne çıkmıyorum,” diye ekledi, Sultan’ı kucağından indirmeden, kahkahalarla gülmeye başladı.

Kumru bu beklenmedik değişiklikten hiçbir şey anlamıyordu. Önce Pehlivan’a gerekçesini anlattırdı, sonra içini çekti.

“Milleti güvendirip de yarı yolda bırakmak olmaz. Yarın yeni bir eve daha başlıyorum, altı sokak yukarıda, Şerefbey apartmanında, Tuna hanıma,” dedi.

Kendisini salık veren yaşlı teyze, Emel hanımın annesi, Tuna hanımla kocası Nesim beyin peygamberinin bizimkinden farklı olduğunu, bu nedenle huylarının bizimkilere benzemediğini söylemişti. Ancak Kumru, Tuna hanımın evinde geçen ilk saatinin sonunda yaşlı teyzenin yanıldığını

düşündü. Doğru, okula giden tek çocuk bulunmayan bir evde raflar dolusu kitap bulunması biraz şaşırtıyordu insanı, Tuna hanım da kızıl, kıvırcık saçları, masmavi gözleri, hafiften çilli yüzü, azıcık çatlak sesi ve azıcık tuhaf konuşmasıyla, evli barklı bir hanımdan çok, memleketinden yeni gelmiş körpe bir kız gibi göründü ona. Bu nedenle, gün boyunca, buyurduğu işleri yaparken, “Bu Tuna hanım hanımlığı bilmiyor mu ne?” diye düşünüp durdu. Ancak, her düşünmesinde, daha büyük bir yakınlık duydu ona. Sonra, akşama doğru, işini bitirmesine yakın, onun bir koltuğun üstünde, gözleri açık; ama hiçbir şeye bakmadan, öyle oturduğunu görünce, tutup bağrına basası geldi, “Besbelli, memleketini düşünüyor: memleket burnunda tütüyor!” diye düşündü. Temizlik bezini bırakıp yanına yaklaştı usulca.

“Tuna hanım, sen nerelisin?” diye sordu.

Tuna hanım birden toparlanarak gülümsedi.

“Buralıyım, İstanbullu,” dedi.

“Doğma büyüme mi?”

“Evet, doğma büyüme.”

Kumru şaşırdı, bir aldatılmışlık duygusu içinde işine döndü. Ama en ufak bir kızgınlık duymadı, tam tersine, o günün akşamı, Pehlivan’a da söylediği gibi, ne zaman önüne dikilip bir şey söylese, onu “alıp canının içine sokası geliyordu.” İşin ilginç yanı, o da kendisini başkalarından ayrı tutar gibiydi. Daha kapıdan içeri girdiği anda, şöyle bir süzdükten sonra, “Vay! Sen ne güzel kadınmışsın!” diye bir çığlık atmıştı. “Adın gibi güzelmişsin vallahi!” Sonra, temizliğe gelmiş bir kapıcı karısı değil de konukluğa gelmiş bir hanımmış gibi, neredeyse zor kullanarak başköşedeki koltuğa oturtup ona kendi eliyle bir sabah kahvesi yapmaya gitmişti. O hiç alışkın olmadığı kahveyi içerken de ışıl ışıl gözlerini sürekli üzerine dikerek güzelliğini övüp durmuştu. “Güzelliğimmiş! Benim güzelliğimden ne olacak ki?” diyordu Pehlivan’a.

Kumru kızarıp bozarmıştı, hiç sesini çıkarmadan dinlemişti yalnızca. “Neden böyle konuşur ki bu kadın? Güzel olan kendisi!” deyip durmuştu içinden. Bir ara, Tuna hanımın kendisini alaya almasından bile kuşkulanmıştı. Bununla birlikte, zavallı bir gündelikçi kadını daha kapıdan girer girmez alaya almanın saçmalığı bir yana, gün boyunca sürdürdüğü sevecen tutumu da yalanlıyordu bunu: söylediğine göre, kendisinden beş yaş daha büyük olan bu Tuna hanım, öteki hanımlar gibi hizmetçiye iş

buyurmaktan çok, en iyi kendisinin bildiği bir işi bitirmesine yardım eder gibiydi. İşin bir ucundan tuttuğu için mi? Hayır, hiçbir şey yapmıyor, yalnızca neyi nasıl yapması gerektiğini gösteriyordu. Ama onun göstermesi başkaydı. Evi de o güne kadar gittiklerinden çok başka görünmüştü Kumru'nun gözüne. Doğru, bu ev de temizliğe gittiği tüm evler gibiydi, hatta çoklarından küçüktü; gene de başkaydı, insan hiçbir şeyin ağırlığını duymadan, çok güzel bir düşte devinir gibi deviniyordu içinde. Öğleyin, sofrada, evet, öbür evlerdeki gibi mutfağın bir köşesinde değil, salonun yemek masasında, mavi nakışlı bir örtü üstünde, Tuna hanımla karşı karşıya, bir konuk gibi yemek yediği sırada, bu izlenimi daha bir güçlenmişti. Öyle ki, tatlıdan sonra, Tuna hanım yemeğini nasıl bulduğunu sorunca, tüm içtenliğiyle, "Cennet taamı!" diye yanıtlayarak kahkahalarla güldürmüştü onu. Ayrılırken de, ayrıldıktan sonra da hep "Cennet gibi bir ev!" diye geçirmişti içinden. Ancak, çok güzel bir ev olduğunu yineleyip durmasına karşın, Pehlivan'a Tuna hanımın evinin neden güzel olduğunu bir türlü açıklayamadı.

Pehlivan da zaman bırakmadı buna. Pek konuşkan bir adam değildi ama o akşam aşırı ölçüde düşüktü çenesi. Dönüp dolaşıp aynı konuya geliyor, ikide bir, "Sultan'a bir teyp almak boynumuzun borcu artık," diye yineliyordu. "Sen de gözlerinle gördün, nasıl hoşlanıyor kaseti dinlemekten. Çalınan türküleri hemen öğreniveriyor. Bana sorarsan, hepsinden güzel söylüyor. Ver teypi eline, saatlerce oyalansın, hem çalsın, hem söylesin. Evet, Sultan'a bir teyple birkaç türkü kaseti almak boynumuza borç oldu artık." Kumru yinelemeleri dinlemekten iyice sıkıldı sonunda, "İyi ya, sen de alıver!" deyip arkasını döndü. Pehlivan gene bırakmadı yakasını, bu kez de uzun mu uzun bir günah çıkarmaya girişti: Sultan'ın üzüntüsünden kendini içkiye ve kumara vermiş, kendi birikimini de, İsmail beyin çocukların doğumunda verdiği zarfın içindeki dolarları da yiyip bitirmiş, sonunda Kumru'nun gündeliklerden biriktirdiklerine el koymaya kadar götürmüştü işi. Şimdi küçücük bir kasetçalar almak istiyor ama parayı nereden bulacağını bilemiyordu. Kumru yataktan kalktı, gündelik paralarını sakladığı çıkını karanlıkta el yordamıyla buldu. "Al, yeter mi, yetmez mi bilmem ya, tüm param bu; ama alacağın teyp kullanılmış olmasın," dedi.

Ertesi gün, iş dönüşü, Kumru, Pehlivan'la Sultan'ı kapıcı odasında, Hakan'ı küçük nar ağacının altında buldu. Hakan, havanın bayağı serin ve esintili olmasına karşın, basık hasır iskemlenin üstünde kalın bir kitap

okuyor, dünyadan ve insanlardan kopmuş görünüyordu. Pehlivan minderin üstüne bağdaş kurup oturmuş, gözlerini Sultan'a dikmişti. Sultan'sa sesi sonuna kadar açılmış, küçük bir kasetçaları kucağına alıp sımsıkı sarılmış, gür sesli bir kadının türkülerini dinliyordu. Pehlivan bir şeyler söylemeye yeltendi; ama o parmağını dudaklarının üstüne götürerek susmasını istedi, gözlerini kızına dikti, kasetçalardan yükselen türküyü dinlemeye başladı. Belki ilk kez dinliyordu bu türküyü, gene de nicedir görmediği bir dostla karşılaşmış gibi oldu, gözlerinin yaşardığını duydu. Gözleri hep Sultan'ın üstünde, iki, üç, dört türkü dinledi böyle, sonra kaset şak diye durdu. Sultan belki ilk kez o zaman gördü annesini, mutlulukla gülümsedi. Hemen kasetçalarına döndü gene, yıllardır kullanırmış gibi, hiç mi hiç duralamadan, kaseti çıkarıp ters yönde yerleştirdi, kapağı kapatıp düğmeye bastı, aynı kadın gene türküye başladı. İkinci türküde, gür sesli kadın, "Buradan gedek Ürgüp'e göçek," der demez Sultan da katıldı, Kumru iki sesin arasında yitirdi kendini, "Olamaz, böyle güzel bir şey olamaz," dedi kendi kendine. Türkü bitip Sultan sustuğunda gözleri yaşlarla dolmuştu. Pehlivan'a baktı, o da sessiz sessiz ağlıyordu. Sonra usulca doğrulup kalkarak kapıya yöneldiğini, eliyle kendisini de odanın dışına çağırdığını gördü. Kalkıp yanına vardı. Pehlivan elini omzuna koydu, kalorifer dairesinin ta öbür ucuna götürdü onu.

"İyi mi ettik, kötü mü ettik, bilemiyorum," dedi. "Teypi aldım, beş de kaset aldım yanında. Kaset koymasını, çalmasını iki göstermede öğreniverdi, bu da Hakan'ın bir başka türlüsü işte, dediğin gibi. Ama yalnız Gülten'in teybinde dinlediği kaseti çalıyor, bir başka kaset koymaya kalktın mı fırlatıp atıyor, o türkü gelince de, gördün işte, kadınla birlikte söylüyor."

Kumru gülümsedi.

"Çok güzel söylüyor, avrattan da güzel söylüyor," dedi.

"Doğrusun, avrattan da güzel söylüyor ama iyi mi ettik, kötü mü ettik, bilemiyorum şimdi," dedi Pehlivan, "sonuna kadar açıyor teypi, onu da öğrendi. Hep böyle çalmaya kalkarsa sonu ne olur?"

Kumru hep Sultan'ın türküsünü dinler gibiydi.

"Hele dur bakalım," dedi.

Ama Sultan durmak bilmiyordu. Gecenin bir saatinde, Hakan'ın umutsuz bakışlarını görünce, Pehlivan belki yirminci kez aynı kaseti çalmakta olan kasetçaları elinden alıp susturarak çiftenin de asılı olduğu çiviye astı. Kızının bir süre sessiz sessiz ağlamasına da katlandı. Ancak,

ertesi gün, Hakan okula, Kumru işe gittikten sonra, her şey yeniden başladı. Sabah işlerini bitirip Günay apartmanının önünde toplanan kapıcılar, Sultan'ın kasetçaları kucağında nasıl sımsıkı tuttuğunu, nasıl ilgiyle dinlediğini görünce, hem hüzünlendiler, hem sevindiler. Sıra, "Buradan gedek Ürgüp'e göçek"e gelip de türkücü kadına eşlik etmeye başlayınca, neredeyse soluk bile almadan dinlediler, kimileri gülümsedi, kimilerinin gözleri yaşlarla doldu, Nazlı hanım, gözlerini kurularken, "Allahım, ne güzel söylüyor bu kız, ben hiç böyle bir ses duymadım," diye mırıldandı. Çember sakallı Recep efendi Pehlivan'ın da hakkını verdi, "Helal olsun sana, Haydar efendi, bugünden sonra mekânın cennettir," dedi. Ötekiler de gönülden onayladı kendisini. Ama Sultan aynı kaseti yeniden çalmaya başlayınca, arkasından da sesi azıcık kısma önerilerini geri çevirince, iş değişti: Bilal dayıyla Emine hanım işlerini öne sürerek ayrıldılar, onları Recep'le iki karısı ve Ahmet efendi izledi. Kandilli Yahya'yla Nazlı hanım biraz daha direndilerse de Sultan aynı kaseti bir kez daha çalmaya başlayınca, yerlerinden doğrulup hasır iskemlelerini ellerine aldılar. Kandilli Yahya gene bir şaka yapmanın yolunu buldu: "Anlaşıldı, bizim Sultan tek önder, tek ulus, tek türkü istiyor," dedi. Ancak bu kez kimse işitmedi şakasını: Pehlivan sağ eliyle döner müdür koltuğunu çekiyor, sol eliyle Sultan'ın elini tutuyor, hiçbir şey olmamış gibi Günay apartmanının kapısından içeri giriyordu.

Kapıcı odasına girip kapıyı kapattıktan sonra, kararlı bir biçimde Sultan'a döndü, hiçbir şey söylemeden kasetçaları elinden alıp kapatarak çiftenin de asılı olduğu çiviye astı, parmağıyla minderi gösterdi. Öylesine kararlı bir havası vardı ki, böyle bir alışkanlığı bulunmamasına karşın, Sultan hemen yerine getirdi isteğini, bunca yıldan sonra ilk kez her söyleneni anlayan, her şeyi gereğince yapan bir çocukla konuşur gibi, sözcüklerin üstüne basa basa, "Bak, kızım," diye söze başladığında da kendini tüm dikkatiyle babasını dinlemeye hazırlamışa benziyordu. Dinledi de, Pehlivan, bunca yıldır ilk kez, "Bak, kızım," diye söze girip bu türküleri dinlemekten hoşlanmasını anladığını, ancak sürekli olarak aynı kaseti, hem de böyle sonuna kadar açarak çalmanın herkesi rahatsız ettiğini, dolayısıyla bir orta yol bulmak gerektiğini anlatmaya başlayınca, kendisini dinlemeye hazırmış gibi göründü. Dinledi de. Ama, olgun bir insanla konuşur gibi, bir de işin nedenlerini açıklamaya giriştiğinde, o çoktan kendi dünyasına, kendi

tutkusuna dönmüştü: ne söylenirse söylensin, parmağıyla duvarda asılı kasetçaları gösteriyor, “Ver, ver, ver!” diye yineliyordu.

Pehlivan ağır ağır kalktı, kasetçaları duvardan aldı, bir pilini çıkarıp cebine koyduktan sonra, Sultan’a uzattı. O da sevinçle aldı, hemen düğmelerine bastı, ses çıkmayınca, kaseti çıkarıp yeniden yerleştirdi, gene çalmayınca, uğraşmaktan vazgeçti, kasetçalara sarılıp gözlerini babasına dikti, kirpiklerini bile kıpırdatmadan, neredeyse soluk bile almadan bakmaya başladı. Babası da aynı biçimde, kirpiklerini bile kıpırdatmadan, neredeyse soluk bile almadan ona bakıyor, böyle, karşı karşıya, iki insandan çok, birbirinin gücünü ölçmeye çalışan iki yabanıl yaratığı andırıyorlardı. Uzun süre bakıştılar böyle. Sonra, tam da Pehlivan’ın çıkarılan pili yerine koymayı düşündüğü anda, Sultan, birdenbire, kasetçalarını iki eliyle iki ucundan tutarak başının düzeyine kaldırıp var gücüyle yere çarptı, aynı edimi bir kez, iki kez, üç kez daha yineledi, kasetçaların her parçası bir yana yayıldı. Pehlivan, yerinden kımıldamadan, Sultan’ın devinimlerini izlemişti yalnızca, kilimin üstüne dağılmış parçalara baktı bir süre, sonra gözlerini gene kızına dikti: yüzünde ne bir acı, ne bir pişmanlık, ne bir sevinç vardı. “Kırk yılda bir iyi bir iş yapalım dedik, her şeyi bok ettik,” dedi kendi kendine. Aynı sözcükleri, eve döndüğünde, Kumru’ya da yineledikten sonra, değişik zamanlarda, olayın ayrıntılarına girmeyi denedi; ama Kumru dinlemek bile istemedi, artık bu dünyanın hiçbir şeyini görmek istemiyormuş gibi, yüzü ellerinin arasında, hıçkırıp durdu, “Ben dinlerdim, ömür boyu dinlerdim, her gün, her saat kasetin o türküye gelip onun da söylemeye başlamasını beklerdim,” diye söylendi.

Günlerce yineledi bu sözü. Kulaklarında, beyninde, tüm bedeninde, o türkü, daha doğrusu o türkünün o türküye çok yaklaşan; ama onunla özdeşleşmeyen tadı ya da anısı, şaşkın şaşkın oturup kalkıyor, Sultan’ı karşısında görünce tat ya da anı daha bir canlanır gibi oluyor ama türkünün kendisini getirmiyordu. Usuna gelen her yolu denedi Kumru, onu kucağına alıp usul usul sallayarak kendisi söyledi türküyü, tepki gelmeyince, bir kez daha, bir kez daha söyledi. Ama Sultan işitmiyordu sanki, oralı bile olmadı. Gülten’i buldu, türküyü onun teybinde belki on kez baştan çaldılar önünde, gene oralı olmadı. Kumru tek sözcük söylemeden yanağını onun yanağına dayayıp sessiz sessiz ağladı. İşin kötüsü, türküye yeniden ulaşmaya, yani onu kızının ağzından bir kez daha dinlemeye çalışırken kulaklarında, beyninde, tüm benliğinde, tadı ya da anısı gittikçe zayıflayarak bir boşluğa

dönüşüyor, boşluk da, çelişkin bir biçimde, taşınması gittikçe zorlaşan bir ağırlık oluyordu. Ancak, tat bellekten silinince boşluğu da, hep sürmekle, doğasının bir parçası olmakla birlikte, gittikçe daha az duyurdu ağırlığını. İki ayın sonunda, Tuna hanımın üç aylık bir Ada tatilinden döndüğünü öğrendiğinde, neredeyse tümden silinmişti.

Böylece, Şerefbey apartmanının dördüncü katındaki güzel evin kapısından girip de aynı güler yüzle karşılaşınca, sanki memlekete dönmüş gibi bir tatlı serinlik yürüdü içine.

“Hoş geldin, Kumru, seni özlemişim!” dedi Tuna hanım, kendi türünden bir insanmış gibi elini sıktı, bununla da yetinmedi, kendine doğru çekti onu, boynuna sarılıp yanaklarını öptü. Sonra gene salonun başköşesindeki koltuğa oturttu, “Sen biraz otur hele şurada,” deyip mutfağa gitti, iki orta kahve yapıp döndü. Kumru, kahvesini içerken gözlerini Tuna hanımdan ayıramıyordu. Emel hanımın annesinin söylediklerini anımsadı, “İster havraya gitsin, ister kiliseye! O da tıpkı bizim gibi kahve içiyor, onu da bizim gibi Allah yaratmış!” diye düşündü. Kendi fincanını da, Tuna hanımın fincanını da gümüş kahve tepsisine koyarak kalkıp mutfağa yöneldi.

Tam bu sırada, Tuna hanım önüne geçip durdurdu Kumru’yu, kahve tepsisini elinden alıp masanın üstüne bıraktı, öyle durup gülümsemeye başladı.

“Kumru, senden bir şey istesem, yapar mısın?” dedi sonunda.

Kumru biraz şaşırdı.

“Yapabileceğim bir şeyse yaparım,” diye yanıtladı. “Ne yapmamı istiyorsun ki?”

“Şu başındaki örtüyü çıkarır mısın?”

“Bürgümü mü?”

“Evet, bürgünü.”

Kumru gülümsedi.

“Bundan kolay ne var, Tuna hanım?” dedi, oyalı ak bürgüsünü kaşla göz arasında çıkarıverdi.

Tuna hanım, ağzı açık, öyle durup baktı bir süre.

“Örgülerini de çözer misin?” dedi.

“Beliklerimi mi?”

“Evet, beliklerini.”

Kumru’nun beliklerini de çözmesinden sonra, Tuna hanımın gözleri hayranlıkla parladı.

“Kumru, güzelim, böyle çok daha güzelsin!” dedi. Aynı tümceyi yineleyerek elinden tutup yatak odasına götürdü onu, bir pufun üstüne, neredeyse uçsuz bucaksız bir aynanın karşısına oturttu. “Ne kadar güzelsin, görüyor musun?” diye sordu.

Görüyordu ama saçları değişik olsa bile, yüzü hep kendi yüzüydü, anası da güzel olduğunu söyleyenlere kulak asmamasını öğütler dururdu, bu nedenle karşıdan kendisine bakan kadını pek de güzel bir kadın olarak görmüyordu. Kendi yüzüne şöyle bir baktıktan sonra, Tuna hanımı izlemeye başladı: Tuna hanım, yüzünde mutlu bir gülümseme, elinde bir tarak, omuzlarından bir karış aşağılara inen gür saçlarına değişik biçimler veriyor ve hemen her seferinde, odada bir kişi daha varmış da onunla konuşuyormuş gibi, “Her biçim saç yakışıyor bu kıza, çünkü çok güzel!” diyordu. Böyle yarım saat uğraştı belki, sonunda, arkaya doğru tarayıp toplayarak topuz yaptı, tokalarla da tutturdu.

“En güzeli değil ama çalışmak için en rahatı bu,” dedi. “Bürgü mürgü gerekmez böyle.”

Kumru da uydu düşüncesine: topuzu bir çift beliğe dönüştürmeden, hatta bürgüsünü başına örtmeden, balkondan kovasını, yüklükten bezlerini aldı, salonun camlarını temizleyip parlatmaya girişti. Arada bir, camda yüzünün yansımasını gördükçe, birdenbire bir yabancıyla karşılaşmış gibi irkiliyor, onların da değişip değişmediğini anlamak istercesine, evin eşyalarına, özellikle de Tuna hanıma kaçamak bir göz atıyordu: eşyalar az önce nasılsa öyleydi, Tuna hanım da her zamanki gibi gidip geliyor, arada bir telefonu kucağına alıp konuşuyor; ama hem konuşmasına durmadan onun hiç bilmediği sözcükler karıştırdığı, hem eli işte olduğu için fazla bir şey anlamıyordu, hem de bu telefon işine hiçbir zaman akıl erdirebilmiş değildi. Gene de, bir ara, bezi kovanın içine bırakarak iyice kulak verince, “Anasıyla konuşuyor,” diye düşündü. Biraz daha dinleyince, “Kalıbımı basarım ki anasıyla konuşuyor!” dedi içinden. Kendi anasını görür gibi oldu. Ancak, hüzünlenmesine zaman kalmadan, Tuna hanım yüzünde ışıl ışıl bir gülümsemeyle yanına gelip de, “Zelda’yla konuştum, annemle yani, sana selam söyledi,” deyince, selam kendi anasından gelmiş gibi, tüm varlığı sevince kesti; bununla birlikte, insanların böyle uzaktan uzağa konuşmaktan bu kadar hoşlanmalarını anlamıyordu.

Ancak, anlamakta en çok zorlandığı şey Tuna hanımın salonunda koca bir duvarı silme kitap dolu rafların kaplaması, genellikle oturduğu koltuğun yanındaki sehpanın üstünde her zaman bir kitap bulunması ve telefonda konuşmadığı, televizyon izlemediği ya da bir iş yapmadığı zaman koltuğuna oturup ayak ayak üstüne atarak kitap okumasıydı: insan, öğretmen ya da öğrenci değilse neden kitap okurdu ki? İlk gelişinde soramamıştı; ama o saçlarıyla oynayacak kadar yakınlık gösterdiğine göre, artık sorabileceğini düşündü, Tuna hanım koltuğunda kitabını okurken karşısına dikildi.

"Tuna hanım, neden kitap okuyorsun ki? Hâlâ okula gitmiyorsun ya?" diye sordu.

Tuna hanım şaşkınlıkla yüzüne baktı.

"Ne demek istiyorsun yani?" dedi. "İnsan yalnız okula gittiği için mi okur?"

"Başka ne için okusun ki? Sen evlenmişsin, kocan var, evin var, her şeyin tamam."

Tuna hanım bunu hiç düşünmemişti.

"Başka ne için mi?" dedi, dalıp gitti bir süre, sonra gülümsemeye başladı, "Olduğum yerden başka yerde olmak için," diye ekledi. "Evet, böyle söylenebilir: olduğum yerden başka yerde olmak için." Kendince doğru bir yanıt bulduğunu düşünüyor; ama Kumru'nun bu yanıttan hiçbir şey anlamadığını da görüyordu, "Sen hiç okumaz mısın?" diye sordu.

"Benim okumam yok," dedi Kumru. "Harfleri bilirim, rakamları da bilirim ama çakıştıramam; senin anlayacağın, okuma yazmam yok."

Tuna hanım donup kaldı o zaman, "Bu güzel, bu incelik dolu kadın... okuma yazma bile bilmesin," diye geçirdi içinden; ama şaşkınlığını dile getirebilecek sözcük bulamadı.

Kumru bir süre öylece dikildikten sonra, yeniden çalışmaya verdi kendini: salonun üç penceresinin camlarını bitirdi, halıları süpürdü, kitapların tozunu aldı, yatak odasına geçmek üzereyken Tuna hanım arkasından seslendi.

"Kumru, bak, söylemeyi unuttum: canın ne isterse buzdolabını açıp alabilirsin," dedi. "Koka-kola, meyve suyu, maden suyu, canın ne isterse yani. Tamam mı?"

Kumru birden ürperdi: gittiği evlerde çok buzdolabı görmüştü, içlerini de görmüş sayılırdı; ama kapılarının nasıl açıldığına hiçbir zaman alıcı

gözle bakmamıştı.

“Tamam mı, Kumru?” diye yineledi Tuna hanım.

“Tamam, Tuna hanım,” dedi Kumru; ama bu konuda hiçbir girişimde bulunmayacağını biliyordu.

Ne var ki, aradan bir saat bile geçmeden, Tuna hanım elinden tutarak mutfağa, boyca her ikisini de en az bir karış geçen buzdolabının önüne getirdi onu.

“Hadi, aç!” dedi.

Kumru hiçbir kaçamak bulamadı.

“Bilmem,” diye kekeledi.

“Neyi?”

“Açmayı!”

Tuna hanım bir kahkaha kopardı.

“Olamaz, hayır, olamaz, olamaz, olamaz!” diye yineledi. “Sen benimle dalga geçiyorsun!” Gözlerini Kumru’ya dikti, dolabın önünde, gözleri yerde, suçlu bir çocuk gibi dikildiğini gördü, bir tuhaf oldu, elini dolabın alt kapısının üstündeki girintiye götürdü, “Şurasından tutup kendine doğru çek kapıyı!” dedi.

Kumru kapıyı açtı ve kentlilerin buzdolabı dedikleri ama içine her şeyi koydukları koca dolabın içini ilk kez yakından gördü. Önce derinlerinden gelen ışığı, sonra dolabın kapısının iç yanının dolap gibi bölümlenmiş olduğunu algıladı, bir tansık karşısındaymış gibi yüreği hızla çarpmaya başladı. Usulca diz çöktü, dolaptan yayılan serinliği hazla içine çekerken kapı bölümünde, boy boy dizilmiş sürahilere, koka-kola ve meyve suyu şişelerine, yukarıda, cam altındaki özel yuvalarında dikine duran yumurtalara, dolabın cam raflarında, hepsi birbirine benzeyen ak ve tertemiz plastik kaplara, en altta, buzlucamın ardından zor seçilen meyvelere hayranlıkla baktı, tüm yeryüzü bu dolapla kendisine indirgenmiş gibi, öylece çömelip kaldı. Neden sonra, omzunda, saçlarında, Tuna hanımın ellerini duyunca, yavaş yavaş toparlandı, Tuna hanıma mı, kendi kendine mi, yoksa dolaba mı seslendiği pek anlaşılmayacak bir biçimde, “Ben ömrümde böyle güzel bir şey görmedim,” dedi.

Tuna hanım, yanında, ayakta, hüzünlü bir şaşkınlıkla izliyordu onu. Bir buzdolabının kapısını ilk kez açtığından kuşkusu yoktu, neye ya da kime yöneldiğini tam olarak bilemediği bir hayranlık duygusuyla gülümsedi.

“Kumru, sen şaşılacak bir kadınsın! Hadi, şimdi al istediğini,” dedi. Ondan bir yanıt ya da bir devinim bekledi; gelmeyince, “Hadi, Kumru, buzdolabı böyle uzun süre açık tutulmaz; hadi, istediğini al,” diye üsteledi. Gene tepki gelmeyince, kendisi de onun yanına diz çöktü. Bir koka-kola şişesi aldı; sağ elini onun omzuna bastırıp doğrularak buzluktan buz kabını çıkardı, iki bardak alıp içlerine koka-kola doldurdu; birer parça da buz ekledi. “Hadi, Kumru hanım, şu dolabı kapat da kolalarımızı içelim,” dedi.

Kumru en sonunda yerine getirdi söyleneni, Tuna hanımın karşısına oturdu, bardağı alıp başına dikti, sonuna dek, ağır ağır içip boş bardağı masanın üstüne bıraktı, geğirmemek için birkaç kez yutkundu.

“Allah Allah! Koka-kola buymuş demek! Çok gördüm, kiracılara da çok aldım. Ama tadını bilmezdim. Çok güzelmiş,” diye söylendi. “Bizim oraların maden suyuna benziyor ama bu biraz şekerli.”

Tuna hanımın güzelliğinin ve konukseverliğinin mi, saçlarının yeni bir biçime sokulmasının mı, yoksa çok güzel bir buzdolabının kapısını kendi eliyle açmış olmanın etkisiyle mi, bilinmez, o gün her şey olağanüstü güzel göründü gözüne. Akşam, beliklerini örüp bürgüsünü başına örttükten sonra, evine dönerken de Tuna hanımın gülümsemesinden, dolabın görüntüsünden ve koka-kolanın tadından başka hiçbir şey yoktu kafasında. Pehlivan’la da yalnız bunları konuştu. Gece, ikizler uyuduktan sonra, dolabın içinin nasıl düzenlendiğini anlatmaya girişti: dikine yerleştirilmiş yumurtalardan başlayıp önce küçük, sonra büyük şişelere doğru iniyor, derken gene yukarıya çıkıp buzluktaki üç buzluğun arkasından bu dolap için özel olarak yapıldıklarından kuşku duymadığı kutuları, buzlucam ardından görülen meyveleri hiçbir ayrıntıyı atlamadan, sanki on beş-yirmi yıl sonra, dolap yeniden açıldığında, insanlar aynı yerlerde aynı nesneleri bulacaklarmış gibi, bir başka deyişle, ölümsüzü anlatır gibi anlatıyor, Pehlivan da, bir eli onun, bir eli kendi uçkurunun üstünde ama ondan çok yüzü çilli, saçı kızıl Yahudi hanımı düşleyerek sesini çıkarmadan dinliyor, anlatılandan çok, anlatıma şaşıyordu: bunca yıldır evliydiler, karısını hiç böyle coşkulu görmemişti, o güne değin koka-kolanın tadını bilmediğini de yeni öğreniyordu. Ama Kumru derin derin göğüs geçirip de, “Biliyor musun, ışığı da hep yanıyor içinde!” deyince, dayanamadı.

“Öyle değil, kapısı açılınca yanar ışığı, kapanınca hemen söner; bunu herkes bilir,” dedi.

“Herkes mi? Kapanınca ışığının söndüğünü nerden bilebilirler ki?” diye atıldı Kumru. “Kapısı kapanınca içi görünmüyor ki!”

“Sen hep yandığını nerden çıkarıyorsun peki?” dedi Pehlivan. “Hep yansa, para mı dayanır? Yoksa sen buzdolabını Allah yapısı mı sandın?”

Kumru sustu, ancak buzdolabının Allah yapısı olmaması hayranlığını da, coşkusunu da eksiltmedi. Hakan’la Sultan’a da kaç kez anlattı Tuna hanımın buzdolabının özelliklerini. Sultan kimi tümcelerini yinelemekle kaldı, Hakan’sa kimi zaman ilgilenir gibi görünmeye çalıştı, kimi zaman gözlerini tavana dikti, sonunda, masanın başında kitabını okurken annesi yeniden başlayınca, kendini tutamadı.

“Senin hiçbir şeyden haberin yok,” dedi.

Kumru birden sinirlendi.

“Hiçbir şeyden haberin yok ne demek?” diye çıkıştı.

“Hiçbir şey bilmiyorsun demek.”

“Ne biçim konuşuyorsun sen? Sınıfın birincisi oldun diye kendini bir bok mu sanıyorsun?”

“Kendimi bir şey sanmıyorum, başkalarının yanında da böyle konuşursan, sana gülerler diye korkuyorum,” dedi Hakan, kitabını kapatıp dışarıya çıktı.

“Kıçımın kenarı,” diye homurdandı Kumru, “birkaç kişi akıllı, dedi diye kendini bir bok sanıyor.”

Sultan da kaşlarını çattı.

“Kendini bir bok sanıyor,” diye onayladı.

Sultan’ı okuldan alıp getirdiği günden beri babası hep soğuk davranmıştı Hakan’a, onu sevmenin ya da övmenin Sultan’ın kusurunu büsbütün öne çıkarmasından korktuğundan olacak, Kumru da Pehlivan’ın yolunu izlemişti. Ancak Hakan bu çemberi kırmak için hiç çaba harcamıyordu: zorunlu olmadıkça bir şey istemiyor, olabildiğince az konuşuyor, kendi evinde neredeyse bir yabancı gibi yaşıyordu. Sokakta ya da okulda da evdekinden farklı davrandığı söylenemezdi. Buna karşılık, sokakta ve okulda herkes ona kimi zaman sevgi, kimi zaman kıskançlık ama hep hayranlıkla bakmaktaydı. Ne zaman ondan söz açılsa Bilal dayı, “Ben görmesem de sizler göreceksiniz, bu çocuk büyük adam olacak,” diyor, Kandilli Yahya onun kendi öğretmenlerine bile ders verebilecek düzeyde olduğunu söylüyor, başta Recep efendinin oğlu Kürşat olmak üzere, okulda ve sokakta tüm çocuklar onunla dostluk kurmaya çalışıyor,

içinden çıkamadıkları bir konu oldu mu hemen ona koşuyor, sorularının yanıtını da her zaman alıyorlardı. Gene de derslerle arasının iyi olduğunu söylemek zordu. Ödevlerini horgörüyle yaptıktan sonra, okul kitaplığından aldığı değişik kitaplara dalıyor, kimi geceler, Pehlivan ya da Kumru, "Yetti artık, şu ışığı kapat da yat!" dediği zaman, sessizce kalkıp lambayı söndürdükten sonra, usulca kalorifer dairesine çıkıp okumasını orada sürdürüyor, onlar da fazla üstüne gitmek istemiyorlardı. Tuhaf bir yetkesi vardı herkesin üstünde. Kumru da buzdolapları konusunda her sorusuna doğru yanıt alabilirdi ondan. Ama sormadı.

Buna karşılık, temizliğe gittiği evlerde, öncelikle buzdolaplarını inceledi, konuşmalarına yaptığı karşılaştırmaların sonuçlarını da kattı. Sultan bile gittikçe artan bir ilgiyle dinledi annesini. Pehlivan, lambasından şişelerin içindekilere kadar her konuda sorular sordu, Kumru aynı şeyleri öyle çok yineledi ki o da Tuna hanımın buzdolabının tüm özelliklerini ezberden sayacak duruma geldi. Yalnız sokağın kapıcıları ilgi göstermedi konuya: hepsinin kendi buzdolabı vardı, bir buzdolabının nasıl işlediğini ve nasıl kullanıldığını hepsi biliyor, "Ben de dolabımı tıpkı senin kıvırcık hanım gibi doldururum," diyerek olağanüstünü olağanlaştırıveriyorlardı. Gene de anlatıyordu Kumru, buzdolabı konusuna girdikten sonra, gözü hiçbir şeyi görmez olduğundan, komşuların bakışlarındaki apaçık alayı algılayamıyordu. Şu var ki herkes de alaya almıyordu sözlerini. Örneğin Aycan apartmanının kapıcısı Ahmet efendinin karısı Pembe, öykülerini kim bilir kaçıncı kez dinledikten sonra, "Bu kızın dili açıldı, çok tatlı konuşur oldu; bir de yalnız buzdolabından konuşmasa!" dedi. Dinleyenler de, "Evet, bir buzdolabıdır belledi, dünyada başka bir şey yokmuş gibi! Ama dili gerçekten açıldı," dediler. Onun için dünyada daha önemli bir şey yoktu sanki: şimdi gittiği tüm evlerde buzdolaplarının çevresinde dönüp duruyor, usulca kapılarını aralayıp içlerine bakıyor, kimi hanımlar, "Ne meraklı kadın bu böyle," diye söyleniyorlardı, dahası, buzdolabının çevresinde fazla oyalandığını görünce, bir şeyler aşırmak istemesinden kuşkulanıyor, "Yoksa evde bunca elektrikli eşya varken neden hep buzdolabının çevresinde dönsün ki?" diyorlardı. Sorsalardı, hemen verebilirdi yanıtını. Tuna hanıma da söylemişti: evet, her gittiği evde elektrik süpürgesi, saç kurutma, bulaşık ve çamaşır makineleri gibi birçok araç görmüştü; ama bunlar insanların kendilerinin de yaptıklarını yapıyordu, buzdolabıysa insanların kendi başlarına yapamayacaklarını: içine ne koysan soğutuyordu.

“Tuna hanım, senin dolabın adı ne?” diye sordu bir gün. “Arçelik mi, Bosch mu?”

Tuna hanım güldü.

“Buzdolabının adı olmaz, markası olur,” dedi.

“Markası ne peki?”

Tuna hanım “w”nin tam hakkını vererek, bir İngiliz gibi söyledi dolabının markasını. Kumru’nun da sözcüğü bir İngiliz gibi söylemesini bekliyordu.

“Ne dedin?” diye sordu Kumru. “Ne dedin Allah aşkına?”

Tuna hanım tuhaf sözcüğü bir kez daha yineledi.

“Tamam, Vestigos!” diye haykırdı Kumru. “Vestigos dedin, değil mi?”

Tuna hanım güldü.

“Öyle olsun, Vestigos diyelim,” dedi.

“Vestigos, Vestigos, Vestigos,” diye yineledi Kumru. “En iyisi Vestigos, Vestigos’tan iyisi yok.”

O gün de, sonraki günlerde de yineledi durdu bu sözcüğü: onun için bir tutkudan söz edilebilirse tutkusunun tek nesnesi Vestigos, yani Tuna hanımın buzdolabıydı.

Bir sonraki çarşamba, Şerefbey apartmanının 10 numaralı dairesine giderken daha önceki gelişlerindekinin tersine, hiç kimseyle karşılaştırmaya yanaşmadığı, çok güzel ve çok cana yakın bir Tuna hanıma değil de onun buzdolabına geliyormuş gibi bir duygu vardı içinde. Tuna hanım kendisini her zamanki koltuğa oturtup kahve yapmaya gittikten sonra, başından bürgüsünü çıkarıp saçlarını topuz yapması da Tuna hanımdan çok dolaba güzel görünmek içindi sanki. Hiç kuşkusuz, Tuna hanım bunu kendisi için yaptığını düşündü, coşkuyla teşekkür etti ona, böyle çok daha güzel olduğunu yineledi. Ama arkadaşlığın da bir sınırı vardı: yatak odasından başlanarak yapılacak işleri anlattı ona, birkaç dakika da çalışmasını izledi; artık işi iyice kavradığı kanısına vardı, canı herhangi bir şey isterse hiç çekinmeden dolaptan alabileceğini anımsatarak salona dönüp koltuğuna oturdu, küçük kitaplığından kalın bir kitap alıp okumaya girişti. Arada bir, “Kumru, şimdi ne yapıyorsun?” diye seslendi. Kumru da, bulunduğu yerden, işin hangi evresine geldiğini açıkladı.

Ama aklı mutfaktaki buzdolabındaydı. Yerli yersiz mutfağa giderek onun önünde durup incitmekten korkar gibi yüzeyini okşuyor, yumuşak bir bezle bir daha, bir daha ovuyor, yüreği çarpa çarpa kapısını açarak ilk kez

görüyormuş gibi merakla içine bakıyor, lambasını yakmayı hiç unutmaması karşısında bir kez daha hayran kalıyordu. Yatak odasının temizliğini bitirdikten sonra, bir kez daha dikildi dolabın önüne, yarı yarıya boşalmış bir şişenin içindeki koka-kolayı içmeye karar verdi. Şişeyi alıp iki adım ötedeki tabureye oturdu, sol elini başına koydu, sağ eliyle şişeyi ağzına götürdü, hep yüreği çarpa çarpa ama ağır ağır içmeye başladı, koka-kolanın tadının ve serinliğinin bedenine bir mutluluk gibi yayıldığını duydu, geçen haftadan bu yana ağzına hiç böyle güzel bir şey almadığını düşündü, aldığı tadı da her şeyden önce dolaba bağladı. Boş şişeyi özenle yıkayıp kuruladı. Elinde şişe, tabureyi biraz daha yaklaştırarak gözlerini Tuna hanımın dolabına dikti. Birden, yukarıdan alınmış bir buyruğu aktarır gibi; ama kararlı bir sesle, “Ben de alacağım!” dedi.

Aynı anda Tuna hanım karşısında belirdi.

“Ne dedin?” diye sordu.

Kumru azıcık doğrulmayı bile usuna getiremedi, hep kendi kendine konuşur gibi:

“Ben de alacağım,” diye yineledi.

“İyi de ne alacaksın?” diye sordu Tuna hanım, sonra, eliyle dolabı gösterdiğini gördü, bir kahkaha attı, “Elbette alırsın, güzelim!” dedi.

Kumru yanıt vermedi; ancak, birdenbire, insan bir buzdolabı almaya karar vermiş bile olsa evin hanımı ayakta dururken böyle, elde şişe, kaykılıp oturmanın çok ters bir şey olduğunu sezinledi. Hemen kalktı, dolabı açtı, boş koka-kola şişesini az önce aldığı yerine koydu.

“Sen ne yaptın?” diye sordu Tuna hanım.

“Şişeyi yerine koydum.”

“Ama şişe boştu.”

“Dolabın şişesi değil miydi?”

“Dolabın şişesi mi olur, güzelim? Herhangi bir koka-kola şişesi o. Boş şişeyi ne yaparlar? Çöpe atarlar.”

Kumru şaşırıp kaldı. Kuşkusuz, gittiği başka evlerde de görüyordu bunu: insanlar pırıl pırıl şişeleri, kavanozları, tertemiz naylon torbaları çöpe atıyorlardı; ama o, Tuna hanımın dolabının benzersiz düzeni içinde her şey yeri doldurulmaz göründüğünden, koka-kola şişesini dolabın ayrılmaz bir parçası gibi değerlendirmişti. Yeniden açtı dolabı, boş şişeyi alıp gönülsüzce çöpe attı. Hiç sesini çıkarmadan işine döndü. Gün boyunca, ne dolaptan söz etti, ne yanına yaklaştı.

Akşam, çocukları uyuttuktan sonra, kalorifer dairesinde, yıkanmak için gazocağının üstünde su ısıtırken Hakan ve Sultan'la konuştuğu sesiyle, tatlı tatlı, gündeliklerden aldığı paraları biriktirip güzel bir buzdolabı alacağını bildirdi Pehlivan'a. Pehlivan'sa gizlice biriktirdiği bir parası olması gerektiğini, bunları getirip göstermesini istedi.

Kumru birden dikleşiverdi o zaman.

"Tüm paramı teyp için sana verdim ya!" dedi. "Yalnız beş gündelik param var, onu da sana göstermem!"

"Ne demek göstermem?" diye bağırdı Pehlivan, kasetçalar deneyiminden sonra her geçen gün biraz daha sinirli oluyordu, Kumru'nun yüzüne sıkı bir tokat indirmek üzere, hızla elini kaldırdı.

Ama Kumru daha çabuk davrandı, iki eliyle birden, havada yakaladı kocaman eli.

Pehlivan gevşedi.

"Vardır, vardır, ne kirli çıkınsın, bilirim," dedi yumuşak bir sesle.

"Hayır, beş gündelikten başka param yok!" dedi Kumru. "Onu da zorla elimden alıp sokağa atmaya kalkarsan, döllerini bırakıp babamın evine giderim!"

Pehlivan elini kurtarmaya çalışmadı, gözleri karısının gözlerine takılıp kaldı: sanki birer top ateş vardı içlerinde. O olduğu yerde dururken kendisi yokuş aşağı yuvarlanıyormuş gibi bir tuhaf duyguya kapıldı. Durabilmek için bir şeylere, en azından birkaç sözcüğe tutunmak istedi.

"Babanın evine mi?" diye kekeledi.

"Heye, babamın evine!"

"Yani ta memlekete?"

"Heye, ta memlekete!"

"Nasıl gideceksin ki?"

"Orası benim bileceğim iş."

"Demek öyle?"

"Heye, öyle!"

Pehlivan'ın eli hep Kumru'nun avuçlarındaydı ama kurtarmaya çalışmadı, tam tersine, birden gülmeye başladı.

"Derdin bir buzdolabıysa ben sana bulurum," dedi en yumuşak sesiyle. "Sen şu gizli paraları getir de bir sayalım: bakalım, ne kadar olmuş."

"Benim gizli param yok," dedi Kumru. "Senin gizli paran varsa, orasını bilemem!"

Pehlivan elini çekip kurtardı; ama hep gülümsüyordu, bir başka adam olmuştu sanki.

“Paran senin olsun,” dedi. “Ama, yarından tezi yok, istediğin dolabı bulacağım sana.”

Ertesi gün, güneş battıktan sonra, Kumru temizlikten döner dönmez, Pehlivan döner müdür koltuğundan kalktı, “Senin dolap işi tamam, gel arkamdan!” dedi. Kendisi önde, Kumru ortada, Hakan’la Sultan arkada, iki apartman ötedeki Aygün apartmanının kapıcı dairesine, Bilal efendinin yanına indiler. Bilal efendi, yaşının ve deneyiminin yanında, haberleri, dizileri, cinayetlerden döviz kurlarına kadar her şeyi, özellikle de reklamları kaçırmaması ve bunlardan kendince dersler çıkarmasıyla tartışılmaz bir üstünlük sağlamıştı sokakta. Kumru da Bilal dayıya akıl sormak için gittiklerini sanıyordu.

Bilal efendi açtı kapıyı. Hemen sonra, neredeyse hiçbir şey söylemeden, bir kapı daha açınca, Kumru şaşırıp kaldı: Bilal efendinin yeri onlarınkinin en az üç katıydı. Ama Emine teyzeyle yaşadıkları yer kendilerininkinden bile dardı neredeyse çünkü geri yanına boy boy, biçim biçim, eski buzdolapları, çamaşır ve bulaşık makineleri, elektrik süpürgeleri, şofbenler, elektrik sobaları, radyolar, televizyonlar, ütüler yan yana, üst üste, arka arkaya dizilmişti. Ne diye biriktirmişti ki Bilal dayı bunları, hepsini birden satıp zengin olmak mı istiyordu, yoksa hepsini toplayıp memlekete götürerek yeni bir köy mü kuracaktı, anlamak olanaksızdı. Ama, başında kara nakışlı ak takkesi, gömüsünün önünde, konuklarına evinin zenginliklerini göstermeye hazırlanan bir ağa gibi durmaktaydı. Bir ağa gibi de konuştu:

“Hepsi de çalışır durumda. Beğendiğini al, götür,” dedi Kumru’ya. “Parasını da ne zaman isterseniz o zaman ödersiniz.”

Kumru yığına yaklaştı, görebildiklerini bir bir gözden geçirdi, sonra o da neredeyse Bilal efendininkiyle aynı düzeyden bir yanıt verdi.

“Sağ ol, Bilal dayı, Allah senden razı olsun, ben yeni bir buzdolabı alacağım,” dedi. Bir an durup Pehlivan’a baktı. “Tuna hanımınkinden,” diye ekledi, dilinin döndüğü kadarıyla markasını da söyledi.

Bilal efendi bir süre düşündü.

“Ben televizyondaki buzdolabı reklamlarında böyle bir markaya rastlamadım,” dedi.

“Ama var, çok iyi biliyorum,” dedi Kumru. “O markanın yeni bir dolabını almak istiyorum.”

Bilal dayı anlayışla gülümsedi.

“O zaman iş başka, gönül senin,” dedi. “Ama sen gene de iyi bak şunlara: bunca dolap içinde o dediğinden de vardır belki.”

“Hayır, yok,” dedi Kumru.

Bilal dayı biraz alınmış gibi yüzünü ekşitti.

“Öyleyse benim yapabileceğim bir şey yok; buyurun, şöyle oturun da bunun üstüne bir acı kahve içelim,” dedi.

Kumru, Bilal dayının son sözlerinde bir kabalık sezdi, hemen kapıya yöneldi. Pehlivan yolunu kesti, dolaplara bir kez daha, alıcı gözle bakmasını istedi, tüm buzdolaplarının aynı işi gördüğünü eklemeyi de unutmadı. Ama Kumru, Tuna hanımın dolabını gördükten sonra, bu dolap eskilerinden birini eve getirmenin gencecik bir kızın, yaşlı bir adamla evlendirilmesi gibi bir şey olduğunu düşünmüş, kafasından silip atmıştı bunu; eniyle, boyuyla, rengiyle Tuna hanımın dolabının ikizini istiyordu o, bunu açık açık söylemekten de çekinmiyordu. Üstelik, tutkusu bayağı ilgi çekmeye başlamıştı: Günay apartmanının kapısının önünde, döner müdür koltuğunun dibinde, onun güzel bir gelinden söz eder gibi Tuna hanımın dolabının içini dışını anlatışını kapıcılar, eşleri ve çocukları her işi bırakarak umulmadık bir ilgiyle dinliyor, sonra, kendi aralarında kalınca, “Bu Haydar’ın Kumru’ya bir şeyler oldu: dili açıldı; güzeldi, daha da güzelleşti; insan ne bakmaya doyabiliyor, ne dinlemeye!” diyorlardı. Bir Recep efendi beğenmez görünüyordu durumunu, “Bu kadını bir doktora götürmeli, ya da bir hocaya!” diyor, başka bir şey demiyordu. Ama yalnız kapıcılar, eşleri ve çocukları değil, evlerine temizliğe gittiği hanımlar da fazlasıyla kapılıyorlardı Kumru’nun çekimine, onlar da, hiç böyle bir alışkanlıkları bulunmamasına karşın, işi gücü bırakıp onun dolap öyküsünü sonsuz bir ilgiyle dinliyor, sonunda, “Bu buzdolabını alacağım!” diye bitirdiği zaman, “Elbette alacaksın!” diye onaylıyorlardı; dolabını bir an önce alması için yardım önerisinde bulunanlar bile çıktı. Ama Kumru, çok kararlı bir biçimde, dolabını kendi kazancıyla almak istediğini söyledi.

Belli bir süreden sonra, Kumru’nun dönüşümünden en çok etkilenen Pehlivan oldu. Bir zamanlar, onun dolap konusuna her yeniden girişinde bıyık altından gülerken, şimdi hayranlıkla karışık bir şaşkınlıkla bakıyordu ona, ikizler aşağıdaki yer yatağında ayak uçlu baş uçlu yatıp bir-iki

tepişmenin ardından uykuya daldıktan sonra, konuşmaya, yani Tuna hanımın buzdolabını anlatmaya başladı mı önce direnmeye çalışarak tüm buzdolaplarının aynı işi gördüklerini, Bilal dayının önerisini geri çevirmekle iyi etmediğini söylüyor, Kumru söylediklerine karşı çıkınca da, "Sen fıttıracaksın bu gidişle!" demesine karşın, bir kuşkudur büyüyordu içinde. "Ne biçim bir dolap acaba bu dolap?" diyordu kendi kendine. Sonra, Kumru değişmez söylenisini biraz daha sürdürünce, o da kendini kaptırıp gidiyor, karısının ağzından çıkan her şeyi çok güzel bir türkü gibi dinlemeye, anlatılanı yalnızca güzel değil, doğru da bulmaya başlıyor, artık işin içine hiçbir hesap katmadan, gönülden onaylıyordu onu, "Sen üzülme, ne yapıp yapıp alacağız o dolabı," diyordu. Kumru'yu görür görmez beğenmişti, evlendikten sonra da hep hoşlanmıştı ondan, bir-iki haylazlık, bir-iki erkeklik gösterisi bir yana bırakılırsa onu hep hoş tuttuğu da söylenebilirdi; ama şimdi, onun bu buzdolabı tutkusu doruğuna ulaştıktan sonra, kendisini de bir acayip tutkudur sarmıştı: artık deli gibi vurgundu karısına, onu yere göğe sığdıramıyordu. Buna karşın ya da bu yüzden, o hep ellerinden kaçıyormuş, tam sımsıkı kollarının arasında tutarken sıyrılıp gidiyormuş gibi bir duyguya kapılıyordu. Kumru'nun herhangi bir yere gittiği de, gideceği de yoktu; tam tersine, onunla sevişmekten hiçbir zaman bu kadar hoşlanmamıştı, onun ter ve sigara kokusu da hiçbir zaman bu kadar hafif gelmemişti; ama sevişmenin doruk noktasında bile, bilincinin bir yerinde Tuna hanımın buzdolabının durmadığını, onun böyle coşkulu sevişmesinde Tuna hanımın buzdolabının önemli bir payı bulunmadığını söylemek zordu. Ne olursa olsun, bu tutku iyice birbirine yaklaştırmıştı onları. Pehlivan, ertesi gün bu düşü geceki kadar paylaşmasa bile, aldığı ufak tefek bahşişleri getirip onun avucuna koyuyor, "Al şunları, at bir yana," diyordu.

Tuna hanım da eskisinden daha çok seviyordu Kumru'yu: ikide bir, kitabını ya da yemeğini bırakarak onunla buzdolabı söyleşilerine giriyor, gözleri gözlerinde, onun Orta Anadolu konuşmasını bir ezgi gibi dinliyordu. Kocasına da ondan öyle çok söz etti, güzelliğini, canlılığını, kendine özgü konuşmasını öyle çok anlattı ki adam bir çarşamba, işine birkaç saat geç gitmeyi göze aldı. Onunla beş-on dakika konuştuktan sonra da karısına göz kırparak kanısını paylaştığını belirtti. Bir dost gibi karşısına oturtarak tıpkı Tuna'nınki gibi bir buzdolabı almanın koşullarını konuştu onunla: elinde ne kadar parası olduğunu sorup yanıtını alınca, sorunu taksitle çözmeyi önerdi.

Kumru o güne kadar taksitle “çöp bile” almamıştı; ama taksitle mal almanın nasıl bir şey olduğunu Günay apartmanının önünde kapıcılardan çok dinlemişti, “Yok, istemem, taksitle alırsam, borç bitmedikçe mal benim olmaz, emanet olur!” diye kesip attı. Gerekli parayı kendi cebinden vererek aydan aya almayı önerince de Kumru teşekkür bile etmeden bunun da aynı kapıya çıktığını söyledi, “Veresiye aldığın mal senin değildir!” diye kesip attı. Nesim bey genç bir adamdı, hem de hep gülerek konuştuğundan, onunla yalnızca şakalaşılırmış gibi geliyordu insana; ama sonunda çok görmüş geçirmiş bir adam gibi konuştu: birikmiş parasını ve her ay bu işe ayıracağını kendisine getirmesini söyledi, “Ben parana para kazandırırım, böylece dolabını daha çabuk alırsın,” dedi.

“Benim paranın kazandığı paradan ne olacak ki?” dedi Kumru.

Nesim bey güldü.

“Senin paran da kendine göre kazanır. Ama, bana inanmıyorsan, haftaya kocanı da getir,” diye bağladı.

“Olur, getiririm,” dedi Kumru.

Bununla birlikte, işini bitirip çıktıktan sonra, ağır ağır Ecem sokağa dönerken Pehlivan’ı işe karıştırmanın pek de uygun olmayacağını düşündü. Ona öyle geliyordu ki, dolabı almaya karar vereli beri, kafası daha iyi çalışıyordu: tek başına daha iyi çözümlerdi bu işi. Gene de kendini tutamadı: Pehlivan’a da açtı konuyu. O da, korktuğu gibi, hemen kuşkulandı: “Elin Yahudi herifi bizim için ne diye uğraşsın ki?” dedi. “Bu işin içinde bir iş olmalı. Herif senin üç kuruşuna göz mü dikti, nedir?”

Birkaç gün sonra, Günay apartmanının kapısında, söz dönüp dolaşıp buzdolabına gelince, komşulara da açtılar durumu. Başta Kandilli Yahya’yla karısı Nazlı abla olmak üzere, onlar da kuşkuyla karşıladılar yardım önerisini. Özellikle Kumru’ya hep yiyecekmiş gibi bakan pos bıyıklı Nuri efendi, “Bu adamlara güven olmaz, çünkü Türk’ün Türk’ten başka dostu yoktur!” diye kesip attı, Çandar apartmanının çember sakallı kapıcısı Recep efendi de sağ yanında büyük karısı Naciye, sol yanında küçük karısı Nokta, olumsuz bir biçimde başını salladı, “Elin Yahudisi sizin buzdolabınızla mı uğraşacak, bu işin içinde bir iş olmalı,” dedi. Yalnızca Bilal dayı, başı önünde, herkesi dinledikten sonra, “Yahu, siz ne biçim adamsınız? Koskoca züccaciyeciymiş herif, para kırmanın başka yolu kalmadı da Kumru gelinin üç kuruşuna mı göz dikecek?” diye çıkıştı hepsine. Nuri efendinin eli bıyığına gitti, “Yani biz yalan mı konuşuyoruz?”

diye diklendi. “Yalan konuşmuyorsunuz, yanlış konuşuyorsunuz,” dedi Bilal dayı. “Herif söylemiş: istersen, kocanı getir demiş. Haydar alır Kumru’yu gider, herifle konuşur: güvenirse güvenir, güvenmezse güvenmez!” Emine teyze de kocasını destekledi, “Öyle ya, güvenirse güvenir, güvenmezse güvenmez,” diye yineledi.

Kumru hep susuyordu ama sonunda kesin konuştu.

“Ben güveniyorum,” dedi. “Tuna hanım hiç kimsenin bana kötülük etmesine izin vermez.”

“Sen gene de benim sözümü dinle,” dedi Bilal dayı. “Şu herifle bir de Haydar efendi konuşsun.”

Bilal dayının dediği gibi yaptılar: hemen o akşam Hakan’la Sultan’ı da alıp Şerefbey apartmanına gittiler. Tuna hanım da, Nesim bey de şaşırdı biraz. Ama belli etmemeye çalıştılar. Televizyonu kapatıp başköşeye buyur ettiler konuklarını. Çocuklarla konuşmaya çalıştılar, Hakan, Nesim beyin tüm sorularını büyük adamlar gibi yanıtladı, sorduğu bir problemi de kalemsiz kâğıtsız çözdü, Sultan’sa tüm soruları neredeyse eksiksiz bir biçimde yineledi, sonra söz sıradan şeylere, bir türlü sonu gelmeyen sıcaklara, ikide bir yağacak gibi olup da son anda yağmaktan vazgeçen yağmura, sokakların pisliğine, ev işlerine ve kapıcıların yaşam koşullarına geldi. Ancak, Pehlivan iki “sağ ol” üç “evet” bir “hayır”dan sonra susmayı yeğleyerek bu evde nelere haciz konulabileceğini anlamak ister gibi masaları, koltukları, halıları, kitapları, özellikle de karşısındaki camlı dolabın raflarına dizilmiş gümüşleri gözucuyla incelemeye daldığı, Nesim bey de, elinde bir içki kadehi, gülümsemekle yetindiği için, konuşma Tuna hanımla Kumru arasında bir cıvıldaşmaya dönüştü. Neden sonra, Tuna hanım Kumru’ya kocasının yeni aldığı küçücük kol saatini gösterirken Pehlivan, damdan düşer gibi, “Parayı getirdik,” dedi.

Yalnızca küçük salonun değil, tüm İstanbul’un üstüne derin bir sessizlik çöktü sanki. Bir süre öyle durup önlerine baktılar. Neden sonra, Nesim bey, “Haa, Kumru’nun dolap parası,” dedi; arkasından, Kumru’ya yaptığı öneriyi Pehlivan’a da yineleyip, “Tamam mı?” diye sordu. Pehlivan açıklamalardan fazla bir şey anlamışa benzemiyordu, soruyu yanıtsız bıraktı. Ama Kumru hem saniyesinde, “Tamam!” dedi hem de koynundan çıkardığı bir deste parayı saymadan Nesim beye uzattı.

Nesim bey parayı Hakan’a verdi, “Say bakalım, ne kadarmış,” dedi, ilk sayımın sonucunu öğrendikten sonra da desteyi alıp üç adım ötedeki

masaya doğru gitti. Pehlivan, pos bıyıklı Nuri'nin sözlerini anımsayarak tepeden tırnağa titredi; ama korkusunu haklı çıkaracak bir şey olmadı, adam desteyi küçümsercesine masanın üstüne attı, paraya fazlasıyla alışkın olduğunu göstermek istercesine, iki kez üst üste saydı, sonra da toplamı söyledi. Kalktı, karşı köşeye doğru yürüdü, burada bir defter alıp bir süre karıştırdıktan sonra, telefonu açıp kuş dili gibi bir dilde durup durup bir şeyler söyledi; aradan iki dakika bile geçmeden, telefonu bıraktı, masada küçük bir kâğıda bir şeyler yazıp yanlarına geldi, "Çok güzel, dolabın parasının neredeyse yarıdan fazlası şimdiden hazır; inşallah arkası da gelir; ben de paranızı artırmak için elimden geleni yaparım," dedi.

Kumru, gözleri ışıl ışıl, Pehlivan'ın kolunu dürttü.

"Vestigos!" dedi, "Vestigos olacak dolabımız!"

Pehlivan taş kesilmiş gibi duruyordu öyle, yanıt bile vermedi.

Ama Nesim bey gevrek bir kahkaha attı.

"Vestigos! Vestigos!" diye yineledi. Elindeki küçük kâğıdı Kumru'ya verdi. "Vestigos'un makbuzu bu, iyi sakla!" dedi, sonra Tuna hanıma dönüp, "Tuna'cığım, şimdi bunu ıslatalım," diye ekledi.

Kumru makbuzu koynuna soktu.

Tuna hanım viskiden koka-kolaya, en az bir düzine içecek saydı, Pehlivan bira, Kumru hem kendisi, hem çocuklar için koka-kola istedi. Nesim beyle Tuna hanım da viskilerini yenilediler. Gece yarısına kadar buzdolabı konuşuldu. En sonunda, ikizlerin uyuklamaya başladığını söyleyerek kalktıklarında, her şeyi Nesim beyin düşünmüş olmasına karşın, Kumru hep Tuna hanıma dua etti, elini öpmeyi bile denedi; ama Tuna hanım hemen çekti elini, "Güzelim, biz arkadaşız," diyerek yanaklarını öptü. Sonraki günlerde, büyük düşün gerçekleşmesini çabuklaştırmak için de bayağı çevrime soktu bu arkadaşlığı.

Hiç kuşkusuz, Kumru'nun kendisi gibi, başta Pehlivan'la Hakan olmak üzere, çevrelerindeki tüm insanlar da gönülden istiyordu düşün gerçekleşmesini. Ancak, yaşamını öylesine doldurmuştu ki belki Vestigos'un kendisi bile Vestigos'un düşü kadar mutlu edemezdi Kumru'yu. Kimi akşamlar, Sultan'la birlikte çöpleri toplarken bir kiracı, "Vestigos'tan ne haber? Ne zaman gelecek?" diye sorduğu zaman, sanki hemen yarın sabah gelecekmiş gibi bir mutluluk doluyordu içine, "Yakında, çok yakında!" diye yanıtlıyordu. Ne olursa olsun, bu düşle en ağır işler bile kolay, hatta çekici bir niteliğe bürünüyordu. Koca sokakta hemen herkes o

geçerken durup gözden silininceye kadar arkasından bakarak, “Bu kadın çok güzelleşti, yürüyüşü bile değişti!” dediğine göre, yüzüne ve bedenine de düşünden bir şeyler yansıdığı kesindi. Kumru’ya gelince, böyle ayrıntılar üzerinde durduğu yoktu, her çarşamba, gündeliklerini tek kuruşuna dokunmadan Tuna hanıma getirdi, Pehlivan da, sanki daha altı-yedi ay önce parasını elinden alan kendisi değilmiş gibi, sabahları dairelere ekmek ve gazete dağıttıktan sonra cebinde kalan tüm para üstlerini bu gündeliklere ekledi. Tüm bunlara Nesim beyin becerisi ve/ya da cömertliği de eklenince, Tuna hanım mart başlarında, karlı bir çarşamba günü, ertesi sabah Vestigos’u almaya gitmek üzere, Haydar efendiyle birlikte kendisine gelmesini söyledi.

Kumru o gün Tuna hanımın dolabının çevresinde her zamankinden de fazla döndü, kapısını her zamankinden de fazla açtı. Fırsat buldukça da Tuna hanımla dolabın bakım ve temizliğine ilişkin ayrıntılara girdi, anlayamadıklarını birkaç kez yinelettirdi. Akşam, eve dönünce de kimseye dolaptan başka hiçbir şey konuşturtmadı. Öylesine coşkuluydu ki sabahın ikisine kadar ne uyudu, ne Pehlivan’la ikizleri uyuttu. Gene de, ertesi sabah, sırtında en temiz giysileri, yanında “karlı dağ gibi” kapıcı Haydar efendi, sabahın dokuzunda, Tuna hanımın kapısındaydı. O da hazır gibi görünüyordu. “Hemen çıkalım,” dedi. Aşağıda, apartmanın önünde, küçük, mavi bir arabanın kapılarını açtı, Kumru’yu öne, Haydar efendiyle Sultan’ı arkaya oturttu. Onlar bir yerlerden bir şoför gelmesini beklerken dünyanın en doğal şeyini yapar gibi sürücü yerine kendisi oturup arabayı çalıştırınca Kumru bayılacak gibi oldu.

“Sen... sen... sen,” diye kekelemeye başladı. “Bu araba kimin arabası ki?”

Bu arada, araba sokaktan çıkmış, başka arabaların arasına katılmıştı bile.

“Korkmayın, araba çalıntı değil, benim arabam,” dedi Tuna hanım.

Ne Kumru, ne Pehlivan bir yanıt bulabildi. Büyük bir şaşkınlık içinde, şoförler gibi otomobil süren bu küçük kadına bakıyorlardı.

“Kuzum, siz hiç araba kullanan kadın görmediniz mi?” diye sordu Tuna hanım.

Gene yanıt gelmedi yolculardan. Bir kez daha yineledi sorusunu.

O zaman, Pehlivan üç kez üst üste öksürdü.

“Görmesine gördük de hiç öyle bir arabaya binmedik,” dedi.

Kumru da, Sultan gibi, işittiğini yineledi.

“Hiç öyle bir arabaya binmedik.”

Araba, belki bir saat süresince, dura kalka, kaldırımları insanlarla dolup taşan birtakım sokaklardan geçerken, üçü de sustu.

En sonunda, alana benzeyen ama silme araba dolu bir yerde durdular. Tuna hanım arabadan indi, onlara da inmelerini söyledi.

“Önce Nesim’in züccaciye dükkânına gideceğiz, sonra dolapçıya,” dedi.

Kumru birden atılıp Tuna hanımı yanaklarından öptü.

“İkinizden de Allah razı olsun,” dedi.

Düşünün gerçekleşeceğine ilk kez mi inanıyordu, yoksa bir kadının kullandığı arabadan indiğine mi sevinmişti, neydi, birden rahatlayıvermişti. Ama şaşkınlıklar biteceğe benzemiyordu: Nesim beyin dükkânındaki bardaklar, sürahiler, fincanlar, cezveler, tuzluklar, tepsiler, tencereler, kutular, renkleri, biçimleri, çoklukları özellikle Kumru’nun gözlerini kamaştırdı. Bunca güzel nesnenin bir arada bulunabileceğini ve bir dükkânın bu denli büyük olabileceğini usundan bile geçirmezdi. Ağzı açık, şaşkın şaşkın bakıyordu. Pehlivan da Tuna hanımın kulağına eğildi:

“Abla, bu dükkânın adına ne demiştin?” diye sordu.

“Züccaciye,” dedi Tuna hanım.

“Züccaciye mi?”

“Evet.”

“Züccaciye, züccaciye, züccaciye,” diye yineledi Pehlivan, sözcüğü her yineleyişinde hayranlığı daha bir artıyordu sanki. Böyle sorunsuz, böyle çöp toplamayı, merdiven süpürmeyi, adam dövmeyi gerektirmeyen işler de bulunması güvenini artırıyordu.

Nesim bey kasasının başından kalkıp gülümseyerek yanına geldi, elini omzuna atmak istedi, yetişemeyince, koluna girdi.

“Hadi, şimdi dolabımızı almaya gidiyoruz,” dedi.

Onlar önde, Tuna hanım, Kumru ve Sultan arkada, züccaciye dükkânından çıkıp on beş-yirmi adım ötede türlü türlü buzdolapları, çamaşır ve bulaşık makineleri, radyo ve televizyonlarla dolu, hem de Nesim beyin dükkânından daha büyük bir mağazaya girdiler. Nesim bey kendisini karşılayan güler yüzlü adamlarla bir şeyler konuştu, sonra gelip Kumru’nun kulağına eğildi.

“Hadi, buzdolabını bul bakalım!” diye fısıldadı.

Kumru tepeden tırnağa titredi birden, bir-iki saniye öylece, olduğu yerde, kımıldamadan dikildi, sonra durup gözlerini değişik dolaplar üzerinde dolaştırdı, hepsi az çok birbirine benzeyen en az yirmi buzdolabı arasında, düşlerinin dolabını görür görmez tanıdı, koşup yanına vardı, on parmağının onunu birden üstüne bastırdı, sevinç içinde, Nesim beye döndü.

"İşte bu!" dedi. "İşte benim istediğim dolap!"

Herkes olduğu yerde durmuş, bir ona, bir Nesim beye bakıyordu.

"Çok güzel!" dedi Nesim bey, bir an öyle durup düşündü, gülümsemeye başladı. "Adını söyle de alışsın sana," diye ekledi.

"Adına kurban olayım: Vestigos!" dedi Kumru.

"Tamam, şimdi de kapağını aç: bakalım, içi de istediğin gibi mi?"

Kumru hiç duralamadan yaptı söyleneni; ama dolabın içine bakmasıyla taş gibi donup kalması bir oldu.

"Ne oldu?" diye sordu Nesim bey.

Kumru ağlayacak gibiydi.

"İçi, içi," diye kekeledi. "İçi benim bildiğim gibi değil: bomboş!"

Tuna hanım koşup yanına geldi o zaman, önce hiçbir şey söylemeden buzdolabının içini gözden geçirdi, sonra Kumru'nun yanağını okşadı.

"İçi de aynı," dedi.

"Ama bunun kuşlu köpekli kutuları yok," diye atıldı Kumru.

"Kuşlu köpekli kutuları ben koyacağım."

"Kutular kendinin değil miydi?"

"Değildi ama ben Nesim'in dükkânından alıp koyunca kendinin olur. Yarın hepsini getiririm sana."

Nesim bey önde, üçü arkada, sağ dipteki camlı bölmeye doğru yürüdüler. Burada, üstü defter ve kâğıtlarla dolu küçük bir masanın başında oturan ak saçlı bir adamın gösterdiği iskemlelere oturdular. Nesim bey cebinden çıkardığı küçücük bir defterin sarıyla yeşil arası sayfasına bir şeyler yazdı, koparıp ak saçlı adama uzattı. O da alıp çenesine sürdükten sonra, masanın gözüne attı. Sonra, hep gülümseyerek gözlerini konukların üzerinde dolaştırdı.

"Fatura kimin üstüne olacak?" diye sordu.

Kumru, ak saçlı adamın tam olarak ne demek istediğini anlamamıştı; ama bir tür içgüdüyle, hem de bir sağırla konuşuyormuş gibi, yüksek sesle:

"Benim!" diye atıldı. "Benim üstüme!"

Sonra, gök gürültüsünün ardından bir sağanak patlarcasına, hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı.

III

Ecem sokakta bir eve yeni bir buzdolabı gelmesi fazlasıyla sıradan bir olaydı: kimse başını çevirip bakmazdı. Ama Kumru sokağın kapıcılarına ve gündeliğe gittiği evlerin hanımlarına düşlerinin buzdolabından öyle çok söz etmişti ki, sabahın sekizinden beri de dolapçının kamyonetinin yokuşu dönüp sokağın başında belirmesini öyle bir yürek çarpıntısıyla bekliyordu ki Günay apartmanının önünde yepyeni bir kamyonet durup da sürücünün yanından inen mavi tulumlu ve iri yapılı bir adam, “Kumru Yarma burada mı oturuyor?” diye sorunca, kadın erkek, çoluk çocuk herkes gizliden gizliye bu dakikayı beklemiş gibi apartmanın önü ve kamyonetin çevresi bir anda insanlarla doluverdi. Kumru, ne zamandır orada dikilmekte olmasına karşın, bayağı gerilere düştü, ancak müdür koltuğundan fırlamasıyla adamın yanında bitmesi bir olan Pehlivan’ın yardımıyla varabildi mavi tulumlu adamın yanına.

“Kumru Yarma benim,” dedi.

Adam tepeden tırnağa, horgörüyle süzdü Kumru’yu, sanki inanamıyordu.

“Sen misin?” diye üsteledi.

“Evet, benim,” dedi Kumru.

Pehlivan da parmağıyla göstererek, “Evet, odur,” diye doğruladı.

Adam başını salladı o zaman.

“Tamam, dolap getirdik, nereye götüreceksek, göster,” dedi.

Sonra, sürücünün yardımıyla; ama lacivert takımına, mor kravatına ve mor mendiline karşın, Pehlivan’ın yardım önerisini inatla geri çevirerek dev yükü bir ip yardımıyla sırtlayıp Günay apartmanının kapısından içeriye girdi, yukarı katlara çıkan basamaklara yöneldi.

“Aşağıya! Aşağıya!” diye uyardı Pehlivan.

Mavi tulumlu adam, kısa bir duralamadan sonra, Pehlivan’ın ardından bodruma inen merdivene yöneldi, şoförün ve Pehlivan’ın yardımlarına karşın, zorlukla indi. Birinci bodrum katının sahanlığında bir an durup gözlerini Pehlivan’a dikti. Pehlivan az önce söylediğini bir kez daha yineleyince, ıhlaya tıslaya bir kat daha indi. Burada, inilecek başka merdiven kalmadığını gördü, şaşkınlık içinde, “Burası mı?” diye sordu.

“Evet, iyi bildin, burası,” dedi Pehlivan, şaşkın şaşkın çevresine bakmakta olan kamyonet şoförünü geriye iterek mavi tulumlu adamın yükünü iki koluyla kavrayıp hafif bir nesneymiş gibi yere bıraktı. Kapıcı dairesinin kapısını açtı, dolabı bir kez daha kaldırıp içeriye soktu. Aynı anda, kapıcı dairesi insandan geçilmez oldu. Mavi tulumlu adam bir kalabalığa, bir dolaba baktı, kaşlarını çattı.

“Bu dar yerde, bu sıkışıklıkta ambalajı açamam,” dedi.

O zaman, ikinci bir uyarıya gerek kalmadan, Pehlivan, Kumru, Hakan ve Sultan dışında, herkes sessizce dışarıya çıktı. Kumru’nun yüreği dışarıdan işitilebilecek kadar zorlu bir biçimde çarparken mavi tulumlu adam şaşırtıcı bir çabuklukla karton ve tahta ambalajı söküp Vestigos’u gelinlik kız gibi ortaya çıkardı, arkasından, sigortayı kapatmadan, gene şaşırtıcı bir çabuklukla, eski prizi söküp yerine yeni bir priz taktı, dolabın fişini bu yeni prize soktu. Kumru, Pehlivan, Hakan ve Sultan motorun yumuşak, dingin, pürüzsüz sesiyle kendilerinden geçerken o, kimsenin yüzüne bakmadan, orada bulunmayan birine seslenir gibi, “Tamam, çalışıyor,” dedi. Sonra cebinden bir kâğıt çıkardı, üzerine bir şeyler yazdı, gene hiç kimsenin yüzüne bakmadan, bir hükümet görevlisi gibi, “Kumru Yarma, şunu imzala!” dedi.

Kumru, kâğıdı adamın elinden aldı, sonra ona, buyurur gibi, “Kalemi ver!” dedi, arkalıksız iskemlelerden birini çekip Hakan’ın kitaplarıyla dolu masanın başına oturdu, mavi tulumlu adamın gösterdiği yere yıllar önce, nikâhına birkaç gün kala, Ahmet abisinin öğrettiği beş harfi: adının harflerini ağır ağır ama güvenle yazdı, kâğıdı katlayıp mavi tulumlu adama uzattı. Mavi tulumlu adam ufacık bir kapıcı odasına hem pahalı mı pahalı, hem kocaman bir buzdolabı getirmenin şaşkınlık ve burukluğu içinde, bahşiş mahşiş beklemeden, kalemini bile almadan, hızla çıkıp merdivenlerdeki kalabalığın arasında kendine bir yol açmak için uğraşırken tüm dost kapıcılar, eşleri ve çocukları içeriye girmeye çalıştılar. Olsa olsa beşte biri girebildi. Girenler de buzdolabına mı, yoksa Kumru’ya mı

bakacaklarını bilemediler; ama hiç fark etmiyordu: her ikisi de taşlar gibi sessiz ve kımıltısızdı. Biri bir duvarın, biri öteki duvarın dibine dikilmiş, birbirlerini tartıyorlardı sanki. Pehlivan, Hakan ve Sultan da öyle. Emine teyze, odaya girmelerinden en az üç dakika sonra, “Gözün aydın, Kumru gelin,” dediği zaman bile, en ufak bir yanıt gelmediği gibi, duruşlarında da bir değişiklik olmadı. Bunca çabadan sonra, fazlasıyla yorgun düştüklerini düşündü herkes. Bu yüzden olacak, dolabın içini, yani Kumru’nun anlata anlata bitiremediği yanını görmeyi bir başka zamana bırakıp kapıya yöneldiler. Pehlivan da arkalarından geldi. Kapının önünde, belki beş, belki altı kez üst üste, yüzyılda bir görülen bir doğa olayını anlatır gibi, Kumru’nun tek tek her harfin hakkını vererek imza atışını anlattı onlara, sonunda da, “Helalim diye söylemiyorum, bu kadın bildiğiniz gibi bir kadın değil,” diye bağladı.

Bir süre sonra, aşağıya döndüğünde, tepeden tırnağa titredi: Hakan, hiçbir şey olmamış gibi, küçük bahçede kitabını okurken Sultan, köşeye büzülmüş, hiç sesini çıkarmadan, gözlerini, her an patlayabilirmiş gibi, korkuyla dolaba dikmişti; Kumru, kalem hep elinde, kilimin üstüne oturup ayaklarını önüne uzatmıştı, onun gözleri de dolaba dikiliydi. Sorularının hiçbirine yanıt vermedi. Ancak, neden sonra, pencerenin dibinde duran su şişesini alıp buzdolabına doğru yürüdüğünü görünce, “Dur!” diye bağırdı. “Dur! Şimdi hiçbir şey konulmayacak dolabın içine!”

Pehlivan şaşkınlıkla karısına baktı, gene de gülmeye çalıştı.

“Neden konulmayacakmış ki? Herif tıkır tıkır çalışıyor işte!” dedi.

“Evet, çalışıyor,” diye yanıtladı Kumru. “Çalışıyor ama eksikleri bitmedi daha. Sen Tuna hanımın dolabının içini görmedin.”

“Doğru, görmedim; nasıl istiyorsan, öyle olsun,” dedi Pehlivan, Kumru böyle titizlendiğine göre, geçerli bir nedeni bulunması gerektiğini düşündü.

Bir süre sonra, izin istemeye bile gerek duymadan, Hakan sokağa çıktı, bilinmedik adamların getirdiği kocaman nesneden ürkmüş görünen Sultan da onu izledi. Kısa bir süre sonra da Pehlivan kalktı, “Ben biraz kapıya çıkıyorum, koltuk yukarıda kaldı,” dedi, kapıyı kapatıp gitti. Bir Kumru kımıldamadı yerinden. Gözlerini bir an başka yana çevirecek olursa uçup gidecekmiş gibi bakıp duruyordu dolabına. Arada sırada kalkıp yanına geliyor, bir süre elini üzerinde dolaştırıyor, kapısını açıp uzun uzun boş raflarına ve boş buzluğuna bakıyor, sonra kapısını kapatıp eski yerine geliyor, gözlerini gene ona dikiyordu.

İyice küçülmüş odada, dolabın dibinde yenen akşam yemeğinin, dönüp dolaşıp buzdolabına gelen konuşmaların ardından, ışığı söndürüp yatmalarından sonra da Pehlivan, Kumru'nun gözlerinin karanlıkta bile hep aynı yere: Vestigos'una dikili kaldığını sezinliyordu, çünkü, ikizlerin uyuduğu kanısına vardıktan sonra, ne zaman uçkuruna dokunacak olduysa hemen itti elini, sonunda da sinirlendi, elini karanlıkta dolaba doğru uzattı, ışık hep açıkmış gibi, "Bu gece olmaz, görmüyor musun?" diye fısıldadı. Vestigos canlı bir varlıktı da onun burnunun dibinde aykırı bir edime girişmekten çekiniyordu sanki. Pehlivan, daha sonra, uyku arasında, buzdolabının motorunun sesini her işitişinde, karısının kendisinden biraz daha uzaklaştığını, bir ara da dolabı açıp içini uzun uzun inceledikten sonra, bu eve geldi geleli ilk kez, döner müdür koltuğuna oturduğunu gördü, gözlerine inanamadı, hiçbir şey görmemiş gibi duvardan yana döndü, "Tanrı sonumuzu hayretsin!" diye geçirdi içinden. "Bu kadın bu gece uyumayacak!"

Uyumak bir yana, karyoladan da indi, altına bir minder alıp Vestigos'unun karşısına yerleşti, arada bir kapısını aralayıp içine bir kez daha bakmaktan başka bir şey yapmadan oturdu öyle, yatağına ancak sabah ezanından sonra, ortalık ağarırken döndü, döner dönmez de derin mi derin bir uykuya daldı. Bu nedenle, çocuklar kalkınca, ellerine kahvaltı yerine birer parça ekmek verdi, Hakan okula gittikten sonra, kendisi de sessizce giyinip çıktı odadan, sabah siparişlerini almak üzere daireleri dolaşmaya başladı. Sonra, aldıklarını dağıtmayı bitiremeden, Tuna hanımın elinde kocaman paketlerle apartmanın kapısından içeriye girdiğini gördü, sessizce arkasından gelerek kendisinden birkaç saniye sonra küçük odaya girdi: o ellerindeki iki kocaman paketi yere bırakıp Kumru'ya sarılarak yanaklarını öperken Kumru yalnızca, "Tuna hanım... Tuna hanım," diye hıçkırıyordu, ancak beş dakika sonra, "Tuna hanım, neden zahmet ettin?" diyebildi.

Tuna hanım tuhaf bir biçimde gülümsedi.

"Neden gelmeyecekmişim ki? Biz arkadaşız," diye yanıtladı.

"Tanrı senden razı olsun," dedi Kumru.

Tuna hanım çevresini şöyle bir gözden geçirdi, bir çifteye, bir dolaba baktı.

"Kumru, güzelim, ne güzel oda bu böyle! Kuş yuvası gibi," dedi.

Ancak küçük odada koca bir gece boyunca yoğunlaşmış tütün, soluk ve ter kokusu, üzerine birdenbire çöken darlık ve kapalılık duygusu soluğunu

kesti, ilk kez gördüğü bu yoksul konutundan bir daha çıkamamaktan korktu birden, kaçmakla kalmak arasında bocaladı ama çabuk topladı kendini. “Kumru, önce şu pencereyi aç, sonra Nesim ağabeyinin armağanlarını senin dolaba yerleştirelim de bir bakalım, yakışacak mı?” diye ekledi. Kısa bir duralamadan sonra, mini eteğini azıcık daha yukarıya çekerek kilimin üstüne oturdu, Nesim beyin armağanlarını paketlerinden çıkarıp kendisini hayranlıkla izleyen Kumru’nun önüne koymaya başladı. Sonunda, kiminin kapağının üstünde öpüşen güvercinler, kimininkinde yan yana yüzen kuğular, kimininkinde kabarabildiğince kabarmış tavus kuşları, kimininkinde boyunlarına kurdeleler bağlanmış süs köpekleri bulunan ama hepsi de açık mavi plastik kutular ve kapakları koca bir yığın oluşturunca, Kumru’ya göz kırptı, “Hadi, güzelim, şunları bir güzel yıkayıp kurula da getir, yeni dolaba tozlu bir şey sokmayalım,” dedi. Kumru’nun tüm kapları kalorifer dairesindeki koca musluğa takılı hortumun altında yıkayıp getirmesinden sonra da, “Hadi, güzelim, uğurlu ellerinle şunları bir yerleştir bakalım,” dedi.

Kumru her bakımdan onunkilerin aynı olan buzlukları, sürahileri, kutuları onun dolabının düzenine öylesine uygun bir biçimde, üstelik, öylesine şaşırtıcı bir çabuklukla yerleştirmeye başladı ki Tuna hanımın gözleri yaşardı. Yerleştirme bittikten sonra, arta kalan birkaç nesneyi: tuzluk, biberlik, kahvelik ve şekerliği kendisine doğru iterek, “Bunlar fazla,” deyince de soluğu kesilir gibi oldu. “Bunlar da senin!” diyerek tuzluk, biberlik, kahvelik ve şekerliği küçük masanın üstüne koydu, “Şimdi eski dolabındaki yiyecek ve içecekleri Vestingos’una aktarabilirsin,” diye ekledi.

Kumru bir kahkaha attı.

“Benim eski dolabım yok ki, Tuna hanım,” dedi. “Benim ilk dolabım bu.”

Tuna hanımın gırtlağına bir şeyler takıldı ama tuttu kendini.

“Öyle ya, unutmuşum,” diye kekeledi. “Öyleyse seninle karşılıklı birer orta içelim de ben gideyim.”

Kumru’nun, şaşkın, ezik, umutsuz, öylece dikilip kaldığını gördü, başını önüne eğdi, kahvenin kimi insanlar için buzdolabından da lüks bir nesne olabileceğini düşündü. Birden ayağa kalktı.

“Neyse kalsın, ben çok geciktim. Hadi, hoşça kal, güzelim,” diyerek koşarcasına kapıya yöneldi.

Yukarıda, Günay apartmanının önünde, arabasına bindi; ama tam çalıştırmak üzereyken vazgeçti, döner müdür koltuğunun çevresinde toplanmış birçok insanın şaşkın gözleri önünde, alnını direksiyona dayayıp en az beş dakika ağladı, sonra gözlerini kuruladı, arabayı çalıştırdı; ama tam kaldırmak üzereyken kontağı kapatıp hızla dışarıya çıktı, arabanın kapısını bile kapatmadan, Günay apartmanının bodrum merdivenlerinden yıldırım hızıyla kapıcı katına indi. Kapıyı vurmadan içeriye girdi. Kumru’ nun tıpkı bıraktığı gibi, dolabın önünde, hep öyle ayakta, kolları sarkık, şaşkın şaşkın dikilmekte olduğunu gördü.

“Hadi, güzelim, gidiyoruz, dolabı doldurmamız gerek; hadi, çabuk, üstüne bir şeyler giy!” dedi.

Kumru’nun bu buyruğu bir düş içindeymiş gibi, şaşırtıcı bir çabuklukla yerine getirmesinden sonra, kolundan tutup yukarıya çıkardı onu, arabanın ön koltuğuna oturttu.

Pehlivan önüne dikildi.

“Ne oldu? Nereye gidiyorsunuz? Yoksa dolap bozuk mu çıktı?” diye sordu.

O yanıt bile vermedi, arabaya binip hemen kaldırdı. Pehlivan’ın bir şey daha sormasına zaman kalmadan, araba yokuşa sapıp gözden silindi.

İyi bir amaçla yola çıktıklarından kuşkusu bulunmamakla birlikte, Kumru da fazlasıyla şaşkındı, hiçbir şey anlamamıştı bu işten. Hiç sesini çıkarmadan Tuna hanımı izledi: Tuna hanım, bir şeylere kızmış gibi, suratı asık, gözleri kıpkırmızı, üç-dört sokağı baş döndürücü bir hızla geçip geniş bir yola girerek bir sürü arabanın arkasına takıldı, sonra insanı havaya zıplatacak bir biçimde sola kırdı, iki yanı yüksek yapılarla çevrili bir yolda, tüm duvarları güvercin mavisi camlardan oluşan kocaman bir yapının önünde duruverdi, “İn, canım!” dedi. O da indi, bir düşte ilerler gibi, bastığı yeri görmeden, Tuna hanımın arkasından yürüdü, sonra, gene bir düşteymiş gibi, tek parça bir camın ortasından ikiye ayrılıp iki yana açıldığını, Tuna hanım hiçbir şey olmamış gibi öbür yana geçtikten sonra da iki camın birbirine doğru gelip yeniden birleştiğini gördü, hızla geriye çekildi, sonra donup kaldı olduğu yerde. Bu arada, camın öbür yanında, kızıl saçları ve mavi gözleriyle güzel mi güzel, neredeyse göksel, Tuna hanımın elini, kolunu sallayarak kendisine bir şeyler anlatmaya çalıştığını gördü; ama hiçbir şey anlamadı, hiçbir şey düşünemedi, bu hiç görmediği yerde, hiç beklenmedik bir biçimde kendisini Tuna hanımdan ayıran cam duvarın

önünde ne yapacağını bilemedi, yüreğinin göğsünü parçalamak istercesine çarptığını duydu yalnızca. Koca cam bir kez daha aralandı, kadınlı erkekli birkaç kişi daha geçti; ama o arkalarından gitmek şöyle dursun, onlara korkuyla baktı. Bu arada, Tuna hanım umutsuzca boynunu bükerek sağa yönelip gözden silinince, insan ve araba kaynayan bu kıyamet yerinde yapayalnız kaldığını düşünerek tepeden tırnağa titredi, sonra, birdenbire tepesine inecek bir yumruğu bekler gibi, başını önüne eğip gözlerini yumdu, Tuna hanımın sesini duyuncaya kadar da açmadı.

Tuna hanım, engeli aşıp yanına dönmüş, elini omzuna atmıştı.

“Kumru, güzelim, neyin var senin böyle, neden arkamdan gelmedin?” diyordu.

Sımsıkı sarıldı Tuna hanıma, sevinçten ağlayacaktı neredeyse.

“Görmedin mi, cam kapandı,” diye kekeledi.

Tuna hanım gülümsemeye, daha doğrusu, gülümser gibi görünmeye çalışarak koluna girdi, neredeyse sürüklercesine, az önce ardından kapanmış olan cam kapıya doğru götürdü onu. Kumru tansığın gerçekleşmesine bir kez daha tanık oldu: cam kapı kendiliğinden açıldı önlerinde, arkalarından da gene kendiliğinden kapandı. Tuna hanım dizi dizi el arabaları arasından birini kendi malıymış gibi çekip aldı, önünde sürerek ağır ağır ilerledi, her iki yanlarında da türlü türlü mal dolu raflara uzandı, hiç kimseye hiçbir şey sormadan, hiç kimseye tek kuruş ödemeden, bir sürü kutu, şişe ya da paket alıp umursamazca arabasına attı. Hem bu bolluk, hem de Tuna hanımın rahatlığı karşısında Kumru’nun ağzı açık kaldı.

“Burası sizin mi?” diye sordu.

“Hayır. Neden bizim olacakmış ki?” dedi Tuna hanım.

Kumru bir süre sonra, kadın, erkek, hatta çocuk, neredeyse herkesin aynı şeyi yapmakta olduğunu ayrımsadı, içinden insanın yüzüne doğru incecikten bir tatlı yel esen ışıklı raflardan koca bir kutu peynir aldığı sırada, Tuna hanımın kulağına eğildi.

“Ortak da mı değilsiniz?” diye sordu.

“Hayır, güzelim, ortak da değiliz,” dedi. “Burası bizim paramıza ortak. Bunu da nerden çıkardın ki?”

Birkaç adım ötede, dağ gibi yığılmış üzümlerin, elmaların, armutların başında toplanmış insanların burada çok doğal bir iş yapar gibi poşetlerini doldurduklarını, poşetlere birer düğüm atıp üzümleri, elmaları arabalarına

koyduklarını gördü, ağzı açık kaldı. Kimse bu bolluk alanının ortağı olmadığına, ortalıkta patron denilebilecek bir kimse de görünmediğine göre, o iki koca camın arasından belki de cennete geldiğini, Tuna hanım arabayı tepeleme doldurduğuna göre de buradan bir daha hiç çıkmayacağını düşündü, bayılacak gibi oldu. Hakan, Sultan, Pehlivan, Meryem ebe, kardeşleri, bacıları, anası, babası, komşular, tüm memleket gözlerinin önüne geldi. Bununla birlikte, belki onların da eninde sonunda buraya geleceğini duyumsadığından, belki bu benzersiz bolluk görüntüsü ölüm ürküntüsünü azalttığından, belki usundan geçenlere kendisi de inanmadığından, başka şeyler düşünmek istedi.

Tuna hanım, birkaç şişe ve birkaç kutu daha alıp ötekilerin üstüne koyduktan sonra, “Gel arkamdan, güzelim,” diyerek el arabasıyla birlikte, öbür ucunda ışıl ışıl bir genç kız gülümseyen dar bir geçide girdi. Buradan, kalın camın öbür yanında, hiçbir şey olmamış gibi gelip geçen arabaları, insanları gördü, yeryüzüne geri dönmüş gibi oldu. Aynı anda, Tuna hanımın arabaya doldurduğu nesneleri şaşırtıcı bir çabuklukla koyu mavi bir masanın üstüne boşaltmakta olduğunu ayrımsayarak irkildi. “Geri boşaltacaktı da ne diye topladı ki bunca malı? Yoksa bir şeyler oldu da ben mi görmedim?” diye geçirdi içinden. Tutarsız edimin nedenini sormak için gerekli sözcükleri aradığı sırada, masanın üstündeki nesnelerin hep birlikte ışıl ışıl gülümseyen genç kıza doğru kaydığını, onun da bunları önündeki kutuya yaklaştırıp bu kutuyu cırt cırt öttürdükten sonra eğimli bir yere bıraktığını gördü, gözleri karardı. “Allahım! Büyük Allahım!” diye mırıldandı. Gözlerini yumdu bir süre. Tuna hanımın, “Kumru, bir şey mi oldu?” diye sorması üzerine, gözlerini açtığında, öbür yanda, bir delikanlı malları naylon torbalara dolduruyor, Tuna hanım, genç kızın elinden aldığı küçücük bir kartı çantasına atıyor, arkasından da genç kızın uzattığı ufak bir kâğıda imzasını atıp geri veriyordu.

Sonra güleç kızın önünden geçtiler, delikanlı önünde duran dört-beş poşeti alıp cam duvara doğru yürüdü, Tuna hanım da, “Hadi, gidiyoruz,” diyerek elinden tuttu, delikanlının ardından onlar da yürüdüler. Aralarında birkaç adımlık bir uzaklık vardı, delikanlının önünde cam duvar açılıp kapandı, onlar bu yanda, mallar öbür yanda kaldı; ama onlar yaklaşınca cam duvar yeniden aralandı, Tuna hanımı düşürmek pahasına, hızla dışarıya attı kendini. Tuna hanım gülerek koluna girdi. Arabaya doğru yürüdüler. Tuna

hanım arabanın bagajını açtı, delikanlı poşetleri buraya yerleştirdi. Bagaj kapısını kapatıp arabaya bindiler. Tuna hanım arabayı çalıştırdı.

“Neyse işte gidiyoruz,” dedi.

Kumru, dünyaya dönmüş olmasına karşın, hâlâ bir şeylerden korkuyor, tüm bedeninin titrediğini duyuyordu.

“Nereye?” diye sordu.

Tuna hanım bir kahkaha attı.

“Nereye olacak, güzelim? Senin eve, senin Vestingos’u doldurmaya,” dedi.

Günay apartmanının kapısında, Pehlivan döner müdür koltuğunu kıçıyla bir o yana, bir bu yana çevirerek merak ve bunalım içinde karısını bekliyor, Sultan da, koltuğun dibine oturmuş, onun devinimlerini izliyordu. Tuna hanımın güvercin mavisi arabası, Ecem sokağa girince, Pehlivan yerinden fırladı. “En sonunda ne olup bittiğini anlayacağız,” diye söylenerek arabaya doğru koştu. Ama Kumru onun da, Sultan’ın da bagajdan çıkarılan torbaları aşağıya, odanın kapısına kadar taşımalarına izin verdi yalnızca. “Siz burada kalabalık etmeyin, bizim işimiz var,” dedi.

İş tam istediği gibi, kusursuz bir biçimde yapıldı: ikisi de kilimin üstüne, buzdolabının önüne oturduktan sonra, Tuna hanımın torbalardan çıkarıp uzattığı nesneleri, koka-kola, maden ve meyve suyu şişelerini, meyveleri, kıyma ve parça et paketlerini, yumurtaları, peynirleri o kendi dolabında nereye, hangi bölmeye koyuyorsa kendisi de burada aynı bölmelere yerleştirdi. Yerde kalan paketleri de toplayıp bir yana koydu.

“Bunlar fazla,” dedi.

Tuna hanım güldü.

“Onlar da senin,” diye yanıtladı, sonra rafları ve kutuları gözden geçirdi, Kumru’yu öptü, “Güzelim, sen benzersiz bir kızsın, sendeki bellek hiç kimsede yok,” diye ekledi. Kalktı, köşede kalmış mavi kapaklı bir sürahiyi kendi eliyle yıkayıp içine büyük bir şişeden su doldurdu, Kumru’ya uzattı. “Şimdi kahvelerimizi içebiliriz,” dedi.

“Tamam, hemen yaparım,” dedi Kumru, buzdolabına konulmayan nesneler arasından kahve kutusunu alıp ocağın başına gitti, orta kahveleri kaşla göz arasında yapıp getirdi, Tuna hanım onun kahve içişini izledi, o Tuna hanımın kahve içişini. Kahvesini bitirip fincanı kilimin üstüne bıraktığını görünce de, “Nasıl olmuş?” diye sordu.

“Eline sağlık, çok güzel olmuş!” dedi Tuna hanım, birden kalktı, bir kez daha öptü onu, kendisini çarşambaya beklediğini söyledikten sonra, yüzünde mutlu bir gülümseme, kapıya yöneldi, ayakkabılarını giydi, keklik gibi çıktı basamakları.

Pehlivan, Hakan ve Sultan ancak bundan sonra girebildi içeriye. Pehlivan yerdeki boş poşet yığınına ve kapısı açık duran buzdolabına şaşkınlıkla baktı, Vestigos bu masalsı bolluğu kendisiyle birlikte getirmiş gibi bir duyguya kapıldı..

“Vay vay vay vay!” dedi.

Aynı anda, Hakan’ın elinin bir koka-kola şişesine doğru uzandığı sırada, Kumru dolabın kapısını hızla kapattı.

“Dur hele, daha yeni konuldu, soğumadı,” dedi ama bir süre sonra yeniden açtı kapıyı, hayranlıkla bakıp gene kapattı.

Bu arada, Pehlivan birden anlatılmaz bir susuzluk duydu.

“Çok susadım, şu sürahiden bir bardak su alacağım, soğumadıysa da zararı yok,” dedi, elini köşeli ve mavi kapaklı sürahiye doğru uzattı.

Kumru buna karşı çıkmadı; ama kocasından daha çabuk davrandı, hemen uzanıp sürahiyi aldı, bardağı ağır ağır doldurdu, bir armağan sunar gibi kocasının eline verdi.

“Buyur, iç bakalım,” dedi, o içip bitirdikten sonra, hemen yeniden doldurup Hakan’a, Hakan içip bitirdikten sonra Sultan’a uzattı bardağı, Sultan içip bitirdikten sonra da doldurup kendi başına dikti, dudaklarından hiç ayırmadan, ağır ağır, tadını çıkara çıkara içti, bitirince de içtiği bir yaşam iksiriymiş gibi derin bir oh çekti.

“Helal olsun, güzel suymuş!” dedi Pehlivan.

Aynı anda, kapının sağında, on dört numaranın ışığının yandığını gördü. “Gene ne istiyor ki bu karı?” diye homurdanarak kalktı. Hakan’a döndü, “Sen de bacını alıp kapıya çık biraz: ananız kafasını dinlesin; koltuğu da yukarıda unuttuk, göz kulak olun,” dedi.

Okşan hanımın bozuk musluğunu onarıp kapıya çıkarken karşıki apartmanın kapıcısının oğlu Kerim, paşalar gibi kurulduğu müdür koltuğunu kıçıyla sağa sola döndürmekte, Hakan, “İn babamın koltuğundan,” dedikçe dilini çıkarmaktaydı; ama Pehlivan’ın ayak seslerini işitmesiyle fırlayıp gitmesi bir oldu: şunun bunun koltuğuna oturmasından Pehlivan’ın hiç hoşlanmadığını tüm kapıcılar bilirdi. Ancak bu kez hiç sesini çıkarmadan kuruldu yerine. Komşular, Kumru’yu sordular.

“Görevinin başında!” der gibi, “Dolabının başında,” diye yanıtladı. İki saat sonra, birkaç dakikalığına aşağıya inip döndükten sonra da aynı soruya aynı yanıtı verdi: “Dolabının başında.”

Kumru aşağıda yüzükoyun kilimin üstüne uzanıp çenesini yumruklarına dayamış, uyuyan efendisini ya da korumasına bırakılmış avı bekleyen bir köpek gibi dolabını gözetliyordu. Uzun sürmüş bir temizlikten dönmüşçesine büyük bir yorgunluk vardı üzerinde, gözleri kapandı kapanacaktı. Sonunda, doğrulup oturdu. Daha Tuna hanım buradayken bir köşeye topladığı dolu paketlerin başına gitti. Şöyle bir gözden geçirdi bunları, şaşırdı, “Tuna hanım bunları arabaya koyarken nasıl görmedim ki?” diye söylendi. Paket paket pirinçler, bulgurlar, fasulyeler, nohutlar, mercimekler almıştı Tuna hanım, patates, kuru soğan, hatta limon bile almıştı, şişe şişe koka-kola, bira ve maden suyu da dışarıda kalmıştı. “Ocağı yanası! Dolabı dolduracağız demişti bana, bunları neden aldı ki?” dedi kendi kendine. Elinde bir makarna paketi, öyle durup kaldı bir süre, sorusuna yanıt aradı, sonra gülümsemeye başladı, “Bunda anlaşılmayacak ne var?” diye söylendi: Tuna hanımın dolabı hep doluydu, ne zaman açtıysa dolu görmüştü, koka-kolaysa koka-kola, pepsiyse pepsi, kıymaysa kıyma, yumurtaysa yumurta, bir şey alındı mı hemen doldurulurdu yeri. Hiç kuşkusuz, makarna, pirinç, bulgur, soğan, patates konulmuyordu dolaba, onların yemekleri konuluyordu; ama bunların hazır bulundurulması da dolabın boş kalmaması için bir önlem olmalıydı; kısacası, öyle anlaşılıyordu ki dolaptan herhangi bir şey alınabilmesi için yedeğinin hazır bulundurulması temel koşuldu.

Birdenbire taş gibi bir sıkıntı çöktü içine, yatağın üstüne oturdu, makarna paketini önüne bırakıp derin derin içini çekti, Tuna hanımınki gibi bir buzdolabı almakla yanlış bir iş yapıp yapmadığını düşündü: bu iş onlara altından kalkılamayacak ölçüde pahalıya patlayabilirdi. Bir Vestigos’un doldurulmasının kaça çıkacağını kestirmek amacıyla bir kez daha açtı dolabı; ama bu hesabı yapmasını sağlayacak donanımdan yoksun olması bir yana, dolabının kusursuz düzenini, iki sıra ve dikine dizilmiş yumurtaları, boy boy, renk renk şişeleri, hepsinden önce, artık yalnız Tuna hanımın ve kendisinin dolabını süslediğini bildiği renkli plastik kutuları görür görmez, açma nedenini unutuverdi, olağanüstü bir görünüm karşısındaymış gibi kendinden geçti. Neden sonra, birdenbire gelen bir esinle, dünyanın en doğal edimini gerçekleştirircesine, kapı raflarının ikinci sırasındaki dört

koka-kola şişesinden birini aldı, kapağını açtı, gene dolaba karşı, arkalıksız iskemlelerden birine oturup bacak bacak üstüne attı, Tuna hanımın mutfağında yaptığı gibi, ağır ağır, tadını çıkara çıkara içmeye başladı; ama daha kolasını yarılayamadan, şişenin yerini boş bıraktığını ayrımsayıp yerine yedeğini koydu, "Dolap işi zor iş, sağlam kafa ister!" diye geçirdi içinden. Arkasından, dolaptaki tüm yemek kaplarının boş beklediğini anımsadı. Koka-kola şişesini masanın üstüne bıraktı, şaşırtıcı bir çabuklukla, bir yandan köşedeki tekli ocağın üstünde su kaynatıp makarna haşlarken bir yandan da dolaptan kıyma çıkarıp terbiyeli köfte ve kıymalı taze fasulye yapmak üzere hazırlıklara girişti. Çabucak bitirdi her şeyi. Öyle ki hava kararmaya başlayıp da Pehlivan döner müdür koltuğunu ve çocukları alıp eve döndüğü zaman, o tüm yemeklerini pişirmiş, iyice soğumalarını beklemeden, tencerelerden alıp özel dolap kaplarına yerleştirmiş, şişenin dibinde kalan koka-kolasını yudumlamaya başlamıştı. Alışılmadık bir biçimde gülümsedi onlara, çok uzaktan geliyorlarmış gibi, alışılmadık bir biçimde, "Hoş geldiniz," dedi.

Yalnızca Pehlivan yanıt verdi buna. Ama o da, çocuklar da dört bir yana şaşkınlıkla baktılar: küçük oda yoğun olduğu kadar da güzel yemek kokularıyla doluydu, kıyma kokusu da hemen seçiliyordu, oysa tabaklar, sahanlar, tavalar ve tencereler bomboştu. Bu yüzden, yanlış bir yere gelmiş gibi, kapının önünde dikilip kaldılar. Kumru, herhangi bir soru sormalarına zaman kalmadan, hem de coşkulu havasını üzerinden atmış durumda, "Yahu, nerede kaldınız?" dedi. "Beni şuncağızla bırakıp nerelere gittiniz?" Sultan hiçbir şey anlamadan soruyu yineledi, Pehlivan, Kumru'nun "şuncağız" dediği buzdolabı değil de kerli ferli bir adammış da ondan çekiniyormuş gibi hiçbir şey söylemedi, Hakan'sa buzdolabı da içinde olmak üzere, her şeye horgörüyle bakıyordu.

"Oturun hadi," dedi Kumru.

Üçü de yatağın dibine geldi, Pehlivan döner müdür koltuğuna yerleşti, onun soluna Hakan, Hakan'ın soluna da Sultan oturdu, her zaman olduğu gibi.

Kumru dolabın kapısını gururla açtı, "Soğuk bir şeyler için," dedi. "Her şeyimiz var, çok şükür. Söyleyin, ne içersiniz? Gelin, bakın da söyleyin." Tuna hanımın evinde öğrendiği şeytan işlerinden birini uygulayarak şaşırtmak istedi onları, dolaptan üç koka-kola kutusu aldı, şak şak açıp ellerine verdi; ama ne Pehlivan şaşırmış göründü, ne Hakan; Sultan'sa

kutuyu bir kuş yavrusuymuş gibi okşamaya başladı. Bu arada, Pehlivan koka-kolayı geri çevirerek orta kattaki bira şişelerini gösterdi.

“Sen bana şundan ver bir tane,” dedi.

“Bu bira,” dedi Kumru. “Tuna hanımlardaki gibi bira mı içeceksin şimdi?”

“Evet, erkek adam bira içer,” dedi Pehlivan. “İçilmeyecek olsa ne diye alınacaktı ki?”

“Tuna hanım aldı: onun dolabında var.”

“Çok iyi,” dedi Pehlivan, evde sürekli bira kutusu açarmış gibi, hiç mi hiç duralamadan açıverdi uzatılan şişeyi.

Kumru, şaşkınlık içinde, bir kocasına, bir ikizlere baktı: şu anda kavuştukları ayrıcalığı bildik ve sıradan bir şey saydıkları, kutuyu da, içindekinin tadını da tanıdıkları anlaşılıyordu. Gene de, göründüğü kadarıyla, içtiklerini o güne kadar içtiklerinden daha lezzetli, daha serinletici buldukları belliydi. Pehlivan’a gelince, bira şişesini başına dikip en azından yarısını içtikten sonra, karısının bakışlarından devinimlerine, gözlerinin parıltısından yüzüne, göğsüne, kalçalarına, ellerine ve ayaklarına varıncaya kadar her şeyinde buzdolabının kapıdan girişinden önce hiç mi hiç görmediği bir güzellik, bir çekicilik, bir canlılık buluyor, onu çocukların önünde belinden kavrayıp sırtüstü yatağa devirmemek için kendini zor tutuyordu.

Koka-kolalar ve bira içildikten sonra, Kumru hayranlık verici bir şey daha yaptı: “Karnınız da acıkmıştır herhalde,” diyerek, şapkadan üç güvercin çıkarır gibi, dolaptan kapaklarının üstünde öpüşen güvercin resimleri bulunan yemek kapları içinde sulu köfteyi, makarnayı ve kıymalı taze fasulyeyi çıkardı. Pehlivan’ın kendini tutması daha da zorlaştı o zaman: Kumru’nun çekiciliği bir ölçüde yemeğin çekiciliğiyle dengelenmese çocuklara ve saate aldırmadan, “Hadi, siz ikiniz doğru sokağa!” demesi işten bile değildi.

Yemekler kutulardan tencerelere aktarılarak birbiri ardından tekli ocakta ısıtılarak kalaylı kaplara konulup getirildikten sonra, bir kez daha küçük masanın çevresinde toplandılar. Kumru köşeli sürahiyi dolaptan alıp sofraya getirerek yanına koydu, bir bardağa buradan su doldurup ortaya bıraktı. Sürahi gibi bardağın da buğulanması dördünün de gözlerini bunlara dikmesine neden oldu. İkizlerle Kumru sulu köfteye kaşık atmak için onun başlamasını beklerken Pehlivan “Ben bu suyu içerim doğrusu!” diyerek

bardağı başına dikti. Sultan’la Kumru altından herkesin kalkamayacağı bir eylemi gerçekleştiriyormuş gibi çenesinin ve gırtlağının devinimlerini, boşalmış bardağı yeniden dolduruşunu hayranlıkla izledi, Hakan dudak bükerek gözlerini tavana dikti. Gene de, aradan bir dakika bile geçmeden, kendisi aldı bardağı, babasının gerçekleştirdiği erkek edimini kendisinin de aynı başarıyla gerçekleştirebileceğini kanıtlamak istercesine, içindeki tüm suyu bir dikişte içti; bu arada bir elini başına koyarak iyi bir Müslüman olduğunu da gösterdi. Sultan da niyetlendi bu işe ama becerememekten mi korktu, nedir, edimini erteledi.

Gerçekleştirmesine zaman da kalmadı ayrıca: anası çevresinde toplandıkları küçük sahana bir tencere makarnayı boca etti. Kaşıklarını kapıp iki yana konulmuş taslardan sulu köfte alarak leğenin önlerine gelen yerine döktüler, makarnayla karıştırıp kaşıklarına alarak ağızlarına götürdüler; hemen her yemekte olduğu gibi, konuşmadan, hızlı hızlı yemeye giriştiler. Kumru dışında, hepsi de dudaklarını şapırdatarak yemeği fazlasıyla beğendiğini gösterdi. Bu arada, mavi kapaklı sürahi boşaldı.

Sonunda, Pehlivan derin bir soluk aldı.

“Bu yemekler Tuna hanımdan mı?” diye sordu.

“Hayır, ben yaptım,” dedi Kumru. “Niye Tuna hanımdan olsun ki?”

“Ne bileyim, ikisini de dolaptaki kutudan çıkarıp tencerede ısıttın da.”

“Evde buzdolabı olunca böyle olur.”

Pehlivan gözlerini Vestigos’a dikerek öylece kaldı bir süre.

“Önce pişirirsin, sonra soğutursun, sonra yeni baştan ısıtırsın, öyle mi?”

“Evet, öyle, sonra da yersin. Şimdi artık böyle oluyor.”

Sultan, anasına doğru yaklaşarak ondan yana olduğunu belli etmeye çalıştı sanki. O da bunu anladığını göstermek için saçlarını okşadı. Bununla da yetinmeyerek eğilip yanağını öptü. Bu öpüş Pehlivan’ın usuna bambaşka düşünceler getirdi. Ama bunlardan yalnızca birini söyledi.

“Doğrusu ben şu dolaptaki biralardan bir şişe, hatta iki şişe daha içerim,” dedi.

“Ne oldu, sen oynattın mı?” diye atıldı Kumru. “Başımıza bir de sarhoşluk mu çıkaracaksın şimdi?”

Pehlivan güldü.

“Biradan sarhoş olunmaz,” dedi. “Biraz keyif verir, bir de serinletir. Gel, istersen, seninle karşılıklı birer bira çekelim,” diye ekledi, kalkıp buzdolabına gitmek istedi.

Kumru bileğine yapıştı hemen.

"Sen dur, ben veririm," dedi, dolaptan bir bira şişesi çıkarıp kocasına uzattı.

"Bir de kendine al," dedi Pehlivan.

Kumru kaşlarını çattı.

"Olur mu öyle şey?" dedi. "Kadınlar bira içer mi?"

"İçer, neden içmesin ki?" diye atıldı Pehlivan. Buzdolabı gelmeden önce olsa Kumru'nun bira içmesini kendisi engellerdi; ama şimdi durum değişmişti, ona bira içirerek bir an önce yatağa girmesini sağlamak istiyordu. "Dolabına koyduğunu neden ağzına koymayacaksın ki?"

Bu son söz bayağı inandırıcı geldi Kumru'ya, bir bira daha çıkarıp aralarına koydu.

"Sen onu bitirip bunu içerken bir yudum alırım," dedi.

Ancak Pehlivan dediğini yaptırtmakta kararlıydı. Hemen açtı şişeyi.

"Al, iç şunu," diye bastırdı. "Kendi kutundan iç ki kimin ne kadar içtiği belli olsun. Birer de bardak getir, şöyle adam gibi içelim. Biradan sarhoş olmazsın, Tanrı da günah yazmaz."

Kumru bu kez hiç sesini çıkarmadan yaptı kocasının dediğini, sahanı çoktan boşaltmış olan çocukların önüne de birer elma, birer armut koyduktan sonra, fışırdayan köpükler arasından yaşamının ilk birasını yudumladı, yudumunu bir süre ağzında tuttu, arkasından da, sanki başta bira olmak üzere, tüm içkileri bilirmiş gibi, "Çok güzel şey şu bira; öteki içkiler gibi değil, insanın içini serinletiyor," dedi. Arkasını da getirdi, aşağı yukarı kocasıyla aynı zamanda bitirdi birasını. Ama onun birer şişe daha açma önerisini açılanların yerini dolduracak sayıda şişe bulunmadığı gerekçesiyle geri çevirdi. Buna karşın, yanaklarının pembeliği ve gözlerinin kayması Pehlivan'ın amacına ulaştığını belli ediyordu. Gerçekten de, çocuklar çoktan üstlerini çıkarıp yer yataklarına girdiklerine göre, apteshanede kısa bir oyalanmadan sonra, entarisini çıkarıp yatağa attı kendini.

Ne var ki, Pehlivan'ın umduğunun tersine, biranın etkisiyle sevişme önerisini hemen benimseyecek yerde, çenesi açıldı. Ta başından, önüne geldin mi kendiliğinden, orta yerinden açılan, sen geçer geçmez de kapanan cam duvarından başlayarak Tuna hanımla gittikleri görülmedik bolluk alanını, para ödemek şöyle dursun, kimseye sormaya ya da göstermeye bile gerek duymadan el arabalarına doldurdukları türlü mallar arasında dolaşmalarını, malları gene hiç para vermeden, güler yüzlü bir kızın verdiği

naylon torbalara doldurup çıkışlarını anlattı. Arada bir de, “Ne dersin, nasıl oluyor bunlar, Yahudilerin işi mi?” diye sordu. Pehlivan zorunlu olmadıkça yanıt vermemekte kararlıydı, eli Kumru’nun uçkurunda, sesini çıkarmadan dinledi yalnızca: kendisi horlamaya da başlasa onun anlatmayı sürdüreceğini, soru sorması ya da açıklamada bulunması durumunda sözün daha da uzayacağını sezinliyor, sonuçtan pek de umutlu olmamakla birlikte, dünden beri kafasında kurup durduğu girişimi gerçekleştirebilmek için öyküsünü bitirmesini bekliyordu. Kumru elini tutarak uçkurundan uzaklaştırdı.

“Bunca yıldır İstanbul’dasın, oraya hiç gitmedin mi?” diye sordu.

“Gitmedim, işim düşmedi; ama çok duydum: bunlara market diyorlar,” dedi Pehlivan, Kumru’nun göbeğini okşayarak yeniden uçkuruna getirdi elini.

Ama Kumru sert bir devinimle uzaklaştırdı.

“Gitmedin mi, önünden bile geçmedin mi?” diye üsteledi.

“Bir-ikisinin önünden geçtiğim oldu; ama yukarıda Allah var, hiçbirinin içine girmedim; ayrıca, bir-iki tane de değil, bir sürü var bunlardan İstanbul’da, sürüsüne bereket. Şimdi millet oralardan alışveriş ediyor, bakkaldan daha ucuz diyorlar ama bize uzak,” diyerek konuyu kapatmak istedi Pehlivan. Bir kez daha Kumru’nun uçkuruna getirdi elini, artık marketten çıkıldığına, kendisi de bir kez bile içine girmediğini söyleyerek konuya başka ayrıntı katamayacağını gösterdiğine göre, söyleşimin sona ereceğini, dolayısıyla sıranın kendi isteğine geleceğini umuyordu, bu kez elinin uçkurdan uzaklaştırılmamış olması da iyi bir belirtiydi.

Kumru bu kez de Tuna hanımın hiç para ödemeden, ufacık bir kâğıda imza atarak çıkmasına getirdi sözü. Bu küçük kâğıda bir imza atıp altından çıkarılan bir başka küçük kâğıdı alıp cebine atmış, “Hadi, Kumru, burada işimiz bitti,” diyerek yürümüştü. Nasıl olmuştu bu iş? Ya da nasıl olabilirdi? Burada tüm mallar hayrat değilse beş kuruş bile ödemeden nasıl bırakmışlardı onu? Hayratsa nasıl oluyor da tüm insanlar içeri dolup her şeyi yağmalamıyordu? Yoksa bunlar Yahudi ya da zengin işleriydi de kendileri gibilerden gizleniyor muydu? Pehlivan böyle bir şey duymuş muydu? Hiç değilse bunca yıldır İstanbul’un göbeğinde yaşayan bir erkek olarak, bunun ne olabileceğini kestirebiliyor muydu?

“Kadın senet imzalamış ya işte,” diye yanıtladı Pehlivan, elini uçkurdan içeriye sokup parmaklarını göbeğin alt yanına bastırdı. “Kadının yanında

parası yokmuş, senet imzalayıp borçlanmış!"

"Ben nasıl senet verdiklerini memlekette görmüştüm," dedi Kumru. "Hem daha büyük bir kâğıda yazıyorlardı, hem de üstüne pul yapıştırıyorlardı."

Pehlivan hafif bir kahkaha attı, bu arada parmaklarını hem daha aşağılara götürdü, hem de daha fazla bastırdı.

"Burası İstanbul," dedi. "Burada her şeyin kolayı çıktı."

"Nasıl yani?"

"Kart mart diye bir şeyler anlattılar ya, ben pek anlayamadım. Çok merak ediyorsan, yarın Bilal dayıya sorarsın. Ama dedim, gene derim: Tuna hanım senet imzaladı herhalde, o marketin patronuna borçlandı."

Kumru bir süre sustu, Pehlivan'ın parmaklarını dinledi. Sonra, o tam amaca ulaşmak üzere olduğunu düşünürken gene konuşmaya başladı:

"Yani tüm bu aldıklarımızın parası Nesim abiden mi çıkacak?"

"Evet, sen de Tuna hanıma senet imzalamadıysan Nesim abinden çıkacak."

Kumru içini çekerek sustu, bir süre düşündü, Pehlivan'ın şimdi daha da aşağılara inen ortaparmağını dinledi. Sonra birden doğrulup oturdu.

"Ama yandık o zaman," diye söylendi. "O zaman biz bunun altından kalkamayız."

"Neyin altından?"

"Bu dolabın."

"Neden kalkamayalım ki?"

"Hep dolu kalması gerek, alınanın yerine yenisini koymak gerek," dedi Kumru; buzdolabı sanki yerine getirilmemiş hiçbir isteği bulunmaması gereken bir yüce varlıktı, sanki her yiyeceğin tadına önce onun bakması gerekiyor, insanlar ancak onun artıklarını yiyor, onun artıklarını içiyorlardı.

"Ne yapalım, paramız olmayınca da boş kalır."

"Öyle şey olur mu? Tuna hanım dolaptan bir şey çıktı mı hemen doldurur yerini."

Pehlivan güldü, "Tuna hanım zengin, o doldurur," diyecekti ama sabrı tükeniyor, ağzı kuruyordu, konuyu kapatmak istedi.

"Dert etme sen, biz de bir yolunu buluruz, senet imzalarız: dolabımızı hep dolu tutarız. Nasıl olsa sen de, ben de imzamızı atabiliyoruz," dedi.

Kumru hiç yapmadığı bir şey yaptı o zaman: eğilip şap diye yanağından öptü Pehlivan'ı, yeniden yatağa uzanıp sımsıkı sarıldı ona. Ancak

konuşmanın sonunu getireceğe benzemiyordu: bu kez de buzdolabının içine konulan ve konulacak nesnelerin ayrıntısına girdi. Pehlivan dişini sıkıp bir süre daha dinlemeye çalıştı ama aklı başka yerdeydi.

“Kumru, duramıyorum,” dedi, iyice kendine doğru çekti onu. “Sonra gene anlatırsın istersen, sabaha kadar da anlatsan, dinlerim, duramıyorum.”

Kumru çevik bir devinimle beline kenetlenmiş kollardan kurtulup geriye çekildi.

“Ama önce yıkanacaksın,” dedi. “Biraları da içtin, çok sası kokuyorsun.”

Pehlivan bir süre öylece kaldı, gergin bedeni gevşer, isteği geçer gibi oldu: şimdi gidip gecenin bu saatinde buz gibi suyla yıkanmak bunca yıllık üstünlükten el çekmek olacaktı; ama Kumru’nun soluk alışı bile başını döndürmekteydi: “Bu gidişle kılıbık bir adam olup çıkacağım,” diye düşündü, bu buzdolabı daha eve gelmeden değiştirmişti her şeyi, direnmek olanaksızdı. Hiç sesini çıkarmadan kalkıp kalorifer dairesine gitti. Donunu, gömleğini çıkardıktan sonra, ucunda hortum takılı musluğu açtı, bir elinde hortum, bir elinde sabun, soğuk suda, dişleri birbirine vura vura tepeden tırnağa yıkanıp sabunlandı.

Yatağa döndüğünde, Kumru, babasının ünlü sözünü mü anımsamıştı, neydi, yalnız uzun donunu değil, iç gömleğini de çıkarıp sırtüstü uzanmıştı. Ama birden kurşun gibi bir uyku çökmüştü üstüne, uykunun ya da dolabın etkisiyle, Pehlivan’ın ağırlığını duymadı bile. Pehlivan’sa her an kollarından sıyrılıp havalanıverecek göksel bir varlıkmış gibi, uzun kollarıyla sımsıkı yapışıyor, gene de, tadı bedeninin odağından tüm varlığına yayılmasına karşın, onu gerçekten tuttuğuna inanamıyordu.

IV

Ertesi sabah, Kumru'nun düşündüğü ilk insan Bilal dayı oldu: Pehlivan'ın da söylediği gibi, bu imza ve senet konusunu olsa olsa o açıklardı. Ama günlerden cuma olduğunu, dolayısıyla Behiye hanıma gündeliğe gitmesi gerektiğini anımsamasıyla yataktan fırlaması bir oldu: Behiye hanım kötü kadın değildi; ama iğneler dururdu insanı, en ufak kusuru bile başa kakmadan duramaz, bir de her şeye şaşar ya da şaşmış gibi yapar, gözlerini ayırarak, "Hoppala paşam, Malkara Keşan!" diye söylenirdi. Bu nedenle, gün boyunca, hemen hiç konuşmazlar, konuşurlarsa da Kumru herhangi bir işi yanlış yaptığı zaman konuşurlardı. Bununla birlikte, daha işe başlamadan önce, Behiye hanım tereyağ ve beyazpeynir çıkarmak için buzdolabını açınca, Kumru kendini tutamadı.

"Biz de buzdolabımızı aldık!" diye muştuladı.

Behiye hanım büyük tasarının ayrıntılarını yarım kulakla da olsa kimi komşulardan dinlemişti, gene de şaşırmış gibi davrandı.

"Hoppala paşam, Malkara Keşan! Sizin buzdolabınız yok muydu?" diye sordu.

"Yoktu, ilk buzdolabımızı aldık," dedi Kumru.

"Hayırlı olsun, buzdolabı her ev için gerekli," dedi Behiye hanım. Kumru'nun sorununun yalnızca bir soğutucu, bir özdeksel gereksinim sorunu olduğunu sanıyor, konuyu kapatmak istiyordu. Gene de Kumru'nun yüzündeki düş kırıklığı anlatımını gördü, "Güle güle kullan," diye ekledi. "Arçelik mi?"

Bir an, Kumru'nun gözlerinin önünde, Tuna hanımın güleç yüzü belirdi.

"Benimki Vestigos," dedi.

"O da ne?"

"Benimkinin markası."

“Ben böyle bir marka duymadım.”

“Üstünde yazıyor.”

Behiye hanım, “Bu kadar gevezelik yeter!” demek istercesine, arkasını dönüp çıktı mutfaktan. Kumru hepsi aynı eski tabağa konulmuş olan beyazpeynire, çilek reçeline, sarılığı bayatlığından kaynaklanıyormuş gibi bir izlenim uyandıran tereyağına, biri ucundan yenilmiş üç ekmek dilimine baktı bir süre, sonra, alınmadan, kızmadan, neredeyse hiçbir şey düşünmeden, olduğu gibi çöpe boşalttı hepsini. Sonra da, her cuma yaptığı gibi, salonun camlarını silmeye girişti. Her zaman, her evde olduğu gibi sıkı çalışıyordu gene, su ve deterjanın başa çıkamayacağı tek kirli nokta bırakmıyordu; ancak, yaptıklarını severek yaptığı söylenemezdi: hem bu evde geçirdiği saatler onu buzdolabından ayıran saatlerdi hem de bugün Behiye hanımı özellikle çirkin, özellikle palaçor buluyor, onun zorunlu olmadıkça konuşmama huyu kendisine de bulaşmış gibi hiç konuşmuyor, dilinden çok başını kullanıyordu. Bununla birlikte, Behiye hanımın buzdolabına da bir el atıp içini dışını da iyice silmesini söylemesi üzerine, dolabın kapısını açıp da şöyle bir bakınca cehennemin kapısını açmış gibi irkildi.

“Bu ne biçim buzdolabı! Allahım, bu ne biçim buzdolabı!” diye homurdandı.

“Ne olmuş?” diye atıldı Behiye hanım. “Dolabımın nesi varmış?”

Kumru yüzünde tuhaf bir umutsuzluk anlatımıyla geriye döndü.

“Daha nesi olsun ki!” dedi, sonra, korkunç bir hastalık tanısı koyar gibi, dolabın benimsenmesi olanaksız düzensizliğini, buzdolabına yoğurdu bakkaldaki kabıyla, hem de yarım olarak, makarnayı dibi isli tenceresiyle koymanın aykırılığını doğduğu yerlerin çıplak sözcükleriyle anlatmaya çalıştı; “Bu senin yaptığın haksızlık, Behiye hanım, büyük haksızlık,” diye ekledi.

Behiye hanımın yüzü pancar gibi kıpkırmızıydı, biraz da uzamıştı sanki.

“Hoppala paşam, Malkara Keşan!” diye söylendi, sonra iyice yükseltti sesini, “Bir hizmetçilerden ders almadığımız kalmıştı, işte o da oldu,” dedi. Gözlerini, Kumru’nun gözlerine dikti, “İşini iyi yapmasan, hemen şimdi kovardım seni,” diye ekledi.

Kumru, haklılığından kuşku duymayanların güveni içinde, Tuna hanımın ve kendisinin Vestigos’undan söz etmek istedi; ama o daha ilk tümcesinin ortasına bile gelmeden, Behiye hanım hızla çıktı mutfaktan,

salona gidip telefonun başına oturdu, eski arkadaşı Nesrin hanımı aradı, uzun bir söyleşiye girişti, bu arada, son günlerde buzdolaplarına takan üşütük gündelikçiden de söz açtı, karşılıklı güldüler. Kumru, Behiye hanımın kahkahalarını işittiyse de kendisine gülündüğünü usundan bile geçirmedi: Behiye hanımın her yanı yapış yapış olmuş dolabını temizlerken kendi dolabını düşlüyor, dolabın önünde, ayaklarını uzatıp oturarak koka-kola içişini gözlerinin önüne getiriyordu. Çalışmak daha kolay geliyordu o zaman, Behiye hanımın kendini beğenmişliği ve suratsızlığı önemini yitiriyordu. Gene de, akşam, parasını alıp giderken, Behiye hanım, “Haftaya görüşürüz,” deyince, “Hayır, görüşmeyeceğiz: artık sana gelmeyeceğim,” diye yanıtladı, kaba yanıtının nedeni sorulunca da, “Seni sevemedim, Behiye hanım,” diyerek sırtını dönüp çıktı.

Ama gelmeyeceğini söylerken de, gelmeme kararının nedenini açıklarken de hiç mi hiç öfkeli değildi, ağzını açtığı dakikaya kadar böyle bir karar vermiş de değildi, birden tepesi atmış ve, “Hayır, görüşmeyeceğiz!” diyeceği tutmuştu, buydu hepsi. Tıpkı “dün gece” Haydar’la sevişmeden önce yıkanma koşulunu getirmesi gibi bu da büyük olasılıkla dolabının getirdiği bir özgüvenin, bir üstünlük duygusunun sonucuydu: kendini bir gün öncesinden daha güçlü, daha akıllı, tek sözcükle, daha üstün buluyordu.

Daha kapıdan içeri girmesinin üstünden beş dakika bile geçmeden, evde de ortaya koydu bunu. Gün boyunca belki kırk kez imgeleminde canlandırdığı edimi gerçekleştirmek üzere, buzdolabının kapısını açınca, tepesi attı: Pehlivan da, Hakan da, Sultan da neredeyse Behiye hanım kadar hoyrat kullanmıştı dolabı. Önce öfkeyle kapattı, hemen arkasından ama öfkesini yenme yolunda hiçbir çaba harcamadan, Pehlivan’ı, Hakan’ı ve Sultan’ı yanına çağırdı, dolabın raflarını gösterdi, “Bu ne?” diye sordu. Ne Pehlivan’dan, ne Hakan’dan, ne Sultan’dan yanıt geldi. Bir kez daha yineledi sorusunu, gene yanıt gelmedi. Üçüncü yinelemede, Sultan artık işin başa düştüğünü sezinler gibi oldu, bir gün önce annesinin kendisine gene bu dolabın önünde belki on kez söylediği sözcükleri yineledi:

“Bu bizim buzdolabımız, adı Vestigos.”

Aynı anda, ağzını da, burnunu da kapsayan zorlu bir şaplağın etkisiyle, önce Vestigos’un açık kapısına çarptı, sonra Antep kiliminin üstüne devrildi. Pehlivan bu şaplak kendisine indirilmiş, bu buzdolabı da evde uğursuz bir düzen değişikliği başlatmaktaymış gibi bir duyguya kapıldı,

fırlayıp kalktı, “Sıçarım, lan, ben bu işin içine! Kırar atarım bu gâvur icadını!” diye haykırarak Kumru’nun kıçına tekmeyi indirip kafasını dolabın o kimi büyük, kimi küçük, kimi güvercinli, kimi tavus kuşlu, kimi kuğulu “çanaklar”ın arasına sokmak üzere, şöyle bir toplandı. Ancak, elini kolunu bağlayan bir güç vardı sanki, donup kaldı. Kumru, “Kırarsın, elin alışık nasıl olsa,” dedi öfkeyle, sonra, gene öfkeli olmakla birlikte, azıcık daha yumuşak, azıcık daha uzlaşmacı bir sesle, “Şuraya bakın, sıçmışsınız dolabın içine!” dedi, tavus kuşlu makarna kabının üstünde duran yarı yarıya boşalmış salata tabağını, bira şişelerinin arasındaki neredeyse boş bira şişesini, kapının hem iç hem dış bölmelerinde göze batan el ve parmak izlerini gösterdi, konulmamaları gereken yerlere konulmuş nesneleri bir bir çıkarıp Hakan’ın ya da hâlâ için için ağlamakta olan Sultan’ın eline vererek, “Götürün şunları dışarı!” dedi. Bir süre, yerinden kımıldamadan, öfkeyle soluduktan sonra, yatağın altından bir bez aldı, dolabın üstündeki lekeleri bir bir sildi, sonra gözlerini kocasının gözlerine dikti.

“Bu dolap böyle gâvur malı gibi kullanılacaksa döllerini sana bırakıp dosdoğru babamın evine dönerim, bunu böyle bilesin! Onu alıncaya kadar canım çıktı!” dedi, dolaptan bir koka-kola şişesi aldı, minderin üstüne oturup ayaklarını uzattı.

“Ya, demek öyle, demek yalnız senin canın çıktı?” dedi Pehlivan. Önce Kumru’nun ağzını burnunu dağıtarak el mi yaman, bey mi yaman göstermek istedi ona; ama bir kez daha, bunu yapamayacağını sezinledi; öfkesini ve üstün durumunu ortaya koyacak bir yanıt aradı; bulamadı, “Yarın Bilal dayıya giderim, bir dolap da ben alırım, çocuklar onu kullanır!” türünden bir yanıt biçimlendi kafasında, bunu da söyleyemedi. Bir kez daha, bu dolabın bir şeyleri dönüşsüz bir biçimde değiştirdiğini, artık bu küçük kadına karşı koymanın olanaksız olduğunu düşündü, “Nasıl gidecekmişsin ki?” diye sordu.

“Herkes nasıl gidiyorsa ben de öyle giderim,” dedi Kumru umursamazca. “Biner otobüse giderim.”

“Yolu nerden bulacaksın ki?”

“Komşulara sorarım. Onlar bilmezlerse Tuna hanım arabasıyla garaja götürür beni, o da olmazsa Nesim abiye sorarım.”

Kumru koka-kola şişesini başına dikti. Öyle güzel bir koka-kola içişi vardı ki, Pehlivan, tüm pehlivanlığına karşın, az önce sert bir yanıt olarak düşünüp de söyleyemediğini yumuşak bir çözüm önerisine dönüştürdü.

“Sıkma tatlı canını,” dedi, “Bilal dayıdan başka bir dolap alırım ben, dışarıya koyarım; çocuklarla ben onu kullanırız, sen de bunu.”

Kumru kaşlarını çattı.

“Hayır, olmaz,” dedi. “Dolabımın yanında başka dolap istemem.”

Bu Kumru, Pehlivan’ı öyle çekiyor, öyle yumuşak ve anlayışlı bir adama dönüştürüyordu ki bir çözüm daha buluverdi.

“O zaman biz hiç dokunmayız dolaba, yalnız sen açıp kaparsın,” dedi, sonra da, en yumuşak sesiyle, “Tamam mı, şimdi oldu mu?” diye sordu.

Ürperme sırası Kumru’ya geldi o zaman, hiç böyle bir amacı yokken fazla ileri gittiğini düşündü, Pehlivan’ın erkekliğini elinden alıp onunla yer değiştirmeye başladığını sezinler gibi oldu. Gülümsedi.

“Yok canım, olur mu öyle şey, ben size hepsini öğretirim,” dedi. “Yeter ki dikkat edin.”

Hemen arkasından da öğretmeye girişti, başta Pehlivan, onun sağında Hakan, Hakan’ın solunda da Sultan gözlerini dört açarak devinimlerini izleyip sözlerini dinlemeye başladılar. Ancak, kısa bir süre sonra, Pehlivan karısının söylediklerini dinlemekten çok, anlatışını izledi, sözcükleri söyleyişinden ellerini nesnelere dokunduruşuna, gözlerini nesnelere dikişine, dudaklarını oynatışına, her şeyine bir kez daha hayran kaldı, “Bu kız bir de okusaymış, öğretmen möğretmen olurmuş herhalde,” dedi kendi kendine. Demesiyle de dediğini neredeyse gerçekleşmiş görmesi bir oldu: Kumru açıklamalarını bitirmiş, doğru anlaşılıp anlaşılmadıklarını görmek için kendilerini sınava çekmeye hazırlanmaktaydı.

“Benim hanım kızım akıllıdır, o her şeyi bilir nasıl olsa,” diyerek Sultan’ı atladı, Hakan’ın asık suratla, bir tür horgörüyle verdiği yanıtları beğendi: birkaç ufak yanlış bir yana, çok iyi kapmıştı her şeyi. Pehlivan sıranın kendisine geldiğini düşünerek ürperdi. Bereket, Kumru onu çocukların önünde sorguya çekecek kadar düşüncesiz değildi. Onu sınava çekmek yerine, neyi nasıl yapmak gerektiğini bir kez daha gösterdi. Pehlivan da, Hakan da, Sultan da büyük bir dikkatle izlemeye başladılar. Ne var ki, birkaç saniye sonra, az önceki sapma yeniden başladı: Pehlivan gösterilen edim yerine, gösteren ellere baktı yalnızca, hiç böylesine güzel bir şey görmediğini düşündü, gözlerinin yaşardığını duydu: bir düşte gibiydi, karısının elleri bir tansığı gerçekleştiriyordu sanki. Dolap kapatıldıktan sonra bile, bir süre kendine gelemedi. Bulanık bir biçimde, bu buzdolabı eve geldikten sonra, Kumru’nun başka bir kadına dönüştüğünü

düşündü. Ne olursa olsun, başlangıçta korktuğunun tersine, hiçbir sorun çıkmadı aralarında. Bayağı keyifli geçen yemeğin ardından, buzdolabındaki eksiklerin saptanmasında da sorun çıkmadı: altı bira, altı koka-kola, altı şişe meyve suyu, yukarı raflarda da tereyağ, peynir ve yumurta eksikti; orta raftaysa kıyma tümüyle bitmişti.

“Dert etme, yarın Hüseyin abiden alırım hepsini,” dedi Pehlivan.

“Hüseyin abiden mi? Hangi Hüseyin abiden?” diye sordu Kumru, dolap geldi geleli her şeyden kopmuştu sanki.

“Hangi Hüseyin abiden olacak? Bakkal Hüseyin abiden.”

Kumru yüzünü buruşturdu: belli ki çözümü beğenmemişti; izlenecek en doğru yolun gereksinimlerini o olağanüstü mağazadan karşılamak olduğu düşüncesindeydi; ama hem nerede olduğunu bilmiyordu hem de orada para yerine imza geçtiğine göre, kendilerinin imzayla mal alıp alamayacaklarını. Pehlivan orayı unutmanın haklarında daha hayırlı olacağı görüşündeydi: bir kez, Tuna hanım orada olsa olsa borç senedi imzalamış olabilirdi; koskoca bir züccaciyeci karısının bir buzdolaplık mal için senet imzalaması da orasının çok pahalı bir yer olduğunu gösterirdi; ikincisi, bu mağazada herkes alacağını kendi eliyle aldığına ve neredeyse her şey kutu içinde olduğuna göre, su gibi okuyup yazma bilmeden bu işin altından kalkmak kolay değildi; üçüncüsü, İstanbul’da bu türden en az elli dükkân bulunduğunu söylüyorlardı, bu durumda da Kumru’nun bunlardan hangisine gittiğini öğrenmek gerekirdi. Kumru bu sağlam mantık karşısında direnmedi; kendi gittiği yerin kırk dokuz benzeri daha bulunduğuna inanmadığını söyledi yalnızca. “Olamaz, dünyada inanmam!” diye söylendi.

“En iyisi, sen Tuna hanımla bir konuş,” dedi Pehlivan.

Kumru içini çekti.

“Konuşurum da dört gün var ona gitmeme; bende de o sabır yok,” diye yanıtladı.

“O zaman, yarın sabah Bilal dayıya sorarız,” dedi Pehlivan. “Bilal dayının bilmediği yoktur. Mahallede herkes söyler, otuz yıldır İstanbul’un kapılarını bekler. Okuması yazması da iyidir, her şeyi bilir Bilal dayı. Yarın erkenden gidip sorarım ona. Oldu mu?”

“Oldu,” dedi Kumru.

Pehlivan derin bir soluk aldı, bir süre ortalığı dinledi. Çıt yoktu, çocuklar çoktan uyumuştu. Elini Kumru’ nun göbeğine bastırdı usulca.

“Ne diyorsun, bir çabuk sabunlanıp geleyim mi?” diye sordu.

“Yok, hayır, uyuyalım,” dedi Kumru. “Uyuyalım da yarın sabah erkenden Bilal dayıyı görelim.”

Ertesi sabah, Bilal dayı soruları karşısında gülümsedi, Hakan’la Sultan’ın da orada olmasına aldırmadan, basbayağı fırça çekti onlara. Ama önce Pehlivan’dan başladı.

“Ulan, Haydar, sabah akşam müdür koltuğuna oturup gelene geçene hava atarsın ama daha İstanbul’un kapısından girememişsin. Hadi, bu kız hem eksik etek, hem de merdiven silip gündeliğe gitmekten çevresine bakacak zamanı olmuyor diyelim, sen neden bu kadar cahil kaldın ki? Bir süpermarket bile görmemişsin!” dedi.

En yakın Migros mağazasının yolunu anlattı ona, tüm büyük mağazalarda olduğu gibi orada da hem peşin para, hem kredi kartıyla alışveriş yapılabileceğini ama iki-üç poşetlik mal için hiç kimsenin senet düzenlemeye zaman ayırmayacağını söyledi. Sonra Kumru’ya döndü, o gittiği market gibi en az yüz market bulunduğunu, hepsinin de aynı adamın, Vebbigoç’un malı olduğunu, onun adamlarının her şeyi çok aldıkları için ucuza aldıklarını, ucuza aldıkları için de çok pahalı satmadıklarını, gene de çok kazandıklarını açıkladı. “Şimdi anladın mı?” diye sordu. Kumru kızardı, çoğunu anladığını, sözünü ettiği karta benzer bir şeyi de Tuna hanımın elinde gördüğünü ama işin nasıl yürüdüğünü anlamadığını söyledi. “O nerede satılır ki?” diye sordu.

“Kredi kartını bankalar verir; ama bunun için çok para yatırman gerekir. Marketler senin kartının numarasını alırlar, satın aldıklarının parası böylece senin bankadaki parandan kesilir,” dedi Bilal dayı, Pehlivan’la Kumru’nun şaşkın şaşkın baktıklarını görünce de bir kez daha açıklamaya çalıştı düzeni.

Pehlivan içini çekti.

“Her neyse bizim bankada hesabımız yok,” dedi.

Bir an önce konuyu kapatıp gitmek istiyordu. Kumru birkaç soru daha sordu, yanıtını da aldı; ama üçüncü ve dördüncü kez anlatıldığında da başlangıçta hangi noktadaysa gene oradaydı: makineyle yazı yazılabilmesini anlıyordu, makinenin, gâvur işi olduğuna göre, hesap yapabilmesini de anlıyordu; ama bir makinenin yazdığını başka bir makinenin okuyabilmesini usuna sığdıramıyor, bu işin başka bir açıklaması bulunması gerektiğini düşünüyordu. Bilal dayının kolları böğrüne düştü.

“Güzel kızım, en güzel buzdolabını aldın ama evinde televizyonun yok: televizyonda reklamları izlemezsen, bu dünyada neyin ne olduğunu bilemezsin,” dedi. Sonra, hep aynı şeyleri yinelemekten bıktığını göstermek istercesine, “Her neyse ben Hüseyin efendiye gidecektim,” diye ekledi, küçük, arkalıksız iskemlesinden kalkıp bakkalın yolunu tuttu.

Kumru, Aygün apartmanının kapısında dikilip kaldı, Bilal dayı epeyce ileride yan sokağa sapıp gözden silininceye kadar arkasından baktı, sonra içini çekti, “Koca herif! Sanki akıl küpü!” diye söylendi. “Televizyondan mı öğrenmiş böyle her şeyi?” Gözlerini Pehlivan’ın gözlerine dikti. “Ne diyorsun, Bilal dayı televizyondan mı öğreniyor her şeyi?” diye yineledi.

Pehlivan öğretmenin sorusuna yanıt bulamayan küçük bir öğrenci gibi gözlerini kunduralarının burnuna dikti.

“Bilmem,” dedi. “Televizyon melevizyon, her şeyi bilir firavun!”

Kumru çocukluğunun her soruyu yanıtlayabilen iki yaşlı insanını, Fakı emmiyle Cennet neneyi anımsadı: biri kırıkları sarıp çıkıkları düzeltmekten delileri dizlerinin dibine oturtup birkaç dua okuduktan sonra, ağızlarına tükürerek iyileştirmeye kadar her derdin çaresini bulurdu, öteki Muhammed efendimizin binbir adından eşlerinin sayısına, adlarına ve yaşlarına kadar her şeyi bilirdi. Ama genellikle, pencerelerinden içeriye şöyle bir göz attıkları zaman, ikisini de kara kaplı bir kitabın üzerine eğilmiş görür, göğüslerinde tuhaf bir daralma duygusuyla uzaklaşırlardı oradan, melek, cin, peri, Şeytan, durmamacasına sözünü edip de bir türlü gösteremedikleri ne varsa hepsinin dünyaya o iki kitaptan yayıldığını düşünürlerdi. Bu Bilal dayıya gelince, alay mı ediyordu, neydi, her şeyin televizyona, televizyonda da özellikle reklamlara bakmakla öğrenilebileceğini ileri sürüyor, yani resmi, yazının üstüne koyuyordu. Resimden ne öğrenilirdi ki? Bir şey öğretmek şöyle dursun, resim günaha sokardı adamı, Meryem ebe de, anası da, Cennet nene de, “Suret haramdır,” derlerdi, Cennet nene, kesekâğıdının üstünde bile olsa, evine erkek resmi sokmazdı, Meryem ebe de namazlarını duvardaki Atatürk resminin bile üstünü örtmeden kılmazdı. Bilmiyor değildi, şu İstanbul’a geldi geleli, çevresinde herkes en çok televizyondan konuşuyordu, evlerine kapanıp saatlerce televizyona baktıklarını da biliyordu; ama Pehlivan’dan televizyon istemeyi usundan bile geçirmemişti, Hakan böyle bir konu açınca da, “Her eksiğimizi tamamladık da televizyonumuz mu kaldı?” diye kesip atmıştı.

“Bu Bilal dayı gâvur olmasın?” diye sordu.

Pehlivan irkildi.
“Tövbe, tövbe! O nasıl söz?” dedi. “Bilal dayı hiçbir cumayı kaçırmaz, orucunu da aksatmaz.”
“Televizyona da bakar.”
“Bakar, evet. Bilal dayı televizyonu çok sever.”
“Yani hem namaz kılar, hem de televizyona bakar.”
“Evet, namazını da kılar, televizyonuna da bakar.”
“Kafam karıştı.”
“Bunda kafa karıştıracak ne var? Hocalar, başlarında sarık, televizyonun içinde Kuran okuyorlar.”
“Sen gözünle gördün mü bunu?”
“Gördüm.”
“İçinde okuyorlarsa ona bakmıyorlar herhalde.”
“İçinde okuyan bakar da. Sen de evde oturuyorsun, duvara, kapıya, dolaba, yatağa bakmıyor musun?”
Kumru eve doğru yürümeye başladı.
“Ne bileyim, kafam karıştı,” dedi. “Ama insan televizyona bakarak ne öğrenir ki?”
“Orasını ben de bilmiyorum,” dedi Pehlivan. “Bilal dayı iyi adam, hoş adam ya, biraz tuhaf. Hiçbir şeylerine akıl ermez. Bunlar bir karı, bir koca yaşarlar; ama ayrı kaplarda yerler yemeklerini, hep ayrı kaplarda yerler.”
“Neden ki?”
“Ne bileyim neden. Ayrı yerler işte, lokantaya gelmiş gibi.”
“Temizliğe gittiğim evlerde de ayrı kaplarda yiyorlar.”
“Onlar İstanbullu.”
Kumru hiçbir şey söylemeden Günay apartmanının kapısından içeriye girdi: nasıl olsa, birdenbire yüreğinin üstüne çöken sorunu kocası anlayacağa benzemiyordu: her şeyi kesin, açık, dümdüz görüyor, bir konuyu anlayamadı mı anlayamadığına üzülmüyordu. Şu var ki, buzdolabı evin kapısından girdi gireli, karısının her istediğini yerine getirmeye çalıştığı kesindi.
“Gel, Hüseyin abiye gidelim de dolabın eksiklerini tamamlayalım,” dedi.
Kumru kötü bir haber almış gibi irkildi.
“Olmaz, onlar Hüseyin abiden alınmaz,” dedi.

“Neden alınmasın ki? Hepsi aynı bira, aynı koka-kola, aynı meyve suyu.”

“Olsun! Acelemiz ne?”

“Yerini bulup yolunu yordamını öğrenince, senin dediğin yerden alırız, tamam. Ama şimdi dolabımız boş mu kalsın? Sen hep dolap dolu duracak demiyor muydun?” dedi Pehlivan, neredeyse yaşamının en uzun, en yumuşak ve en tutarlı konuşmasını yapmıştı.

Kumru da anladı bunu.

“Sen git al, eksikleri benden iyi biliyorsun,” demek zorunda kaldı; gene de Vestigos’a konulacak nesneleri bakkal Hüseyin abiden almak bir suça katılmak gibi aykırı geliyordu ona.

Bir sıkıntıdır yerleşmişti içine; ancak, öylesine ağır ve kapsamlıydı ki yalnızca dolaba konulacak nesnelerin şuradan ya da buradan alınması sorunundan kaynaklanmıyordu. Hiç kuşkusuz, bu da vardı işin içinde; ama kafasını hem günah ve arılık sorunu karıştırıyordu, hem de bu. O bunları düşünürken Pehlivan, Hüseyin abiden aldıklarını getirdi; ancak, dolaptaki iki soğuk birayı karşılıklı içmeyi önerince, ürperdi, kararsız bir biçimde, günaha girmek istemediğini söyledi. Pehlivan kahkahalarla güldü o zaman: biranın içilmesi günahsa dolapta ne arıyordu? Hem de dün, günahtan korkmadan içmişlerdi biralarını. Buna ne diyecekti? Kumru yüzünün kızardığını duydu.

“Peki, ver şunu,” dedi. “Günahsa günah, ver şunu!”

Bir gemileri yakma içgüdüsüyle mi böyle davranmıştı, yoksa biradan bir açık görüşlülük mü bekliyordu, belli değildi. Ama günahla günaha girerek bilgiye ulaşma arasındaki çelişki hep taş gibi duruyordu içinde. Bir kez daha, suretin haramlığına getirdi sözü. Pehlivan, onun hem kuşkulu, hem istekli davranışları karşısında neredeyse kendinden geçtiğinden olacak, Bilal dayı gibi konuşmaya başladı, “Onlar senin bildiğin suretlerden değil: hepsi canlı, hoplayıp zıplıyor, senin benim gibi konuşuyor! Hem de suret her yerde şimdi,” dedi. Yalnız çocukların kitaplarında, dairelerin gazetelerinde, çarşının sinemasında, kahvenin televizyonunda değil, sokaklarda, dükkânlarda, poşetlerde, paketlerde, kutuların ve şişelerin üzerindeydi, günah da olsa suretten kaçılamazdı; ancak, biraz düşünülecek olursa suret kâğıt, cam ya da bezdi yalnızca; günahsa bunları yayanlarla gazetelere ve televizyonlara çıkan sarıklılardaydı.

“Biz sinemaya gitmiyoruz, televizyona bakmıyoruz, gazete de almıyoruz.”

“Günaha da girmiyoruz.”

“Ama Bilal dayı, ‘Televizyona bakmak gerek,’ diyor.”

“Evet, hep öyle der. Bir bildiği var herhalde.”

“Kim bilir,” dedi Kumru, içini çekti. “Bakmıyoruz diyorum ya temizliğe gittiğim evlerde ben de gözucuyla bakıyorum bazı bazı. Geçen gün, Mürüvet hanımın televizyonunda adamlar ve kadınlar bağrışıyor, altlarından da askerler gibi yazılar geçiyordu, şaşırdım, kaldım. Ben duran yazıları bile okuyamıyorum, bu insanlar yürüyen yazıları nasıl okuyorlar ki?” Birasını bitirmişti, gözlerini önüne dikti. “Günahsa günah, ne yapalım!” dedi. El kadar kızı Allahın Pehlivan’ına verip de dünyanın öbür ucuna, yerin iki kat altına gönderirsen, onun bunun boklarını temizletirsen, başka nasıl olabilirdi ki? Böyle düşündü, birden memleket gözünde tüttü, oraların suyunun ve toprağının kokusunu duyar gibi oldu. Aynı anda, Pehlivan’ın bir şeyler söylediğini ayrımsadı.

“Bir şey mi dedin?” diye sordu.

“Şuncağızlar öyle kaldı, dolaba yerleştirmeyecek misin?” dedi Pehlivan, bakkaldan getirdiklerini gösterdi.

“Hele dursun bakalım,” diye yanıtladı Kumru, bakkaldan gelen şişeleri dolaba koymaya gönlü elvermiyordu. Gözlerini Pehlivan’ın gözlerine dikti. “Şu koca dükkânı bir bulabilsek!” dedi.

“Buluruz evvel Allah!” diye yanıtladı Pehlivan. “Buluruz inşallah!”

“İnşallah, inşallah!” diye yineledi Kumru, o “koca dükkân”ı bir bulabilse suretten dolaba her sorunu çözecekti sanki.

“Yarın ararız istersen.”

“Yarın Tuna hanımın günü: gitmemezlik edemem.”

“Tuna hanıma iyice bir sor öyleyse!”

Pehlivan’a göre, koca dükkânı bulmanın en kestirme yolu Tuna hanıma sormaktı; Kumru da bu düşüncedeydi. Ama ertesi sabah, Tuna hanımın kendisini sevinçle karşılayıp yanaklarını öpmesinin ardından, salondaki ak örtülü yuvarlak masanın iki ucuna oturup kahvaltıya başladıkları zaman, her şey elini uzatınca tutabileceği kadar yakınmış gibi geldi ona, koca dükkânın yerini ve burada alışveriş etme yordamlarını soracak yerde, önce Vestigos’tan söz etti, sonra kahvaltısını ve yemeğini neden öteki hanımlar gibi mutfakta değil de kendi sofrasında, kendisiyle yedirdiğini sordu.

“Kumru, biz arkadaşız,” dedi Tuna hanım. “Ben burada, sen mutfakta, olur mu öyle şey!”

Kumru ötekilerle kendisi arasındaki indirgenmez ayrımı biliyordu, biraz da bu ayrımı bir ölçüde gizlemek, ayrı kaplarda yemenin içerdiği aşağılanma duygusunu önlemek için böyle yaptıklarını düşünmekteydi. Birden Pehlivan’ın Bilal dayıyla karısı konusunda söylediklerini anımsadı, bir şimşek çaktı beyninde.

“Sen yemeklerini Nesim beyle aynı kaptan mı yersin, ayrı kaptan mı?” diye sordu.

Tuna hanım şaşırdı.

“Sen benimle dalga mı geçiyorsun? Ayrı kaplarda yiyoruz elbette, herkes gibi,” dedi.

O zaman Kumru’nun gözleri sevinçle parladı, Tuna hanımın kendisini gerçekten bir arkadaş, yani neredeyse kendisine eşit bir kadın gibi gördüğüne inanmaya başladı. Bir kez buna inandıktan sonra da birlikte gittikleri koca dükkânın yerini bilemediğini belli ederek yeniden aşağılara inmek istemedi. Yalnız, sofraya oturup da karşısında televizyonu görünce, bir kez daha Bilal dayıyı anımsadı.

“Sen televizyonunu hiç açmaz mısın?” diye sordu.

Tuna hanım bu soruyu bir istek olarak algıladı.

“Gündüzleri pek açmayız ama senin için açayım,” dedi.

Kumru renkli camda devinen, gülen, kızan, bağıran insanları, havada uçan yarı çıplak bebekleri görünce düşman bir ortama düşmüş gibi yüreği çarpmaya başladı. Bir ara, Tuna hanımla Nesim bey türünden bir genç kadınla bir genç adamın bir kapı arkasında uzun süre dudak dudağa öpüşmeye giriştiklerini gördü, sanki hiç kimsenin yapmaması gereken bir şey söz konusuymuş gibi yüzünün kızardığını duydu, görmemek için gözlerini yumdu. Birkaç dakika sonra, Tuna hanımın, “Hey, Kumru, ne oluyor sana, bayılıyor musun?” diye sorması üzerine, gözlerini yeniden açınca, az önce kadının dudaklarını emen adamın bu kez geriye çekilerek suratına okkalı bir tokat patlattığını gördü, tokat kendi suratına inmiş gibi yerinden hopladı.

“Bu ne böyle? Reklam mı?” diye sordu.

Tuna hanım bir kahkaha kopardı.

“Kumru, sen ömür kadınsın!” dedi. “Yoksa beni işletiyor musun?”

“O ne demek ki?”

“Şaka yapmak.”
“Yok, şaka yapmadım.”
“Anladım, şaka yapmadın.”
Tuna hanım çay fincanını önüne bıraktı, “Bu kız hiçbir şey görmemiş, hiçbir şey bilmiyor, hiçbir şey anlamıyor,” diye düşündü. Hem bu zamanda bu denli bilgisiz kalınabilmesini anlamıyordu, hem de hiçbir şey bilmeyen bir kızın bu denli güzel, devinimlerinin bu denli uyumlu, konuşmasının bu denli sevimli olmasını. İnsanlar iki türlüydü de o mu bilmiyordu? Böyle de olsa bunca zamandır bu kentte yaşarken her şeyin dışında kalmaya olanak var mıydı? Hüzünle Kumru’ya dikti gözlerini: Kumru her şeyi unutmuş, neredeyse soluk bile almadan, televizyonun içinde, sıradan bir yerli dizide birbirleriyle tartışan iki genç kadını izlemekteydi. Kalkıp yanına gitti, elini omzuna koydu. Kumru gülümseyerek kendisine çevirdi başını.
“Tuna hanım, bakıyorum, bakıyorum, hiçbir şey anlayamıyorum. Biliyorum, senin benim gibi konuşuyorlar, gene de hiçbir şey anlamıyorum: reklam mı bu gösterdikleri?” dedi.
Tuna hanım korkunç bir şey görmüş gibi titredi.
“Kumru, sen hiç televizyon görmedin mi?” diye sordu.
“Gördüm, çok gördüm,” dedi Kumru, “gittiğim her evde gördüm, açıkken de, kapalıyken de; tozlarını aldım. Ama saatlerce bakmadım içine.”
“Peki neden?”
“İçinde suret var, görüyorsun, canlı canlı.”
“Suret ne demek?”
“Suret demek, yani resim.”
“Allah Allah! Allah Allah!” diye söylendi Tuna hanım. “Gerçek mi söylüyorsun, dalga mı geçiyorsun, anlayamıyorum, hiçbir şey anlayamıyorum.” Öyle dalıp gitti bir süre. Sonra kalktı, “Neyse, biz işimize bakalım,” dedi, gidip her zamanki koltuğuna oturdu.
Kumru da fırlayıp kalktı. Ama işe başlamadan önce, televizyonda reklam gösterilecek olursa kendisine seslenmesini söylemeyi unutmadı. O da reklamlar başlar başlamaz çağırdı. Böylece, Kumru önce elinde süpürgeyle oynayıp şarkı söyleyen bir genç hanım gördü: süpürgesinin dokunduğu yerden ışıklar fışkırarak yıldız oluyor, sonra tüm bu yıldızlar art arda havada dönmeye başlıyordu, sonra önlerinde tavşanla kedi arası ama ne olursa olsun kanatsız bir ufak hayvan belirdi, tavşan ve ışıklar havada hep birlikte dönerken, odaya birtakım kadınlar doldu, onun bilmediği bir

oyunu oynayıp işitmediği bir şarkıyı söylediler. Arkasından boncuk boncuk terlemiş bir koka-kola şişesi indi yukarıdan, yakası bağrı açık, buzdolabından yeni çıkmış şişe gibi terlemiş bir kara adam alıp başına dikti, uzun bir oh çekti. Sonra bir büyük odada birtakım kerli ferli adamlar masadan masaya konuşurken, şişman bir adam bir kapının deliğinden bakarak bir şeyler söylemeye başladı. “Bu adamı sevmedim,” dedi Kumru. Bilal dayının çok da haksız olmadığını düşündü: adam her şeyi burada görüp burada öğreniyor olmalıydı ki kendisi, öğrenmediğinden, gördüklerinden hiçbir şey anlamıyordu: ne yazıları okuyabiliyordu, ne görüp duyduklarından bir şey çıkarıyordu. Bir şey kalıyordu geriye, şu anda içinde bulunduğu durum, surete bakmanın günahı. Ama gördüklerinin insanların genellikle günah saydıkları şeylerle pek bir ilgisi bulunmadığına göre, başka günahlar yanında sözü bile geçmeyecek bir günah olması büyük olasılıktı. Gene de bunu Bilal dayıya sormakta yarar olduğunu düşündü.

O bunları düşünürken temizliğini çoktan bitirdiği yatak odasından Tuna hanımın kendisine seslendiğini işitti, koşup gitti. Ama kapıyı açıp yatak odasına girmesiyle olduğu yerde donup kalması bir oldu: Tuna hanım varla yok arası bir don ve onun gibi bir sutyenle yatağın üstüne oturmuş, çevresine yığılmış renk renk donlar, sutyenler, iç gömlekleri arasından, sanki durumunda en ufak bir aykırılık yokmuş, sanki tepeden tırnağa giyinikmiş gibi kendisine gülümsüyordu. Kumru dağ başında bir çıplak erkekle karşılaşsa bu denli ürkmezdi belki, içgüdüyle gözlerini yumdu.

“Gelsene şöyle, neden öyle şaşkın şaşkın dikiliyorsun?” dedi Tuna hanım.

Kumru, kısa bir duralamadan sonra, bir adım daha attı; ancak, bir şeyler elini kolunu bağlıyordu sanki, yüreğinin vuruşları kulaklarında zonkluyordu, bir kez daha donmuş gibi kaldı olduğu yerde.

“Kumru, kızım, ne oluyor sana böyle?” dedi Tuna hanım. “Sağımdaki çamaşırları görüyor musun? Bana çok bol geliyor hepsi. İki yıl önceden, tombişlik zamanımdan kalma. Ama hepsi de yepyeni. Düşündüm ki sana olur. Beğenirsen, hepsi senin.”

O zaman, Kumru birden gevşeyiverdi. Kendini halının üstüne bıraktı, halının üstünde, bir yumak gibi otururken, gülmeye başladı, bir makine düzenliliğiyle, tek sözcük söylemeden, ellerini göbeğine bastırarak belki üç, belki dört dakika güldü öyle. Tuna hanım, mavi gözleri bir anda iki kat büyümüş gibi, şaşkınlıkla ona bakıyordu. Çok geçmeden o da başladı

gülmeye. Arada bir, “Kumru, Kumru, ne oldu sana böyle?” diye soruyor, sonra gene kıkırdamaya başlıyordu. Yanıt belki onuncu, belki on beşinci yinelemeden sonra geldi:

“Bunları mı giyeceğim?”

“Evet, ne var bunda? Ben giyiyorum ya!” dedi Tuna hanım, Kumru’nun gerçekten başka tür bir kadın olma olasılığı düşüncesini sıyırıp geçti. Gene de direndi, “Ben hep böyle giyinirim, her kadın böyle giyinir,” diye ekledi. “Ne var bunda bu kadar gülecek?”

Kumru gülmez oldu birden, oturduğu yerden kalktı.

“Sen giyersin, çünkü hanımsın,” dedi, sonra, elinde olmadan, “hem de gâvursun,” diye ekledi; aynı anda, yüzünün kızardığını duydu.

Ama korktuğunun tersine, Tuna hanım hiç alınmadı. Yanında yer açıp onu da yatağın üstüne oturttu, kolunu omzuna attı, bu işin gâvurluk ya da müslümanlıkla bir ilgisi bulunmadığını, bugün bu kentte çoğu kadınların böyle giyindiklerini, böyle rahat ettiklerini anlattı ona; arkasından, sürekli olarak giymese bile, şimdi, şurada, şu sutyenle şu külotu bir denemesini önerdi, hep gülerek hep arkadaşı olarak. Sonunda da dediğine getirdi: başörtüsünden başlamak üzere, kendi eliyle ama alıştıra alıştıra soydu onu. Kumru yalnızca bilekten ilikli, pembe, sarı ve mavi güllü, uzun donuyla kalınca da güldü. “Kız sen sutyen mutyen de takmıyorsun ama göğüslerin taş gibi!” dedi. Kumru hiçbir şey söylemeden önüne bakıyordu, beline dek inen uzun, kara saçlarını iki yandan göğüslerinin üzerine getirdi. Uzun donun uçkurunu çözdürmemekte bayağı direndiyse de sonunda kendi eliyle indirip bacaklarını birbirine yapıştırdı, göğüslerini avuçlarına alıp gözlerini yere dikti gene. Tuna hanım yatağın üstünde yığılı duran tüm çamaşırlardan daha geniş bir yer kaplayan pembe, sarı ve mavi güllü donu aldı, iki eliyle toplayıp şöyle bir tarttı, sonra kendi çamaşırları arasından küçücük bir kara külot çekti, iki parmağıyla tutarak yukarı kaldırdı.

“Şuna bak! Seninkinin yüzde biri bile değil!” dedi. Bununla yetinmeyerek Kumru’nun pembe, sarı ve mavi güllü donunu kalıbını alacakmış gibi yatağın üstüne serdi özenle, kendi kara külotunu da ağı ağına gelecek biçimde koca donun üstüne koydu. “Şunlara bak, biri ötekinden yüz kat ağır, yüz kat da büyük!” dedi.

“Seninki de el kadar bile yok!” dedi Kumru.

Tuna hanım yanıt vermedi. El kadar bile olmayan bir kara külot giydirdi ona, göğsüne de gene el kadar olmayan bir kara sutyen taktı, sonra

kolundan tutup kaldırdı, gardırobun açık kapısının iç yanındaki boy aynasının önüne getirdi.

“Bak, güzelim, böyle çok daha güzel değil misin!” dedi.

Kumru yanıt vermedi. “Ne oldu ki böyle bu Tuna hanıma, bebek oynar gibi oynuyor benimle?” diye düşündü; ama biraz geç de olsa uydu buyruğa: korka korka aynaya dikti gözlerini.

Önce kendini ya da Tuna hanımı çift gördüğünü sandı, sonra, biraz daha dikkatli bakınca, Tuna hanımın imgesini öteki imgeden ayırdı; ama öteki imgede kendi imgesini tanımakta zorlandı: doğru, yüzü de, bedeni de bayağı benziyordu ya bu görüntü tam olarak kendi görüntüsü değilmiş gibi geliyordu ona. Bu el kadar kara donla bu küçücük memeliği takar takmaz bir surete dönüştüğünü, suret haram olduğuna göre de gırtlağına kadar günaha batmış olması gerektiğini düşündü. Hemen iç gömleğini, donunu, çorabını, entarisini giyip başını örtmek üzere yatağa yöneldi. Ancak, Tuna hanım sımsıkı koluna yapışarak durdurdu onu. “Dur, gitme, iyice bak şu vücuduna! Öyle güzel ki olacak gibi değil, iyice bak!” dedi, uzun süre bakmaya zorladı. O da baktı ister istemez, sonra, yavaş yavaş, Tuna hanımı da, kendini de boy aynasında çıplak görmekten fazla bir rahatsızlık duymaz oldu. Gerek yüzü, gerek bedeni, Tuna hanımın sonu gelmez övgülerine karşın, çok da güzel görünmüyordu gözüne, neredeyse beline dek inen uzun saçlarının Tuna hanımın oğlan saçları gibi kısacık ama kıvırcık saçları yanında fazla ağır çekmediğini, onun bedeninin kendi bedeninden çok daha çekici olduğunu düşünüyordu. Şu var ki, bu boy aynasının içinde, artık kendi imgesi olduğundan kuşku duymadığı imgeyi böyle dakikalar süresince, Tuna hanımın imgesiyle yan yana ve üç aşağı beş yukarı aynı memelik ve aynı donla gördükçe, suret olmaktan çıkarak yeniden gerçek olduğunu duyumsamakla kalmıyor, belki de yaşamında ilk kez, neredeyse onunla aynı düzeyde ve aynı türden bir kadın olduğunu da sezinlemeye başlıyordu.

Gene de bir süre sonra gündelikçi kadın bilinci ağır bastı, kararlı bir sesle, “Ben üşüdüm, epeyce de işim var daha,” dedi, kolunu Tuna hanımın elinden kurtararak giysilerine doğru yürürken de kanıtladı kararlılığını. Tuna hanım artık kendisine bol gelen bütün bu çamaşırları isteyip istemediğini sorunca da, “Hayır!” diye kesip attı. Gene de, parasını alıp çıkmak üzereyken Tuna hanım sorusunu bir kez daha yineleyince, “Hele dursun, biraz düşüneyim,” diye yanıtladı.

Ama, bayağı yumuşamış olmasına karşın, ilk kararını değiştirebileceğini sanmıyordu: elini göbek altına atıp da tuman yerine bu el kadar ipek parçasını bulursa Pehlivan ne derdi? Kimi zaman şaşkınlığını, kimi zaman kızgınlığını gözlerinin önüne getirerek güldü kendi kendine. “Yok canım, olmaz öyle şey! Bu bizim Tuna hanım da, sağ olsun, öyle tuhaf şeyler düşünüyor ki!” diye mırıldandı. Sonra başka şeyler takıldı kafasına. Örneğin Tuna hanıma “market”in yerini sormayı göze alamadığı için kendini suçlayıp durdu bir süre. Bir süre de bu “market”i bir an önce bulmanın yollarını araştırdı, arabayla geçtikleri yerleri anımsamaya çalıştı, fazla bir şey anımsayamadı, anımsadıklarını da bildiği yerlerin hiçbiriyle çakıştıramadı. Akşam, Pehlivan daha kapıdan girer girmez, “market”in yerini iyice öğrendiğini muştulayınca, her şeyi unuttu neredeyse. Yalnız, arada bir, Tuna hanımla boy aynasının önünde öyle çıplak çıplak dikilişleri gözlerinin önüne geldikçe, aynı şeyi kendisiyle birlikte kocasıyla çocukları da görebilirmiş gibi, tepeden tırnağa titredi. Oysa, en azından o anda, el kadar donlar giyip sutyen takmakta da, neredeyse çıplak bir durumda Tuna hanımla el ele tutuşup birlikte aynaya bakmakta da hiçbir kötülük görmüyordu.

Bununla birlikte, gece, yatakta, Pehlivan çocukların uyuduğu kanısına varıp da uçkuruna el atınca, belki bedenini kadın da olsa bir yabancıya göstermiş olmanın karşılığını ödemek, belki de, tam tersine, gündüzki çıplaklık koşulunu bir kez daha yaşamak düşüncesiyle, pembe, sarı ve mavi güllü donunu hemen çıkardı, Pehlivan’ı neredeyse kendi elleriyle tutup çekti üstüne. O üstünde alışılmış devinimlerle gidip gelirken düşüncesinde Tuna hanımın küçücük donu ve sutyeniyle gördü hep kendini; ama böyle daha rahat, daha özgür, daha mutlu olduğunu söylemek zordu.

V

Günlerdir düşlenen markete gitmek üzere, Günay apartmanından çıktıkları zaman, uzun ve kalın donun varlığını eskisinden de belirgin bir biçimde duymasına karşın, bacakları da, bedeni de daha bir rahat, daha bir özgürmüş gibi geldi Kumru'ya. Bilal dayının dediği yerden, dediği otobüse binmelerinden sonra da bu duygu uzun süre silinmedi. Bu yüzden olacak, hiç ezilip büzülmeden, kılıkları, duruşları, bakışları kendininkilere hiç uymayan bunca insan arasında, başını önüne eğmeden, onlara sürtünmekten de korkmadan yürüdü Pehlivan'ın önünde. Lacivert takımı, mavi gömleği, mavi ve kırmızı kravatıyla, Pehlivan'ın giyim konusunda hiçbir sorunu yoktu, ancak otobüse binmeye ve ayakta gitmeye alışkın değildi. Gene de fazla zorlanmadı: iki koltuk dizisi arasında durup tavandan sarkan askılardan birine tutunarak güvenceye aldı kendini. Kumru da iki adım ilerisindeki tombul kadın gibi yaptı: her gün eşiyle otobüse binen gerçek bir hanım gibi Pehlivan'ın sol koluna tutundu. Her gördüğünü belleğine kazımak istercesine; ama hiçbir şeyi yerli yerine oturtamadan, pencereden dışarıya baktı. Pehlivan sürekli olarak onu süzüyor, arada bir de gözlerini ona diken adamlara bakıp yumruklarını sıkıyordu. "Ne bakarlar ki böyle Kumru'ya, hiç kadın görmemiş mi bu hıyarlar?" diyordu içinden. Görmüyor değildi, başka kadınlara da bakıyorlardı; ama Kumru'ya hem daha uzun bir süre, hem de daha bir alıcı gözle bakıyorlarmış gibi geliyordu ona, elinden bir kaza çıkacak diye korkuyordu. Bu arada, duraklarda otobüse yeni yolcular doluşup kalabalık iyice artınca, adamlar bakmakla da kalmadılar, önce Kumru'ya, sonra kendisine sürtünerek arkaya doğru ilerlemeye çalıştılar. İyice tepesi attı o zaman, "Ne diye bindik ki bu bok yiyene!" dedi kendi kendine. İsmail beyin yanında çalıştığı sıralarda, en yakın yerlere bile otomobille giderdi, kapıcılığa başladıktan sonra da, uzak

bir yere gitmesi gerekti mi taksiye biner, yani, bir ölçüde, eski alışkanlığını sürdürürdü. “Bilal dayıya uyduk, böyle oldu,” diye geçirdi içinden. Aynı anda, kadın gibi uzun saçlı bir genç adamın Kumru’nun yanından geçerken eliyle de kalçasını yokladığını gördü, saçlarından yakalayıp kendine doğru çekti adamı, suratının ortasına yumruğu indirmek üzereyken vazgeçti, parmaklarını ensesine bastırarak geriye doğru itti: olay çıkarmaya değmezdi. Benzer durumlarla karşılaşmamak için kendisi Kumru’nun önüne geçti. Ancak, bu kez hem onu göremiyor, hem de, onu korumak düşüncesiyle, sağa ya da sola çekilecek yerde, ortada dikilmekte dayattığından, adamlar, boylarına bakmadan, “Bidakka, baba!” ya da “Pardon, dayı!” diyerek kendisini itip geçmeye kalkıyorlardı. Yol vermesine karşın geçemeyen şişman ve yaşlı bir kadın da kulağına doldura doldura, “Ben bunu bilirim, bunu söylerim: kimilerinden çifte bilet almalı!” diyerek birkaç kişiyi güldürdü. Pehlivan bu işkenceye daha fazla dayanamayacağını anladı. Geriye döndü, “Hadi, iniyoruz,” dedi Kumru’ya, önündeki insanları iterek zor da olsa arka kapıya kadar getirdi onu. Önlerine gelen ilk durakta indiler.

“Oh, dünya varmış!” dedi Kumru. “Dördüncü durak burası mı oluyor?”

“Dördüncü mü, beşinci mi, onuncu mu, ben ne bileyim!”

“Bilal dayı dördüncü durak dememiş miydi?”

“Dördüncü durak demişti.”

“Burası kaçıncı durak?”

“Bilmiyorum.”

“Saymadın mı?”

“Saymadım.”

“Peki, neden indik o zaman?”

“İndik işte.”

“Şimdi ne yapacağız?”

“Bilmiyorum. Taksiye binsek bunlar olmayacaktı.”

“Kaç durak geçtik dersin?”

“Bilmiyorum.”

Bilmiyordu Pehlivan, kaç durak geçtiklerini bilmediği gibi, otobüse bindikleri durakla otobüsten inmeleri gereken durağın o dört durakla çakışıp çakışmadığını da bilmiyordu. “Allah belasını versin!” diye homurdandı. Kumru, neredeyse elle dokunulabilecek kadar belirgin bir sıkıntı içinde, artık bu işin içinden çıkmanın çok zor olduğunu söyledi.

“İstersen bir taksiye binelim, istersen yürüyelim, aynı yönde gidelim bakalım,” dedi Pehlivan.

“Aynı yönde gideceksek, ne diye indik ki?” dedi Kumru. “Ya dört durağı geçtiysek? Otobüs de çekti gitti: aynı yönün hangisi olduğunu nereden bileceğiz?”

“Doğrusun, nereden bileceğiz?” diye onayladı Pehlivan, karısının, eve buzdolabı geleli beri, güzelleştiği kadar da akıllanmış olması gerektiğini düşündü, “Peki, sen ne yapalım diyorsun?” dedi.

Kumru bir süre düşündü.

“Biraz daha gidelim, görürsek, gördük, göremezsek, geldiğimiz yoldan geri dönelim,” dedi.

“Yürüyerek mi?”

“Yürüyerek.”

Bilal dayı marketin sağda olduğunu söylediğinden, hep sağa bakarak en az iki durak boyunca yürüdüler böylece. Üstünden bir koca köprü geçen, iki yanında da, ortalarında da insanlar ve arabalar kaynayan, kalabalık mı kalabalık, karışık mı karışık bir yere geldiler. İkisi de ter içindeydi. Pehlivan, tüm pehlivanlığına karşın, fazlasıyla bitkin görünüyordu; Kumru, çok daha yorgun olmakla birlikte, bir bu kadar daha yürümeye hazırdı. Ancak, bu geldikleri yer ikisini de ürküttü: bu kalabalıkta birbirlerini yitirebilirlerdi.

“Tanrı’nın günleri bitmedi ya, yarın gene ararız,” dedi Pehlivan. Geri dönerek hep aynı yoldan, Bilal dayının dediği gibi, hep sağa bakarak yürümeleri durumunda, marketi bulmalarının da olanaksız olmadığını ekledi.

“Peki, öyle yapalım,” dedi Kumru.

Her sokak başında sağa dönüp gözleriyle ünlü marketi arayarak bir süre daha yürüdüler. Sonra Kumru birden duruverdi, Pehlivan’ı kolundan tutup kendinden yana döndürdü.

“Bilal dayı bize otobüsten indikten sonra sağa bakarak yürüyün dememiş miydi?” diye sordu.

“Evet, öyle demişti,” dedi Pehlivan.

“Öyleyse geri dönerken sağa değil, sola bakacaktık.”

Pehlivan gözlemi saçma buldu.

“Dönüşte de aynı yoldan gelmedik mi ki?” diye homurdandı.

Kumru öyle yorgundu ki, Pehlivan'ı da o anda öyle budala buldu ki gözleminin mantığını açıklamaya girişmedi.

"Bunca yıldır İstanbul'dasın ama koskoca marketi bile bulamıyorsun," dedi yalnızca, Pehlivan'ın yanılgısını anlayarak azıcık kızarmasını, özür dilemesini bekledi. Ama o hiçbir kusur görmüyordu kendinde.

"Elimizde adres yoktu ki," diye söyleniyordu. "Olsa bile otobüsle adres mi bulunur? Ben kapıcı olmadan önce, gideceğim her yere, elimde adresle, özel araba ve özel şoförle giderdim, aradığım adresi de bulurdum."

Birtakım ayrıntılara da girdi ama Kumru dinlemedi artık, herhangi bir gözlemde de bulunmadı. Ancak, Ecem sokağa girip de Hakan'la Sultan'ı apartmanın kapısında bekler görünce, "Neyse evimizi bulduk ya, buna da bin şükür," diye söylendi.

Kapıcılar, çocukları, eşleri ve dostları apartman kapılarında toplanmış, merakla onlara bakıyorlardı. Öyle anlaşılıyordu ki markete gittiklerini duymayan kalmamıştı içlerinde, elleri boş dönmelerine bir anlam veremediklerinden, merakları şaşkınlığa dönüşüyor, ne diyeceklerini bilemiyorlardı. Ne olursa olsun, ikisi de komşuların izlenimleriyle ilgilenemeyecek ölçüde bitkindi: Kumru, Hakan'la Sultan'ın bile yüzüne bakmadan Günay apartmanının kapısından hızla içeriye girip aynı hızla kapıcı odasına indi, ayakkabılarını bile çıkarmadan yatağın üstüne attı kendini, Sultan da arkasından geldi, aynı biçimde, sessizce mindere uzandı. Pehlivan, genellikle döner müdür koltuğundan başka yere oturmazken bu kez kapının önündeki basık bir hasır iskemleye çöktü, cebinden kocaman mendilini çıkarıp yüzünde, alnında, boynunda boncuklanan terleri sildi, önünde dikilen Hakan'ı usulca bacaklarından itti.

"Hadi, sen de aşağıya in artık, dersini çalış!" dedi.

Hakan hiçbir şey söylemeden, ağır ağır aşağıya indi. Odaya girince, annesinin yatağın üstünde sarsıla sarsıla ağladığını gördü. Yanına ilişti usulca, omzunu okşadı.

"Ne oldu? Neden ağlıyorsun?" diye sordu.

"Bulamadık," diye höykürdü Kumru. "Öldük, bittik, bulamadık."

"Neyi bulamadınız?"

"Neyi olacak, Migros'u."

"Tuna hanımla gittiğiniz marketi mi?"

"Evet, Tuna hanımla gittiğimiz marketi."

"Niye bulamadınız ki?"

“Baban durakları saymadı.”
“Sen ağlama; Yıldırım abi orayı biliyor; daha bugün konuştuk, o seni götürebilir. Güvensen, ben de götürürüm aslında, hele adres olsa elimle koymuş gibi bulurum.”
“Yıldırım abi kim?”
“Bilal dayının torunu.”
“Şu sarı oğlan mı? O nereden bilecek ki? Daha geçen hafta geldi.”
“Geçen yaz da gelmişti ya.”
“O daha çocuk. Kaç yaşında ki?”
“Orta üçe geçmiş.”
“Hele dur bakalım,” dedi Kumru, bunca yıldır bu kentte yaşayan Pehlivan’ın bulamadığını yazdan yaza birkaç haftalığına gelen bir çocuğun hiç bulamayacağını düşünüyordu.
Ancak, ertesi sabah, Yıldırım, Günay apartmanının önüne gelip tam bir İstanbullu ağzıyla, “Kumru abla, ne zaman istersen, ben seni götürürüm o markete, yaya da götürürüm, otobüsle de götürürüm,” deyince birden güvene geldi, Bilal dayı da torununun, adamı değil Migros’a, Muş’a bile götürebileceğini söyleyerek daha bir artırdı güvenini. Amacına iyice yaklaştığından kuşkusu kalmadı, “Haydar’a bir sorayım, izin verirse hemen gidelim,” dedi. Pehlivan daha bir gün önce, otobüste, kıskançlıktan çılgına dönmüş olmasına karşın, Kumru’yu Yıldırım’dan kıskanmak usundan bile geçmedi.
“Olur, sen git, ben kıza bakarım,” dedi. “Ama kalabalık otobüslere binmeseniz, daha iyi olur; isterseniz, taksiye binin.”
“Olur, bakarız,” dedi Kumru. “Olmazsa yürüyerek gideriz.”
Yıldırım koca bir adam gibi güvenle yanında yürüyerek, sokaklarda karşıdan karşıya geçerken parmaklarının ucuyla dirseğine dokunarak otobüslerin geçtiği ana yola çıkardı Kumru’yu, otobüs durağına getirdi, durağa doğru gelen ya da duraktan kalkan otobüsleri gösterdi.
“Kumru abla, bu durağa uğrayan tüm otobüsler geçer senin marketin oradan; ama ineceğin yeri iyi bileceksin,” dedi. Hemen sonra, eliyle omzuna dokundu, yaklaşmakta olan bir otobüsü gösterdi, “Bak, şuna binebiliriz,” diye ekledi.
Kumru pek oralı olmadı.
“En iyisi yürüyerek gidelim biz,” dedi, “otobüse dönüşte bineriz. Yürüyerek gidersek yolu daha iyi öğrenirim.”

“Peki, yürüyerek gidelim,” dedi Yıldırım, kolundaki saate baktı. “Bakalım, kaç dakikada varacağız,” diye mırıldandı.

Yol boyunca konuştu durdu. İstanbul’un camilerinden, saraylarından, müzelerinden, köşklerinden, parklarından, Fatih Sultan Mehmed’in karadan Haliç’e indirdiği kadırgalardan söz etti, Kumru’nun çoğunu ilk kez işittiği bir sürü insan ve yer adı saydı. Söyleyecek hiçbir şey bulamadığı zaman da önünden geçtikleri her mağazanın adını okudu, elini omzuna ya da dirseğine dokundurdu durdu. “Bu oğlan ne çok şey biliyor!” diye düşündü Kumru; ama onun anlattıklarından çok, yolun ayrıntılarında topladı dikkatini. Bu arada, belki de Yıldırım’ın fazla konuşmasının etkisiyle, çok uzun bir süredir yürüyormuş gibi bir duyguya kapıldı, korkunç bir yorgunluk duydu, onun da Migros’u bulamamasından korktu. Tam o sırada, Yıldırım birden durup saatine baktı, “Tam otuz yedi dakika yirmi saniye!” dedi, sonra, bu kez sımsıkı kolunu tutarak sağ yandaki geniş caddeyi, geniş caddenin üzerindeki Migros mağazasını gösterdi.

“İşte geldik!” dedi.

Kumru olduğu yerde kalakaldı, sevinçten ya da şaşkınlıktan, gırtlağına yumruk gibi bir hıçkırık tıkandı, eli yüreğinin üstünde, öyle durup marketin önüne müşteri gelince kendiliğinden açılan cam kapısına dikti gözlerini, en az bir dakika baktı öyle, sonra gülümsemeye başladı, “Demek bu kadar yakınmış,” diye söylendi, “bu kadar yakınmış da biz bilememişiz.”

Markete girdikten, temiz bir araba seçip çok düzenli bir biçimde yerleştirilmiş pırıl pırıl nesnelerle dolu raflar arasında dolaşmaya başladıktan, hatta almak istediklerinin bir bölümünü arabaya yerleştirdikten sonra bile, tam olarak kendine gelmiş değildi. Bununla birlikte, dolaba yerleştirmek üzere alacağı şeyleri öyle çok düşünmüştü ki, bu şaşkın durumunda bile, hepsini anımsıyordu: dolabın düzenine göre, kafasında birbiri ardından beliriyor, geçişlerini tamamladıktan bir süre sonra, aynı düzene göre yeniden geçmeye başlıyorlardı, televizyonun alt yanından geçen ak yazılar gibi. O da, düzene uymak için olacak, gene televizyonun alt yanından geçen ak yazılar gibi, durmadan yürüyor, alacağını alırken bile tam olarak durmuyordu. Sonra birden zınk diye duruverdi, sımsıkı tuttuğu arabayı bıraktı, büyülenmiş gibi bir camekânın içine bakmaya başladı. Öyle bir bakıyordu ki neredeyse hep böyle bakacakmış gibi görünüyordu.

“Ne oldu, Kumru abla?” diye sordu Yıldırım.

Kumru işitmedi sanki, hep öyle bakıyordu. Yıldırım iyice yükseltti sesini.

"Kumru abla, ne oldu sana?" diye yineledi.

Kumru gözlerini baktığı yerden ayırmadı.

"Bunlar, bu butlar," dedi kendi kendine konuşur gibi. "Bu tavuk butları, belki yüz, belki iki yüz..."

"Olacak elbette, burası koca bir market," dedi Yıldırım. "Alacak mısın?"

"Alacağım," dedi Kumru, büyük bacısında yediği tavuk budunun tadı bunca yıldan sonra yeniden belirdi damağında, "yirmi tane alacağım," diye ekledi.

Yıldırım biraz daha yaklaştı.

"Yirmi but çok değil mi, Kumru abla?" diye sordu usulca.

"Peki, on beş olsun."

"O da çok."

"Peki, on."

Yıldırım camlı tezgâhın ardındaki ak gömlekli, kara bıyıklı adama "On but," dedi.

"On but" sihirli bir söz gibi yansıdı Kumru'nun kulaklarına, kara bıyıklı adamın devinimleri de gözlerine aynı ölçüde masalsı edimler gibi göründü. "Bu İstanbul başka türlü bir yer," diye geçirdi içinden. "Daha çok gündeliğe gitmeliyim," diye mırıldandı. Ne olursa olsun, uzun süre kendine gelemedi. Bir yandan arabasındaki tavuk budu paketine, bir yandan raflara bakmak yüzünden, ikide bir gelip geçen insanlara ve arabalarına çarptı. İnsanlar homurdandılar. O zaman Yıldırım daha bir sokulmaya başladı ona, başkalarına çarpacak gibi oldu mu arabaya ya da koluna yapışarak yönünü değiştirdi. Ama Kumru çabalarının ayrımında bile değildi, neredeyse unutmuştu onu, raflar arasında dönüp duruyor, artık pek bir şey de almıyor, yalnız bakmakla yetiniyordu. Yıldırım soluk soluğaydı, koca marketi en az on kez dolaştıklarını düşündü, kolunu sımsıkı tuttu.

"Kumru abla, başka alacağın kaldı mı?" diye sordu.

"Alacağım mı?" diye kekeledi Kumru, bir düşten uyandırılmış gibiydi. "Alacağım mı? Alacağım çok daha."

"Peki, neden almıyorsun ki o zaman?"

"Neden mi almıyorum? Bulamıyorum da ondan herhalde."

Yıldırım gülümsedi, elini elinin üstüne koydu.

“Sen bana ne alacağını söyle, ben hemen bulayım sana!” dedi.

Koka-kola, bira, meyve suyu, peynir, tereyağı, yoğurt, yumurta, kıyma, o yerlerini gösterdi, Kumru alıp hep orada kalacakmış gibi özenle arabaya yerleştirdi, kimi yiyecekleri de, önceden saptamış olmamasına karşın, görünüşlerini beğendiği için koydu arabaya. Sonunda, meyveler, sebzeler, pirinç, makarna ve et de eklenince, araba iyice doldu. Bir kasanın önünde sıraya girmek üzereyken Yıldırım birden kaygılandı, bu kadar şeyi alacak parası olup olmadığını sordu Kumru’ya.

Kumru sapsarı kesildi o zaman, “Bilmiyorum,” diye kekeledi, sonra elini koynuna sokup paralarını çıkardı, kendisi de sayabilirdi; ama yüreği öyle çarpıyordu ki yanlış saymaktan korktu, daha yarım saat öncesine kadar bir çocuk olarak gördüğü Yıldırım’ın eline verdi desteyi, o da bir köşeye çekilip paraları, tıpkı Nesim bey gibi, önce büyükten küçüğe doğru sıraya koydu, sonra ağır ağır saydı, sonra arabadaki “mallar”ı aldıkları yerleri tek tek dolaşarak yaklaşık bir toplama ulaşmaya çalıştı. En sonunda, alınanlar ellerindeki parayla üç aşağı beş yukarı denkleşir gibi görünmekle birlikte, yanılmış olabileceğini ama böyle bir durumda, o kadar eksiği kendisinin tamamlayabileceğini söyledi. Kumru iyice rahatladı o zaman, gülümsemeye başladı.

“Olur, böyle olursa borcumu dönüşte öderim sana,” dedi.

Kuruyemiş bölümünün önünde duruyorlardı. İki paket kabak çekirdeği alıp arabaya attı, eliyle de Yıldırım’a gösterdi. “Biri senin, biri Hakan’la Sultan’ın,” dedi.

Yıldırım çocuk yerine konulduğunu düşünerek bozuldu biraz, gene de teşekkür etti, sonra kolundaki saate baktı, bir de üst katı gezmeyi önerdi. Ancak, yürüyen merdivenin önüne gelip de, “Hadi, çıkalım!” dediği zaman, Kumru’nun, önünde birdenbire cehennemin kapısı açılmış gibi, donup kaldığını gördü.

“Kumru abla, sana ne oldu böyle?” dedi, elini omzuna koydu.

“Yok, sen istersen çık! Arabayla çıkılmaz buradan. Ben burada arabayı beklerim,” dedi.

“Arabayı ne diye bekleyeceksin ki?” dedi Yıldırım.

“Malımızı çalmasınlar diye.”

Yıldırım güldü.

“Parası verilmemiş malı kimse çalmaz, korkma,” dedi, herhangi bir şeyi rafından almalarıyla kendi arabasından almaları arasında bir ayrım

bulunmadığını açıkladı. “Hem ille de bırakmayalım diyorsan, arabayı da çıkarırız, olur biter.”

Kumru, yüzü kıpkırmızı, yürüyen merdiveni gösterdi o zaman.

“Ben bu şeytan icadına dünyada binemem,” dedi.

Yıldırım gene güldü, gene elini omzuna attı, çocuk olan artık kendisi değil de Kumru’ymuş gibi konuştu, yürüyen merdivenle çıkmanın da, inmenin de çok kolay olduğunu, korkuyorsa kolundan tutmasının yeteceğini söyledi. “Gün gelecek, İstanbul’un tüm yokuşlarına böyle kendi inip kendi çıkan demir merdivenler konulacak, şimdi bu küçücük yürüyen merdivenden korkarsan, o zaman ne yapacaksın?” dedi. En az beş dakika dil dökmesi, bu arada kılığı üç aşağı beş yukarı kendi kılığına benzeyen birkaç kadının yürüyen merdivenden rahatlıkla inip çıktığını görmesi gerekti.

“Peki, senin dediğin olsun,” dedi Kumru.

Ancak, Yıldırım’ın dayatmasına daha fazla karşı koyamayacağını en sonunda anladığında, inip çıkanları öyle bir dikkatle incelemişti ki hiç mi hiç zorlanmadan, keklik gibi çıktı basamakları. Gene de, yukarıda, “Bir soluk alayım,” deyip yana çekildi hemen, Yıldırım’a gülümsedi, elini tutup yüreğinin üstüne bastırdı. Yarım saat koşmuş gibi çarpıyordu.

“Bu kadar korkacak ne var ki bunda?” diye kekeledi Yıldırım ama şimdi kendi yüreği onunkinden de zorlu çarpıyordu.

Kumru yanıt vermedi, hep aynı biçimde gülümseyerek yüzüne baktı yalnızca: daha birkaç gün önce altından çıktıkları tavuğu kıyıda bırakarak derede alıp başını giden küçücük ördek yavrularını düşündü, “Bu oğlan İstanbullu olup çıkmış!” dedi kendi kendine. “İstanbullu olmuş da biz bilmiyormuşuz, gizli din taşır gibi. Bizim onun gibi olmak için daha on fırın ekmek yememiz gerek.”

“Burada böyle duracak mısın?” diye sordu Yıldırım.

Yıldırım’ın arkasından yürüdü. Öyle dalmış, gözleri öyle dumanlanmıştı ki ilkin hiçbir şey görmedi neredeyse neye yaradıklarını bilmediği bir sürü nesnenin önünden geçti, sonra Tuna hanımın aynasının önünde ve iki yanındaki camlı dolaplarda gördüklerine benzeyen büyüklü küçüklü birçok şişeler, sonra çantalar, ayakkabılar, tüm Ecem sokaklıları donatacak kadar giysiler, çamaşırlar gördü. Ama Yıldırım bunu görmedi, tam o bölüme yönelmek üzereyken gene koluna yapıştı.

“Kumru abla, buzdolaplarını görmek istemez misin?” diye sordu.

“İsterim,” dedi Kumru, hiç duralamadan oğlanın arkasından yürüdü. Yan yana dizilmiş boy boy, biçim biçim bir sürü buzdolabının önünde durup her birini tek tek gözden geçirmeye başladı. Yıldırım’ın kulağına doğru eğildi.

“Dedendeki buzdolapları bunların üç katı,” dedi, “ama bunlar kız gibi, pırıl pırıl.”

“Yani beğendin mi?” dedi Yıldırım.

“Beğendim, fena sayılmaz ama bunlar benim dolabımın tırnağı bile olamaz. Onun gibisi yok burada.”

“Evet, hiçbiri seninkini tutmaz.”

Kumru oğlanın ensesini okşadı.

“Doğru, tutmaz ama bunlar da güzel,” diye yanıtladı. Yüzü hep dolaplardan yana, iki adım sola giderek benzerlerinden en az iki karış daha geniş bir buzdolabının önünde durdu, “Bu da güzel ama çok büyük, doyurmaya gücümüz yetmez, hem de bizim odanın kapısından geçmez,” dedi.

“Doğrusun, geçmez,” diye yanıtladı Yıldırım, sanki tüm içinden geçenleri biliyor da kuşkularından uzaklaştırmak istiyordu onu. Kolundan tutup çekti, “Gel, biraz da televizyonlara bakalım,” dedi.

Kumru, televizyon bölümünde, büyülenmiş gibi duruverdi. Karşısında, yan yana, üst üste, büyüklü küçüklü yirmi-otuz televizyon birden duruyor; ama birinin içinde ne oluyorsa ötekilerin içinde de o oluyordu. Kafası karıştı birden.

“Bunların hepsi de aynı şeyleri gösteriyor,” dedi.

Yıldırım biraz da yanında bir kadın bulunmadıkça yaklaşamadığı bir yere yaklaşmak, böylece her gece daldığı düşlemlerin değişmez nesnelerini daha bir somutlaştırmak düşüncesiyle, kadın çamaşırı bölümüne götürdü onu.

“İstersen, biraz da bunlara bak,” dedi.

Ama Kumru saydam paketler içinde iki yandaki raflara dizilmiş ya da, karışık bir biçimde, ortada, kocaman kutulara yığılmış gömlek ve çamaşırlardan önce, orta yerde kocaman bir masanın üstüne gelişigüzel yığılmış çamaşırların başındaki iki genç kıza dikti gözlerini. İkisi de bir tuhaftı: Tuna hanım gibi giyinmemişlerdi ya, kendisi gibi giyinmiş oldukları da söylenemezdi; buna karşılık, kendi saçlarının neredeyse yarısı ortadayken bunlar kafalarını iyice kapatmışlardı. Gene de mantolarının

düğmelerini tümden açmışlar, koca kutuyu karıştırarak çıkardıkları sutyenleri göğüslerinin, donları kalçalarının üstünde elleriyle gererek birbirlerine gösteriyor, kıkır kıkır gülerek konuşuyorlardı. Donlar da, sutyenler de Tuna hanımınkiler gibi küçücüktü. Yıldırım'a doğru eğildi.

"Bu kızlar ne yapıyor böyle?" diye sordu.

Yıldırım onun göğüslerinin dikliğine aldanarak hep sutyen taktığını düşünmüş, nice geceler boyunca bu sutyenin kopçasını çözüşünü, kısacık külotunu da çıkarıp yatağın üstünde çırılçıplak bekleyişini gözlerinin önüne getirmeye çalışmıştı, kızların ne yaptığını kendisine sorması karşısında şaşırıp kaldı, kendisiyle eğlenmek istemiş olmasından kuşkulandı.

"Ne yapacaklar ki? Don, sutyen bakıyorlar," dedi.

"Niye bakıyorlar?"

"Almak için."

"Bunlar giyilir mi sence?"

"Giyilmese, ne diye satsınlar ki? Herkes giyer."

"Herkes dediğin kim?"

"Kadınlar yani."

"Dini bütün kadınlar da mı?"

"Dini bütün kadınlar da."

"Sen nerden biliyorsun peki?"

"Bilirim! Neden bilmeyecekmişim?" diye yanıtladı Yıldırım, alaya alındığı konusundaki kuşkusu neredeyse kesinliğe dönüştü, dik dik baktı Kumru'ya. "Bunu herkes bilir," diye ekledi.

Kumru, Tuna hanımın, "Ben hep böyle giyinirim, her kadın böyle giyinir!" deyişini anımsadı; aynı anda, önerdiği donları, sutyenleri ve iç gömlekleri ona ilk gidişinde, yani hemen ertesi gün istemeye karar verdi. "Şu kızlar bile sutyen takıp el kadar don giydikten sonra," diye geçirdi içinden.

"Hadi, yavrum, biz artık gidelim," dedi.

Yıldırım bu "yavrum" nitelemesi karşısında irkilirken o öteden beri hep böyle inmek alışkanlığındaymış gibi, bastığı yere bakmadan, yüreği çarpmadan, dinginlik içinde indi yürüyen merdivenden.

Kasanın önünde, mallar bir bir elden geçirilip de mavi önlüklü kız ödenmesi gereken parayı söyleyince Kumru bir an ne yapacağını şaşırdı, sonra hiç belli etmeden koynundan çıkardığı desteyi Yıldırım'a uzattı, o da ödenmesi gerekeni ödeyip üstünü kendisine geri verince rahat bir soluk aldı.

Kapıda, tıpkı Hakan'ı ya da Sultan'ı öper gibi, Yıldırım'ı iki yanağından öptü, ellerindeki iki poşetin birinden kabak çekirdeği paketini çıkarıp Hakan'ın cebine sokar gibi Yıldırım'ın ceketinin cebine soktu, Yıldırım, iki elinde iki poşet, bir aşağılanmışlık duygusu içinde suratını asarken o Hakan'ın saçlarını okşar gibi saçlarını okşadı, "Artık ne zaman istersem tek başıma gelip alışveriş edebilirim burada, yolu da bulabilirim, yaya dersen yaya, otobüsle dersen otobüsle," diye şakıdı. Yıldırım yanıt vermedi. Ancak, yolun karşı yönüne geçip durağa geldikleri zaman, biletleri kendisi aldı, Kumru'nun parayı ödeme konusundaki tüm önerilerini geri çevirdi.

Böylece, iki ellerinde de birer koca poşet, marketten eve dönmüyor da sıradan bir şey yapıyormuş gibi Ecem sokağa girdikleri zaman, kapı önlerinde oturan komşular ne diyeceklerini bilemediler. Bir Sultan şaşırmadı: Günay apartmanının önünde, babasının döner koltuğunun dibinde, kedi gibi büzülüp otururken birden yerinden fırladı. Var hızıyla annesine doğru koşup bacaklarına sarıldı, sonra, sanki taşıyabilirmiş gibi, iki poşeti de elinden almaya çalıştı.

Kapının önüne geldiklerinde, babası aldı bunları: herkesin gözü kendisine dikilmiş olmasına karşın, patron gelmişçesine ayağa kalktı, paketleri Kumru'yla Yıldırım' ın elinden alıp hiç arkasına bakmadan apartmana girdi, Kumru, Hakan ve Sultan da onu izlediler. Kapıcı odasında, Kumru tek sözcük söylemeden mindere bıraktı kendini, sonra da, sanki marketi kendisi bulmuş, yürüyen merdivenden ilk kendisi çıkıp inmiş, kasaya ödenen parayı da kendisi sayıp vermiş gibi, ayaklarını öne uzattı, başörtüsünü çıkarıp yatağın üstüne attı, gözlerini yumdu, bir süre hiç kımıldamadan durdu öyle. Bu arada, o gözlerini yumup beklerken Sultan önüne çömelip ayakkaplarını çıkardı, sonra yaklaşabildiği kadar yaklaştı yanına, duvarın dibine, sol yanına dikilip durdu öyle; ancak, imgeleminde, o da tıpkı annesi gibi, gözleri kapalı, sırtını duvara yaslayıp ayaklarını öne uzatmaktaydı. Hakan, babasının isteği üzerine, elindekileri bırakır bırakmaz kapının önüne, müdür koltuğunun yanına döndü. Pehlivan kapıda aldığı kocaman poşetleri yere, Kumru' nun ayaklarının dibine bırakmıştı. Şimdi, koltuğu yukarıda kaldığından mıdır, nedir, oturmayı göze alamıyor, sanki her an olağanüstü bir şey yapmasını bekler gibi, gözlerini karısından ayıramıyordu.

Kumru en sonunda gözlerini açtı, önündeki poşetleri, poşetlerin arkasından kendisini süzmekte olan kocasını gördü, Sultan'ın da sol

yanında dikildiğini ayrımsadı, gülümsedi.

“Artık tek başıma gidebilirim oraya, giderim de, gelirim de, yaya da, otobüsle de,” dedi. “Ama çok yoruldum, çok da susadım.”

Pehlivan bir ay önce düşünde görse inanmayacağı bir şeyi yaptı o zaman: musluğun üst yanındaki raftan bir bardak aldı. Dolabın kapısını açtı, sürahiyi çıkarıp yere tek damla su damlatmadan, bardağı doldurdu, gerçeğe öykünen bir dans devinisiyle getirip Kumru’ya uzattı dolu bardağı. O da ağırbaşlılık gerektiren, önemli bir iş yapar gibi, bir elini başına koyup ağır ağır içti suyu; ama boş bardağı hep karşısında dikilmekte olan Pehlivan’a değil de Sultan’a verdi, yeniden duvara yaslandı, dalıp gitti bir süre, sonra gülümsemeye başladı.

“On but aldım size,” dedi, “tam on tavuk budu.”

Sultan’ın, “Tam on tavuk budu,” diye yinelediğini işitti. Ama verdiği haber Sultan’ın yüzünde de, Pehlivan’ın yüzünde de en ufak sevinç devinimi yaratmadı. O zaman Pehlivan’ın tavuk yemeklerine nasıl burun kıvırdığını, kendisinin de, her tavuk yemeğinden sonra, “İstanbul’un tavukları çok sası!” diye yinelediğini anımsadı. Yüzünün kızardığını duydu, onca but karşısında bacısında yediği tavuk budunun tadını yeniden duyduğu için on but birden aldığını düşündü ama bunu söylemedi, “Çok ucuzdu da ondan,” diye ekledi. “Tavuk ucuz, et pahalı.”

Pehlivan, “Çok almışsın!” dememek için yanıt vermedi, poşetlerin önünde, gözlerinde yarı hoşnut, yarı ürkek bir anlatım, hep öyle dikilmekteydi, şimdi Sultan da onun yanında, tıpkı onun gibi dikilip Kumru’ya bakmaktaydı. Kumru biraz şaşırdı.

“Ne oluyor size böyle? Neden öyle köy gelini gibi dikiliyorsunuz ki? Evde oturacak yer mi kalmadı?” dedi.

Pehlivan da, Sultan da aynı anda, bulundukları yere çöküverdiler. Kendisi baş köşede otururken kocasının, döner koltuğunu getirtip kurulacak yerde, neredeyse eşiğe ilişmesi Kumru’nun tuhafına gitti: ilk kez yapıyordu böyle bir şeyi. Ona tatlılıkla gülümsedi; ama, hemen arkasından, kendisini de şaşırtan bir yetkeyle, “Bu malları böyle kilimin üstünde beklesin diye mi getirdik?” dedi.

Pehlivan da, Sultan da hemen toplanıverdiler o zaman, o sırada soluk soluğa döner müdür koltuğunu getiren Hakan da havaya uydu. Pehlivan, koltuğuna yerleşecek yerde, kilime oturarak poşetlerden birini önüne çekip boşaltmaya başladı. Bitirince, başını kaldırıp Kumru’ ya baktı, kendisine

gülümsediğini gördü, ikinci torbaya geçti. Üçüncüye Hakan el attı. Tüm poşetler kaşla göz arasında boşaltılınca, odanın bir yanı renk renk şişe ve paketlerle doldu. Sultan, bir tansık beklermiş gibi, bir Kumru'ya, bir Pehlivan'a, bir Hakan'a bakarken baba ile oğul "Şimdi ne yapalım?" dercesine Kumru'ya diktiler gözlerini. O da anlayışla gülümsedi ama aralarında yalnızca bir minder farkı bulunmasına karşın, çok yukarılarda bir yerlerden gülümsedi sanki. "Hakan, oğlum, sen önce buzdolabına konulmayacakları ortadan kaldır, bakalım," dedi. Hakan da, yaşından beklenmeyecek bir çabukluk ve düzenlilikle, pirinç, bulgur, nohut, mercimek, fasulye paketlerini ocağın yanındaki raflara dizdi. "Benim oğlum ne yaparsa, güzel yapar işte böyle," dedi Kumru, sonra, yüzünde, duruşunda, bakışında, her şeyinde anlatılmaz bir hüzün, Sultan'ın kendisine bakmakta olduğunu gördü, insanı büyüleyiveren türkünün tadını bir kez daha duydu, bir tuhaf oldu.

"Kızım da," dedi, "kızım da ne yaparsa güzel yapar."

Sultan gülümsedi o zaman.

"Kızın da ne yaparsa güzel yapar," diye doğruladı.

Kumru'nun da, Pehlivan'ın da, Hakan'ın da buz gibi bir akım geçti içlerinden, gözlerinin yaşardığını duydular, öyle kalakaldılar oldukları yerde. Ama Sultan hep gülümsüyordu.

"Kızın da ne yaparsa güzel yapar," diye yineledi.

Ötekiler de gülümsemeye başladılar o zaman. Kumru onun da kendilerine katılmasını, hiç değilse azıcık oyalanmasını sağlayacak bir şey aradı içgüdüyle, kabak çekirdeği paketini gördü, hemen uzanıp aldı, ağır ağır açtı, bir tutam çekirdek Hakan'a, bir tutam Pehlivan'a verdi, bir tutam da kendisi aldı, sonra paketi Sultan'a uzattı.

"Hepsi senin, sen kıracaksın," dedi.

"Hepsi benim, ben kıracağım," dedi Sultan.

Ama paketi hep öyle tutuyordu elinde, göründüğü kadarıyla, hepsi kendisinin olan şeyin ne olduğunu da, ne işe yaradığını da bilmiyordu. Kumru dişleriyle bir kabak çekirdeği kırıp içini ağzına verdi, "Ye, korkma," dedi. Sultan ağır ağır, sanki tadını dinleye dinleye çiğnedi çekirdeğin içini, sonra çok sevdiğini anlatmak istercesine gülümsedi. Kumru, "Bak, nasıl kıracaksın!" dedi, çekirdeğin nasıl kırılacağını, içinin nasıl çıkarılacağını gösterdi ona. "Hadi, şimdi de sen kır," dedi. "Şimdi de ben," dedi Sultan, paketin içinden bir çekirdek aldı. Birinci çekirdekte de, ikinci çekirdekte de

başarılı olmadı, üçüncü çekirdeğin içinin yarısını, dördüncü çekirdeğin içinin tümünü kabuktan kurtardı, onuncu çekirdeğe geldiğinde elleri, dişleri, dili bir makine düzenliliğiyle işliyor, Kumru'yla Pehlivan da mutlulukla gülümseyerek ona bakıyorlardı. Hakan'sa gözlerini tavana dikiyor, bir yerine dayanılmaz bir sancı saplanmış gibi yüzünü buruşturuyordu.

Pehlivan elini onun başına koydu.

"Ben bu kıza akılsız diyenin aklına şaşarım," dedi.

Kumru başını salladı.

"Ben de," diye onayladı kocasını.

Hakan derin derin içini çekti.

Kumru, ayağa kalkmadan, çocuk gibi elleriyle dizlerinin üstünde emekleyerek buzdolabının önüne geldi, bir an durup kocasıyla oğluna baktıktan sonra, usulca dolabın kapısını açtı, gene hep gülümseyerek Hakan'a döndü, kapı içindeki en üst bölmeyi gösterdi. Sonra, içerdikleri devinimlerle bir tür oyuna dönüşen bir üçlü söyleşim başladı aralarında:

"Buraya ne koyacağız?"

"Yumurta."

"Ver babana, versin bana."

"Al yumurtayı, koy dolaba."

"Aldım yumurtayı, koydum dolaba. Buraya ne konulacak ki?"

"Sana yağı."

"Ver babana, versin bana."

Sultan bir makine düzenliliğiyle çekirdek kırmayı sürdürürken onlar da, belli belirsiz bir biçimde, kendilerini aşan, gizli bir gücün etkisiyle, önlenmez bir biçimde havalandıklarını duyuyorlardı. Öyle ki, her şey yerine konulunca, üçü de anlatılmaz bir hüzünle baktı birbirine. Kumru içini çekerek dolabın kapısını kapattı, sonra gözlerini Pehlivan'a dikti, bir yaşamsal soruna girer gibi, ama bunu Pehlivan'ın sırtına yüklenecek yeni bir yük olarak düşünmeden, "O markete haftada bir-iki kez gitmek gerek," dedi. "Ben çalışacak bir-iki kapı daha bulacağım."

"Neden?"

"Dört kişiyiz. Hem de orada her şey daha güzel, daha ucuz."

"Orası daha ucuzsa ne diye daha çok gündeliğe gideceksin ki?" dedi Hakan.

Kumru yanıt vermedi. Pehlivan kaşlarını çattı, azarlar gibi baktı oğluna. Sonra gözlerini Kumru'ya dikti, öyle durup düşündü bir süre, geri dönüşü

olmayan bir kararı bildirircesine verdi yanıtını:

“Kaç kez gidilecekse o kadar gidilir. Gerisini düşünme sen.”

Bu arada, haftada bir-iki kez oraya gitmenin nelere mal olacağını da, zorunlu olanın oraya gitmenin hazzını tatmak mı, yoksa oradan alınıp gelenleri tüketmek mi olduğunu da sorgulamadı, tüm bildiği, o anda Kumru’nun isteklerine karşı koymasına olanak bulunmadığı bile değildi, her dediğini gönülden yerine getirmek istediğiydi. Gene de bir yerlerden bir sınır düşüncesi sızdı bilincine.

“Allah bize, biz onlara,” dedi.

Kumru, “O markete haftada bir-iki kez gitmek gerek,” derken bunun Pehlivan’ın sırtına bir yük yüklemek olduğunu düşünmediği gibi, yanıtında da bir kaçış amacı sezmedi: en azından o sırada, koşullardan çok sonuçlar, cepten çıkacak paradan çok, dolaba konulacak nesneler ilgilendiriyordu onu. Öte yandan, şimdi dolabını doldurduktan sonra, aldığı şişelerden, kutulardan, paketlerden önce, dört görüntü: üst üste yığılmış tavuk butları, yürüyen merdiven, otuzu da aynı zamanda aynı şeyleri gösteren ve gösterdiklerini aynı anda değiştiren televizyonlar, başörtülü iki kızın kalçalarının ve göğüslerinin üzerinde gererek ölçtükleri donlar ve sutyenler geliyordu gözlerinin önüne. Yürüyen merdivenle televizyonları Hakan’la Pehlivan’a da anlattı. Sıra, Sultan’ın elleri gibi küçücük duran donlara gelince, sustu. Ama eğriye eğri, doğruya doğru, en çok onlar takılıyordu usuna. Bir de Tuna hanımda gördükleri. Hiç de eski gibi görünmediklerini, görünseler bile Tuna hanımın eskilerinin başkalarının eskileriyle bir tutulamayacağını düşündü. “Keşke o gün alsaydım hepsini,” dedi içinden. İki gün sonra, Tuna hanıma gidince, daha kahvaltısını bile bitirmeden, hem de böyle bir konudan söz bile açılmamışken, “Tuna hanım, ben iyice düşündüm: atmadıysan, o çamaşırların hepsini alırım,” dedi.

Aynı akşam, hepsini koca bir poşete doldurup eve getirirken ne olduysa oldu, Sultan sanki eve getirilmekte olan zenginliğin kokusunu aldı: karşı kaldırımda, seksek oynayan arkadaşlarını izlemekten vazgeçerek yanına koştu hemen. Aşağıya kadar indi onunla. Poşetleri yatağın üstüne bıraktıktan sonra, mindere oturup ayaklarını uzattığı zaman da bir süre sessizce yanında durdu, başında, ensesinde, omuzlarında, annesinin ellerinin gezinişini dinledi, sonra, dışarıda aldığı koku daha da karşı konulmaz bir çekim kazanmış gibi, ayaklarının ucuna basa basa, poşetlere doğru ilerledi, hiç de böyle bir düşüncesi yokmuş gibi görünmesine karşın,

birine elini daldırıp kırmızı, pembe, kara, sarı, bir sürü don ve sutyen çıkardı, her şeyi başından beri biliyormuş gibi, bir suç ortağı gülümsemesiyle gülümsedi Kumru'ya.

"Bırak onları yerine, bırak onları!" diye bağırdı Kumru. "Çocuklar annelerinin donuna dokunmaz. Bunlar benim çamaşırlarım."

Sultan, elinde pembe bir don, önündeki yığına bakarak gülümsedi.

"Çocuklar annelerinin donuna dokunmaz," diye yineledi.

Kumru gülümsedi.

"Onları torbasına koy," dedi.

"Onları torbasına koyuyorum," dedi Sultan, aldıklarını ağır ağır poşete sokuşturdu.

Oysa daha tutmak, okşamak isterdi bu küçücük, yumuşak şeyleri, her şeyden önce de annesinin üstünde görmek isterdi. Ama annesi yanında daha fazla kalmasına izin vermedi, sokağa yolladı onu. Sonra kapıyı içeriden sürgüleyip soyundu, Pehlivan ya da Hakan her an kapıya gelebilir korkusuyla, çabuk çabuk birkaç don giyip çıkardı, birkaç sutyen denedi, her seferinde, lavabonun yukarısındaki eski, lekeli aynada kendini görmeye çalıştı, Tuna hanımınki gibi bir boy aynası bulunmamasına üzüldü; sonra, yaşamındaki eksikliklerin düşüncesi devinimlerini ağırlaştırmışçasına, ağır ağır bir kara don alıp giydi, aynı renkte bir sutyen taktı, iç gömleğini, kuşağı arkadan üstüne dikili entarisini, kara donun üstüne de bilekten ilikli basma donunu giyip poşetleri yatağın altına iteledi. Sonra, hiçbir şey olmamış, üstünde o don ve o sutyenle de hep aynı Kumru'ymuş gibi, akşam yemeğini hazırlamaya girişti.

Pehlivan, kapıdan girer girmez, onda bir değişiklik olduğunu sezinledi. Nasıl bir değişiklik, orasını bilemiyordu, tek bildiği karısının her zamankinden, hatta buzdolabının eve geldiği akşamdakinden bile çekici olduğuydu. Tüm yemek boyunca, gözlerini ikide bir Kumru'nun yüzüne, ellerine, özellikle de göğüslerine dikti, eskisine göre daha bir hoş, daha bir dik, daha bir çıkık buldu, "Sanki yerleri değişmiş," diye geçirdi içinden; ama tüm bunları herhangi bir edime bağlamak şöyle dursun, ayrımına varmakta geç kaldığı bir güzellik olarak algıladı. İkizlerin uyuyacağı saati iple çekti.

Kumru'nun herhangi bir uyarıda bulunmasını beklemeden, kalorifer dairesinde soğuk suyla çabucak sabunlanıp döndükten sonra, ona sokulmakta her zamankinden de ivecen davrandı, elini dosdoğru

göğüslerine uzattı. Ancak, eskiden de arada bir yaptığı gibi, kocaman pehlivan pençelerinin arasına almak isterken her ikisinin de bir tür kabuk içine kapatılmış olduğunu anlayınca tuhaf bir ürküntüyle irkildi, yüreği hızlı hızlı çarpmaya başladı. Hemen sonra, bu beklenmedik aykırılık karşısında bir sığınak, Kumru'nun gene eski Kumru olduğu konusunda bir güvence arar gibi, uzun, basma donunun içine soktu elini. Burada da benzer bir engelle karşılaşınca, elini ateşe dokunmuş gibi geri çekti. Kumru'dan en az bir karış uzağa çekilerek iki eli iki yanında, gözleri karanlığa dikili, sırtüstü uzanıp öylece kaldı bir süre, şaşkın, ürkek, korkak, her an üstüne çullanacak bir düşmanı bekler gibi. Sutyen ve kısa donla ilk kez karşılaşmıyordu kuşkusuz, kahvenin televizyonunda sutyenli ve kısa donlu kadınları sık sık görmesi bir yana, evlenmeden önce, patronun gazinosunda çalıştığı dönemde, kaç kadının göğsünden sutyenini, kıçından donunu kendi eliyle çıkarmıştı. Ama bir başka dünyanın ve bir başka kadın türünün nesneleri olarak değerlendirmişti bunları. Şimdi, hiç beklemediği bir sırada, üstelik, kendi evinde, kendi karısının üstünde aynı nesneleri bulunca, bulanık bir biçimde, onun da tür ve dünya değiştirmesinden, türünün insanları arasına dönmek üzere, kendisini ve çocukları bırakmasından korkuyor, Kumru'nun son haftalarda her geçen gün biraz daha artan, her sevişmeyi unutulmaz bir serüvene dönüştüren büyüsü de bu izlenimi güçlendiriyordu. Hep öyle gözleri açık, öyle kımıltısız, sırtüstü yatarken bunalımı büyüdükçe büyüyor, bilincinde en ufak bir çözüm ışığı bile belirmiyordu. Kumru sırtını dönüp uyumuş olsaydı, kendisi orada, öylece, gözünü bile kırpmadan sabahlardı belki.

Ama, Kumru, gerçekten tür mü değiştiriyordu, nedir, sevişme girişimini kendisi başlattı: önce, "Pehlivan, Pehlivan," diye fısıldayarak usulca sokuldu ona, elini yüzünde, bedeninin değişik yerlerinde dolaştırdı, sonra, bunca yıllık sutyensiz kadın alışkanlıklarına meydan okurcasına, Pehlivan'ın üstüne çıkarak göğsünü göğsüne bastırdı, nereden geldiğini kendisinin de açıklayamadığı bir gözü peklikle, dudaklarını yanaklarında, alnında, çenesinde, gözkapaklarının üzerinde dolaştırdı, sonunda da kararlı bir biçimde, onun dudaklarına yapıştırdı. Pehlivan ilk kez o zaman büyük korkusunu üstünden atar gibi oldu, Kumru'nun girişimlerine de ilk kez o zaman karşılık verdi: önce göbek göbeğe doğrudan değecek biçimde iç gömleğini çıkarıp atarak sımsıkı beline sarıldı, sonra, bir yandan onun

sutyenini çıkarırken bir yandan da, çok eski sevişmelerdeki gibi, dilini dudaklarının arasına almaya çalıştı.

“Bu dünyada senin gibi kadın görmedim,” diye fısıldadı.

VI

Kumru en az üç hafta süresince kesintisiz bir mutluluk içinde yüzdü. Yaşamında yeni bir düzen başlamış, kendisi de bu düzenin gizini kavramıştı: buzdolabının düzenini özenle korumak, yani bir şişe boşaldı mı yerine hemen dolusunu koymak, bir beyazpeynir ya da tereyağı kutusu boşaldı mı hiç zaman geçirmeden yeniden doldurmak. Dışarıdan göründüğü kadar kolay değildi bu iş, hem dikkat, hem para gerektiriyordu. Üstelik, şimdi Sultan'ın sürekli olarak ister göründüğü kabak çekirdeği başta olmak üzere, Migros'a her gidişinde arabaya dolabın ya da mutfağın gerektirmediği birkaç nesne atmaktan kendini alamıyordu. Ne olursa olsun, Vestigos'u sürekli dolu tutmak onun için tutkuyla sevilen bir sevgiliyi mutlu ederek kendisi de mutlu olmak gibi bir şeydi. Yalnızca sevgilinin isteğini yerine getirmek değil, bu isteği yerine getirebilmek için harcadığı çabalar, bu uğurda katlandığı yorgunluk ve döktüğü ter de mutlu ediyordu onu. Böylece, hiç hoşlanmadığı birinin evinde çalışmaktan bile haz duyar olmuştu artık. Sabahları ayağı giderken topuğu geri dönmeye çabalamıyor, akşam da evine bir şenlikten döner gibi, sevinç içinde dönüyordu. En zor işleri yaparken bile, mutluluğu tüm devinimlerinden, tüm bakışlarından taşıyor, gözle görülür oluyordu. Tuna hanım bile bu coşkuyu buzdolabının aşkıyla açıklamakta zorlanıyor, "Bu kız olmayacak gibi güzelleşiyor, olmayacak gibi de mutlu: yaşamında biri var ama söylemiyor!" diyordu kendi kendine.

Bir akşamüstü, elinde Migros poşetleriyle gelip hızlı adımlarla Günay apartmanına girişini yanındakilerle birlikte izledikten ve geliştirilen varsayımları dinledikten sonra, Bilal dayı da saptadı büyük değişikliği, hemen arkasından da kendi yorumunu getirdi: "Başkaları söylese inanmazdım; ama her şey ortada: yeni buzdolabı değiştirdi Kumru'yu, bir

de o Yahudi kızı; ben bunu bilirim, bunu söylerim," dedi. Selanik apartmanının kapıcısı Kandilli Yahya, Kumru, Günay apartmanının kapısından içeri gireli beri konuşulanlarla ilgilenmez görünüyor, derin düşlemlere gömülmüş gibi dalgın dalgın oturuyordu, "Neden değişti, nasıl değişti, orasını Allah bilir; ama dünya ahret bacım olsun, nicedir öyle bir keklik yürüyüşü var ki adamın başını döndürüyor," deyip yeniden düşlemlere daldı, Çandar apartmanının kapıcısı Recep efendi başka bir açıdan yaklaştı konuya, "Yahu, görmüyor musunuz, kadın her gün biraz daha açılıyor, bu gidişle Melek hanımın Lale'sini bile geçecek; biri ona dersini vermeli," diye homurdanarak çenesiyle Pehlivan'ın boş koltuğunu gösterdi.

Kumru'nun Melek hanımın Lale'sine benzemek gibi bir tutkusu yoktu, açılıp saçılmayı da düşünmüyordu. Ancak, Günay apartmanının küçük kapıcı odasında, Tuna hanımın sutyenini takıp donunu giymesinden sonra, bedeni eski çamaşırlarının içinde rahat edemez olmuş, böylece, uzun donlarını bir daha giymemiş, arkasından da, oldukça kısa bir sürede, çamaşırlarını yeniledikten sonra da, uzun kollu ve koyu renk bluzları, uzun ve koyu renk etekleri, kısa topuklu ayakkabıları yeğlemekle birlikte, giyimini evlerine temizliğe gittiği hanımların giyimine yaklaştırmaya başlamıştı. Başındaki memleket işi örtü de olmasa İstanbullu kadınlardan zor ayrılırdı.

Güzel bir mayıs akşamı, önlerinde arabaları, Migros'un içinde dolaştıkları sırada, Pehlivan, "Bu kadar kadın var ortalıkta ama hep sana bakıyorlar, elimden bir kaza çıkacak!" diye homurdandı.

Kumru güldü.

"Bana bakmıyorlar, kılığıma bakıyorlar, neden dersen, benim gibi giyinen başka kadın yok ortalıkta; bu kılıkla senin gibi takım elbiseli, kravatlı bir adamın yanında olmam da kafalarını karıştırıyor. Ben de ötekiler gibi giyinsem, dönüp bakmazlar bile," dedi. "Görmedin mi, yalnız adamlar değil, kadınlar da bakıp duruyor."

"Doğrusun, kadınlar da bakıyor," dedi Pehlivan, dalıp gitti bir süre, sonra bir düşten uyanmış gibi gözlerini Kumru'ya dikti, "O zaman... O zaman... Sen de kılığını değiştir, anasını satayım," diye ekledi, "sen de şu karılar gibi giyin."

Kumru kulaklarına inanamadı ama Pehlivan kararlı görünüyordu.

“Yarından, hatta bugünden tezi yok, değiştir şu kılığını,” diye üsteledi. Olduğu yerde durup tepeden tırnağa süzdü karısını, “Şu başındakini de çıkar istersen,” dedi.

“Hele dur bakalım,” dedi Kumru.

Ancak, Pehlivan’ın umulmadık buyruğundan sonra, bir yandan etekleri daraltıp kısaltırken bir yandan günün modasına uygun giysiler aldı. Pehlivan’ın buyruğunu verişinin yirminci gününe rastlayan çarşamba sabahı da saçlarını tarayıp topuz yaptı, başörtüsünü almadan sokağa çıktı. Elinde Selanik apartmanında oturanların ekmek ve gazeteleriyle bakkaldan dönen Kandilli Yahya onun öyle, başı açık yürüdüğünü görünce olduğu yerde kalakaldı.

“Kumru hanım, Kumru hanım,” diye seslendi arkasından. “Anlaşılan, bu sabah dalgınlığın üstünde, başörtünü unutmuşsun!”

Kumru durup geriye döndü.

“Unutmadım, çıkardım,” diye yanıtladı.

“Peki, neden çıkardın ki, bu soğukta hasta olmak için mi?” diye üsteledi Kandilli Yahya.

Kumru bir an duraladı, yüzünün kızardığını duyar gibi oldu, gene de gülümsemeye çalıştı.

“Ne yapayım, Haydar efendi böyle istiyor,” dedi. “Çıkar şunu, çıkar şunu, diye başımın etini yiyip duruyor.”

“Neden böyle yapıyor ki?”

“Kılığımın kılığına uymasını istiyor.”

“Öyleyse hayırlı olsun,” dedi Kandilli Yahya.

Ecem sokağın öteki kapıcıları hiç de öyle yansız karşılamadılar değişikliği. Recep efendiyle eşleri başta olmak üzere, çokları verip veriştirdi Kumru’yla Pehlivan’a, çoluk çocuğu yoldan çıkaracakları söylendi. Kandilli Yahya bu sokakta başı açık gezen tek kadının Kumru olmadığını söyleyince de, “Kapıcı karıları başka, öteki karılar başka,” diye kesip attılar. Buna karşılık, başı açık geldiğini görünce, Tuna hanım sevinç çığlıklarıyla karşıladı Kumru’yu. Pehlivan da, hele değişikliğin olumlu etkisini, yani sokaklarda adamların Kumru’ya eskisi kadar sık bakmadıklarını gördükten sonra, onu hep yüreklendirdi, sanki o bu değişikliğe onun zoruyla katlanıyormuş gibi, “Görüyorsun, böylesi çok daha güzel. Birbirimize de daha çok yakıştık,” diyordu. “Haftada iki kez Migros’a gidiyorsun, böylesi çok daha iyi.” Öte yandan, Tuna hanımın da desteğiyle, Kumru giyimini

güncelleştirdikçe, Pehlivan iyice coşuyor, "Ulan Haydar, öyle bir avrat seçmişsin ki! Avcı Kadir'in avucuna saydığın onca paraya değmiş!" diyordu kendi kendine. Gözlerinin gördüğünü sözcüklere dökebilecek, kafasında belirleyip kendi kendine de olsa açıklayabilecek durumda değildi, ancak gördüğünün gerçekliğinden de kuşkusu yoktu: karısı neredeyse her gün biraz daha güzelleşiyor, her dakika biraz daha tatlanıyordu; üstelik, her dakika bir başka türlü güzel görünüyordu. Hele buzdolabını açarken içine bir şey koyup bir şey alırken herkesin yaptığı devinimleri yapmaktan çok, bir Karacaoğlan türküsünün derin uyumlarına göre deviniyormuş gibi geliyordu ona. Bu nedenle, Kumru' nun yanında geçmeyen zamanların yitirilmiş zamanlar olduğunu düşünüyor, onun çalışmaya gittiği günlerde ikide bir, "Şimdi nasıl ki acaba, ne yapıyor ki el evinde?" deyip duruyordu.

Bir gece, hem de karanlıkta sevişip giyinmelerinden sonra, onu görebilmek için karşı konulmaz bir istek duydu, bir süre yatakta bir o yana, bir bu yana döndükten sonra, kalkıp ışığı yaktı. Çocuklar yer yatağında gözlerini ovuşturdular, sonra başlarını yastığa gömdüler. Kumru belki de az önce tüm konuştuklarını, tüm yatak gıcırtılarını işittiklerini düşündü, "Son günlerde hayvanlardan farkımız kalmadı," diye geçirdi içinden. Ne var ki çocuklar her şeyi işitseler de, yerlerinden kalkıp gözlerini gözlerine dikerek böyle ne yaptıklarını sorsalar da Pehlivan tutumunu değiştireceğe benzemiyordu. Yüreği çarpa çarpa yatağın kıyısına oturup bir tansık karşısındaymış gibi Kumru' nun yüzüne baktı bir süre, kocaman elini alnında, burnunda, yanaklarında, çenesinde, dudaklarında dolaştırdı, "Ben ömrümde senin gibisini görmedim," diye fısıldadı, sonra, tuhaf bir biçimde soluyarak, "şu üstündekileri çıkar," dedi, "hadi, çıkar hepsini: her yanını görmek istiyorum."

"Delirdin mi? Çocuklar ne olacak?" dedi Kumru.

"Çocuklar uyuyor."

"Uyanırlarsa?"

"Uyanırlarsa uyansınlar! Sen çıkar şunları!"

Kumru, mutlu bir şaşkınlık içinde, önce basma geceliğini, sonra ak iç gömleğini, sonra da varla yok arası kırmızı külotunu çıkardı. Karşısındaki daha çeyrek saat önce seviştiği adam değilmiş gibi, göğüslerini elleri ve kollarıyla gizlemeye çalıştı: hep karanlıkta sevişmişlerdi, soyunup giyinirken anahtar deliğinden izlememişse ilk kez çıplak görüyordu onu. O da, bu bedeni dokunuşlarıyla çok iyi tanısa bile, hiç görmemiş olmalıydı ki

bir düşün içinde devinir gibi, yalnızca gözleriyle, ellerini göğüslerinden indirmesini ve sırtüstü uzanmasını istedi. İsteği yerine getirilince gözlerinde anlatılmaz bir parıltı, yüzünde hayranlıkla şaşkınlık karışımı bir anlatım, öyle donup kaldı olduğu yerde, gökten düşmüş bir nesneye bakar gibi, karısının bedenine, bacaklarına, göbeğine ve göbeğinin aşağısına baktı uzun uzun, öylece, hiç kımıldamadan, “Allahım, büyük Allahım!” diye söylendi. “Hikmetinden sual olunmaz senin!”

Sonunda, Kumru sıkıldı, kalkıp ışığı söndürdü, ayaklarının ucuna basarak yatağa döndü, “Hadi, sen de soyun,” dedi. Pehlivan’a tüm bedenini göstermiş olması kendisine sonsuz bir özgürlük ve yaratıcılık kazandırmışçasına, bir altta, bir üstte, çok etkin bir biçimde sevişmeye başladı. Pehlivan ona ayak uydurmaya çalışıyor, bir de, her konum değiştirmede, başka bir şey bilmezmiş gibi, “Sen adamı öldürürsün!” diye fısıldıyordu. Sonunda, soluk soluğa, tepeden tırnağa ter içinde, her biri bir yana düştükleri zaman, bir ülkeden başka bir ülkeye, bir dönemden başka bir döneme geçmiş gibiydi. “Allahım, büyük Allahım! Hikmetinden sual olunmaz!” diye mırıldandı bir kez daha.

Ecem sokağın kapıcıları da olağanüstü bir şeyler algılıyordu Kumru’da. Gündeliğe gittiğinde onun hiç yorulup bıkmadan, neredeyse coşkuyla çalıştığını gören hanımlar belki de çıldırmak üzere olduğunu düşünüyorlardı. Her göz göze gelişlerinde tatlı tatlı gülümsediğini gören Gülten hanımsa onun çoktan oynattığı düşüncesindeydi: “Buna deli gücü geldi; yoksa el kadar bir kadın bunca işi yapar da hiç off demez mi?” diyordu.

Başkalarının evinde çalışırken böylesine mutlu olan Kumru, markette dolabının boşalan ya da boşalacak bölümleri dolduracak nesneleri arabasına atarken mutluluktan uçuyordu neredeyse. Şimdi suda balık gibi dolaşıyordu. Her şeyin yerini öğrenmişti, kolaylıkla bulup atıyordu arabasına. Market yolculuklarında ona sık sık eşlik eden Pehlivan’sa hep arkasından gidiyor, alınacak nesneleri sanki görmüyor, sürekli ona, onun keklik yürüyüşüne bakıyordu. Arada bir, çevrede birtakım adamların ya da kadınların oldukları yerde durup hayranlıkla Kumru’ya baktıklarını görüyor ama artık kızmak şöyle dursun, koltukları kabarıyordu. Kumru’ysa bu insanları da, kendisini de görmüyordu neredeyse marketi ancak üç-dört kez baştan dolaştıktan sonra yöneliyordu kasaya. Artık belli bir deneyim edindiği ve hesap bilmese bile rakamları tanıdığı için vereceği parayı üç

aşağı beş yukarı kestirebiliyor, bu konuda doğru toplamı belli bir ölçüde kestirdiği zaman çocuklar gibi seviniyordu. “Sen başkasın!” diyerek sırtını okşuyordu Pehlivan. “Dört dörtlük hanım oldun artık.”

“Yok canım, ben gene eski Kumru’yum,” diyordu Kumru.

Sonra, anasını, babasını, Hürü’yü, Meryem ebeyi gittikçe daha az anımsadığını düşünüyor, yüzünün kızardığını duyuyordu.

Aynı gün, akşamüzeri, sokağın kapıcılarının Pehlivan’ın döner müdür koltuğunun çevresinde artık iyice düzelen havaları konuştukları sırada, Kumru birden ne zamandır bahçedeki nar ağacına su vermediğini düşündü, fırlayıp kalktı, bahçeye indi, ağır ağır iki kova su döktü narın dibine, arkasından, dudaklarında içten bir gülümseme, bir süre, özlem giderircesine baktı ona, dallarını okşadı. Bahçe kapısını kapattıktan sonra, gene kapının önüne dönmek üzere, merdivenden çıkarken memleketi, Meryem ebeyi, öteki Kumru’yu, anasını, babasını, kardeşlerini, keklikleri, ördekleri, komşuları da nicedir hiç mi hiç düşünmediğini ayrımsadı, bir tuhaf oldu, bunu çevresindeki herkes biliyormuş gibi başını önüne eğdi. Aynı anda, mahallelerindeki bir bahçede üç ana dalının her biri bir başka biçimde, bir başka tatta elma veren yaşlı ağacı anımsadı, anlatılmaz bir keder oturdu içine, bir süre kendine gelemedi. Neden sonra, Pehlivan’ın kalçasını dürttü.

“Şimdi bizim oralarda elmalar çiçek açmış mıdır?” diye sordu.

Pehlivan çenesini avucuna alıp düşündü bir süre.

“Bilemiyorum,” dedi. “Bilemiyorum, belki açmıştır, belki açmamıştır.”

Ötekiler de bilemezdi, çünkü hiçbiri onun memleketinden değildi. Ama Bilal dayı en azından bilgisizliklerine kendince bir açıklama getirdi.

“Bilemezsiniz, çünkü hiç televizyon izlemiyorsunuz, memleketin hava durumundan haberiniz yok,” dedi.

“İzlesek, bilir miyiz ki?” diye atıldı Kumru. “Televizyon bizim oraların bahçelerini gösterir mi?”

“Sizin oraların bahçelerini göstermez ama her gün belki on kez Türkiye’nin hava durumunu verir, oradan kendiniz çıkarırsınız,” dedi Bilal dayı. “İnanmazsan, Recep efendiye sor.”

Pehlivan gözlerini Recep efendiden yana çevirdi.

“Doğru,” dedi Recep efendi. “Televizyon Türkiye’nin hava durumunu her gün en az on kez gösterir.”

Pehlivan yüzünü buruşturdu.

“Zor iş,” diye söylendi. “Ben televizyona o kadar kafa yoracağıma otobüse atlayıp memlekete giderim, elma ağaçlarına bakıp gelirim.”

“Sonra da Kumru’ya söylersin.”

“He ya, sonra da Kumru’ya söylerim.”

Çocuklar da içinde olmak üzere, herkes güldü. Bir Bilal dayı gülmedi.

“Siz gülün bakalım,” dedi. “Güle oynaya cahil kalın.”

Recep efendi bu sözü beğenmedi.

“Niye cahil kalalım ki?” diye sordu.

“Niye olacak ki?” dedi Bilal dayı. “İnsanlar televizyon izlemediler mi birbirlerini bile anlayamıyorlar. Televizyon izlemeden, haberleri, dizileri, reklamları, hava durumlarını görmeden kırk gün evinde otur da sonra şuraya gelip bir otur bakalım, çocukların konuştuğunu bile anlayabiliyor musun?”

Pehlivan da bozulur gibi oldu.

“Bizim hiç televizyonumuz yok, buna ne diyorsun, Bilal dayı?” dedi.

“Bu yüzden de söyleneni anlamıyorsunuz ya,” diye yanıtladı Bilal dayı. “Puta tapar gibi bir dilsiz dolaba tapıyorsunuz. Önce bir televizyon alın. Kendinizi düşünmüyorsanız, çocuklarınızı düşünün.”

Kumru, Bilal dayıya her zaman saygı duymuştu; ama bu kez o da alındı sözlerinden.

“Bizim evde televizyon melevizyon yok ama Hakan okulunun birincisi,” dedi, kalkıp evine gitti.

Gene lekeli aynanın önüne geçti, saçlarını çözüp omzuna düşürdükten sonra, biraz hüzünlü bir sesle de olsa, “Ben gene eski Kumru’yum,” diye yineledi.

Birkaç gün sonra, Şerefbey apartmanında, mutfakta bir iskemleye oturup azıcık soluklandığı sırada da aynı hüznün ağırlığını duymaktaydı. Birden, Tuna hanımın içeriye girdiğini gördü: Tuna hanım, elinde birtakım şişelerle, buzdolabının önüne geldi, kapısını açıp şişeleri yerleştirmeye girişti. Kumru, “Olamaz, hayır, olamaz!” dedi kendi kendine. Hemen kalkıp yanına geldi. “Olamaz, hayır, olamaz!” diye düşündü gene: Tuna hanım onun ilk günlerde kendisinden kesin diye öğrendiği, kendi buzdolabını aldıktan sonra da sıkı sıkıya uyguladığı düzeni hoyratça bozuyor, rakı şişesinin yerine votka şişesini, votka şişesinin yerine bir koka-kola, hatta bir peynir kutusu koyuyordu.

“Tuna hanım, neden böyle yapıyorsun?” diye sordu. “Neden böyle yerlerini değiştiriyorsun ki bunların?”

Tuna hanım şaşkınlıkla ona döndü...

“Neden mi? Oralar boştu, oralara koydum,” dedi.

“Ama her şişenin, her kutunun kendi yeri yok muydu?” diye kekeledi Kumru.

Tuna hanım güldü.

“Kumru, ne ömür kızsın sen! Bunu da nerden çıkardın,” dedi. “Her şeyi her zaman aynı yere koyacağız diye bir şey yok!”

“Ama o günlerde, ben buzdolabımı almadan...”

Tuna hanım gene güldü.

“Kumru, güzelim, sen gerçekten ömür kızsın,” dedi. “O günlerde öyle yerleştirmişim, bugün böyle yerleştiriyorum, yarın da başka türlü yerleştiririm. Şaşılacak ne var bunda?”

Kumru öyle donup kaldı bir süre: şimdi gördüklerine ve duyduklarına bakılırsa değişmez bir düzen yoktu; ama o zaman, Tuna hanım yeni aldığı dolabı neden kendi dolabı gibi doldurtmuştu, neden aynı şeyleri aynı yere koydurtmuştu ki? Şaka olsun diye mi?

“Tuna hanım, benimle dalga geçmek için mi öyle yaptın?” diye sordu.

“Kumru, bunu nasıl düşünürsün?” dedi Tuna hanım.

“Öyleyse neden dolabını hep öyle yerleştirirmiş gibi gösterdin ki?”

“Güzelim, ben hiçbir şey göstermedim sana. Ama dolap bu, raflarının boyutları var, biçimleri var, ona uyarsın. Şuraya bira, şuraya şarap, buraya rakı şişesi koyacaksın diye bir şey yok.”

“Ama bizim evde benim yerleştirmemi beğenmiştin.”

“Aklımda, çok güzel yerleştirmiştin. Ama bu dolap yalnız böyle yerleştirilir demedim.”

Kumru, gözleri terliklerinin ucunda, bir süre düşündü.

“Anladım,” dedi.

İşten keyifsiz çıktı, gene de dolabın eksiklerini tamamlamak için evden önce markete uğrayıp alacaklarını aldı, ellerinde ikişer paketle dönerken daha sokakta on adım bile atmadan, Recep efendinin körpe karısı Nokta karşısına dikildi, gözleri, atmaca gözleri gibi hızlı, bir poşetten ötekine gidip geldi.

“Gene marketten mi?” diye sordu.

“İyi bildin,” dedi Kumru.

“Neler aldın?”
“Ne alacağım ki? Dolabın eksiklerini tamamladım işte.”
Nokta, bu yanıtı beklermiş gibi, şeytansı bir biçimde gülümsedi.
“Haydar abi, senden ucuz karıyı zor bulur,” dedi. “Önüne bir buzdolabı atıp rahata erdi. Sen çalışıyorsun, o yiyor, hem de nasıl çalışma, nasıl yeme! Ama ne çamaşır makineniz var, ne bulaşık makineniz. Bir televizyonunuz bile yok. Seninki de hayat değil.”
Kumru yüzünün sarardığını duyar gibi oldu, gene de renk vermemeye çalıştı.
“Tanrı güç vermiş çok şükür, bulaşığımı, çamaşırımı ellerimle yıkıyorum,” dedi, “ama yemeğimi kendim serin tutamam, suyumu kendim soğutamam.”
“Biranı da,” dedi Nokta.
Kumru duralamadı bile.
“Evet, biramı da. Her şeyin bir sırası var,” deyip yürüdü.
Yürürken hiç altta kalmadığını, verdiği yanıtın cuk oturduğunu, hem de yüzde yüz gerçeği yansıttığını düşünüyordu. Ama Nokta’yla karşılaşmasından önceki dakikalara göre, çok daha yorgun, çok daha sinirli olduğunun da ayrımındaydı. Evde hiç yapmadığı bir şeyi yaptı, poşetleri kızının önüne koyarak, “Yerleştir şunları,” dedi, “Yerleştireyim şunları,” dedi Sultan, onun için annesinin söylediğini söyleyip yaptığını yapmaktan daha güzel bir şey olamazdı. Annesinin dolap düzenlemesini de öyle çok izlemişti ki önüne koyduklarını kasetçalarda dinlediği bir türküyü yineler gibi, üstelik çok kısa bir sürede yerleştiriverdi buzdolabına. Bitirdiğinde, yaptığını annesine göstermek istedi. Sonra kolundan çekerek zorla gösterdi.
“Çok güzel! Tıpkı benim gibi yerleştirmişsin!” dedi Kumru.
“Tıpkı senin gibi yerleştirmişim!” diye yineledi Sultan, usulca yanına sokulup başını göğsüne koydu.
Kumru dalıp gitmişti. “Tıpkı benim gibi yerleştirmiş!” diye yineleyip duruyordu içinden, “Tıpkı benim gibi, tıpkı benim gibi!” Gözleminden sonuç çıkarmasına zaman kalmadan, belki de bir sonuç çıkarmaktan ürktüğünden, başka şeyler düşünmeye çalıştı. Ama buzdolabının dışına çıkamadı: Çember sakallı Recep efendinin karısı Nokta’nın son sözleri geldi usuna, bunalacak gibi oldu, “Orospu karı!” diye söylendi, “Orospu karı!” Kalktı, hiç böyle bir alışkanlığı yokken Pehlivan’ın duvardaki rafta duran Samsun paketinden bir sigara alıp yaktı, minderin üstüne bağdaş

kurup oturarak ağır ağır içti. Bitirdiğinde, Nokta'nın haklı olabileceğini düşündü. Sonra, düşündükçe, hep onu haklı çıkaracak ayrıntılar geldi usuna. Doğru, Vestigos güzel olmasına güzeldi, her yerde göğsünü gere gere söyleyebilirdi bunu; ama o da her şey ve herkes gibiydi: Pehlivan başka erkeklerden ne ölçüde farklıysa o da başka buzdolaplarından o ölçüde farklıydı. Hiç kuşkusuz, tutumunu değiştirmiyordu bu durum, Pehlivan'a karşı tutumunda fazla bir değişiklik olmadığı gibi dolabına karşı tutumunda da olmuyordu: hiçbir zaman boş kalmaması için eskisinden daha çok çalışıyor, bunu bir görev sayıyordu ama ne yaparsa yapsın, eski coşkusu yoktu.

O günden sonra, özellikle işten dönüp yatağına uzandığı zamanlarda, tatsız mı tatsız bir durgunluk, bir bıkkınlık çöktü üzerine, şöyle bir oturup kafa dinlemek isterken yaşamın tekdüzeliğinin ağırlığını her geçen gün biraz daha fazla duymaya başladı. Bu noktaya gelindikten sonra, sevgilinin başka yüzlerini de görmeye, çevremizdekilerin olumsuz gözlemlerine kulak vermeye başladığımız gibi, Kumru da bir başka gözle bakmaya başladı dolabına: yalnızca alıyordu. Üstelik, şimdi Pehlivan, Vestigos'un kapısını herhangi bir buzdolabının kapısı gibi açıp kapatmakta bir sakınca görmüyor, bu dolabı öncelikle evin dolabı saydığını açıkça belli ediyordu. Çocuklar da onu herhangi bir buzdolabı olarak görüyor, ilk bir-iki haftadan sonra, ona kendisinin verdiği değeri vermediklerini gizlemiyor, kapısını hep umursamazlıkla, fazla sert ya da fazla yumuşak kapatarak açıkça belli ediyorlardı umursamaz tutumlarını. O da artık eskisi kadar kızmıyordu onlara, kimi zaman yumuşak bir uyarıyla yetiniyor, kimi zaman da hiç sesini çıkarmıyordu, ancak, ilk günlerdeki gibi coşkulu bir biçimde olmamakla birlikte, düzeni hep koruyor, dolabının hiçbir şeyini eksik etmemeye ve her şeyi ilk günkü düzene göre yerleştirmeye özen gösteriyordu. Ne olursa olsun, kafası iyice karışmıştı artık. "Ben bu dolabı doyuracağım diye saçımı süpürge ediyorum, onlar arkamdan gülüyor," diyordu kendi kendine. "Bir ayrı düzeni var sanıyordum, Tuna hanım, 'Öyle bir düzen yok,' diyor. Düzen sandığım şeyi de Sultan bile benim kadar biliyor."

O gece bir türlü uyku tutmadı, yatağında döndü durdu, Pehlivan'ın ikide bir uçkuruna uzanan elini de öfkeyle itti her seferinde. Sonunda, tepesi attı; çocukları uyandırmaktan korkmadan, "Çek şu elini, burada senin kapatman yok!" diye kesip attı. Buzdolabı eve gireli beri hep coşkuyla sevişmişti;

şimdi, buzdolabı gözden düşmeye başlayınca sevişmenin ateşi de düşmüş olmalıydı. Koca hafta da böyle sürdü. Temizliğe gidiyor, evde yemek yapıyor, alışverişe çıkıyor, her şeyi eskisi gibi sürdürmeye çalışıyordu; ama tüm bunları bir an bile kendini vermeden, bir başkasının yerine yapar gibiydi. Sonraki çarşamba, Şerefbey apartmanının kapısından girerken de üç aşağı beş yukarı aynı durumdaydı, içinde bir başkasını taşırmış gibi, anlatılmaz bir ağırlık, bir bitkinlik vardı üstünde.

Tuna hanım daha elini sıkarken gördü bunu.

“Kumru, güzelim, ne oldu sana böyle, hasta mısın?” diye sordu.

“Hasta değilim, hiçbir şeyim yok,” dedi Kumru.

Ama, kahvaltıda, Tuna hanım üsteleyince, dolabın yerleştirilmesine ilişkin konuşmalarından bu yana olanları anlattı. Sultan’ın buzdolabını tıpkı kendisi gibi yerleştirişini anlatırken ağladı ağlayacaktı.

“Kumru, güzelim, sen tutkulu bir kadınsın, sen tepeden tırnağa tutkusun,” dedi Tuna hanım.

“Tutku nedir?”

Tuna hanım bir dakika düşündü belki.

“Tutku bir şeye aşırı ölçüde bağlanmaktır, güzelim, her şeyden fazla, her şeyi, çoluğunu çocuğunu bile unutacak ölçüde bağlanmaktır.”

“Ben Vestigos’a her şeyi, çocuklarımı bile unutacak ölçüde bağlandım mı diyorsun? O kadar bağlandıysam, neden birden soğudum ki?”

Tuna hanım yanıt vermedi, yüzü avuçlarında, gözleri tavanda, düşünüyordu. Kumru’nun sorusuna değil de kendi kafasında beliren bir soruya yanıt arıyordu sanki. Birden gözlerini Kumru’ya dikerek gülümsemeye başladı.

“Evet, güzelim, bağlandın,” dedi. “Deli gibi bağlandın ona, onu sevdin, onu yücelttin, yücelttiğin ölçüde de değiştirdin, örneğin kesinlikle uyulması gereken bir düzeni olduğuna inandın, hep dolu kalması gerektiğine inandın. Daha ne bileyim...”

Kumru dikkatle dinliyor ama dinlediklerinden fazla bir şey anlamıyordu. Sözün akışına uydu.

“Şimdi de on saat içinde kalmış gibi soğudum işte,” dedi.

Tuna hanımın gözleri parladı birden.

“Ama, aradan bir yıl geçmeden ondan soğuduğuna göre, gerçek tutkun Vestigos değildi belki,” dedi coşkuyla. “Vestigos başka bir tutkunun yerini tutuyordu.”

Kumru gittikçe kaçırıyordu ipin ucunu.
“Başka bir tutkunun mu?” diye kekeledi.
“Evet, başka bir tutkunun,” dedi Tuna hanım. “Evet, başka bir tutkunun: sen durmadan Vestigos’tan söz ederken, ben hep senin bir sevgilin olduğunu düşünüyordum.”
“Benim sevgilim mevgilim yoktu.”
“Yoktu, evet; ama daha büyük, daha yüce bir tutkun vardı, senin de bilmediğin, bilemediğin bir şey. Belki düşünü kurduğun, belki geçmişte yaşadığın. Nasıl söylesem? Hani şu koka-kola ve bira şişeleri ya da şu kuşlu köpekli plastik kutular. Buzdolabı onun yerini tutuyordu işte. Koka-kolayı, birayı, kutuları, dolabın bir bütünleyicisi olarak gördüğün gibi, dolabın kendisini de başka bir şeyin bütünleyicisi, daha doğrusu, bir yedeği gibi görüyordun. Belki geçmişte, belki gelecekte yer alan, belki bir kişi, belki bir ses, belki bir düş olan ama onun, çok yukarılarda bulunan bir şeyin.”
Kumru şaşkınlık içinde Tuna hanıma bakıyor, işittiklerini Sultan’ın kasetçalara eşlik ederek söylediği türkünün anısı dışında hiçbir şeye bağlayamıyordu.
“Anlayamadım, Tuna hanım,” dedi.
Tuna hanım sevgiyle saçlarını okşadı.
“Anlamadın ama anlattın, güzelim,” diye yanıtladı. “Sen sorularınla insana kendi kendini tanıtıyorsun.”
Kumru o gece düşünde kimi zaman Pehlivan’ın, kimi zaman Tuna hanımın, kimi zaman da Sultan’ın eşliğinde sürekli dolap yerleştiriyor, her seferinde eğleniyor, kahkahalarla gülüyordu. Ama hem yorgun, hem keyifsiz kalktı. O sabah boş olmasına bayağı sevindi.
Öğleye doğru, Günay apartmanının önünde, başta Bilal dayıyla Emine teyze olmak üzere, sokağın kimi kapıcıları, kadın erkek, Pehlivan’ın müdür koltuğunun çevresinde otururken Kumru, Recep efendinin karısının çiğliğini anlattı. Herkesin kendisini haklı çıkaracağını umuyordu; ama Bilal dayı kendisini haksız çıkardı:
“Kadın doğru söylemiş! Sen bütün paranı gâvurun buzdolabına yediriyorsun!” dedi.
Kumru şaşırdı.
“Biz de herkes gibi yiyeceklerimizi, içeceklerimizi koyuyoruz dolabımızın içine. Dolap nasıl para yer ki?” diye atıldı.

“Kızım, sen herkesin gözünü kör mü sanıyorsun?” dedi Bilal dayı, biz her şeyi biliriz demek istercesine elini salladı. “Hepimiz bir ev sayılırız şurada, sen her şeyden önce dolabını doldurmak istiyorsun, kocana ve çocuklarına onun artıklarını yediriyorsun. Yiyeceğinizi kendinize alsan, bu kadar para harcamazdın; bu kadar da yer süpürüp cam silmezdin. Yaşamak değil bu seninki,” diye ekledi.

Kumru iliklerine dek ürperdi.

“Yaşamak değil de ne peki, Bilal dayı?” diye sordu, ağlamak üzereymiş gibi titriyordu sesi.

Bilal dayı içini çekti.

“Ben diyeyim şaşkınlık, sen de manyaklık,” diye yanıtladı.

“Yani ben deli miyim sence?”

“Değilsin, akıllı kadınsın; ama bu senin dolap merakın bir delilik olup çıktı.”

“Peki, ne yapayım? Kazandığım parayı harcamayayım mı?”

“Harca; ama hepsini dolaba harcama. Dünyada para harcanacak şey mi kalmadı? Herkes görüyor şu sokakta, bu dolabı aldın alalı, yiyeceğe, içeceğe eskiden harcadığının beş katını harcıyorsun; ama boyun büyümüyor, bu arada çocukların su içmeyi unutuyor.”

Kumru herkesin kafa salladığını gördü, birden içi ürperdi.

“Peki, ne yapayım, Bilal dayı?” diye sordu titrek bir sesle. “Paramı neye harcayayım?”

Bilal dayı gözlerini uzak bir noktaya dikerek başını salladı.

“Ben ne bileyim ki, güzel kızım? Alt tarafı yaşlı bir kapıcıyım ben,” dedi. “Bunu bana soracağına, televizyon izle, daha iyi. Reklamlara iyi bak; her şeyi onlardan öğrenebilirsin.”

“Öyle mi diyorsun?”

“Evet, hep söylerim; işte Emine teyzen burada; hep söylerim: muhtar da, kaymakam da, vali de olsan, televizyon izlemiyorsan, hiçbir şey bilemezsin. Boşuna yaşarsın yani.”

“Yani nasıl?”

“Nasıl olacak ki? O dolap da o dolap, o marka da o marka diye tutturdun. Televizyon izleseydin, belki de dolaptan önce bulaşık ve çamaşır makinesi alırdın.”

“Ben çamaşırımı ve bulaşığımı tertemiz yıkıyorum, Bilal dayı.”

“Yıkıyorsun ama anan da yıkıyordu, güzel kızım. Anandan bir farkın olmayacak mı?”

“Neden olsun ki?”

“Evini süpürdüklerinden neden farkın olsun?”

“Yani önce çamaşır ve bulaşık makinesini mi almalı?”

“Hepsini almalı, kızım. Ama önce televizyondan başlamalı. O gösterir sana yolunu.”

Kumru birden çevrelerinde herkesin neredeyse soluk bile almadan kendilerini dinlediğini ayrımsadı. Hemen kalkıp aşağıya, kapıcı odasına koşmayı, başını yastığına gömüp doya doya ağlamayı düşündü; ama iki adım ötede yığılıp kalmaktan korktu. Başını kaldırdı, müdür koltuğunda sessiz sessiz sigarasını tüttüren Pehlivan’a dikti gözlerini.

“Sen bu işe ne diyorsun, Haydar efendi?” diye sordu.

Pehlivan sigarasından bir soluk daha çekip havaya üfledi.

“Ne diyeyim? Bilal dayının sözüne söz mü yetiştireyim?” dedi. “Şu sokakta kim onun sözüne söz, aklına akıl yetiştirebilir ki? Bir bildiği var herhalde.”

Kumru o zaman hiçbir şey söylemeden kalktı, ne yaptığını düşünmeden, bitkin bir biçimde, apartmana girdi, iki adım gerisinde Sultan’ın şıpıdık terliklerinin sesi, ağır ağır indi merdivenleri, kalorifer dairesinden geçip kapıcı odasının kapısını itti. Aynı anda, yerde, minderin üstünde, kendinden geçmiş durumda, Hakan’ın kırma çifteden çıkardığı bir fişeği yeniden yerine yerleştirmeye çalıştığını gördü, çılgına döndü, çifteyi elinden alıp duvara astı, sonra neresi gelirse vurmaya başladı oğlana. Oğlan elinden kurtulup merdivenleri hızla çıkarken o kendini yatağın üstüne attı, “Bu çifte başımıza bir yıkım getirecek sonunda,” diye hıçkırdı. “Evde televizyon bile yok ama on bir yaşındaki çocuk dolu çifteyle oynuyor!”

Kumru’nun eve bir televizyon almayı kafaya koymasına Bilal efendinin etkili sözlerinden çok, kendisinin uzun boylu düşünmeden söylediği bu son söz neden oldu belki. Hiç kuşkusuz, Bilal efendi gibi bir var olma ve bilgilenme sorunu olarak değerlendirmiyordu konuyu; ama açık bir uyumsuzluğa parmak basıyordu: evde gereksiz ve tehlikeli bir nesne başköşede dururken başta Bilal efendi olmak üzere, herkesin gerekli ve yararlı gördüğü nesne eksikti. Öte yandan, şu koca sokakta, televizyonu bulunmayan tek kapıcı, tek kiracı, tek mal sahibi bulunmadığına göre, başkalarınca küçümsenmemek için bile olsa bu eksiği gidermek gerekirdi.

Bu nesne örneğin bir buzdolabından daha mı gerekliydi, orasından kuşkuluydu. Temizliğe gittiği evlerde, çoğu kadınlar sürekli televizyon izliyorlardı, onun da, iki iş arasında, durup şöyle bir baktığı olmuyor değildi elbette. Ama düşünüyor, düşünüyor, şöyle güzel, şöyle işe yarar bir şey gördüğünü anımsamıyordu. Birtakım adamlar, kadınlar, hiç başka işleri yokmuş gibi, sürekli konuşuyor, gülüyor, ağız dalaşına girişiyor ya da şarkı söyleyip oynuyorlardı. “Bu adamların hiç işi gücü yok mu?” diye sormuştu bir gün Nurten hanıma, o da gülmüş, “Onların işleri de bu işte!” demişti, bundan, yani böyle saçma sapan konuşmaktan çok para aldıklarını söylemişti bir de. Kumru bir türlü inanamamıştı. Sonra herkes aynı şeylere bakmıyordu televizyonda. Bilal dayı, “Reklamlara bakacaksın,” diyor, başka bir şey demiyordu; ama yirmi kez görmüştü belki, Nurten hanım, “Off! Gene mi reklam!” diye söylenerek televizyonu kapatır ya da başka bir yeri açardı. Daha önemlisi, başka birçok nesne gibi bunun da şeytan işi olduğunu daha memleketteyken duymuştu. Pehlivan aşağıya iner inmez doğru olup olmadığını sordu. O da, bir süre düşündükten sonra, “Yok, Amerika’nın başının altından çıkıyor bunların hepsi. Şeytan işi olamaz, daha geçen gün anlattılar, boynuzuyla, sivri sakalıyla Şeytan’ı göstermiş, işte düşmanımız demiş,” dedi.

“Demek öyle, yani kötü bir şey değil?”

“Yok canım, niye kötü olsun ki?”

Sonunda televizyonun iyi bir şey olduğuna, özellikle reklamları aracılığıyla, daha düzgün bir biçimde yaşamayı öğrettiğine inanmaya başladı. Temizliğe gittiği evlerde, kısa sürelerle de olsa durum elverdikçe hanımın arkasına dikilip televizyonda gösterilenleri izlemeye çalıştı. Ama kimi zaman izlencenin başını, kimi zaman sonunu, kimi zaman ortalarda bir yerini görebildiğinden, içeriklerini hiçbir zaman kavrayamadı, bu yüzden de fazla bir tat alamadı. Öte yandan, göründüğü kadarıyla, şarkıcı kadınlar onun bildiği türküleri söylemiyor, her şeyi bilirmiş gibi, kasıla kasıla konuşan adamlar onun ilgilenebileceği şeylerin kıyısından bile geçmiyorlardı. Bilal dayıya da açıklıkla anlattı bunları, “Ben bu televizyonlarda gördüklerimde, ders alınacak hiçbir şey bulamadım,” dedi. Bilal dayı irkildi birden, reklamları da bunlara katıp katmadığını sordu. “Al birini vur ötekine!” yanıtını alınca, tepesi attı ya gene de korudu dinginliğini, Kumru’nun düzeyine inmeye çalıştı, biraz daha sabırlı ve daha dikkatli olmasını salık verdi, kendi evinde kendi televizyonunu izlemeye

başlayınca görüp işittiğini daha iyi anlayacağını eklemeyi de unutmadı. Sonra, isterse ödünç olarak, isterse çok düşük fiyata bir televizyon vermeyi önerdi. Komşular da, Pehlivan da yerinde buldu öneriyi, Kumru kendi evinde kendi televizyonunu izlemenin farklı olacağı düşüncesini yerinde buldu, ancak “eski eşya” ürküntüsü bir kez daha gösterdi kendini, “Eski mal kullanmam,” diye kesip attı. Yoksuldu, haftanın dört günü gündeliğe gidiyordu, kimseden gizleyecek değildi; ama geçici bir biçimde bile olsa Tuna hanımın donları ve sutyenleri dışında kimsenin eskisini kullanmak istemiyordu. Ne var ki, buzdolabı için kapıldığı türden bir tutkudan uzak olmakla birlikte, er ya da geç “iyi” bir televizyon almakta kararlıydı. Pehlivan da karşı çıkmadı kararına, “Yalnız ille de Tuna hanımınkinden olsun diye tutturma, onun aldıkları çok pahalı oluyor, başka televizyonlara da bak,” dedi.

Böylece, bu son konuşmadan sonra, düşüncesini alacağı televizyonun özellikleri üzerinde yoğunlaştırdı, Migros’a her gidişinde sergilenen televizyonların önünde uzun uzun oyalandı, gerek sokaklarındaki kapıcılara, gerek temizliğe gittiği evlerin hanımlarına kullandıkları televizyondan hoşnut olup olmadıklarını sordu, üstünlükleri, kusurları, fiyatları konusunda bilgi almaya, markaları ezberlemeye çalıştı. İş konusu dışında konuşmamaya özen gösteren hanımların bile çenesi açıldı o zaman: kendi televizyonlarının markası üstüne marka bulunmadığını söyledi hepsi, televizyonu küçük olanlar küçük ekranların görüntüye daha bir yoğunluk ve parlaklık kattığını, televizyonu büyük olanlar büyük ekranların görüntüyü doğallaştırdığını ve evin her yanından kolaylıkla izlendiğini ileri sürdüler; bu arada, çokları kendi televizyonlarının ona göre fazla pahalı olduğunu, ucuz bir marka seçmesini salık verdiler. Kumru her konuda olduğu gibi bu konuda da herkesten çok Tuna hanıma güveniyordu; ama o da, buzdolabı deneyimini anımsayarak ürperiyor, gene yalancı bir tutkuya kapılır korkusuyla, sağlam bir öğüt verecek yerde, yuvarlak konuşuyor, “Güzelim, bunların hepsi aynıdır, önce evinin durumuna bak, sonra televizyonlara, hangisini uygun görürsen, onu al; ama dar bir odada oturduğunu unutma,” demekle yetiniyor, o, “Peki, seninki nasıl?” diye üsteleyince de, “Ne çok büyük, ne çok küçük, işimizi görüyor işte,” deyip kapatıyordu konuyu. Kumru gene de en iyi televizyonun onunki olduğunu düşündü, markasının harflerini bir bir, hem de sırasıyla kafasına yazdıktan, ekran boyutlarını da öğrendikten sonra, hep Tuna hanımın televizyonunun ikizini düşlemeye

başladı, komşularla da, çocuklarla da, Pehlivan'la da ikide bir bu televizyonu konuştu. Konuştukça coştu. Ancak, buzdolabının borcu daha yeni ödenmişti, onu doyurma tutkusu da bir köşeye birkaç kuruş para koymalarını önlemişti, gırtlaklarına kadar borca girmedikçe bu televizyonu alamayacaklarını biliyor, coşkusunda ölçülü olmaya çalışıyor, Hakan sorduğu, Sultan da aynı soruyu yinelediği zaman bile, yaklaşık alım zamanı konusunda bir görüş belirtmekten sakınıyor, "İleride, paramız olduğu zaman," demekle yetiniyordu. Ancak, bir eylül sabahı, onun dizginlemeye çalıştığı tutku, Pehlivan'da dizginleri koparıverdi.

Alışkanlığının tersine, daha alacakaranlıkta uyanmış, yeniden uyuma çabası boşa çıkınca da kalkıp oturmuş, gözlerini güneşin belirmek üzere olduğu noktaya diker gibi, Kumru'nun yüzüne dikmişti: alacakaranlıktan çıkmasını bekliyor, bu arada, ışık dışarıdan, çevrenden değil de Kumru'nun yüzünden yayılacak, kendisi de buna ilk ve son kez tanık olacakmış gibi, gözlerini ondan ayırmıyor, yüreğinin gittikçe daha hızlı çarptığını duyuyordu. Sonra, yüz daha bir belirginleşip de Kumru'nun dudakları, küçücük burnu, incecik kaşları, uzun kirpikleri, onda hep dokunmak, avucunun içine almak isteği uyandıran çenesi kesin biçimlerine kavuştukça, Pehlivan, anlatılmaz bir esenlik içinde, gözlerinin yaşardığını, Kumru'nun yüzünden doğan varla yok arası ama çok güzel bir ezginin kendi varlığına aktığını, hep belirsiz kalmakla birlikte, gittikçe güçlendiğini duyar gibi oluyordu. Bir zamanlar, kasabasında, karakucak güreşlerinde, birbiri ardından üç-dört kişinin sırtını yere getirdikten sonra, omzunda nazar değmesin diye kömürle çekilmiş bir çapraz, çayırda, izleyicilerden oluşmuş geniş bir halkanın ortasında, bağdaş kurup oturarak gelmeyecek karşıtları beklerken de bazı bazı duymuştu böyle bir ezgiyi. Ama şimdi çok daha başka, çok daha etkili, çok daha güzeldi, çünkü, iyice duyuyordu artık, Kumru'nun varlığından süzülüp geliyordu. "Mübarek kadın," diye geçirdi içinden, "mübarek kadın, küçücük ama..." Küçücüktü, doğru; ama tüm düşüncesini, tüm duygularını kendine bağladığından, ona sonsuz gibi, sonsuzluk gibi geliyor, kimi geceler coşkuyla seviştikleri sırada olduğu gibi, şimdi de tüm varlığının onun sonsuzluğunda yitip gittiğini duyuyordu.

Birden, soluğunu tuttu, daha da yoğun bir dikkatle izlemeye başladı Kumru'nun yüzünü: önce dudaklarının ucunda, sonra tüm yüzeyinde bir gülümseme doğmuştu, hep sürmekteydi; ama uyuyan bir insanın yüzünde öylece duran bir gülümseme değil, devingen bir gülümsemeydi, deviniyor,

yükselip alçalıyor, dağılıp toplanıyor, saniyesi saniyesine uymuyordu. Yavaş yavaş kaşları, kirpikleri, tüm yüzü katıldı devinime. “Besbelli, düşünde televizyona bakıyor; hangi habere, hangi diziye, hangi reklama?” dedi içinden, aynı gülümsemenin kendi dudaklarında da biçimlenmeye başladığını, sonra, kendiliğinden, tüm varlığına yayıldığını ve bu gülümsemede Kumru’yla kaynaşmaya başladığını sezinler gibi oldu. “Düş görüyor, düşünde televizyona bakıyor!” diye geçirdi içinden. “Evet, televizyona bakıyor!” Tam o anda Kumru gözlerini açtı, ilk gördüğü Pehlivan’ın hayran yüzü oldu, onu ilk kez görüyormuş gibi, şaşkın şaşkın baktı bir süre, sonra, daha da belirgin, daha da somut bir biçimde gülümsedi, “Düşümde ne gördüm, biliyor musun? Koca bir televizyon almışız!” dedi. “Arkasından da bir çamaşır makinesi...”

Pehlivan kocaman elini, onun alnında, saçlarında, dudaklarında, yanaklarında gezdirdi.

“Tamam!” dedi.

“Tamam mı? Ne tamam?” diye sordu Kumru.

Yanıt gelmedi: Pehlivan kalkmış, kalorifer dairesinin musluğunda yüzünü yıkıyordu. Sonra dönüp çabucak giyindi. Ancak, neden giyindiğini bile bilmiyordu sanki, bir bahçeye çıkıp bir içeriye giriyor, bir türlü yerinde duramıyor, neden böyle yaptığı sorulunca da gülümsüyor ya da çocuklardan birini tutup havaya kaldırmakla yetiniyordu. Erkenden bakkala gidip dairelerin ekmek ve gazetelerini aldı, neredeyse koşarcasına kapılara bıraktı. Odaya döndüğünde, Hakan okula gitmişti, Sultan yatağında oturuyor, Kumru apartmanın merdivenlerini süpürüyordu. Yatağın altından sarılı kahverengili tahta çantayı çekip açtı, içinden nice yıldır kullanıla kullanıla üstündeki yazılar silinmiş gümüş tütün tabakasını, onun içinden de yeşil taşlı, parlak sarı yüzüğü çıkarıp ceketinin iç cebine koydu, merdivenleri ikişer ikişer çıkıp Kumru’nun yanına geldi, çıkması gerektiğini, birazdan döneceğini söyleyip gitti.

Dört sokak yukarıda, ana caddede, önüne çıkan ilk kuyumcu dükkânına girdi, “Selamünaleyküm,” diyerek cebindeki yüzüğü çıkarıp kuyumcunun önüne koydu, güvenli bir sesle, “Sana zahmet, şu yüzüğün değerini söyle bana,” dedi. Adam yüzüğü aldı, evirdi, çevirdi, büyüteçle baktı, sarı madenini küçük bir eğeyle çizdi, sonra tuhaf bir biçimde gülümseyerek yüzüğü Pehlivan’a doğru itti.

Pehlivan meraktan bayılacak gibiydi.

“Sence ne kadar eder?” diye sordu.

Kuyumcu yüzünü buruşturdu.

“Hiçbir şey etmez,” dedi.

“Altın değil mi yani?”

“Değil.”

“Peki, taşı?”

“Taşı da, kendi de beş para etmez,” dedi kuyumcu. “Zamanın varsa, İstanbul’un tüm kuyumcularını dolaş: hepsi aynı şeyi söyler sana.”

Pehlivan nice yıldır özenle sakladığı, arada bir gümüş tabakadan çıkarıp dakikalar süresince hayranlıkla baktığı yüzüğü neredeyse tiksintiyle alıp pantolonunun cebine koydu, bir taksiye atladı.

Yarım saat sonra İsmail beyin karşısındaydı.

İsmail bey içine on kapıcı odası sığdırılabilecek kadar geniş odasında kocaman masasından kalkıp gülerek karşıladı kendisini, önce ayak uçlarında yükselerek yanağını öptü, sonra kolundan tuttu, büyük bir sehpanın çevresindeki meşin koltuklardan birine oturttu; kendisi de karşısına yerleşti, kapıda bekleyen özel kılıklı adama iki azşekerli getirmesini söyledi. Adam, “Baş üstüne,” deyip çıktıktan sonra, yüzünde bir gülümseme, uzun uzun süzdü Pehlivan’ı.

“Lan, Pehlivan, senin bir sıkıntın var gibi: çekinmeden söyle,” dedi.

Pehlivan birkaç kez yutkundu, gırtlağına bir şey takılmış gibi öksürdü.

“İsmail abi, sen bana eski işimi geri ver,” dedi.

İsmail bey irkildi, sonra gülümsemeye çalıştı.

“Büyük yemin etmiştin,” dedi.

“Büyük yemin etmiştim ama şimdi döndüm.”

“Peki, neden?”

Pehlivan gene yutkundu, gözlerini önüne dikti.

“Kapıcılıkla olmuyor, İsmail abi: senin gelin ne zamandır bir televizyon istiyor, onu bile alamıyorum,” dedi.

“Sizin televizyonunuz yok muydu?” diye sordu İsmail abi.

“Biz hiç televizyon almadık, İsmail abi,” dedi Pehlivan.

İsmail bey yapay bir kahkaha attı.

“Şimdi de almak istiyorsunuz, öyle mi?” diye sordu.

“Öyle, İsmail abi, senin gelin istiyor,” dedi Pehlivan.

İsmail abi gözlerini tavanda bir noktaya dikti.

“Demek benim gelin uşaklığı seçiyor,” dedi alçak sesle. “Elinde bir uzaktan kumanda bulunsun istiyor, herkes gibi. Alacak uzaktan kumandayı eline, dünyalara kumanda ettiğini düşünecek, gerçekte uzaktan kumandanın ona kumanda ettiğini, kendisinin uzaktan kumandaya çalıştığını hiçbir zaman bilemeyecek, herkes gibi.”

Pehlivan hiçbir şey anlamamıştı.

“Yeminimden döndüm artık, İsmail abi,” diye sürdürdü; “gelinine bir televizyon alamadıktan sonra, ben o yemini ne yapayım?”

İsmail abi öyle dalıp gitmişti, birden gülmeye başladı.

“Lan Pehlivan, şu dert ettiğin şeye bak!” dedi. “Gelinime istediği televizyonu alırım ben; başka istedikleri varsa, onları da alırım. Almaz mıyım?”

“Bilirim, alırsın, İsmail abi, Tanrı seni başımızdan eksik etmesin,” diye yanıtladı Pehlivan. “Ama bu televizyonu ona ben kendim almak istiyorum, hem de Tanrı seni inandırsın, artık kapıcılıktan tiksindim.”

“Kapıcılığın nesinden tiksindin ki?”

“Ne bileyim, dairelerindeki densizlerden tiksindim; 14 numaradaki avukatla karısını bilirsin belki; durup dururken insana öyle fırça çekerler ki katil bile edebilirler.”

“Anladım,” dedi İsmail bey, birden doluveren gözlerini karşısındaki duvarda, iki tablo arasında, mermiyle açılmışa benzeyen bir deliğe dikerek dalıp gitti bir süre, sonra kahvesinden bir yudum içti, gülümsemeye çalıştı. “Pehlivan, sana ne desem, bilemiyorum,” diye sürdürdü. “Sen bu işten tiksinmiştin, ben de sana hak vermiştim, pis bir iş olduğunu yadsıyacak değilim. Ama bu işte senin yerini tutabilecek bir başka adam bulamayacağım da kesin. Senin varlığın yeter. Ortada ol, millete şöyle bir görün yeter. Kolunu tuttuğunun kolunu, boynunu tuttuğunun boynunu kıracağını bir bakışta anlar herkes. Öte yandan, tam zamanında geldin. Şu sırada işlerim çok karışık, hiç kimseye sana güvendiğim gibi güvenemem, beni satmayacağını bilirim. Ama ben nasıl olsa çözerim sorunlarımı, orasını düşünme. Şimdi iyice düşün de bir daha söyle bana: eski işini gerçekten istiyor musun?”

“İstemesem gelir miydim, İsmail abi?”

“Öyleyse tamam! Ver elini!” dedi İsmail bey. Pehlivan’ın elini sıktı, sonra bunu az bulmuş gibi yerinden kalkıp yanaklarını öptü, dönüp yerine

oturdu, gözlerini gözlerine dikti, “Peki, nerede oturacaksınız şimdi? Bir yer düşündünüz mü?” diye sordu.

“Düşünmedik, İsmail abi,” dedi Pehlivan. “Kararımı daha bu sabah verdim, verince de gelinine bile söylemeden kalkıp geldim. Ama senin iznin olursa yeni bir yer buluncaya kadar eski yerimizde kalırız; bu arada, gelininle çocuklar kapıya da bakarlar.”

“Hayır, olmaz öyle şey! Sizin için kapıcılık bitti artık!” dedi İsmail bey. “Sizin için kapıcılık bitti artık!” Sonra, gözlerinde şeytansı bir anlatım, bir süre süzdü hemşerisini. “O apartmanda bir daire ister misin?” diye sordu.

“Hangi apartmanda, İsmail abi?” dedi Pehlivan.

“Hangi apartmanda olacak, lan oğlum? Şimdi oturduğun apartmanda.”

“Orada boş daire yok ki, İsmail abi.”

“Orasına karışma sen! Ben istedim mi hemen boşalıverir. Apartman benim değil mi?”

“Sen ne istersen o olur, İsmail abi.”

İsmail beyin yüzünde şeytansı bir anlatım belirdi.

“Öyleyse söyle, Pehlivan; hangi daireyi istersin?”

Pehlivan için daire fark etmiyordu; ama kendisinden sonraki kapıcıyı Cüneyt beyle karısından kurtarmak fena olmazdı.

“Senin için fark etmezse, 14 numara,” dedi. “Az önce de söyledim sana, adamın karısı çok huysuz, ağzı da bozuk; ama biz senin hatırın için hiçbir zaman sesimizi çıkarmadık.”

İsmail bey gevrek bir kahkaha attı.

“Oldu bu iş, koca Pehlivan; haftaya bugün 14 numara hazır, tertemiz, hem de dayalı döşeli, her şeyi yerli yerinde, televizyonu da,” dedi. “Hemen gidip gelinime söyleyebilirsin.”

Pehlivan şaşırdı.

“Cüneyt beyin sözleşmesi bitti mi ki?” diye sordu.

“Sen orasını düşünme,” dedi İsmail bey, koluna girerek kapıya kadar götürdü onu.

“Tanrı senden razı olsun, İsmail abi,” dedi Pehlivan.

Koca yapının döner kapısının önünde taksi beklerken, yeşil kaşlı yüzüğü avucunda oynayıp durmaktaydı. Birden yere düşürdü. Hafiften eğilip baktı. Önünde, kaldırım taşının üstünde ışıldıyordu. Eğilip almak istedi, sonra vazgeçti. Sağ ayağının topuğunu üstüne bastırdı, sonra,

kaldırmadan, bir sağa, bir sola çevirdi. Ayağını kaldırdığında yüzük hâlâ parlıyordu ama artık bir yüzük olduğu belli değildi.

VII

Pehlivan’ın İsmail beyle konuşmasının üstünden kırk sekiz saat bile geçmeden, Cüneyt beyle karısı, 14 numarayı yıldırım hızıyla boşaltıp gittiler. Ertesi gün, daha sabahın köründe, daireye parkeciler, mutfakçılar, muslukçular, badanacılar doldu; birkaç saat sonra da birtakım kravatlılar gelip her şeyin ölçüsünü aldı. On birinci gün, ikindiye doğru, kapılar, pencereler, parkeler, karolar, lavabolar, musluklar, banyo, dolaplar tümden yenilenmiş, mutfak dolapları değişik tabak ve bardaklarla, çekmeceler türlü çatal, bıçak ve kaşıklarla doldurulmuştu. Kravatlılardan biri tuhaf bir biçimde gülümsüyor, “On yıllık mimarım, benim evde bunların dörtte biri bile yok; İsmail beyin işlerine akıl ermez,” diye söyleniyordu. Neredeyse aynı anda, Günay apartmanının önünde camlarından içerisi görünmeyen bir kocaman araba durdu, önce şoför, sonra biri sağdan, biri soldan, iriyarı ve lacivert takımlı iki adam indi, çevreyi şöyle bir kolaçan edip öyle dikildi, birkaç saniye sonra da şoförün eğilerek açtığı kapıdan İsmail bey indi. Kumru aşağı sokakta oturan Nurten hanımda temizlikte, Hakan okuldaydı, Sultan apartman kapısının eşiğinde, babasının müdür koltuğunun dibinde, bir makine düzenliliğiyle kabak çekirdeği kırıyor, Pehlivan, üzerinde koyu gri bir takım, müdür koltuğunu bir o yana, bir bu yana çevirerek gelip geçenlere bakıyordu. İsmail beyi görmesiyle yerinden fırlaması bir oldu. Ama onun koşmasına zaman kalmadan, İsmail bey elini omzuna koydu, sanki ondan izin alması gerekiyormuş gibi, “Şu 14 numaranın durumunu bir de ben göreyim demiştim,” dedi.

“Buyur, İsmail abi, apartman senin,” dedi Pehlivan.

Birlikte 14 numaraya çıktılar. İsmail bey, en az yarım saat süresince, adamlara sorular sorup açıklamalarını dinledi, her şeyi gözden geçirdi, sonra hep bir adım gerisinden kendisini izleyen Pehlivan’a döndü.

“Güzel olmuş, ben beğendim,” dedi. “Sen de beğendin mi?”

“Senin beğendiğini ben nasıl beğenmem, İsmail abi?” dedi Pehlivan.

İsmail bey bir süre düşündü.

“Televizyon, 63 ekran Sony olacak demiştin, çocuklara söylemeyi unutmuşum; ama bu akşam ya da yarın sabah gelir. Gelinin buzdolabını şimdi yukarıya çıkaracaklar. Her şeyi kendi seçmek istediğine göre, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, fırın, mırın, aklına ne gelirse hepsinin markasını, modelini bir kâğıda yazıverin, hemen aldırırız,” dedi, tabakasından bir sigara çıkardı, yakmadan bir koltuğa oturdu, yanmamış sigara parmaklarının arasında, öyle dalıp gitti bir süre. Pehlivan’ın, “Yoksa uyuyacak mı?” diye düşündüğü sırada, birden doğruldu, “Benim için bu apartmanın yeri başkadır; neden dersen, yaptırdığım ilk apartmandır, adı da ilk sevgilimin adıdır,” dedi bir giz verir gibi. “Bir zamanlar ben de bu dairede oturmuştum, 14 numarada. İki sokak yukarıda eczanem vardı. O herifler eczanemi zorla elimden almasalar, hep burada kalırdım belki. Kalmasam bile o herifler gibi bir herif olmazdım.” Kalktı, pencereden uzaklara baktı bir süre, sonra gene Pehlivan’ın yanına döndü.

“O nerede?” diye sordu.

“Kimi dedin, İsmail abi?” dedi Pehlivan.

“Kimi diyeceğim ki, lan Pehlivan, kimi soracağım ki sana?” dedi İsmail bey. “Gelinimi sordum.”

Pehlivan başını önüne eğdi.

“Gelinin gündeliğe gitti, İsmail abi,” diye yanıtladı.

İsmail bey bir tokat yemiş gibi irkildi, Pehlivan’ın suratına tokatı patlatmasına ramak kaldı.

“Lan oğlum, bunu nasıl yaparsın?” dedi. “Gelinimi nasıl gündeliğe yollarsın? Benim gelinim isterse haftanın yedi gününün yedisinde de gündelikçi çalıştırabilir, isterse onun üstüne bir hizmetçi de tutabilir, parası neyse İsmail abisi verir; ama gündeliğe gidemez; bundan böyle gündeliğe gittiğini duymayacağım; anladın mı, Pehlivan?”

“Anladım, İsmail abi.”

İsmail bey hızlı adımlarla çıktı daireden, asansörün kapısını açtı, Pehlivan’ın da gelmesini bekledi. Aşağıda, asansörün iki yanında nöbetçi gibi dikilen iriyarı iki adamdan sağdakinin taşıdığı çantayı alıp açtı, koca bir sarı zarf çıkardı içinden, Pehlivan’a uzattı.

“Al şunu,” dedi.

Pehlivan zarfı aralayıp baktı.
“Bu ne ki, İsmail abi?” diye sordu. “Aylıksa çok fazla.”
İsmail bey güldü.
“Aylık değil, transfer parası,” dedi. “Yeni eve geçiyorsunuz, bildiğiniz gibi harcayın benim gelinle.”
“Sağ ol, İsmail abi, Tanrı seni başımızdan eksik etmesin.”
Apartmanın önünde, Sultan hep aynı yerde kabak çekirdeği kırmayı sürdürüyor, Hakan da okuldan yeni dönmüş, koca bir kitabı karıştırıyordu. Sultan’ın kırdığı kabak çekirdeklerinin kabukları koca bir yığın oluşturmuştu.
“Bunlar seninkiler mi?” diye sordu İsmail bey.
“Benimkiler, İsmail abi,” dedi Pehlivan.
“Ne kadar büyümüşler!” dedi İsmail bey, elini usulca Sultan’ın başına koydu, o gülümseyerek kendisine bakarken, saçlarını okşadı, sonra tepeden tırnağa süzdü onu. “Lan Pehlivan, bu ne güzel kız böyle!” diye sürdürdü. “Allah Allah, öyle güzel ki olacak gibi değil!” Eğildi, incitmekten korkar gibi, usulca avuçlarının arasına aldı yanaklarını, “Sen ne güzel bir kız olmuşsun böyle.”
Sultan gene gülümsedi.
“Ben ne güzel bir kız olmuşum böyle,” diye yineledi.
“Adın neydi senin?”
“Adım neydi benim?”
“Biraz çekirdek de bana verir misin?”
“Biraz çekirdek de sana verir miyim?” dedi Sultan, kesekâğıdını ona uzattı.
İsmail bey korkmuş gibi geriledi.
“Ben bunu bilirim, bunu söylerim: şu yukarıdaki hiç mi hiç adil değil,” dedi, Hakan’a döndü, “Hakan abi, sen de koca delikanlı olmuşun,” dedi. “Kaça gidiyorsun bu yıl?”
“Beşe.”
“Dersler nasıl?”
“Fena değil.”
“Sınıfında kaçıncısın?”
“Öğretmen birinci olduğumu söylüyor.”
“Birinciliğin için bir ödül verilecek olsa ne verilsin isterdin?”
“Bilgisayar.”

“Öyleyse bilgisayarını yarın odanda bil.”

“Odamda mı?”

“Evet, kendi odanda. Hadi, el sıkışalım.”

Hakan, bilgisayar sözüne de, oda sözüne de pek inanmamakla birlikte, saygıyla elini uzattı.

“Neyse, hoşça kalın,” dedi İsmail bey. “Gelinime de selamlarımı söyleyin.”

Pehlivan hemen atılıp elini öptü.

“İsmail abi, Tanrı seni başımızdan eksik etmesin,” dedi.

İsmail bey, yanıt vermeden, iki koca adamın arasında hızla arabasına doğru yürüdü. Pehlivan, Hakan, Sultan ve biraz uzaktan da olsa olanları izlemeye çalışan komşu kapıcılar arkasından bakakaldılar. Kandilli Yahya bir süre başını salladı, sonra, çevresindeki tüm kapıcıların duygularını dile getirmek istercesine, “Vallahi çok kıyak adam, Tanrı herkese böyle kıyak bir hemşeri versin,” dedi.

Ertesi gün, Kumru’nun buzdolabı küçük kapıcı odasından alınıp 14 numaraya çıkarıldı, 63 ekran televizyon da ambalajından çıkarılıp salonda özel olarak yapılmış altlığın üstüne konuldu, dip duvarın orta yerine asılmış yağlıboya yeniçeri portresi yana alınıp yerine Pehlivan’ın kırma çiftesi asıldıktan sonra, Hakan’ın bilgisayarıyla Kumru’nun saptaması beklenen araçlar dışında, her şeyin tamam olduğu söylenebilirdi. Döner müdür koltuğu da içinde olmak üzere, neredeyse tüm eşyalar yeni kapıcıya bırakılıp iki tahta bavulla yukarıya çıkıldı.

Kumru, belki de olanlara inanmakta zorluk çektiğinden, daha önce çıkıp bakmamıştı yeni evine. Ancak, Okşan hanımın apartmandan ayrılışının on dördüncü gününde, kapıcı odası boşaltılıp yeni kapıcıya bırakıldıktan sonra girdi kapısından. Gene de kendi evine girdiğine inanmakta zorlanıyor, bu garip düşün birdenbire bitivermesinden korktuğundan, herhangi bir şeye elini sürerken duralıyor, evi içinde oturmaya değil de temizlemeye gelmiş gibi gözden geçiriyordu. Gene bu nedenle, önce yatak odalarından başladı daireyi gezmeye. Kendisininki diye gösterilen yatak odasında bir iskemleye oturarak en az çeyrek saat süresince yatağa, dolaplara, komodinlere, üzerlerindeki gece lambalarına hiç elini sürmeden, bir camın ardından bakar gibi baktıktan, önce Hakan’ın, arkasından Sultan’ın odasını şaşkınlık içinde gözden geçirdikten sonra, aynı şaşkın ve meraklı bakışlarla banyoyu incelediği sırada, Pehlivan usulca yanına yaklaşıp yeni evini nasıl

bulduğunu sorunca, coşkuyla zıplayarak boynuna sarıldı, “Kaç yıldır temizliğe gidiyorum, çok daireler gördüm; ama böyle güzelini, böyle genişini hiç görmedim,” dedi.

“Gel, bir de salonu gör hele,” dedi Pehlivan.

Salonda, Pehlivan perdeleri çekip de aşağılarda ama bayağı yakında masmavi Boğaz beliriverince Kumru bayılacak gibi oldu, ellerini pencerenin pervazına dayadı, en azından çeyrek saat süresince, çok karmaşık bir olayı izleyip anlamaya çalışır gibi, denize, üstünden gelip geçen martılara ve teknelere baktı. Sonra birden geriye döndü.

“Allahım, büyük Allahım, kaç yıl oldu biz buraya geleli, denize bu kadar yakın olduğumuzu da, bu sokaktan deniz göründüğünü de bilmezdim,” dedi, yanındaki kocaman koltuğa bıraktı kendini. Bir şeylerden korkmuş gibi Pehlivan’a dikti gözlerini, “İnanamıyorum,” diye mırıldandı. “Yani sence bu ev bizim mi şimdi?”

Pehlivan çocuksu bir soru karşısındaymış gibi gülümsedi.

“Evet, bizim, bundan böyle hep burada oturacağız,” dedi. “Biliyorsun, yeni kapıcımız bile geldi, adı Süleyman.”

Kumru birden irkildi

“Süleyman mı? Hangi Süleyman?” diye sordu.

“Ne bileyim? Süleyman diye bir çocuk işte. İyi bir adama benziyor,” dedi Pehlivan.

“Bizim oralı değil mi?”

“Değil, Çorumlu.”

Kumru kollarının elverdiğince sarıldı Pehlivan’a.

“Tanrı senin gönlüne göre verdi,” dedi.

“Bizim gönlümüze göre verdi,” diye düzeltti Pehlivan. “Böyle bir evi sakallı Recep’le karılarına verecek değildi herhalde.”

“Tanrı, İsmail beyin tuttuğunu altın etsin. Öyle bir seviniyorum ki.”

“Ben de.”

Ama o andaki sevinçleri ve hayranlıkları görkemli dairenin bundan böyle kendilerinin olmasından çok, burada her şeyi yukarıdan görme olanağına kavuşmuş olmalarından kaynaklanır gibiydi. Bu nedenle, evin ve içindekilerin parasal değerini uslarına bile getirmiyor, kimi değerli nesneler üzerinde de pek oyalanmıyorlardı. Böylece sekiz kişilik yemek masası ve çevresindeki iskemleler hemen hiç ilgilerini çekmedi. Mutfak dolaplarındaki boy boy tabaklar, bardaklar, çekmecelerdeki çatallar,

bıçaklar, kaşıklar Pehlivan’ı da, Kumru’yu da şaşırttı. “Ne bu masraf, lokanta mı açacağız biz?” diye söylendi Pehlivan. Kumru da tepkiyi yerinde buldu.

Hakan kitaplarını kitaplığına yerleştirip yanlarına gelmişti.

“Herkes bizim gibi aynı kaptan yemek yemez, kendi tabağından yer, tabaklar da yemekle birlikte değişir. Bence dört kişi aynı kaptan yemek bu eve yakışmaz,” dedi.

Pehlivan kaşlarını çattı.

“Sana sormadık,” diye tersledi oğlunu.

Ama Kumru araya girdi hemen.

“Hakan haklı,” dedi, “gittiğim tüm evlerde insanlar ayrı kaplarda yiyordu yemeklerini. Biz de artık ayrı kaplarda yeriz, hem de çatal bıçakla yeriz, bu akşamdan tezi yok.”

“Hem de çatal bıçakla yeriz, bu akşamdan tezi yok,” dedi Sultan.

Ayrı kaplarda, hem de çatal bıçakla yediler yemeklerini. Tabakları Hakan seçti, çatalın, bıçağın hangi elde, nasıl tutulup nasıl kullanılacağını da birkaç kez gösterdi. Yöntemi en çabuk Sultan kavradı, uygulamayı da şaşmaz bir biçimde sürdürdü. Kumru, çatal ve bıçağın nasıl tutulacağını çoktandır biliyordu ama çatalı sol eliyle kullanmayı bir türlü beceremedi. Pehlivan kaşıktan dönmedi, ayrı kapta yemek de hiç hoşuna gitmedi, “Yatakta yalnız yatmak gibi bir şey bu, hem de ne kadar yesen doymuyorsun,” diye söylendi.

Ne olursa olsun, 14 numaraya yerleşmelerinin üzerinden bir hafta sonra, dördü de yıllardır burada bu yaşamı sürdürüyormuş gibi rahattı. Onlar yeni evlerine böylesine kolay alışmışken sokağın tüm kapıcıları bir karış kapıcı odasından kocaman bir daireye taşınmalarını ve bunu kaşla göz arasında benimseyivermelerini bir türlü uslarına sığdıramıyor, “Olur şey değil!” diye söylenip duruyorlardı. Hele 14 numaraya yerleşmelerinin üçüncü günü, ortalık kararırken Günay apartmanının önünde kocaman bir araba durduğunu, birkaç saniye sonra da üzerinde lacivert bir takım, açık mavi bir gömlek ve vişne çürüğü bir kravatla, Pehlivan’ın bu arabaya doğru yürüdüğünü, arabanın şoförünün hemen dışarı fırlayıp kapıyı açtığını, sanki büyük bir patronmuş gibi onu alıp hızla uzaklaştığını görünce, hem kafaları karıştı, hem zorlu bir öfke duydular. Oyuna getirilmiş gibi gördüler kendilerini. Neden? Nasıl? Tüm bu değişiklikler konusunda önceden bilgilendirilmediklerinden mi? Pehlivan’la Kumru kendilerinin kolay kolay

erişemeyecekleri bir konuma ulaşmakla birdenbire karşıtları, yani, bir bakıma, düşmanları mı olmuştu? Kendileri de bilmiyorlardı. Ama onlara diş bilemeye başladıkları kesindi.

Günler boyunca ne zaman bir araya gelseler, onları konuştular.

Recep efendinin büyük karısı Naciye, bir ölüden ya da şimdi çok uzaklarda bulunan bir eski komşudan söz eder gibi, “O kadını hiç gözüm tutmamıştı, bizim gibi değildi, güzelliği de Şeytan güzelliğiydi,” diyor, komşusu Çerkes Mahmut bu sokağa geldiği günden beri Pehlivan’ın sağlam ayakkabı olmadığını, bunca yıldır aralarında bir casus olarak yaşadığını ya da birilerinden gizlendiğini düşündüğünü, şimdi de, göründüğü kadarıyla, işlerini yoluna koyup eski yaşamına döndüğünü söylüyor, “İyi güzel de iki metre boyunda bir adam nasıl saklanır ki?” diyen bir-iki kişi çıksa bile, çoğunluk Çerkes Mahmut’a katılıyor, döner müdür koltuğu ve her yere taksiyle gitmesi birer kanıta dönüştürülerek ortada çok önemli bir giz bulunduğunda birleşiliyor, öteden beri patronlar gibi iki dirhem bir çekirdek giyinen Pehlivan’ı o kara camlı kocaman arabanın her akşam götürüp her sabah erkenden geri getirmesi de varsayıma kesinlik kazandırıyordu. Böylece, tek tek her kapıcı bunca zamandır kişisel olarak aldatıldığını düşünüyor, Pehlivan’ı da, Kumru’yu da bir tür düşman olarak görmeye başlıyordu. Yeni kapıcı Süleyman’ın sessizliği ve 14 numarada oturanlara gösterdiği saygı da büsbütün güçlendirdi inançlarını. Gerek Pehlivan, gerek Kumru, gerek Hakan uzaktan görünür görünmez, adam hemen yerinden fırlayarak hızla koşup ellerindekileri alıyor, apartmanın kapısını açıp asansörü çağırıyor, buna karşılık, kendilerinden uzak duruyor, en sıradan sorularını bile yanıtsız bırakıyordu. “Baksana, herif tembihli, bu işin içinde bir iş var,” diyorlardı.

Kumru’nun kendisi de, aradan koca bir hafta geçtikten sonra bile, tam olarak akıl erdirebilmiş değildi bu değişime. Bu işin televizyon alma girişimi, dedelerden kalma yüzüğün değersiz çıkması ve Pehlivan’ın eski işine dönmesiyle başladığını da, İsmail beyin kendilerine her zaman çok cömert davrandığını da biliyordu. Gene de her şeyin böyle birdenbire olması şaşkına çevirmişti onu, yakın bir gelecekte bu durumun kötü bir biçimde sona ermesinden korkması bir yana, yeni eve ayak uydurmanın kolay olacağından da kuşkuluydu. Doğru, her şeyini beğeniyordu, çocukların ayrı odaları bulunmasına da, yataklarının eskisinden neredeyse iki kat daha geniş olmasına da seviniyor, gündüzleri bile ikide bir gelip

uzanıyordu üstüne, zenginlerin de herhalde böyle yaşadıklarını düşünüyordu. Ancak, burada duruyordu her şey. 63 ekran televizyon Hakan'ın bilgisayarıyla birlikte gelmişti; ama Hakan yıllardır kullanırmış gibi zamanının çoğunu bu şeytan işi aracın başında geçirirken kendisi nasıl açıldığını, nasıl kanal değiştirildiğini öğrenmiş olmasına karşın, şimdilik televizyona elini sürmek istemiyor, Hakan açmaya yeltenince de, "Dur, açma, her şeyin bir zamanı var," diyordu. On beş gün öncesine kadar, bir televizyonu olmasını o kadar çok istemişken şimdi bir şeyler elini kolunu bağlıyordu sanki, ya da bir beklediği vardı. Televizyona gereksinim duyduğu yoktu ayrıca; denize bakan pencerelerden birinin önüne bir koltuk çekip oturarak Boğaz'dan geçen gemilere, üzerinde uçan martılara, karşı kıyılara bakıyor, mutfakta çayı yeni çaydanlıkta kaynatıp yemekleri yeni tencerelerde pişiriyor, Hakan'ın uygun gördüğü tabaklarda, uygun gördüğü çatal, bıçak ve kaşıklarla yiyor, Pehlivan'ın da böyle yemesini istiyordu; ama Pehlivan ne derse desin, bu yaşamın böyle sürüp gideceğine inanmakta zorlanıyor, bu evde kendini bir konuk gibi görüyordu. Bir bulaşık, bir çamaşır makinesi, bir elektrikli fırını, bir elektrik süpürgesi, bir mikseri olması güzeldi, bunlar çoğu kapıcı evlerinde bulunduğuna göre, kendisinde de bulunabilirdi, gene de, kendini bu evde bir konuk gibi görmesi nedeniyle, televizyona elini sürmediği gibi, alınacak ev araçlarının türlerini ve markalarını saptamayı da hep geriye attı. İsmail bey ikinci kez adam gönderince, Tuna hanıma gidip ondan akıl istemeyi, en azından ondaki araçların markalarını yazdırıp adamlara vermeyi düşündü. Ancak, yaşamındaki büyük değişiklikleri anlatmak bir suçu açıklamak kadar zor göründü gözüne. Bu duruma düşmektense şu kentte sevdiği, güvendiği biricik kadını hiç görmemeyi yeğ tuttu. "Kadın ne der? Ne yaptınız da böyle birdenbire benimkinden üç kat büyük, üstelik Boğaz'a bakan bir daireniz oldu diye sorarsa ne diyeceğim ki?" deyip durdu. Sonunda, üçüncü kez gelen kravatlı adama, "Bunları siz benden çok daha iyi bilirsiniz, beğendiğinizi alın," dedi. Adam birkaç saat sonra çantasında birçok tanıtım kılavuzuyla gelip hepsini önüne serdi; ama kâğıt üzerinde hepsi birbirine benziyordu, "Ben bu makineleri hiç kullanmadım, sence hangileri iyiyse onları alalım," dedi. Adam da kendi beğendiklerini bir bir göstererek işaretleyip gitti.

İki gün sonra, Pehlivan'ın yeni giysileri, gömlekleri ve ayakkabılarıyla birlikte, tüm araçlar getirilip yerlerine yerleştirildi. Ancak, Kumru yeni

araçlarını kullanma yolunda da çaba harcamadı. Hakan'ın yardım önerilerini, "Dur bakalım, acelen ne?" diye geri çevirdi. Neredeyse bütün gün uyuduğu, uyanınca da kolay kolay kendine gelemediği için, Pehlivan da kendisine destek olamadı. Sabaha karşı, çok yorgun ve uykusuz bir durumda eve dönüp soyunduktan sonra, tüm uykusuzluğuna karşın, yatağın başında don gömlek oturup gözlerini uykunun derinliklerinde yitip gitmiş olan Kumru'nun yüzüne, boynuna, göğsüne, ellerine dikerek büyülenmiş gibi bakmaya başlıyor, onu bu yeni yatakta eskisinden de güzel buluyor, sonra, tüm bedeninin karşı durulmaz bir istekle gerildiğini duyuyor, kimi sabahlar, güneşin ilk ışınları pencereden içeriye dolmaya başlarken Kumru'nun yavaş yavaş gözlerini açarak kendisine gülümsediğini gördü mü donuyla atletini kaşla göz arasında çıkarıp atarak üzerine yumuluyordu; ama öylesine gerilmiş oluyordu ki horoz gibi çıkmasıyla inmesi bir oluyor, Kumru atılımın gerisini beklerken o bir kanat bile vurmadan, gusül aptesini bile almadan, yanına uzanıp horlamaya başlıyordu. Eskiden, daracık kapıcı odasında, Hakan'la Sultan'ın burnu dibinde, rahat rahat devinip her istediklerini gönüllerince yaparken şimdi kendi başlarına oldukları bu geniş, rahat, aydınlık yatak odasında devinimleri kadar istekleri de sınırlanmıştı sanki. Pehlivan, gece boyunca, dolaşmalarında İsmail beye eşlik ettiği, İsmail bey dolaşmaya çıkmadığı zaman da ünlü çalgılı gazinosunda bekleyip olay çıkarmaya kalkanların dersini verdiği için, eve uykusuz dönüyor, kısacık aralıklar dışında, sürekli uyuyordu. Kumru'ysa tıpkı onun gibi uykulu, salonda pencerenin önüne oturup Boğaz'a bakarak içindeki nedensiz sıkıntıyı atmaya çalışıyor ama bir süre sonra, görünüme bakmak da bir sıkıntı nedeni oluyordu. Koca evin hanımı değil de tutsağıydı sanki.

Yeni evine yerleşmesinden tam iki hafta sonra, güneşli bir öğle sonu kapıya çıktı. Pehlivan'ın döner müdür koltuğunda yeni kapıcı Süleyman oturuyordu; ama karısı Nurcan'ın bir nöbetçi gibi yanında dikilmesine karşın ya da yanında dikildiği için, Pehlivan'ın görkeminden iz bile yoktu üzerinde. Sokağın kapıcıları da şimdi karşı kaldırımda, üç kapı ötede, bakımsız mı bakımsız Selanik apartmanının önünde toplanmaya başlamışlardı. Süleyman efendi yerinden fırlayarak, "Buyur, abla!" dediyse de o hiç işitmemiş gibi Selanik apartmanına doğru yürüdü. Kapıcılar, eşleri ve çocukları, yerlerinden kıpırdamadan, ilk kez gördükleri birine bakar gibi baktılar, yalnız Bilal dayı yerinden kalkar gibi yaptı, yanındaki küçük hasır tabureyi gösterdi.

“Buyur, otur, Kumru gelin,” dedi. “Nicedir hiç göründüğün yok.”

“Yerleştik işte, çok yorulduk, Bilal dayı,” dedi Kumru, hemen oturdu ama ağladı ağlayacaktı.

“Öyle olacak elbette, alçak yerden yüksek yere taşındınız,” dedi Bilal dayı, gülümsedi.

Çevrelerindekiler de gülümsediler ama hiçbiri tek sözcük söylemedi, alaylı alaylı baktılar yalnızca, sonra da birer ikişer kalkıp gittiler. Kapının önünde yalnız Bilal dayıyla Selanik apartmanının kapıcısı Kandilli Yahya kaldı. Kumru da kalktı o zaman.

“Ben de gideyim artık,” dedi.

“Ne oldu? Daha yeni geldin,” dedi Bilal dayı.

Kandilli Yahya da aynı sözcükleri yineledi.

“Kız evde yalnız,” diye yanıtladı Kumru, gözleri yerde, Günay apartmanına doğru yürüdü.

Eve dönüp denize karşı oturduğunda, büsbütün bunalıyor, komşuların bu beklenmedik değişimini bir ölçüde anlasa da açıklayamıyordu: kapıcı odasından koca bir daireye taşınmaları nedeniyle kıskanıyorlardı onları, bundan kuşkusu yoktu, belki aynı kıskançlığı kendisi de duyardı; ama kimseye bir zararları dokunmadığına, kimseyi küçümsemeye de kalkmadıklarına göre, kıskançlığı küskünlüğe dönüştürmelerine bir anlam veremiyordu. Olanları anlattığı zaman, Pehlivan, “Yok canım, ne diye küsecekler ki bize? Atlarına beygir mi dedik?” dedi ya, her şey apaçık ortadaydı: sokağın neredeyse tüm kapıcıları kendilerinden kopmuştu artık. Sonraki günlerde de izleniminin yüzde yüz doğru olduğunu saptadı: komşu kapıcılar, göz göze geldiklerinde selamı esirgemeseler bile, yüzüne düşmanca bakıyor, sonra hemen birbirleriyle fısıldaşmaya başlıyorlardı. Derslerde anlamadıklarını sormak, çözemedikleri problemleri çözdürmek için Hakan’ın arkasından koşan çocuklar bile alışkanlıklarından vazgeçmiş görünüyorlardı, ondan uzak duruyor, öteki çocukları da kendileri gibi davranmaya zorluyorlardı. O da ayrımındaydı durumun, Kumru konuyu açınca yüzünü ekşitti.

“Canları cehenneme!” diye homurdandı. Sonra, sanki suç ondaymış gibi, gözlerini annesinin gözlerine dikti. “İsmail bey bu işi yanlış yaptı: bize bir ev verecekse burada değil, uzak bir yerde vermeliydi,” diye ekledi.

“Tanrı hepsinin belasını versin,” dedi Kumru, “Bilal dayıyı bırakıp hepsini gebertmeli bunların!”

Hakan bu ilence karşı çıktı: onların kendisinden uzaklaşmalarına kimi zaman kızıp kimi zaman üzülürken yeni kapıcı Süleyman ve eşiyle yakınlık kurmaktan geri durması, hatta onlarla dostluk kurmayı aykırı bulması gerçekte kendisinin de onlardan uzaklaştığını göstermekte, 14 numaraya taşındıktan sonra, iki hafta süresince aralarına inmemiş olması da bu gözlemi bir ölçüde doğrulamaktaydı. Bilal dayının değişmiş gibi görünmemesine gelince, bekleyip görmek gerekirdi: o da ötekilerden çok farklı değildi belki: beklenmedik yükselişlerini açıklamakta zorlanınca, onun da, ötekiler gibi, Pehlivan'la Kumru'nun göründüklerinden farklı insanlar olmalarından ve birtakım karanlık işler çevirmelerinden kuşkulandığını, şimdilik izlenebilecek en iyi tutumun onlardan uzak durmak olduğunu düşündüğünü biliyordu.

"Sen de neler biliyormuşsun!" dedi Kumru.

Ne olursa olsun, Kumru'nun Selanik apartmanının önüne, eski dostların arasına gelişinden iki gün sonra, ikindi üzeri, Bilal dayı, Emine hanımı da yanına alıp yeni evi kutlamaya geldi. Hakan okuldan dönmemişti daha, Sultan odasında kabak çekirdeği kırıyordu, Pehlivan öğle yemeğini yedikten sonra yeniden uyumuştu, Kumru, sırtında eski mi eski bir giysi, kollarını sıvamış, banyoda mavi bir leğenin içinde çamaşır yıkıyordu. Konuklarını bu kılıkla salona aldı, onlara pencerelerden Boğaz'ı gösterdi, Pehlivan'ı uyandırdı ama onun giyinip gelmesini beklemeden kahve yaptı. Bilal dayı, kahvesini yudumlarken az ötede, bir sehpanın üzerinde duran telefonu gösterdi.

"Artık markete kadar yürümene gerek yok, hem emrinde kapıcıların var, hem de siparişlerini buradan verebilirsin," dedi.

Kumru'nun bir şey anlamamış gibi yüzüne bakması kafasını karıştırdı Bilal dayının, oturduğu daireye hiç yakışmayan kılığı da, televizyonundan memnun olup olmadığını sorunca, "Açmaya zamanımız olmadı," demesi de öyle. Kumru kendilerine evi gezdirirken mutfakta, bulaşık makinesi göz kamaştırırken eviyenin yanındaki elle yıkanıp yığılmış kaplar, banyoda, son model çamaşır makinesi öyle dururken mavi leğende yüzmekte olan donlar, sutyenler ve atletler de şaşkına çevirdi onu.

"Neden makinede yıkamıyorsun ki bunları? Yoksa bozuk mu çıktı?" diye sordu.

Kumru kızardı.

"Nasıl çalıştırılacağını öğrenmeye zamanım olmadı," dedi.

“Kitabını açıp bakarsın, deterjanlar konusunda da televizyon yardımcı olur sana,” dedi Bilal dayı; ama daha şimdiden, kafasındaki varsayımlarda bir çatlaktır büyümeye başlamıştı.

Bu sırada, şişmiş gözlerle ama iki dirhem bir çekirdek, Pehlivan da aralarına katıldı. Söz, kısa bir süre sonra, yeni duruma ve yeni işe geldi. Bilal dayı yeni işin “korumalık” adı verilen bir gece işi olduğunu öğrendi. Korumalık onun için göndergesiz bir sözcüktü; art arda sıraladığı sorular üzerine, Pehlivan, açık yüreklilikle, içinde bulundukları Günay apartmanının da sahibi olan zengin hemşerisinin düşmanlarının çokluğundan, kendisine duyduğu güvenden ve her zaman gösterdiği cömertlikten söz etti, bu arada, daha önce de bir süre yaptığı bu işi zaman zaman insanlara çok sert davranmayı gerektirdiği için hiç sevmediğini; ama hem hemşerisine bağlılığından, hem de karısını ve çocuklarını rahat yaşatmak ve geleceklerini güvenceye almak istediğinden, kapıcılığa yeğ tuttuğunu söyledi. Bilal dayı, “İyi etmişsin, çok iyi etmişsin,” demekle birlikte, bu işin altında karanlık bir şeyler yatması gerektiğini düşünmekten kendini alamadı. Ama Kumru’nun öteden beri bildiği Kumru olduğu kanısına vardı. Ona televizyon başta olmak üzere, yeni makinelerinden gereğince yararlanmasını, bu arada özellikle reklamları kaçırmamasını salık verdikten sonra, düşünceli bir biçimde asansöre bindi.

Asansörün kapısı kapandıktan sonra Pehlivan, Kumru’nun karşısına oturup gözlerini gözlerine dikti.

“Bilal dayı haklı,” dedi. “Kullan artık şu meretleri.”

Kumru soruyu geçiştirmek istedi.

“Neden haklı olacakmış ki?” dedi. “Ben çamaşırımı, bulaşığımı tertemiz yıkıyorum, evimi tertemiz süpürüyorum.”

Pehlivan, gözleri hep Kumru’nun üstünde, çenesini avucuna alıp düşündü bir süre.

“Neden böyle inat ediyorsun ki? Buzdolabını alabilmek için nasıl çırpındığını unuttun mu?” dedi.

Kumru gözlerini kocasından uzaklaştırdı.

“Buzdolabı fişini soktun mu çalışır, bu makineler öyle değil: uğraştırır adamı. Elim ayağım tutarken ne diye makineyle uğraşacakmışım ki?” diye yanıtladı ama sesi titriyordu, yüzü de bir tuhaf olmuştu.

Pehlivan, gözleri hep Kumru’nun üstünde, bir süre düşündü.

“Neden olacak ki? Evinin hanımı olmak için,” dedi.

Pehlivan'ın yanıtının hemen ardından, bir tansık gerçekleşmişçesine, birbiri ardından bir sürü görüntü belirdi Kumru'nun gözlerinin önünde: Tuna hanımın, Emel hanımın, Perihan hanımın, Behiye hanımın ve tüm ötekilerin çamaşır ve bulaşık makinelerini kendi elleriyle doldurarak belirli düğmelere basıp çalıştırmalarını, elektrikli fırında ızgara yapmalarını neredeyse şu bulunduğu anda, somut bir biçimde kendisi gerçekleştiriyormuş gibi gördü, başını önüne eğdi. Hiçbir zaman bu işleri kendisinden istemediklerine göre, bunlar temizliğe gelenlere yaptırılan ev işlerinden farklı şeylerdi, Pehlivan'ın sözlerinin de sezdirdiği gibi, hanımlar hanımlıklarının ayrıcalığı olarak görüyor olmalıydı bunları. Öyleyse şimdi 14 numaranın hanımı olduğuna göre, kendisinin de, ne pahasına olursa olsun, tüm öteki hanımlar kadar iyi kullanması gerekirdi bu araçları. Ama nasıl? "Benim okumam yazmam bile yok!" diye geçirdi içinden. Yüzünü ellerinin arasına alıp bir süre düşündü. Sonra, birdenbire, yüksek sesle, "Tuna hanım!" dedi. "Tuna hanım yardım eder bana!" Gözleriyle Pehlivan'ı aradı.

Pehlivan giyinmeye gitmişti, iki dakika geçmeden, yepyeni lacivert takımı, beyaz gömleği ve beyaz çizgili mavi kravatıyla yeniden belirdi salonda. "Çok yakışıklı olmuşsun!" dedi Kumru, hemen arkasından düşlere daldı: işte, göründüğü kadarıyla, Pehlivan çoktan beylere katılmıştı, beyler gibi kravat takıyor, işine koca bir arabayla gidiyordu. Kendisinin de ona uygun bir eş olmaması için bir neden yoktu. Giyimiyle olduğu gibi hanımlığıyla da ona ayak uydurması gerekirdi. Ama nasıl? Bir kez daha Tuna hanımın güleç yüzü belirdi gözlerinin önünde. "Önce kafanda çözeceksin her şeyi," derdi o. Pehlivan'ın, tam bir bey gibi, çıkmadan önce kendisini öpmek için yaklaştığı sırada, "Şimdi kafamda çözdüm her şeyi," dedi. Pehlivan çıkıp gittikten en az üç dakika sonra, hep aynı yerde, aynı biçimde durduğunu ayrımsadı, "Şimdi kafamda çözdüm her şeyi," diye yineledi.

Ertesi sabah, Hakan'ı okula yollar yollamaz, Sultan'ı da alıp Şerefbey apartmanının yolunu tuttu.

"Kumru, güzelim, bunca zamandır nerelerdesin sen? Çok merak ettim, kalkıp senin apartmana geldim, yeni kapıcıyı görünce geri döndüm," dedi Tuna hanım.

Kumru hiçbir şey söylemeden onun boynuna atıldı, sımsıkı sarılarak ağlamaya başladı. Soruları hep yanıtsız bıraktı, uzun süre kesilmedi

hıçkırıkları. Neden sonra, elinde bir bardak su, gösterilen koltukta oturup yaşamının büyük değişikliğini anlatırken de ikide bir hıçkırıyor, öyküsünün kimi oluntularına şöyle bir dokunup geçerken, kimilerini dört-beş kez baştan alıyor, her şeyi birbirine karıştırıyordu. Tuna hanım, başlangıçta, "Güzelim, hangi çağda yaşıyoruz? Bu senin söylediklerin olsa olsa masallarda olur," dedi, bir ara eski gündelikçisinin aklını oynattığını bile düşündü, anlatılan olayların gerçek, dolayısıyla daha çok sevindirici türden olduğunu bayağı uzun bir sorgulamadan sonra anladı.

"Kumru, güzelim, sen de çok tuhafsın! Neden ağlıyorsun, anlamıyorum. Bu anlattıkların hep güzel şeyler," dedi.

Kumru daha da yüksek bir perdeden hıçkırdı o zaman, hıçkırıkları biraz hafifler gibi olunca da saç kurutma makinesinden bulaşık makinesine, telefondan müzik setine ve televizyona, evdeki elektrikli araçları saymaya girişti.

"Tuna hanım, çok ürküyorum bunlardan, korkuyorum, ya onlar da birer tutku olursa ben ne yaparım?" diye kekeledi. "Tek tek gelselerdi başa çıkardım belki ama hepsi birden geldi."

"Korkuyorsan, dokunmazsın," dedi Tuna hanım, "eskisi gibi yaşarsın."

"Hayır, kullanmak istiyorum, Haydar da, Hakan da 'Kullan!' diye tutturuyor," dedi Kumru, "ama ürküyorum işte, beceremeyip de rezil olmaktan korkuyorum."

"Kumru, kızım, delisin sen! Şu korktuğun şeye bak! Ben hepsini öğretirim sana," dedi Tuna hanım, bir kahkaha attı.

Ertesi gün, öğleden sonra, Kumru'nun dairesine geldi, eve, eşyalarına, salonun Boğaz görünümüne hayran kaldı, "Olamaz, çok güzel, çok güzel!" deyip durdu, coşkuyla kutladı eski gündelikçisini, sonra, en az iki saat süresince fırınından bulaşık makinesine, araçlarını nasıl kullanacağını gösterdi ona, denemeler yaptırttı, "Çok güzel! Beceriyorsun işte!" diye yüreklendirdi, Kumru öğrendiklerini unutabileceğini söyleyince de Hakan'ın odasından kullanılmamış bir defter alıp her araç için bir sayfa açarak nasıl kullanılacağını yazdı, "Unutursan, oğlana ya da kocana okutursun, olur biter; ayrıca şimdilik en kolay programları yazdım," dedi. Denize karşı oturup yorgunluk kahvelerini içtiler. "Şimdi şu senin televizyonu aç da biraz oyalanalım," dedi Tuna hanım. Kumru çekine çekine açtı, sonra, elinde uzaktan kumanda, konuğunun buyruklarına uyarak tüm kanalları dolaştı. Tuna hanım elini omzuna attı, "Gördün mü, ne güzel

kullanıyorsun işte!” dedi. Kalktı, araçların kullanılışını açıkladığı defterin kapağının üstüne telefon numarasını yazdı, bir güçlükle karşılaşması durumunda hemen kendisini aramasını söyledi, önce onu, sonra Sultan’ı öpüp çıktı.

Kumru, bir daha herhangi bir kimseden yardım istemek zorunda kalmadan, rahatlıkla uyguladı Tuna hanımın seçtiği izlenceleri. Evde birkaç kirli çamaşır oldu mu hemen çamaşır makinesini, neredeyse her yemeğin ardından bulaşık makinesini çalıştırdı. Bununla da yetinmedi, bulaşık makinesi çalışırken fırına ya da düdüklüye bir şeyler koydu, çamaşır makinesi çalışırken eline ütüyü alıp daha kurumamış olan çamaşırları ütülemeye girişti, ütülenecek bir şey kalmayınca da elektrik süpürgesini alıp koca evi baştan başa süpürdü, yoruldukça da buzdolabından bir koka-kola alıp başına dikti ya da hem kendine, hem Sultan’a birer bardak portakal suyu hazırladı, bir-iki hafta önceki korkularını anımsadıkça gülümsedi, “Ne kadar aptalmışım!” dedi. “İnsanın eli ayağıymış bunlar, bilememişim.” Tüm bu araçlarla kendi bedeni arasında bir bağ kurulmuş da elleri, ayakları kat kat güçlenmiş gibi, bir sonsuz güçlülük ve esenlik duygusu içinde dolaştı evin içinde.

Arada bir boş kalınca da hemen salona gelip televizyonun karşısında kabak çekirdeği kırmakta olan Sultan’ın koltuğunun yanına bir koltuk çekip uzaktan kumandayı eline aldı. Güçlülük duygusu daha da güçlendi, parmağını her bastırışında karşıda beliren görüntüleri kendisi yaratıp kendisi yönlendiriyormuş gibi bir izlenime kapıldı, arada bir gücünden kuşku duysa bile, geçmişi, geleceği düşünmekten, Sultan ve Pehlivan için kaygılanmaktan kurtulduğu için mutluydu. Ancak, kendi izlenimi ne olursa olsun, yapıtın zaman zaman yaratıcısını aşarak dizginleri ele alıp yaratıcısını arkasından sürüklemesi gibi, televizyon da önünde daha renkli, daha karmaşık ve daha değişken bir dünyanın kapılarını açarak uzaktan kumandayı elinde tutanı yönlendiren bir güç olmakta, kimin kimi kullandığını söylemek zorlaşmaktaydı. Ne olursa olsun, buzdolabınınki gibi bir yıldırım aşkından söz edilemese bile, gittikçe güçlenen bir aşk doğdu Kumru’yla televizyon arasında. Gözlerini açar açmaz, elinden tutarak kendisini salona doğru çekmeye başlayan Sultan’ı hoşnut etmek için her sabah ilk işi onu açmak oldu. Sonra, gün boyunca Sultan ekrandaki her şeyi hep aynı ilgiyle izlerken o da her fırsatta salona dönüp hangi kanalda ne gösterildiğini anlamaya çalıştı, öteki araçların izin verdiği ölçüde,

koltuğuna kurulup gözlerini ona dikti. Ne var ki, bir zamanlar, çocukluğunda, erkek kardeşlerinin ders çalışmalarını izlerken abecenin yirmi dokuz harfinin yirmi dokuzunu da tanımasına karşın, onları bir türlü çakıştıramadığı gibi, şimdi de ekranda birbirini izleyen görüntüleri tanıyor, evi ev, adamı adam, kadını kadın, askeri asker, sivili sivil, deterjan kutusunu deterjan kutusu, elektrikli süpürgeyi elektrikli süpürge, bulaşık makinesini bulaşık makinesi olarak görmesine karşın, işin içine olaylar, konuşmalar, hele yazılar girdi mi ipin ucunu kaçırıyor, değişik kesitler arasında herhangi bir bağıntı kuramıyordu: işte, yakışıklı bir oğlanla Tuna hanım gibi güzel bir kız, kocaman bir yatakta alt alta, üst üste oynaşırken birdenbire her şey değişiveriyor, oğlan, elinde şemsiye, kolunda daha bir saniye önce dudaklarını emdiği kız, iyice giyinik olarak yağmurun altında, “Taksi! Taksi!” diye bağırıyordu. “Bunlar ne zaman giyindi de çıktı ki?” diye sormasına zaman kalmadan, kız başka bir yatağın üstünde, kır saçlı bir adama memelerini okşatıyordu. Kumru, Behiye hanımın her fırsatta söylediği sözü yineliyordu o zaman: “Hoppala paşam, Malkara Keşan!” Uzaktan kumandaya bir kez daha basarken, “Bilal dayı ne ders çıkarır ki bunlardan?” diye söyleniyordu. Salonda oturduğu ender zamanlarda, Hakan, “Şu uzaktan kumandaya öyle zart zurt basma! Arkasını görmezsen nasıl anlayacaksın ki?” diyor, ona neyi nasıl izlemesi gerektiğini öğretmeye çalışıyordu.

Gene de küçümsenmeyecek bir ilerleme gösterdi Kumru: hangi kanalı açarsa açsın, haberlerin haberler, dizinin dizi, çizgi filmin çizgi film, eğlence izlencesinin eğlence izlencesi, sporun spor, hava durumunun hava durumu, reklamların reklamlar olduğunu dakikasında anlıyordu. Haberler hiç ilgilendirmiyordu onu, gösterdiği adamlar fazla yaşlı, fazla çirkin, fazla şişman, fazla geveze kişilerdi; eğlence izlencelerinde kadınların yapaylığı, adamların yılışıklığı sinirine dokunuyor, “Bunların avradı erkek, erkeği avrat olmaya çalışıyor,” diye homurdanarak kanal değiştiriyordu; hava durumunu kaçırmak istemiyor, reklamlar çıktı mı hemen Bilal dayıyı anımsayarak tüm dikkatini topluyordu: işte, orta yaşlı bir yakışıklı adam bir çamaşır makinesinin başına oturuyor, makine bir yandan çalışırken o da bir yandan konuşuyordu. Bir yandan da ekranın üstünde birtakım yazılar çıkıyordu; ama yazıyı okuyamaması yetmemiş gibi, adamın sözlerini birbirine bağlamakta da zorlanıyordu: bir bakıyordu; “Enerjimi tüketiyormuşum. Heyecanımı sevenler de var,” diyordu adam; bir

bakıyordu, “Çok konuşuyormuşum, seni en iyi dinleyen kim?” diyordu orada biri varmış gibi. “Bilal dayı reklamlardan ders alın diyor ya nesinden ders alayım ben bunun?” diyordu Kumru. Bir başka reklamda, bu kez bir hanım, bir çamaşır makinesini çalıştırırken görünmeyen bir adam adını pek anlayamadığı bir çamaşır makinesinin büyük parçaları rahatça yıkadığını söylüyor, kadın makineden kocaman bir kırmızı kumaş çıkarıp birçok kez katlayarak bavula koyuyor, arkasından, çok kalabalık bir yerde büyük mü büyük bir Türk bayrağı açılıyordu. Kumru gene şaşırıp kalıyor, “Hoppala paşam, Malkara Keşan!” diye söylenerek uzaktan kumandaya basıyor, Hakan’ın okuldan dönmesini bekliyordu.

Hakan, annesinin sorularına gülüyor, “Ha, o mu, reklam işte: çamaşır makinesinin içinin çok geniş olduğunu anlatıyor,” diye yanıtlıyordu.

“Ya o bayrak, o kalabalık?”

“Reklam işte: bayrak, çok büyük olduğuna göre, makinenin içinin de büyük olduğunu gösteriyor.”

“Peki, o kalabalık ne oluyor?”

“Bayrağı statta açıyorlar, millî futbol maçında.”

“Hoppala paşam, Malkara Keşan!” diyordu Kumru, başka soru sormuyordu.

Birkaç dakika sonra, gene reklamları izlerken pırıl pırıl bir denizin üstünde, olmayacak gibi bir hızla dalgaları yara yara ilerleyen bir teknenin ardında, zor seçilen bir çift ince uzun tahtanın üstünde, genç mi genç, güzel mi güzel bir kadının, bir don, bir sutyen, elleriyle tekneye bağlı bir ipe sımsıkı yapışmış olarak kayıp gittiğini, bu da yetmiyormuş gibi, arada bir ipi tek elle tuttuğunu görüyor, “Dıbık, gene dıbık, hep dıbık!” diye söyleniyordu: suyun üstünde ayakta durmanın da, böyle hızla giderken ayakta kalmanın da olanaksız olduğunu düşünerek kandırmacaya sinirleniyor, bu arada, hiç yeri yokken orta yere bir çamaşır makinesi çıkarılıp “su akışı denetimi ve tek sepet yıkama özelliği”nden söz edilmesine bir anlam veremiyor, kim bilir kaçıncı kez, “Bilal dayı bunların nesinden ders alır ki, anlamadım gitti,” diyordu.

Hakan başlangıçta söylemesi gerekeni o zaman söyledi.

“Okuman yazman yok. Gördüğünün yarısı resim, yarısı yazı. Yazıları okumadan reklamları anlayamazsın,” dedi.

Kumru boynunu büktü.

“Haklısın,” dedi. “Kitapta harfleri çakıştıracaksın, burada hem resimleri, hem harfleri. Okuma yazmam yok, aptal aptal bakıyorum, kafam çalışmıyor.”

Hakan’ın gözleri yaşardı birden.

“Hayır, akıllı kadınsın, kafan iyi çalışıyor,” dedi. “İstersen, ben sana okumayı da öğretirim, bir ayda, en fazla iki ayda.”

Kumru dalıp gitmişti, yanıt vermedi.

Ama oğlunun bu gözleminden sonra, harflerin ekrandaki devinimlerini, birbirleriyle yer değiştirmelerini öyle yoğun bir biçimde izledi ki gözü onlardan başka hiçbir şey görmez oldu. Ertesi gün, gene harflerin dansını izlerken canı soğuk bir şey istedi, kalkıp buzdolabına gitti, tek bir koka-kola şişesi bulamayınca, donup kaldı, “Televizyonla makinelere taktık, dolabı unuttuk! Bu kadarı fazla!” diye söylendi. Dolabının eksiklerini saptamaya girişti. Aradan beş dakika geçmeden, aşağıda, kapının önündeydi, “Süleyman efendi, Nurcan bir zahmet yukarı çıkıp Sultan’la otursun, sen de bana bir taksi çevir!” dedi. Selanik apartmanının önünde toplanan kapıcıların meraklı bakışları altında, güvenle taksiye binip gideceği yeri söyledi.

Araba ana caddede ilerlerken o arka koltukta, mağazaların vitrinlerinin üzerindeki ışıklı yazılara bakıp içinden harflerinin adlarını yineledi, arada bir, pek de inanmadan, “Ne yapıp yapıp okumayı öğrenmeliyim: bu memlekette okuma bilmeden helaya bile gidilmez,” diye geçirdi içinden. Marketin önünde, parasını verip taksiden indi; ama tam önünde açılan kapıdan içeri gireceği sırada, geri döndü, indiği taksinin camını tıklattı, “İstersen, beni bekle, birazdan çıkarım,” dedi şoföre. “Oldu, abla, şurada beklerim seni,” yanıtını aldıktan sonra, bir kez daha durdu giriş kapısının önünde, beklenmedik bir esinle, gözlerini yukarıdaki kocaman Migros yazısına dikti, “Migros, Migros, Migros,” diye yineledi okur gibi. “M’nin e’si gidiyor, g’nin e’si gidiyor, r’nin de e’si gidiyor: demek ki, yazıya girince, sonu e’lilerin e’si gidiyor, sonu e’sizler öyle kalıyor, evet, böyle, anladım bu işi; yıllar yılı bir Allah kulu çıkıp da söylemedi, sonunda ben kendim anladım işte: okurken, e’lilerin e’lerini attın mı tamam, Me-i-ge-re-o-se Migros oluyor!”

Buluşunun sevinciyle uçar gibi daldı mağazaya, arabasını alıp dolaşmaya başladı. Ürünlerin önünde duruyor, önceden ezbere bildiği markalarını heceleyerek okudu mu hem seviniyor, hem de sevincini

Pehlivan'la ya da Hakan'la ya da Tuna hanımla ya da kapıda bekleyen şoförle paylaşamadığına üzülüyordu. Ancak öylesine coşkuluydu ki sevinç hep daha baskın çıkıyordu. Bayağı doldurdu böylece arabayı. Kuru fasulye paketlerinin önünde birden gözlerini yumdu, yanından geçenlerin de işitebilecekleri bir biçimde "Fe, a, se, u, le, ye, e: fasulye," dedi. Aynı şeyi bir kez daha, bir kez daha yineledi sevinçle, "E'lerini kaldır, olsun bitsin, olsun sana fasulye!" diye bağladı bir esinli gibi, buluşunun şerefine, arabaya üç paket kuru fasulye birden attı. İki saniye sonra, aynı biçimde, "Me, e, re, ce, i, me, e, ke: mercimek," diye mırıldandı, "me'nin e'si gitti, e geldi, me, re'nin e'si gitti, oldu mer, ce'nin e'si gitti, oldu merc, geldi i, merci, me geldi, mercim, e geldi, mercime, ke de geldi, oldu mercimek!" Hiç böyle bir düşüncesi yokken birkaç paket de mercimek attı arabaya. Bir-iki adım yürüdü, sonra birden duruverdi, gözleri yukarılarda uzak bir noktaya dikili, "M ardına e gelirse me okunuyor ancak; ama e nerede olursa olsun e okunuyor, i de nerede olursa olsun i; a da öyle, u da öyle. Allahım, her şey ne kadar kolaymış! Bunca yıl nasıl anlamamışım!" diye mırıldandı. Peynir ve et bölümlerine gitmeyi düşündü ama vazgeçti, sevinci öyle bir noktaya gelmişti ki ürün seçebilecek durumda değildi, hem de bir an önce evde, Pehlivan'la çocukların arasında olmak, buluşunu özellikle Hakan'a anlatmak istiyordu.

Eve döndüğünde, ortalık bayağı kararmış, Pehlivan çoktan çıkmıştı, Hakan da, poşetleri asansörden daireye taşıyan kapıcının varlığına aldırmadan, bir karış suratla, "Nerede kaldın? Açlıktan geberdik!" diye homurdandı. Ama o işitmiş gibi görünmedi. Yüzünde anlatılmaz bir gülümseme, onun odasına girip çalışma masasının başına oturdu, abajurunu da yaktı, bir şeylerin elinden kaçıp gitmesinden korkarmış gibi, "Çabuk, bana bir kitap!" dedi. Öyle buyurgan, öyle kararlı görünüyordu ki Hakan titredi, saniyesinde yerine getirdi isteğini: Türkçe kitabını etajerden alıp önüne koydu. Kumru gelişigüzel bir sayfa açtı, herhangi bir açıklamada bulunmadan, ilk satırdan başlayarak heceleye heceleye okumaya girişti. Hakan donup kaldı, annesinin kitabı okur gibi yaparak kendisine bir oyun hazırladığını, en azından okumayı yeni sökenlere öykünerek eğlendiğini düşündü; ama birden hecelenen sözcüklerin kulağına hiç de yabancı gelmediğini ayrımsadı, öykünü de öylesine kusursuzdu ki arkasına geçip omzunun üstünden kitaba doğru eğildi, yüzü önce allak bullak oldu, sonra mutlu bir gülümsemeyle yumuşadı.

“Anne, sen gerçekten okuyorsun!” diye haykırdı, sonra, kollarının tüm gücüyle sarıldı ona.

Sultan da aynı şeyi yaptı.

Kumru bir kahkaha kopardı, Sultan’ı kollarının arasına aldı, birkaç kez kendi çevresinde döndü. Ama kahkahası hep sürüyordu, çocuklarına da geçti; birkaç dakika süresince, üçü birden kahkahalarla güldüler. İlk Hakan topladı kendini, gözlerini annesinin gözlerine dikti.

“Nasıl öğrendin peki? Ne zaman öğrendin?” diye sordu. “Daha dün okuyamıyordun.”

Kumru bir an düşündü, ağabeylerinin okuldan dönüşleri, ders çalışmaları, kendisinin onları sürekli izleyişi geçti gözlerinin önünden, sonra markette markaları tanımak için harcadığı çabalar geçti. Gülümsedi.

“Biliyordum ama bildiğimi bilmiyordum,” dedi. “Daha sen doğmadan biliyordum ben bu mereti.”

Hakan ne diyeceğini bilemedi, bir oyuna gelmediği konusunda kuşkusu kalmaması için başka bir kitap koydu önüne.

“Bir de şunu okur musun?” dedi.

Kumru hiç duralamadan aldı kitabı, gösterilen sayfanın üzerine eğildi: okuyordu, hem de gittikçe daha düzgün, daha akıcı bir biçimde okuyordu.

“Çok güzel, yeter!” dedi Hakan yetke dolu bir sesle. Sonra kaşlarını çattı. “Peki, yazma? Yazmayı da biliyor musun artık?” diye sordu.

Kumru omuz silkti.

“Bilmiyorum,” dedi. “Bilsem ne, bilmesem ne?”

“Bilmezsen, okuryazar olamazsın,” dedi Hakan.

“Olsun.”

“Olsun olur mu? Ben sana yazmayı da öğretirim,” dedi Hakan, büyük adamlar gibi baktı annesine. “Sen okumayı kendi kendine söktükten sonra.”

Kumru geleceği düşünemeyecek kadar hoşnuttu gününden, hem de mutluluğunu paylaşmak istiyordu, Meryem ebenin ışıl ışıl ışıldayan buruşuk yüzü geçti gözlerinin önünden, içini çekti.

“Bari şu babanı bir arayalım da söyleyelim,” dedi.

Sultan o dakikaya kadar hep onlara bakmakla yetinmişti, kendi katkısını da eklemek istedi.

“Şu babayı bir arayalım da söyleyelim,” diye yineledi.

Pehlivan bir kâğıt parçasına bir telefon numarası yazmış, sanki onlar hep telefon etmek alışkanlığındaymış gibi, çok önemli bir neden olmadıkça

aramamalarını söylemişti; ama bundan önemli neden zor bulunurdu. Kumru yaşamında ilk kez telefonun başına oturdu böylece, Hakan'la Sultan karşısına dikilip büyük bir merakla kendisini izlerken ahizeyi kulağına aldı, önündeki rakamların telefondaki karşılıklarının üzerine sırasıyla, tek tek bastı, yüzü tatlı bir gülümsemeyle ışıdı, "Oldu işte, çalıyor!" dedi, karşıda bir kadın sesi, "Alo, buyurun!" deyince de, "Ben Haydar Yarma'nın karısıyım, onunla konuşmak istiyorum," diye yanıtladı. "Ayrılmayın, bağlıyorum," dedi ses. Kumru, "Bağlamak mı dedin? Ne bağlaması?" diye sormayı düşünürken önce bir ezgi geldi kulağına, onun arkasından da Pehlivan'ın sesi, "Buyur, Kumru, sen misin? Ne oldu? Bir yaramazlık mı var?" diye sordu.

"Yaramazlık yok, iyi bir haberimiz var sana," dedi Kumru, derin bir soluk aldı, "ben bu akşam okumayı söktüm," diye ekledi.

"Bu akşam okumayı mı söktün? Bu da nereden çıktı şimdi? Benimle dalga mı geçiyorsun? Markete gittim der gibi okumayı söktüm diyorsun."

"Dalga geçmiyorum, markete gittim, okumayı söktüm."

"Nasıl söktün ki?"

"Söktüm işte, Migros'un kapısında söktüm."

"Öyle şey olur mu?"

Kumru, yanıt verecek yerde, telefonu karşısında dikilen Hakan'a uzattı.

"Sen konuş," dedi.

"Sökmüş, baba, gerçekten sökmüş: ne versen, su gibi okuyor," diye bağırdı Hakan, telefonu annesine geri verdi.

Pehlivan inanamıyordu.

"Neyse, yarın iyice konuşuruz, iyi geceler," deyip kapattı.

İsmail beyin odasındaydı, İsmail bey de karşısına dikilmiş, merakla kendisine bakıyordu.

"Evden mi aradılar? Bir şey mi olmuş?" diye sordu.

"Senin gelin," dedi Pehlivan. "Birdenbire okumayı söktüğünü söylüyor."

"Okuması yazması yok muydu ki?"

"Hiç yoktu, İsmail abi."

"Peki, şimdi, birdenbire nasıl sökmüş olabilir ki?"

"Bu akşam, Migros'un kapısında sökmüş, öyle diyor."

"Dalga geçme."

“Ben de onların yalancısıyım. Ama oğlan da söyledi, tıkır tıkır okuyormuş her şeyi.”

İsmail bey bir süre düşündü.

“Olur olur,” diye mırıldandı. “Her zaman söyledim: benim gelin gibisi yok.”

Kumru, ertesi gün, geleceğini önceden, telefonla bildirdikten sonra, Tuna hanıma gitti, muştuyu verip denemesini yaptırtınca, o da aynı kanıya vardı.

“Güzelim, sen akıl küpüsün, her işi becerebilirsin, yeter ki iste!” dedi.

Gene de bu işin böyle birdenbire gerçekleşivermesini anlamakta zorlanıyordu. Konuğuna da söyledi bunu.

Kumru derin derin içini çekti o zaman.

“Birdenbire olmadı ki, Tuna hanım,” dedi; “otuzuma merdiven dayadığıma göre, en az yirmi yıldır sürekli baktım ben bu harflere, memlekette de, burada da sürekli baktım.”

Kirpiklerinde birer damla yaş vardı, serçeparmağının ucuyla sildi. Ama tek başına bir kentten kalkıp başka bir kente gelmiş gibiydi, her işi başarabilecek ölçüde güçlü buluyordu kendini. Bu hızla, Hakan’ın sürekli zorlaması üzerine, şöyle böyle üç hafta içinde yazmayı da öğrendi, ilk günlerde “fotoğraf”ı “fotoraf” biçiminde yazması bir yana bırakılırsa ister büyük harfle olsun, ister küçük harfle, ne söylense doğru yazıyor, hem oğlu hem kocası yazısının çok düzgün olduğunu söylüyordu. Hakan rakam okumayı da çabucak öğretti: onlara da en az yirmi yıldır bakmaktaydı.

Gene de tüm sorunları çözdüğü söylenemezdi: yazıya bakayım derken görüntüyü, görüntüye bakayım derken yazıyı kaçırdığı çok oluyor, böylece filmleri ve dizileri anlamakta güçlük çekiyordu, Bilal dayının çok ders içerdiklerini söylediği reklamlar da daha kolay değildi; hatta, genellikle göz açıp kapayıncaya kadar bitiverdiklerinden, daha da zor anlaşıldıkları söylenebilirdi. Bereket, aynı reklamları günde en az on kez, yirmi kez, otuz kez yeniden görünce, gördüğünü işitip okuduğuna bağlayabiliyor, bu nedenle en iyi onları anlıyor, en çok da onları izliyordu. Gene de, Bilal dayı reklamları ne kadar överse övsün, bu işte aykırı bir şeyler varmış gibi geliyordu Kumru’ya: aynı televizyonun içinde, saçı başı yerinde, ama Süleyman Demirel gibi oturaklı bir adam bilmem hangi çamaşır tozunun neden tüm ötekilerden üstün olduğunu açıklamışken onun hemen arkasından, aynı ölçüde oturaklı, aynı ölçüde inandırıcı görünen bir başka

adam başka bir çamaşır tozunun bir benzeri daha bulunmadığını kesinliyor, aradan bir dakika bile geçmeden de çok güzel bir hanım kendi kullandığı çamaşır tozunun üstüne çamaşır tozu bulunmadığına yemin ediyordu. O zaman tepesi atıyordu Kumru'nun, "Ama olmaz ki!" diye homurdanıyor, yanında Hakan varsa Hakan'a, Sultan varsa Sultan'a dönüyor, "Ben şimdi hangi çamaşır tozunu alacağım? Bu televizyoncular ne dediklerini bilmiyorlar," diyordu. Hakan gülümsüyor, annesinin zaplamalarına hep karşı çıkmış olmasına karşın, "Zapla!" diyordu, "Zapla geç!" O da zaplıyordu. Ancak, bilemedin yarım saat sonra, aynı adamlar ve aynı kadınlar gene çıkıyor, gene aynı nesneleri gösterip aynı şeyleri söylüyorlardı. "İşte gördün!" diyordu Kumru. "Hep aynı şey! Hep aynı şey! Yalanın bini bir para!"

"Bunlar reklam, parasını verip göstertiyorlar," diyordu Hakan, bir yandan da annesinin kendisiyle dalga geçmesinden kuşkulanıyordu.

"Yalnız reklamlar mı, oğlum, hepsi aynı şeyi yapıyor," diyordu Kumru, kanaldan kanala geçerek demeç veren politikacıları, masa başında oturup tartışan adamları gösteriyor, "Şu meymenetsizlere baksana! Hepsi aynı, hepsi aynı! Hepsi aynı şeyleri söylüyor. Televizyon mu bozuk, nedir!"

Hakan donup kalıyordu o zaman, televizyonların yalnızca gösterilmek isteneni yansıttığını açıklamaya çalışıyordu ona. Kumru bir kez daha basıyordu uzaktan-kumandaya.

"Bak, işte bak!" diyordu. "Bu herif dün de aynı şeyi söylüyordu, korkarım, yarın da aynı şeyi söyler gene. Hep aynı şey, aynı şey, aynı şey, aynı şey!"

"Sen de bakma o zaman!" diyordu Hakan.

Kumru içini çekiyor, "Bakmadan da olmuyor ki," diye söyleniyordu. Her şeyi bırakıp televizyon izlediği de yoktu ayrıca: okumayı söktükten sonra, çamaşır makinesi, akıllı fırın ve bulaşık makinesine daha çok zaman ayırmaktaydı: elinde tanıtım kitabı, tüm izlenceleri bir bir uyguluyor, bu arada, akıllı fırınla birlikte verilmiş olan yemek kitabında nasıl yapılacağı açıklanan tüm yemekleri bir bir yapıyor, bununla yetinmeyerek Tuna hanımdan aldığı yemek ve tatlı kitabından uygulamalar yapıyor, her yemeği bir şölene dönüştürüyordu. Hakan, okula gitmediği bir gün, neredeyse tüm yaptıklarını izledi, sonra birden sarılıp öptü onu, "Sen annelerin en akıllısısın," dedi. "Öyle çok ilerledin ki!" Kumru mutlulukla gülümsedi, "Bu dünyada her şey bir yazı," diye yanıtladı: "Okumasını bilmek gerek."

Ancak, gördüklerinden pek de hoşlanmamasına karşın, zamanının çoğunu televizyona ayırdığı kesindi.

Birkaç gün sonra, Tuna hanıma da reklamlardan yakındı.

Tuna hanım önce biraz şaşırır gibi oldu, sonra gülümsemeye başladı.

“Haklısın, reklamların palavrası çoktur,” dedi.

“Palavraysa ne diye yaparlar ki bunları?”

“Daha çok mal çok satmak için.”

“Ama yalanlarını ben bile anladığıma göre...”

“Anlıyorsun ama anlayıncaya kadar adlarını öğreniyorsun, kutularını görüyorsun, her gün aynı şeyleri üst üste görüp dinleyince de yalana alışıyorsun. Sonra bir de bakıyorsun ki o malı seçmişsin.”

“Peki, on ayrı çamaşır tozu varsa onu da en iyi benim diyorsa ben hangisini seçeyim?”

“Hangisini canın isterse.”

“Canımın istediğini alacaksam, bu reklamlara ne gerek var?”

“Görmüş olursun, kafanda bir şeyler kalır, neler var, neler yok, bilirsin.”

“Hepsi bu mu?”

“Daha ne olsun?”

Kumru mantığı anlamış gibi görünmüyordu.

“Bizim sokaktaki Aygün apartmanının kapıcısı Bilal dayı reklamlara bakmazsan, hiçbir şey öğrenemezsin diyor,” dedi.

“Öğrenmek istediğin şeye bağlı; ama neyin iyi, neyin kötü olduğunu reklamlardan öğrenemezsin,” dedi Tuna hanım.

“Ötekilerden de öğrenemiyoruz ki! Onlar da yalancı!”

“Ötekiler dediğin kim?”

“Kim olacak? Şu başımızdakiler. Her gün, her saat çıkıyorlar televizyona, her gün, her saat aynı şeyi söylüyorlar. Reklamlar gibi.”

“Bunun yalanla ilgisi ne?”

“Her gün sabah akşam aynı şeyi söylersen, söylediğin yalan olmaz mı?”

Tuna hanım irkildi birden, bir süre dalıp gitti öyle, sonra gülümsemeye başladı.

“Bunu hiç düşünmemiştim,” dedi. “Kumru, güzelim, sen çok duyarlı bir kadınsın: çok haklısın, çevremizde her şey değişirken senin adamların hep aynı şeyleri yinelemeleri yalan söylediklerini gösterir.”

Hakan’ın deyimiyle hepsinin aynı telden çalması Kumru’yu bir süre televizyondan soğutur gibi oldu. Hiç bakmıyor değildi, Sultan’ın

televizyona düşkünlüğü nedeniyle buna olanak da yoktu. Öte yandan, tüm kapıcıların kendilerini dışlamasından sonra, televizyon bir komşu ya da bir arkadaş olmasa bile bir yoldaştı. Ekranda kabak kafalı şişman politikacı görününce, "Bu herif bizim için çalışsa hiç böyle şişmanlar mıydı?" zayıf politikacı görününce, "Şuna bak, aç hindilere dönmüş! Herifin kendine yararı yok ki bize bir yararı olsun!" deyip zaplamak da bir rahatlama biçimiydi. Elinde uzaktan kumanda, haberleri, söyleşileri, altyazılı filmleri, reklamları, neredeyse her şeyi zaplıyordu. Böylece, ister istemez, dizilere geliyor, gözlerinin önünde gelişen oluntu ve konuşmaları birbirlerine bağlamakta zorlanmakla, zaman ve yer değişimleri karşısında şaşırıp kalmakla birlikte, bu süslü mü süslü insanlara, bu büyümüş de küçülmüş akıllı çocuklara daha bir yakınlık duyuyor, iki sevgili uzun uzun öpüştükleri zaman kadının dudakları kendisinin, adamın dudakları Pehlivan'ın dudaklarıymış gibi bir yanılsamaya kapılıyordu. Gerçek yaşamda birçok şeyleri anlamadan, sorgulamadan yaşadığımız gibi, Kumru da, televizyonda izlediği kişilerle sorgulamadan, dolayısıyla anlamadan kaynaşınca, onları gerçekten anladığını sanıyordu. Hiç kuşkusuz, çoğu ayrıntıları gözden kaçırıyor, çoğu konuşmaları anlamıyordu; ama bu iş bulaşık makinesinin kitapçığını okumak gibi değildi, adamla kadının sokakta buluştuklarını, arabada konuşa koklaşa bir yerlere gittiklerini, ikide bir dudak dudağa öpüştüklerini, sonunda da evlenme dairesinde evlendiklerini açık açık gördüğüne göre, ayrıntılar önemini yitiriyor, kimilerinin de sonradan anlam kazandığı oluyordu. Zaman zaman kimi aykırılıklar karşısında, "Saçma, saçma, saçma!" diye baş kaldırdığı olsa bile, Kumru artık televizyonun dışında değil, içindeydi, bir zamanlar, Pehlivan'ın döner müdür koltuğunun dibinden, Ecem sokağı ve insanlarını izlediği gibi izliyordu her şeyi, kendini de ekranda izlediği insanlardan biri gibi görüyordu.

Böylece, bir akşam, bir dizide, genç bir kapıcı eşinin memleketteki anasına mektup yazışını izledikten sonra, annesine uzun bir mektup yazıp buradaki yaşamını, evini, telefonunu, televizyonunu, çamaşır, bulaşık, saç kurutma makinelerini, Hakan'ı, Sultan'ı, Pehlivan'ı ve Tuna hanımı uzun uzun anlatmayı, arkasını da getirmeyi düşündü; birkaç hafta süresince her gece düşledi bunu, kâğıdı, kalemi alıp masanın başına oturduğu da oldu; ama becerememek korkusundan mı, nasıl olsa anasının mektubunu okuyamayacağını bilmesinden mi, bunca yıldır anasının, babasının ve kardeşlerinin ölen Kumru gibi kendisini de çoktan unutmuş olduklarını

düşündüğünden mi, uzun süre karar veremedi yazmaya, sonra, bir gece, tam uyumak üzereyken birden kalkıp Hakan’ın odasına gitti, bir defterinin ortasından iki yaprak kopardı, bir de tükenmez kalem aldı, salona gelip masanın başına oturdu, anasına on iki yıldır İstanbul’da yaşadıklarını anlattı, Hakan’dan, Sultan’dan, Pehlivan’dan, pencerelerinden deniz görünen salonundan, mutfağından, buzdolabından, televizyonundan söz etti, Meryem ebeden başlamak üzere, selamının iletilmesini istediği akraba ve komşuların adlarını sıraladı, “Seni çok seven kızın Kumru,” diye de bitirdi. Ertesi gün ilk işi Süleyman’a “iyi bir zarf” aldırtmak oldu. Zarf gelince üzerine özenle anasının adını ve adresini yazdı, mektubun arasına en yenisinden üç on milyonluk yerleştirip zarfı kapattı, bir kez daha çağırdı Süleyman’ı, “Al, şunu postaya at,” dedi.

Süleyman’ın mektubu alıp gitmesinden sonra daha bir hafiflemiş buldu kendini. Bir yandan bir makine düzenliliğiyle kabak çekirdeği kırıp bir yandan televizyonda çizgi film izleyen Sultan’ın yanına oturdu, tek sözcük söylemeden, uzun uzun saçlarını okşadı. Televizyonda en hoşlanmadığı şeylerden biri de çizgi filmdi; ama Sultan’ın keyfini kaçırmak istemedi: uzaktan kumandayı eline almışken bıraktı. Hiçbir şey anlamadan, neredeyse hiçbir şey de görmeden, öylece oturup baktı bir süre. Tuna hanımın yemek kitabının seksen yedinci sayfasındaki yemeği hazırlayıp tencereye koymak üzere kalkıp kapıya yöneldi. Ama tuhaf bir ağırlık çökmüştü üzerine, az önce eti, sebzeleri, yağı, tuzu biberi özenle çıkarıp tezgâhın üstüne koyan kendisi değilmiş gibi, her şeyi öylece bırakıp çıktı. Yatak odasına geldi. Pehlivan, dünyadan kopmuş, incecikten horluyordu. Yanına uzandı. Uzanır uzanmaz, tam karşıda, dolabın üstünde duran saç kurutma makinesine takıldı gözleri. Daha o sabah kullanmıştı; ama her zamanki yerinde durmadığından mıdır, nedir, yaşamında ilk kez görüyormuş gibi çekiyordu gözlerini; yalnızca gözlerini de değil, tüm varlığını çekiyordu. Yerinden kımıldamadan, kirpiklerini bile kıpırdatmadan, uzun süre baktı Kumru. Sonra, ondan gelen bir buyruğa uyarcasına, birden doğrulup kalktı. Onu dolabın üstünden almasıyla banyoya girip soyunuvermesi bir oldu. Ancak, tam küvete girip musluğu açmak üzereyken birden elini çekip doğrularak küvete sırtını döndü. Karşısında birileri varmış gibi, elleriyle önünü kapamaya çalıştı. Gene karşısında birileri varmış gibi, banyonun dışından da işitilebilecek bir sesle, “Ne oluyor? Yoksa fıttırıyor muyum?” dedi. Hızla giyinip mutfağa döndü. Dört bir yanındaki pırıl pırıl araçlara hüzünle baktı.

Onları düşlediği günlerin evini doldurup yaşamını kolaylaştırdıkları günlerden daha güzel olduğunu düşündü. Ağır ağır ilerledi, Tuna hanımın kitabındaki yemek için hazırladığı nesneleri toplayıp çöpe attı. Aynı anda anasının mektubu serildi gözlerinin önüne, dört koca sayfa boyunca, şu çevresindeki nesnelerle, salondaki halılarla, koltuklarla, televizyon ve telefonla övünmekten başka bir şey yapmadığını, özleminden çok ilgisizliğini, sevgisinden çok uzaklığını dile getirdiğini ayrımsadı, bunalacak gibi oldu. Mutfağın tek penceresini açtı, yarı beline kadar sarkarak aşağıya, Ecem sokağın karşı kaldırımına baktı. Kapıcılar o gün de Selanik apartmanının önünde toplanmışlardı, bayağı kalabalıktılar, Nurcan bile vardı aralarında. Havanın kararmaya başlamasına karşın yerlerinden kımıldamadıklarına göre, söyleşiyi koyulaştırdıkları kesindi. O anda biri çıksa da, “Nerede olmak isterdin, orada mı, burada mı?” diye sorsaydı, kolay kolay yanıt veremezdi. İçinde varla yok arası bir özlem, uzun süre öyle durup baktı eski dostlarına.

En sonunda salona döndüğü zaman, Sultan evdeki tüm kabak çekirdeklerini kırıp bitirmişti. Pehlivan da uykudan kalkmış, sırtında mavi çizgili pijaması, çiftesini yağlamaktaydı.

“Ne o? Çifteyi düşünde mi gördün?” diye sordu.

Pehlivan içtenlikle güldü.

“Evet, tam üstüne bastın,” dedi, “düşümde Avcı Kadir’le keklik avlıyordum.”

Kumru hiçbir şey söylemeden Sultan’ın yanına oturdu, uzaktan kumandayı eline aldı, yeryüzünde anlamadığı ne varsa hepsinden öç almak istercesine, görüntülerin ekranda şöyle iyice belirmelerine, yani yüzün yüz, yolun yol, evin ev olduğunun açıkça görülmesine bile olanak bırakmadan, hızlı olduğu kadar da kararlı bir zaplama işlemine başladı. En az yarım saat zapladı böyle. Sonra kalktı, bir pencere açtı, bir yıldız görmek ve rahat bir soluk almak umuduyla gözlerini göğe dikti. Ama gök hem olmayacak gibi kararmış, hem de çok aşağılara inmişti. Bir kez daha Meryem ebenin sözlerini yineledi:

“Şu gök delinse de bir soluk alsam!”

VIII

Kumru, bulaşık makinesini çalıştırdıktan sonra, salona geldi, bir koltuk çekip denize karşı oturdu, Sultan'ın da aynı şeyi yaptığını kulağına gelen gıcırtıdan anladı; ama başını çevirip bakmadı. İçinde bir sıkıntı vardı. Aradan iki dakika bile geçmeden, kalktı, camı açtı, başını dışarıya çıkarıp dirseklerini pencereye dayadı, Boğaz'ın karşı kıyısına, çok gerilerde bulutlarla birleşmiş gibi görünen tepelere dikti gözlerini. Her şey bir genişlik, neredeyse sonsuzluk izlenimi yaratır gibiydi; ama o içini çekti, usundan hiç böyle bir düşünce geçmemiş olmasına karşın, birdenbire gelen bir itkiyle, "Şu gök delinse de bir soluk alsam!" diye söylendi, Sultan'ın, hemen yanında, aynı biçimde, aynı sesle, yalnızca özneyi değiştirerek aynı tümceyi yinelediğini işitmedi, öylece, kımıldamadan durdu bir süre, sonra aşağılara yöneldi bakışı, denizi sıyırarak karşı kıyıdan kendi bulunduğu kıyıya döndü, çatıların üzerinden, ağır ağır kendi semtine geldi, en sonunda, hemen aşağıda, küçük nar ağacına takılıp kaldı. Kendisi de yaşamının bu noktasında öylece donuverdi. Küçük nar ağacından başka hiçbir şey görmeden, hiçbir şey duymadan, düşünmeden, küçük nar ağacı gibi, kim olduğunu, nerede, yaşamının hangi noktasında bulunduğunu bilmeden, böyle donup kalmak da güzeldi, sanki gök delinmiş gibi dinlendiriyordu insanı. Sultan gelip dirseğine dokununca, her şey silinir gibi oldu; ama nar ağacı hep duruyordu, kızına da gösterdi onu. "Bizim ağacımız, bizim nar ağacımız!" dedi. "Hadi onun yanına gidelim!"

Sultan'ın elinden tutup çıktı daireden. Aşağıda, eski odasının kapısı açılır açılmaz, Süleyman'la karısının herhangi bir soru sormasına zaman bırakmadan, bir gerçek kişiden söz eder gibi, "Nara geldik," deyip içeriye daldı, öteki kapıdan bahçeye çıktı, ağacın önüne dikildi, sıska gövdesini okşadı, bir dalı usulca kendine doğru çekip yapraklarını öptü, "Bağışla,

unutup gitmişim seni,” diye fısıldadı, “nasıl oldu, bilmiyorum ama yukarıya taşındık taşınalı unuttuk seni!” Sultan’a döndü, “Unuttuk!” diye yineledi. Süleyman’la karısı bahçe kapısının önünde onu izliyor, aklı başında mıydı, yoksa delirmiş miydi, ne düşüneceklerini bilemiyorlardı. O dünyadan tümüyle kopmuş gibiydi, nar ağacının çevresinde dört dönüyor, kimileri daha yeşil, kimileri iyiden iyiye kızarmış meyvelerinden elinin erişebildiklerini tek tek okşuyordu, “Öyle çok nar vermişsin ki bu yıl!” dedi. Hemen arkasından, birdenbire gelen bir esinle, üç nar kopardı, gözlerinde boncuklanan yaşları sildi, “Hadi, biz gidiyoruz, hoşça kal,” dedi, önde kendisi, arkada Sultan, merdivenin önüne geldikleri sırada, Süleyman arkalarından, “Abla, öteki narları da toplayıp getireyim mi?” diye seslendi.

Kumru, üç narı göğsüne bastırdı.

“Sakın,” dedi, “sakın dokunma onlara!”

Süleyman, Nurcan’dan yana dönerek şaşkın şaşkın başını salladı.

Yaklaşık bir saat sonra, 14 numaranın kapısını çaldığında, Kumru’yla Sultan salonda halının üstüne bir bez serip iki yanına oturmuş, ikinci narlarını yiyorlardı. Kumru, narın tadında ağacını bunca zamandır hiç anımsamamış olmasının üzüntüsünü ve göğün dayanılmaz ağırlığını üstünden atmış gibiydi. Hemen kalkıp kapıya gitti; ama Sultan narı öyle sevmişti ki yerinden kıpırdamadı bile. Süleyman bir zarf uzattı, “Mektup,” dedi.

“Kime? Haydar’a mı?” diye sordu Kumru.

“Sana, Kumru abla.”

“Allah Allah!” dedi Kumru, elinde mektup, salona dönerken bu işin içinde bir yanlışlık bulunduğunu düşünüyordu. Zarfın üstünde kendi adını okuyunca, elinde, yaşamında ilk kez, kendisine gönderilmiş bir mektup tuttuğunu anladı. Hiçbir şey söylemeden, yüreği çarpa çarpa salona koştu, bir koltuğa oturdu, sanki dikkatle bakınca kendisi de okuyabilecekmiş gibi Sultan da yanına sokulup gözlerini mektuba dikerken o zarfın arka yüzünde, oldukça düzgün kitap harfleriyle yazılmış olarak Hayriye Karagöz adıyla doğduğu evin adresini gördü, “Anamdan, anam yazdırmış!” dedi. Sultan, yanı başında, “Anandan, anan yazdırmış,” diye yinelerken o elleri titreye titreye, zarfı yapıştırıldığı yerden açtı: aynı yazıyla, çizgili defter kâğıdına bir kısa mektupla kendisinin anasına yolladığı mektup ve üç on milyonluk çıktı zarfın içinden. Sultan, bir kez daha, “Anandan, anan yazdırmış!” diye yineledi; ama o, şaşkın mı şaşkın, “Anamdan değilmiş,” diye söylendi.

Anasından değildi: mektubu yazan Hayriye Karagöz, “Kumru bibi,” diye başladıktan sonra, kendisinin Hayriye Karagöz’ün torunu, onun büyük oğlu Ahmet’in kızı olduğunu, ilkokulu yeni bitirdiğini ve artık evde oturduğunu belirttikten sonra, “Senin mektup geldiğinde nenem daha yaşıyordu ama aklı başında değildi, ‘sana kızın Kumru’dan mektup gelmiş,’ dedikleri zaman gözleri ışığa kesti, ‘okuyun da dinleyek,’ dedi ama ‘hele sen bir iyileş’ dediler, ben okuyayım mı?’ dedim, ‘sen karışma,’ dediler elimi dokundurdum da o zaman çok sert geldi herhalde içine foturaf konmuş dedim meryem ebe senin güzelliğini anlata anlata bitiremezdi anam babam da merak edip okumadılar açmadılar içinde para olduğunu bilseler herhalde açarlardı mektup rafta nenemin çeyiz kaplarının arasında kaldı kaç hafta biz nenemin evinde oturuyoruz öleli üç hafta oldu Allah sizlere ömür versin ben de senin güzelliğini çok merak ettiğim için mektubu çaldım bir köşede gizlice açtım baktım ki foturaf moturaf yok okudum on kez okudum belki nenemin eline değmediğine göre sana geri yollamak istedim Kumru bibi parana da dokunmadım ellerinden öpüyorum bir de foturafını istiyorum,” deyip altını imzalamıştı. Kumru daha mektubu bitirmeden, anasının öldüğünü okuyunca gözleri doluvermişti, bitirdiğinde sarsıla sarsıla ağlıyordu. Bunalacak gibiydi. Elinde mektup, “Anacığım, anacığım,” diye hıçkırdı durdu. Sonra birden Sultan’a dikti gözlerini, “Ya babam?” dedi, “Bizim eve Ahmet abim yerleştiğine göre, babam anamdan da önce ölmüş olmalı,” dedi. Sultan, şaşkın, bir şeylerden korkmuş durumda, “Baban anandan da önce ölmüş olmalı,” diye doğruladı. Kumru kalkıp pencereyi açmak isterken mektubun arkasında birkaç satır yazı daha bulunduğunu gördü, yeniden oturdu koltuğuna. “Kumru bibi burada anam babam senden hiç söz etmez biri söz açınca da bırak şunu zengin kocaya vardı hiç kimseye bir faydası olmadı derler,” diyordu Hayriye Karagöz, “ama ben seni çok severim neden dersen meryem ebe beni çok severdi neden dersen adımı o koymuş benim küçük kumrum diye severdi sana benzediğimi söylerdi bana senin gibi güzel kız görmediğini söylerdi şimdi o da istanbulda belki seni buldu oralarda belki öldü bilmiyorum görürsen selamımı söyle ellerinden öpüyorum ben hayriye.”

“Meryem ebe, Meryem ebe, demek İstanbul’a gelmiş,” diye mırıldandı Kumru, “Onu bir görsem! Ama nasıl görebilirim ki? İstanbul deniz, biz kum!” Gene pencereye gitti, sonra uzaklara baktı, birden irkildi: gökyüzü, bu mayıs ayında, kurşun rengi bir kapak gibi kapanmıştı kentin ve denizin

üstüne, denizle göğü birbirinden ayırmaya olanak yoktu. Pencereyi kapattı. Sultan'ı kollarının arasına aldı, sımsıkı sarıldı, ağlamaya başladı.

Uzun süre, sarsıla sarsıla ağladı böyle, ağlamaya hiç ara vermeden, Pehlivan'ın yemeğini hazırladı, yemeğini yediği sırada da ağlamaya hiç ara vermeden, birkaç kez üst üste mektupla gelen haberi anlattı ona, Hakan okuldan dönünce ona da anlattı. Hakan'ın gözlerinin yaşardığını görünce daha da yükselip sıklaştı hıçkırıkları. Aynı zamanda korkunç bir ağırlık çökmüştü üstüne. Babasının kekliklerine benzetiyordu kendini, özgür yaşamak için yaratılmışken insan eline düşüp kafese kapatılmış gibi bir duygu vardı içinde. Çok eskiden, neden kitap okuduğunu sorduğunda, Tuna hanımdan aldığı yanıtı anımsadı: "Olduğum yerden başka yerde olmak için." Kitap okumadığına göre, kendisi hepten bağlıydı bulunduğu yere, memleketten ayrılalı bunca yıl olmuştu; ama zaman zaman çok istemiş olmasına karşın, bir kez bile gidip anasının elini öpmemiş, bacılarına, kardeşlerine, yeğenlerine sarılmamıştı, memlekete gitmesine Pehlivan'ın engel olduğu söylenemezdi, "Çok zor, çok zor," derdi yalnız; bağlıydı işte, bir süre çırpındıktan sonra, tüylerini kabartıp tüneğin ışığa en uzak noktasına çekilerek uyuklamaya başlamıştı, daha birkaç gün öncesine kadar, çamaşır makinesinden bulaşık makinesine, bulaşık makinesinden fırına koşmayı, fırının kapağını kapatıp elektrik süpürgesini eline almayı, sayısı durmadan artan giysiler arasında seçimler yapmayı birer üstünlük göstergesi, birer mutluluk nedeni olarak değerlendirirken şimdi tümünün umutsuz bir çırpınışın devinimleri olduğunu sezinliyor, o araçları rahatlıkla kullanmanın bundan böyle kendisine hiçbir haz vermeyeceğini biliyordu. Bir kez daha anlıyordu ki en güzeli bu nesneleri düşlemek olmuştu. Bir kahkaha işiterek soluna döndü: Sultan bir deterjan reklamında yarı insan, yarı böcek ve her biri bir başka renkte yaratıkların koca bir evin dört bir yanına dağılıp temizliğe girişmelerine bakıyor, iki yaşında bir bebek gibi el çırparak kahkahalar atıyordu. O da gülümsedi hafiften, sonra başını koltuğun arkalığına dayayıp gözlerini yumdu, sonra birden nicedir hiç kullanmadığı bir memleket sözcüğü takıldı diline: dıbık. Reklamlar dıbıktı, haberler dıbıktı, diziler dıbıktı, şarkılar, oyunlar, hepsi, hepsi dıbıktı. Milleti oyuna getirmek, kandırıp aldatmak için çıkarmışlardı bu televizyonu, bu televizyon da dıbıktı. Televizyonla da bitmiyordu iş. Onu genç yaşında memleketinden koparıp kümes gibi bir kapıcı odasına getirmeleri de, kapıcı odasından bu kocaman daireye çıkarıp her şeyi verirken kocasını bir

uyurgezere dönüştürmeleri de, Sultan'ın dilli dilsizliği de dıbıktı, kimi insanlardan, kimi Tanrı'dan geliyordu; ama hepsi, hepsi dıbıktı. "Dıbık, dıbık, dıbık!" diye yineledi, İstanbul ağzını iyice kaptıktan sonra bu memleket sözcüğünü yinelemek ona kafa tutmanın bir başka biçimiydi sanki, içine bir serinlik getirdi.

Ama çok kısa sürdü bu serinlik: o günden sonra yaşamı bir kez daha yön değiştirdi.

Kuşkusuz, gene aynı yaşamı sürdürmekteydi, çamaşır makinesini de, bulaşık makinesini de, elektrikli fırını da, buharlı ütüyü de kullanıyordu, gene televizyon izliyordu; ama kendini vermeden, yasak savarcasına. Mutfakta tavayı elektrikli fırına, sıradan tencereyi düdüklüye yeğ tutuyor, bulaşık makinesi iyice dolmadıkça çalıştırma düğmesine basmıyor, buharlı ütüye neredeyse hiç elini sürmüyor, televizyonun önünde esniyor, hele reklamlar çıktı mı saniyesinde kanal değiştiriyordu. Giysi dolabının önünden hiç duralamadan geçiyor, bir zamanlar koltuklarını kabartan buzdolabını bile sıkıntıyla açıyordu. Gereğince doldurmaya da çalışmıyordu artık. Öyle anlaşılıyordu ki insanların kollarını ahtapotlarınki gibi çoğaltan bu araçlar aynı zamanda ahtapotlar gibi yerlerine mıhlıyordu onları. Çok yakın bir döneme kadar dünyaya açılma ve dünyada görünme nedeni, dolayısıyla, hele okumayı sökmesinden sonra, bir sevinç şöleni olan market seferleri bile onu çekmez olmuştu. Şimdi alışverişi Hakan ya da kapıcı Süleyman yapmaktaydı.

Gündüzleri hep yarı uykuda olmasına karşın, Pehlivan bile sezmeye başladı değişikliği: getirdiği paraların hemen hiç el sürülmeden, öylece durduğunu gördükçe tuhaf bir biçimde hüzünleniyor, karısının çok lezzetli yemeklerini fazlasıyla aratan, yavan ve tatsız yemeklerini isteksizce çiğnerken ikide bir dilinin ucuna gelen soruyu sormayı bir türlü göze alamıyor, onun bitkin bakışlarını, ağırlaşmış devinimlerini hüzünle izlemekle kalıyordu. Evden olabildiğince çabuk ayrılıyor, hiç böyle bir huyu yokken daha arabada, sıkıntısının acısını başkalarından çıkarmak üzere, avucunun kaşındığını duymaya başlıyor, buna kendisi de şaşıyordu. Belki de tam o sırada, Kumru daha birkaç hafta öncesine kadar onun bütün gece uyumadığını düşünerek evde rahat etmesi, uykusunun bulandırılmaması için elinden geleni yaparken, "Bütün gün kütük gibi uyumaktan başka bir şey bildiği yok!" diye söyleniyordu arkasından. Uyumasa onu oyalayacak, yüzünü güldürecek miydi? Bunu düşündüğü

yoktu. Birlikte olmaktan en çok hoşlandığı insanı: Tuna hanımı bile aramaz olmuştu artık, ne zamandır hiç kapısını çalmadığı gibi, telefon konuşmalarını da olabildiğince kısa kesiyordu. Son günlerde, Tuna hanım kendisini çocuk gibi görüyormuş, daha da kötüsü, küçümsüyormuş gibi bir duygu vardı içinde. Özellikle çocukları yatırdıktan sonra, pencereyi açarak görebildiği tek yıldıza gözlerini dikiyor, ikide bir, "Meryem ebeyi bir bulsam, bir bulsam da dizinin dibine otursam!" diye söyleniyor, dalıp gidiyordu. Ama artık Meryem ebeye ulaşmasının olanaksız olduğundan kuşku duymuyor, ona ulaşsa da o eski yakınlığı yeniden kuramayacaklarını düşünüyor, giyimi giyimlerinden, dili dillerinden iyice uzaklaşmış olmasına karşın, belki bundan böyle en iyi kapıcılarla anlaşacağını, bu konuda da fırsatın kaçtığını düşünüyor, sırf 14 numaraya taşındıkları ve yukarı katlardakiler gibi yaşadıkları için, kendisine de, Pehlivan'a da, Hakan'a da, hatta Sultan'a da kin tutmalarını bağışlayamıyordu.

Bir akşam, çöpü almaya geldiğinde, Kumru neden öteki kapıcılarla fazla düşüp kalkmadığını sorunca, Nurcan da doğruladı izlenimini.

"Kumru abla, bu adamlarla bu kadınlar senin gibi, Haydar abim gibi güzel insanlardan ne isterler ki? Ben akıl erdiremiyorum," dedi.

"Ne bileyim, ben de bilemiyorum," dedi Kumru.

"Onlara sordum," dedi Nurcan.

"Ne dediler?"

"Onlar birden zengin oldu dediler."

"Hepsi bu mu?"

"Siz birden zengin olmak istemez misiniz dedim, 'isteriz ama olamıyoruz' dediler."

Kumru hüzünle omuz silkti.

"Sen hiç tatlı canını yorma, onlar değişmez," diye yanıtladı. İşe gitmeden önce, yemeğini yediği sırada, Pehlivan'a da açtı konuyu, "Büyük, küçük, hepsi düşman kesildi bize, ellerinden gelse bir kaşık suda boğacaklar, en iyisi biz bu evden taşınalım," dedi.

Pehlivan kaşığını bıraktı, çenesini avucuna alıp düşündü bir süre. İçini çekti. "Olacak şey var, olmayacak şey var," dedi. "Babaların babası İsmail beyin baş adamı dört beş kapıcı parçasından korktu da mahalle değiştirdi dedirtmem."

"Onlardan korkan morkan yok ama böyle de olmuyor," dedi Kumru.

Pehlivan, konunun kapandığını belirtmek istercesine yemeğine döndü.

Ancak iki gün sonra, kurban bayramına üç gün kala, gene işe gitmeden önce, yemeğini yediği sırada, bayram için alınacak şeyleri konuşurken, “Bir de dana keseceğim,” dedi.

Kumru yerinden fırlayacaktı neredeyse.

“Ne danası?” diye sordu.

“Ne danası olacak? Kurban danası,” dedi Pehlivan.

“Yani kurban mı keseceksin?”

“Evet, kurban keseceğim.”

“Etleri kime dağıtacaksın peki?”

“Bizim apartmandaki dairelere, bir de komşu kapıcılara.”

“Ya almazlarsa?”

“Almazlarsa gönülleri bilir.”

Kumru sustu, son günlerde sık sık olduğu gibi birdenbire korkunç ağırlık çökmüştü üstüne.

Pehlivan bu suskunluğu bir onay olarak algıladı. Akşam, işe gitmek üzere kapıda bekleyen arabaya binmeden önce, Süleyman’a da açtı tasarısını.

“Sen şimdiden yap hazırlıklarını, bir kasap peyle, bir de yer ayarla, arife günü gidip alırız danayı, bayram sabahı camiden dönünce de keseriz,” dedi.

Süleyman önünü ilikledi.

“Tamam, Haydar abi,” dedi.

Süleyman becerikli adamdı; ayrıca, Günay apartmanının daha bir yıl önce tüm komşu kapıcıları mıknatıs gibi çeken kapısının şimdi neredeyse lanetli bir kapı sayılmasına karşın, tüm kapıcılara sevdirmişti kendini. Daha Pehlivan’la hayvan pazarına gidip danayı almadan, geceyi Yeşim apartmanının bitişiğindeki briket bir duvar ve demir bir kapıyla kaldırımdan ayrılmış arsada geçirmesi konusunda izin alıp asma kilidinin anahtarını önceden cebine koydu, Bilal dayı da hayvanı buraya bağlaması için neredeyse yarım metre uzunluğunda bir halkalı demirle parmak kalınlığında sağlam bir ip verdi. Ertesi gün, ikindiüzeri, Hakan’ı da yanlarına alarak evin önünde bekleyen arabaya atlayıp Dolapdere’de kurulmuş kurbanlık hayvan pazarında indikleri zaman da sıkı bir pazarlığa girişmeye hazırdı. Ancak, öteki alıcılar uyuz bir koyun için bile dakikalarca pazarlık ederken Pehlivan birkaç kuruş için zaman yitirmek düşüncesinde değildi, en iri, en besili, en görkemli danayı seçip kesileceği dakikaya kadar yiyeceği yemi de bir torbaya koydurttuktan sonra, Uzunköprülü’nün istediği parayı hiç

duralamadan saydı avucuna. Sonra, iki dirhem bir çekirdek giyinmiş olmasına karşın, Süleyman'a kamyonetin üstünde hayvana kendisi göz kulak olmayı önerdi. Süleyman kesinlikle karşı çıktı buna: bu iş onun işiydi; ayrıca, dana hem sıkı bağlanmıştı, hem de arabayla yolculuk etmekten ürkmeyen, görmüş geçirmiş bir hayvana benziyordu: kendisini neyin beklediğini biliyor da fazla umursamıyormuş gibi çevresiyle hiç mi hiç ilgilenmiyordu. Ne olursa olsun, kendisini Ecem sokağın dört bir yanından şaşkınlıkla izleyen kapıcılara da gösterdi ağırbaşlılığını: kamyonetten indirilirken Süleyman'la Pehlivan'a hiç zorluk çıkarmadı, Yeşim apartmanının yanındaki arsaya kararlı adımlarla girdi. Demir kazık çakılıp sıkı sıkı bağlandıktan sonra, Hakan'ın boynunu, sağrısını, alnını okşamasına, boynuzlarına dokunmasına ses çıkarmadı. Aynı biçimde, insan önünde yiyip içmek ilkelerine aykırıymış gibi, ne kocaman bir kova içinde getirilen suya dokundu, ne hemen yanındaki bol arpalı samana. Çevresindekiler saygıyla çekildiler o zaman. Süleyman arsanın demir kapısını kilitleyip anahtarı cebine koydu. Pehlivan da, "Hadi, yarın sabah görüşürüz," deyip Hakan'ın ardından evinin yolunu tuttu. Kapıdan girer girmez, "Çok güzel bir dana aldık!" dedi Kumru'ya. Ama Hakan ondan önce anlatmıştı her şeyi. Kumru tek soru sormadı, "Hayırlı olsun," demekle yetindi.

O gece, çok geç saatlere kadar, tüm kapıcı odalarında görkemli dana ve Günay apartmanının eski kapıcısı Haydar konuşuldu. Kurban bayramında böylesine görkemli bir dana kesmek çokları için hem eski dostları konusundaki kuşkularının doğrulanması hem gerçek bir zenginlik belirtisi hem de kendilerine karşı bir meydan okumaydı. Bununla birlikte, kedi ve köpek dışında hiçbir hayvanın ayak basmadığı bu sokakta kanlı canlı ve dev gibi bir dananın varlığı incecikten bir memleket havası estiriyor, hepsinin içini ısıtıyor, bunun sonucu olarak pek ayrımına varmadan, Pehlivan'la Kumru'yu daha bir hoşgörüyle düşünmeye başlıyorlardı. Bu arada, yaşlılar eski kurban bayramlarını, kestikleri hayvanları anlatıyorlar, söz dönüp dolaşıp adamlar için Pehlivan'ın, kadınlar için Kumru'nun, çocuklar için Hakan'ın kömür karası danasına gelince de gerçekten güzel, gerçekten cins bir hayvan olduğunu söylüyor ama biraz ölgün olduğunu eklemeyi unutmuyorlardı. Bilal dayı da bunlar arasındaydı, "İğne mi yapmışlar, nedir, fazla durgun, kalıbının danası değil sanki," diyordu. Açıkça söylemese bile, Süleyman da bu düşüncedeydi; ama o kara dananın durgunluğunun işleri

kolaylaştıracağını ummakta, dolayısıyla bunu olumlu bir gösterge olarak değerlendirmekteydi.

Ertesi sabah, kasabın kendilerine doğru geldiğini görünce, Süleyman sırtında yepyeni gri takımı, mavi gömleği ve vişne çürüğü kravatı ve mendil cebinde vişne çürüğü mendili ve ayaklarında tokalı kunduralarıyla beklemekte olan Pehlivan'a döndü, "Haydar abi, arsada değil de sokakta keselim şu danayı, Ecem sokak adam gibi bir kurban görsün," dedi. Pehlivan oralı olmadı. Ancak, camiden yeni dönmüş adamlar da, süslenebildiğince süslenmiş kadınlar ve çocuklar da kapı önlerinde oyalanıyor, büyük olayı görmek, görmeseler bile ayrıntılarını dakikası dakikasına öğrenmek istiyorlardı. İstediklerinden de fazlası oldu.

Süleyman, demir kapıdan arsaya girdiği zaman, dananın kendisinden önce köz gibi parlayan gözlerini gördü, irkildi, gözlerini ovuşturdu, dikkatle bakınca, bir gece içinde daha bir irileşmiş buldu onu. Üstelik, yay gibi gerilmişti, her an üstlerine atılmaya hazır görünüyordu. Gene de içinden güldü, "Demir kazığı öyle bir çaktım ki!" diye düşündü. Ancak, Pehlivan'la Hakan'ın arkasından, elinde bıçaklarıyla kasap da arsaya girince, kalıbının danası olmadığı söylenen dana öyle bir şahlanıp ileriye fırladı ki hem içerideki, hem dışarıdaki insanlar duvarın briketlerinin bir bomba düşmüş gibi dört bir yana saçılmasıyla onun Ecem sokakta yıldırım hızıyla koşmaya başladığını görüp oldukları yerde donakaldılar. Bir an, yeryüzünde her şey donmuş ve bu donmuşlukta devinen tek varlık yularının ucundaki demiri asfaltın üstünde sıçrata sıçrata koşan bu kömür karası dana, işitilen tek ses de onun solumasıymış gibi geldi insanlara. Ecem sokak böylece tam anlamıyla gerçeküstü bir sokağa dönüşürken bir sonraki sokakla kesiştiği yerde, kocaman, yeşil bir kamyonet yanlamasına durarak dananın yolunu kesti. Kaldırımlarda kasap, Pehlivan, Hakan, Süleyman, tüm kapıcılar, eşleri, anaları, babaları, çocukları, pencerelerde sokağın küçük büyük tüm insanları yeşil kamyonetin önünde yeşil takkeli, yeşil cüppeli, çok kara ve çok uzun sakallı üç adam görerek en az iki yüzyıl öncesine fırlatılmış gibi tepeden tırnağa titrediler. Herhangi bir şey düşünmelerine zaman kalmadan, kara cüppelilerin bir an duraklayan dananın yanına yaklaşarak yularına yapıştıklarını, şimdi yön değiştirmiş olan dana başından kanlar damlayarak yolun ortasında koşarken kara cüppelilerin, bir an yerde sürüklendikten sonra, öylece kaldıklarını gördüler. Onların arkasından nereden geldikleri anlaşılamayan başka adamlar çıktı kömür karası dananın önüne. Ama o

tınmadı bile, kimini bir boynuz vuruşuyla devirip geçti, kiminin varlığını bile duymadı belki: onlar, bir-iki saniye içinde yere kapaklanmak üzere, boynuna ya da yularına yapışarak sürüklenirken bir an bile hızını kesmedi.

Sokağın tam ortasında, iki dirhem bir çekirdek, Pehlivan dikildi karşısına, belki fazla yorulduğu, belki kimin karşısında bulunduğunu sezinlediği için, bir an duralar gibi olunca da yularını yakalayıverdi. Dana ötekiler gibi Pehlivan'ı da sürüklemeye çalıştı; ama yerinde saydı yalnızca; geri geri gitmeyi denedi; gene olmadı. Bu kez Pehlivan kendi istemini benimsetmeye çalıştı ona; yularından çekerek arsaya götürmek istedi; var gücüyle direndiyse de Pehlivan'ın istediği yönde bir, iki, üç adım ilerlemek zorunda kaldı, üçüncü adımdan sonra, uysal bir hayvan gibi, hiç direnmeden Pehlivan'ın ardından gelmeye başladı. Nereden çıktığını kimsenin anlayamadığı *Hürriyet* fotoğrafçısı flaş üstüne flaş patlatırken Ecem sokağın bir başından bir başına, zorlu bir alkış koptu, dana arsaya girinceye kadar da kesilmedi. Pehlivan gençliğini anımsadı birden, "Şuraya bak!" dedi kendi kendine. "Memlekette üst üste beş kişinin sırtını yere getirirdim de bir çocuk bile el çırpmazdı, burada dana durdurmak bile marifet olmuş." Bu arada, hemen yanı başında bir delikanlının, "Ben olsam koyverirdim bu boğayı, kestirmezdim," dediğini işitti, düşünce hoşuna gitti; ama arkada dana, önde kendisi, yürümesini sürdürdü.

Arsaya gelmişlerdi, başta kapıcılar ve çocukları olmak üzere, herkes arsaya dolmuş, kendisine bakmaktaydı. Ellerine, ceketine, gömleğine bulaşmış kanlara baktıklarını sandı, gülümsedi. Bu arada, Süleyman, "Haydar abi, şimdi bunu nasıl yatıracağız?" diye sordu.

Pehlivan, kasabın da yardımıyla usulca yere yatırdı danayı, o da, artık durumu benimsemiş ve işin bir an önce bitmesini beklermiş gibi, hiç direnç göstermedi. Genç kasabın, ortalığa çöken büyük sessizlik içinde, "Bismillah!" diyerek bıçağını dananın boğazına yaklaştırdığı sırada, hemen arkasından, "Yavaş ol, daha duasını okumadın!" diye bir ses geldi. Dönüp baktı, konuşanın dananın yolunu kesmiş olan üç kara cüppeliden biri olduğunu anladı.

"Siz kendi işinize bakın, ben duamı okudum," dedi.

Lacivert giysili bir genç adam:

"Ya, bunlar kim? Nerden çıkmışlar böyle? Mezardan mı?" diye sordu.

Onun yanıtını da genç kasabın hemen yanında durmakta olan Bilal dayı verdi:

“Bunlar tekkelerine kurban derisi topluyor; prananın derisini de hak ettiler.”
“Boş versene! Onlardan kim yardım istedi ki?”
Onlar hak ettikleri söylenen deriyi alamadan giderken, öteki izleyiciler de, kurbandan pay almayı bekliyormuş gibi görünmemek için, gönülsüzce evlerine döndüler. Ne olursa olsun, üç takkeli dışında herkes hoşnuttu gördüklerinden, hele belli bir yaşa gelmiş olanlar nicedir böyle hoş bir kurban bayramı sabahı yaşamadıklarını düşünüyor, karşılarına kim çıksa sanki o da orada değilmiş gibi, dananın direnişinin ve Pehlivan’ın utkusunun ayrıntılarına giriyorlardı. Pehlivan’la danasını konuşmadıkları zaman da memlekette tanık oldukları ya da tanık olanlardan dinledikleri benzer oluntuları, güreşleri, dövüşleri, her şeyden çok da kurban bayramlarını, ciğer kavurmalarını, kebapları, pirinç pilavlarının üzerindeki yağlı mı yağlı haşlama etleri, bumbarları konuşuyor, kafesinde dakikalardır çırpınırken birdenbire bir köşede tüylerini kabartıp düşlere dalan kekliklerin yüreğine çöken özlemi duyuyorlar, içlerinde bir pişmanlık, bir memleket özlemidir büyüyordu. Kandilli Yahya, Yeşim apartmanının önünde, kendi kendine söylenir gibi; ama ta karşı kaldırımdan işitilebilecek bir biçimde, “Lan, biz ne bok yemeye geldik ki bu bok yiyen memleketine!” deyince, tüm yaşlı ve orta yaşlı kapıcılar birer suçlu gibi başlarını önlerine eğdiler, pişmanlık ve özlemleri neredeyse sızıya dönüştü. Öğleye doğru, Süleyman ya da Nurcan evlerine saydam poşetler içinde kara dananın koca koca parçalarını getirmeye başlayınca, başta Bilal dayı, Kandilli Yahya ve Ahmet efendi olmak üzere, çoğu kapıcılar bu insanlara haksızlık ettiklerini, apartmanlarda oturan bunca insanın çoluğuna çocuğuna bile “temenna ederken” kendi aralarından çıkan bu insanlara düşmanca davranmanın haksızlık olduğunu söylediler. Bir Recep efendi karşı çıktı bu düşünceye, “Bunlar zındık!” dedi. “O Kumru denen kadının kılığını görmüyor musunuz, dinsiz imansız adamlar bunlar.”
Kandilli Yahya bu gözleme bozuldu.
“Neden imansız olacaklarmış ki? Kurban bile kestiler işte, sana da koca bir kol gönderdiler: aldın mı, almadın mı?”
“Aldım, neden almayayım, Tanrı’nın kurbanı.”
“Her gece Pınar hanımın zamparalarından aldığın bahşişler de Tanrı bahşişi mi?” diye bastırdı Kandilli Yahya.
Recep efendi omuz silkti.

“Bahşiş bahşiştir,” dedi, gözlerini sokağın en uzak noktasına dikti.

Bilal dayı önemli bir görüş belirtmek üzere olduğunu göstermek istercesine, iki kez üst üste öksürdü.

“Her koyun kendi bacağından asılır,” dedi. “Haydar efendi yaşça benden küçük; ama iyi bir iş yaptı bugün, danayı da iyi zapt etti, ben birazdan Emine yengenizi de alıp evlerine bayram ziyaretine gideceğim.”

Recep efendi çok şaşırmış gibi gözlerini ayırdı.

“Süslü Kumru’nun evine mi?” diye sordu.

Bilal dayı gülümsedi.

“Evet, Kumru hanımın evine, Günay apartmanı 14 numaraya,” dedi.

Bir saat sonra Emine hanımla birlikte 14 numaranın kapısını çaldı, daha Kumru’nun gümüş bir tabak içinde sunduğu çikolataları ağızlarında eritemeden Kandilli Yahya, Ahmet efendi ve eşleri de onlara katıldı. Bayram şekerlerini yer yemez kalkmak istediler. Ama Kumru, gözleri ışıl ışıl, bir acı kahvesini içirmeden kimseyi bırakmayacağını söyledi. Onlar da nazlanmadılar. Kahveler içildi, tüm olanlar olmamış ve daha dün gene böyle bir araya gelmiş gibi havadan sudan konuştular. Hep birlikte kalktıkları sırada, Ahmet efendinin eşi Fatma hanım, “Hazır gelmişken evi de bir gezsek mi?” dedi. Önde Kumru’yla Sultan, arkada onlar, en arkada Pehlivan, mutfağı, banyoyu, yatak odasını, çocukların odalarını gezdiler, Hakan’ın bir yandan bilgisayarın başında çalışırken, bir yandan da gâvur şarkıları dinlediğini görünce biraz şaşırdılar. “Onun ne akıllı olduğu daha bebekliğinden belliydi. Hiç unutmam, daha birinci sınıfta tüm kerat cetvelini ezbere bilirdi,” dedi Bilal dayı. Yahya efendi de, “Aslanım!” diyerek başını okşadı. Çıkış kapısına geldiler. Ama bu kez de Kandilli Yahya’nın karısı Nazlı geciktirdi ayrılmalarını: “Bilal dayı, sen bu evin denizini överdin, ben deniz meniz görmedim,” dedi, sanki deniz de evin içindeymiş gibi. Kumru güldü, “Güneş gelmesin diye perdeleri kapatmıştık,” dedi. Bir anda, bir düğmeye basmış gibi, salonun perdeleri bir baştan bir başa açılıverdi. Nazlı da, ötekiler de aynı anda, aynı çığlığı kopardılar. Kandilli Yahya, şaşkınlık içinde, iki yana açtı kollarını, “Ecem sokağın denize bu kadar yakın olduğunu bilmezdim!” dedi, sonra, sanki gözlemine karşı çıkan varmış gibi, “Anam avradım olsun ki!” diye ekledi. Sonunda dostça ayrıldılar.

Öteki kapıcılar gelmedi; ama memlekette olduğu gibi, çocuklarını el öpmeye yolladılar. Çocuklar dörder beşer Günay apartmanına gelip 14

numaranın kapısını çaldılar. Son gelenlere Kürşat da katıldı. Kumru tek tek, hem de neredeyse özlemle öptü hepsini, çikolata tuttu, güzel bardaklarda koka-kola ve meyve suyu getirdi. Pehlivan ceplerine okkalı bayram paraları sokuşturdu. Sultan hepsine gülümsedi. Hakan odasında bilgisayar oyunları gösterdi onlara, isteyenlerin fareyi alıp oynamalarına da izin verdi. Kürşat'ı da güneş batıp ışıklar yanıncaya kadar bırakmadı. Böylece, tüm çocuklar, Günay apartmanının asansöründen inip Ecem sokağa çıktıkları zaman, güzel bir düşten uyanmış gibiydiler. Hemen hepsi, evlerine döndüklerinde, bitip tükenmek bilmeyen soruları yanıtlarken Ecem sokakta en güzel evin Hakanların evi, en iyi insanların da Hakan'ın anasıyla babası olduğunu söylediler. Çoğu kapıcılar eski dostlarına haksızlık ettiklerini, yaşamlarındaki değişikliğin kendilerine hiçbir zarar vermemesine karşın, onlara düşman gibi davranmanın saçma olduğunu düşündüler. Bir Recep efendi katılmadı onlara, "El kadar kurban eti için kıçlarını yalamadığınız kaldı," dedi; daha da ileri giderek Pehlivan'ın kurbanlık danayı numaradan, komşuları hayran bırakmak için kaçırttığını söyleyince, Kandilli Yahya'nın tepesi attı, "Recep dayı, kıldığın namazdan, tuttuğun oruçtan utan," dedi. Herkes onayladı tepkisini. Gene de tüm yakınlaşma orada kaldı: olan olmuştu, kopmuşlardı bir kez onlardan, değişen onlar olduğuna göre, haksız olanlar da onlardı. Bilal dayı, Kandilli Yahya ve Ahmet efendi bile yeniden kuramadı kopan bağıntıyı, karşılaştıkça gülümsediler yalnızca, arada sırada, daha çok Kumru'nun ya da Pehlivan'ın girişimiyle, bir-iki sözcük konuştukları zaman da hemen bitirmeye çalıştılar, sanki bir şeylerden ya da birilerinden korkuyorlardı.

Böylece, Kumru'nun yalnızlığı ve bunalımı hep sürdü; memleket, mahalle, Meryem ebe, anası, babası, kardeşleri, öteki Kumru, kafasının içinde daha bir sık dönmeye başladı. Bayramdan yaklaşık üç hafta sonra, bir öğle sonu, bulaşık makinesindeki kapları çıkarıp dolaba yerleştirdikten sonra, salonun tüm perdelerini açtı, bir de pencere açıp dirseklerini pervaza dayayarak gökyüzüne dikti gözlerini: gökyüzü gene kül rengiydi, gene bir kapak gibi kapanmıştı kentin ve denizin üstüne, böyle olunca da denizle göğü ayırmaya olanak kalmıyordu, "Gök her şeyi yutmuş," diye söylendi, tepeden tırnağa titredi. Gökyüzüne bakmamakla birlikte, Sultan da yineledi gözlemi. "Bunalıyorum, bunalıyorum," diye inledi Kumru. Sonra gözlerini kızına dikti, "Çıkalım," dedi. Üzerine bir ceket aldı, Sultan'a bir kazak giydirdi, "Hadi, gel, gidiyoruz," dedi.

Sokağa çıktılar. Çandar apartmanının önünden hızla geçtiler. Kumru rastladığı ilk taksiye el salladı. Bindiler. Taksiyi kır saçlı bir şoför kullanıyordu.

“Nereye gidiyoruz, hanım abla?” diye sordu şoför.

Kumru, Boğaz’ın karşı kıyısına baktıkça, İstanbul’a geldi geleli o yana hiç geçmediğini anımsayıp hüzünlenmekteydi, bir an düşündü.

“Birinci köprüden karşıya geçeceksin, sonra ikinci köprüden de bu yana geçip bizi gene buraya getireceksin, tamam mı?” dedi, sesine, bakışlarına beklenmedik bir güven gelmişti.

“Tamam, hanım abla,” dedi şoför.

Yanıt hoşuna gittiğinden olacak, Sultan da, “Tamam, hanım abla,” diye yineledi. Hoşuna giden ikinci bir şey kır saçlı şoförün arabayı hızlı sürmesi, birçok arabayı kısa sürede geride bırakması, üçüncü bir şeyse kendi yanındaki pencerenin açık olması, böylece, bu bunaltıcı havada, saçlarının yelde hafif hafif dalgalandığını duyması ve bunu dikiz aynasında görmesiydi.

Kumru’ysa kendi içine kapanmış, gözleri neredeyse kapalı, dalıp gitmişti. Ancak araba birinci köprüye girince canlanır gibi, daha doğrusu, dünyada bulunduğunu anlar gibi oldu.

“Amca, bu birinci köprü, öyle değil mi?” diye sordu.

“Evet, hanım abla, birinci köprü,” dedi şoför.

Birinci köprüde bulunduklarına göre, alt yanında gördüğü kurşun rengi yüzey deniz, üst yanındaki kurşun renkli yüzey göktü, doğru, çok yaklaşmışlardı birbirlerine, şimdilik birleşmemişlerdi; ama bu göğün dünyayı çok daralttığı da açıktı.

“Hanım abla, bu havada gezmek için mi bindin taksiye? Uğramak istediğin bir yer yok mu?” diye sordu şoför.

“Yok,” dedi Kumru.

“Geçmek istediğin bir yol da mı yok? Bu yoldan değil, şu yoldan da mı demeyeceksin hiç?”

Kumru çevresindeki evlere, dükkânlara, yollara bakıyor, bu yakanın da ötekinden pek farklı olmadığını düşünerek hüzünleniyordu.

“Ben diyeceğimi dedim, sen şimdi ikinci köprüden geçir bizi,” dedi.

Sultan bir anasına, bir şoföre bakıyordu, belki de bu dünyada her şeyin izlenemeyecek kadar hızlı geçtiğini düşünmekteydi.

“Hanım abla, çocuk senin mi?” diye sordu şoför.

“Evet, benim,” dedi Kumru, Sultan da, yüzünde ışıl ışıl bir sevinç, “Evet, onun,” derken kendine doğru çekerek sımsıkı sarıldı ona, “Evet, benim, benim, benim,” diye yineledi.

“Yani onu gezdiriyorsun,” diye üsteledi şoför.

“Evet, onu gezdiriyorum,” dedi Kumru.

Sultan da mutlulukla gülümsedi.

“Evet, beni gezdiriyor,” diye doğruladı.

“Anladım, kızım,” dedi şoför, anlayışla gülümsedi.

Kumru kaşlarını çattı.

“Anlamadın, hayır, anlamadın,” dedi. “Gök üstümüze çökmeye başlıyordu. Biz ondan kaçtık.”

“Anladım, hanım abla,” dedi şoför ama anlamamıştı, yalnızca bu kadınla bu çocuğu bir an önce aldığı yere geri getirmekte yarar bulunduğunu düşünmekteydi: hanımın da, çocuğun da aklı pek yerinde gibi görünmüyordu.

Yoluna bakmaya başladı, Kumru da dalıp gitti, çevresinde hiçbir şey görmez oldu sanki, sonra birden ikinci köprüye girmek üzere olduklarını anladı; aynı anda, hemen yanlarında, kurşun rengi bir araba, sürücü koltuğunda da uzun, sarı saçlı ve çok güzel bir genç kadın gördü, bakakaldı. Başka arabalar arasında sıkışmıştı, ötekiler gibi o da çok ağır ilerlemekteydi, gene de tekerlekleri yere değmeden, boşlukta gidiyormuş gibi geldi ona. Köprüye geldikleri sırada, kısa bir süre geride kaldı, hemen sonra gene yanlarında belirdi, hatta sarışın kadın bir an kendisine bakıp gülümsemiş gibi geldi Kumru’ya, ancak belirmesiyle bir şimşek hızıyla ileri atılıp gözden silinmesi bir oldu. “Uçtu sanki,” dedi Kumru içinden. “Ne güzel kadındı!” Kendisi ayrımına varmasa bile, bilinmedik sarışın kadının güzelliği arabasının güzelliği ve bu güzel arabayı kullanma özelliğiyle, bir de öyle uçar gibi herkesi geride bırakıp gitmesiyle birleşti. Sonunda tüm olumlu nitelikleri arabasında, hatta yalnız onun arabasında da değil, tüm güzel arabalarda birleştirdi. “İnsanın böyle bir arabası olsa böyle bir arabası olsa!” diye yineledi kendi kendine: insanın böyle bir arabası olsa elini kolunu bağlayan hiçbir engel kalmazdı şu dünyada. Yol boyunca, ne şoförü, ne Sultan’ı gördü artık, yalnız onun, sarışın kadının arabasının görüntüsü vardı gözlerinde, o arabanın içinde, sarışın kadının yerinde, yerden bir karış yukarıda kayıp gidiyordu.

Taksi tam bindikleri yerin karşısında durup da kır saçlı şoför, "İşte geldik, hanım abla," dediği zaman kendine geldi, taksimetrede ücreti okudu, çantasından gerekli parayı çıkarıp uzattı, "Üstü kalsın," dedi. Önce Sultan, sonra kendisi indi. Eve yönelecekleri sırada, şoförün karşısına dikildiğini görüp durdu.

"Hanım abla, bugün beni çok korkuttun!" dedi şoför.

"Neden?" dedi Kumru. "Korkulacak neyim var ki?"

Şoför sıkıntıyla yüzüne baktı bir süre.

"Hanım abla, bazı bazı yüzün öyle oluyordu ki köprüde birden arabayı durdurup çocukla birlikte denize atlayacaksın diye korkuyordum," dedi. "Sakın, öyle bir şey yapma."

"Bunu da nerden çıkardın, amca?" dedi Kumru, Sultan'ın elinden tuttu, sessizce evine doğru yürüdü.

Hiç böyle bir şey düşünmemişti, daha sonra da bir edim olarak değil, bir görüntü olarak düşündü bunu: Sultan'la el ele, en güzel, en renkli giysileriyle, düşer gibi değil de gökten iner gibi, ağır ağır, denize doğru inişlerini düşledi; kimi zaman tepeden tırnağa titredi, kimi zaman yalnızca gülümsedi. Ama sarışın kadının ikinci köprünün üstünde arabasıyla bir kuyrukluyıldız gibi kayması daha çok beliriyordu gözlerinin önünde, her belirişinde, "Ne kadar güzeldi!" diye söyleniyor, hemen arkasından kadının ediminin, ediminden çok da koşulunun güzelliğine geliyor, bu koşulun bu sonu gelmez durgunluktan, bu dinmez can sıkıntısından kurtulma yolunda bir adım olabileceğini düşlüyordu. Şimdiye kadar aldığı tüm nesneler evde, evin dört duvarı arasında toplanmış, onu da ister istemez eve, evin dört duvarı arasına mıhlamıştı, arabaysa eve giremezdi, bizi evden çıkarmak, başka yerlere götürmek için yapılmıştı, güzelliği buradaydı, böyle bir arabası olunca, böyle de kullanınca, insan istediği anda, istediği gibi çekip gider, geçici bir biçimde bile olsa, çivili kaldığı yerlerden, çivili kaldığı edimlerden uzaklaşır, kentin açıklarında gökte kuş, suda balık gibi ilerler, en sonunda doğduğu yerlere varır ve derin bir soluk alırdı.

Sonunda iyice inandı buna, her şey arabaya bağlıymış gibi, "Benim de öyle bir arabam olsa her şey düzelirdi belki," diye düşünmeye başladı. Bir akşam, işe gitmeden önce, son lokmasını çiğnerken Pehlivan, kim bilir kaçıncı kez, para kutusunun bulunduğu dolabı gösterip de, "Paralar olduğu gibi duruyor neredeyse son günlerde hiç harcadığın yok, sana ne oldu, bilmem ki, tam elimiz para görmeye başlamışken!" deyip kederle içini

çekince, birden giriverdi konuya, “İyice biriksin de bir araba alalım bari,” dedi. “Arada bir dolaşırım, alışverişe giderim, Sultan da biraz hava almış olur.”

Pehlivan’ın yüzü allak bullak oldu.

“Sen fıttırdın mı yoksa?” diye atıldı. “Ben seni bu pezevenk memleketinde tek başına itin köpeğin arasına salar mıyım sanıyorsun?”

“Ben itin köpeğin arasından kurtulmak için araba istiyorum,” dedi Kumru. “Arabanın kapısı var, penceresi var, hem de sıkıştın mı sürüp gidersin.”

Pehlivan yutkundu.

“Peki, şoför ne oluyor?” diye sordu. “Elin pezevengiyle tek başına arabada dolaşmana kim izin veriyor ki?”

Kumru güldü.

“Senden şoför isteyen kim?” dedi. “Ben kendi arabamı kendim sürerim.”

“Nasıl süreceksin ki?”

“Öğrenirim.”

“Ya polis yolunu kesip ehliyet derse?”

“Gösteririm.”

“Ehliyetin nerede ki?”

“Alırım.”

Pehlivan gözlerini tavana dikip düşündü bir süre, “Zor iş,” diye mırıldandı. Canı sıkılmıştı. Sofradan kalktı, yeni bir yanıt bekler gibi ağır ağır kravatını takıp ceketini giydi. Gene ağır ağır asansöre binip aşağıya indi, camlarından içerisi görünmeyen uzun arabaya bindi. Varacağı yere vardığında, bir çay bardağının karşısında otururken ağzını bıçak açmıyor, avuçlarının kaşındığını duyuyordu. Birden karşısında İsmail beyin gülümseyen yüzünü gördü, ayağa fırladı.

“Lan oğlum, bu ne surat böyle?” dedi İsmail bey. “Karadeniz’de gemilerin mi battı?”

“Sorma, İsmail abi,” dedi Pehlivan.

“Huyumdur, sorarım,” diye yanıtladı İsmail bey, kolundan tutup odasına götürdü onu, karşısına oturttu, “Anlat,” dedi.

O da, “Senin gelin,” diye başlayarak ayrıntılarıyla anlattı derdini. Sözlerinin sonuna doğru, patronunun güldüğünü gördü, hem üzüldü hem şaşırdı, “Bunda gülecek ne var ki, İsmail abi?” diye sordu.

“Hiçbir zaman kalıbının adamı olamadın, lan Pehlivan,” dedi İsmail bey. “Şu üzüldüğün şeye bak! Ne var bunda? Sokaklarda görmüyor musun? Bir sürü kadın araba kullanıyor. Yoksa sen benim geline araba kullanmayı yakıştıramıyor musun? Ona güvenmiyor musun?”

“Yakıştırmasına yakıştırıyorum, güvenmesine de güveniyorum ya o bu koca şehirde nasıl araba kullanır ki?”

“Herkes nasıl kullanıyorsa o da öyle kullanır, benim gelin akıllı kızdır.”

“Öğrense de ehliyet alamaz ki, bir gün bile okula gitmemiş.”

“Okuma yazma biliyor ya.”

“Biliyor da diploması yok, İsmail abi.”

İsmail bey gene bir kahkaha attı.

“Sen orasına karışma, ben gelinime diploma da alırım, ehliyet de,” dedi.

“Nasıl alırsın, İsmail abi?” diye sordu Pehlivan.

“Nasıl olacak, Pehlivan, parasıyla; paramız da var, çok şükür,” dedi İsmail bey. “Bu memlekette iki gözünün ikisi de kör adama bile ehliyet vermişlerdi bir ara, üstüne fotoğrafını yapıştırıp mühürü basmışlardı. Gazetelerde resmi bile çıktı. Allah’ın körüne ehliyet verenler benim geline mi vermeyecekler? Yeter ki iyi öğrensin de kendine zarar vermesin.”

Pehlivan şaşkın şaşkın bakıyordu.

“Öyle mi diyorsun, İsmail abi?” diye kekeledi.

“Evet, öyle diyorum,” dedi İsmail bey. Sonra, gözleri uzaklarda, dalıp gitti, “Bu memlekette başımıza ne geliyorsa gerekli yerde, gerekli adama, gerekli rüşveti vermesini bilmemekten geliyor,” diye ekledi; ama artık kendi kendisiyle konuşur gibiydi.

Pehlivan tümden şaşkınlaştı.

“Ama rüşvet kötü bir şey değil mi, İsmail abi?” diye sordu.

İsmail bey duralamadı bile.

“Kötü bir şey, Pehlivan, çok kötü bir şey,” dedi, “ama böyle oldu bu işler: namuslu olmanın yolu da namussuzluktan geçiyor: suç bizde değil.”

“En iyisini sen bilirsin, İsmail abi,” dedi Pehlivan.

İsmail bey “gelini”nin isteklerine ne kadar önem verdiğini hemen ertesi akşam gösterdi.

“Yarın sabah, saat on buçuğa doğru, şoför Muhittin, Kumru’yu arabayla evden alacak, bir-iki saat çalıştırıp gene evine bırakacak, şoförlüğü iyice pişirinceye kadar sürecek bu iş, tamam mı?” dedi.

Şoför Muhittin kırıtkan devinimleri, ince sesi, yayvan konuşması ve tuhaf giysileriyle Pehlivan'ın sinirine dokunurdu, bu nedenle biraz canı sıkıldı; ama söylemeyi göze alamadı, yalnızca bu durumda Sultan'ı ne yapacağını bilemediğini söyledi.

"Düşündüğün şeye bak! O da gelir, arabanın arka koltuğunda oturur, böylece anasını da Muhittin'den korumuş olur," dedi, gevrek gevrek güldü. "Ayrıca, çevresine dünyanın en güzel kadınlarını da toplasan, Muhittin incik boncuklarından başka hiçbir şeylerine bakmaz," diye ekledi.

Pehlivan, İsmail beyin neden şoför Muhittin'i seçtiğini ancak o zaman anladı, bir kez daha hayran kaldı ona.

"İsmail abi, sen her şeyin en iyisini düşünürsün, Muhittin'le çalışırsa gözüm arkada kalmaz," dedi.

"Kalmaz," diye doğruladı İsmail bey, bir süre dalıp gitti, sonra, "Gelinime o değilden sor bakalım: nasıl bir araba düşünüyor?" dedi.

Eve döndüğünde, Pehlivan belki de dünyanın en mutlu insanıydı: İsmail beyle konuştuklarını bir bir anlattı, İsmail beyin, daha şimdiden, nasıl bir araba düşündüğünü öğrenmesini istediğini de ekledi.

"Neden? Bizim arabamızı da o mu alacak?" diye sordu Kumru.

"Herhalde," dedi Pehlivan ama bunu hiç düşünmemişti.

"Peki, neden?" diye üsteledi Kumru. "Öyle şey olur mu? Parası bir yerine mi batıyor?"

Pehlivan bir süre düşündü.

"Neden almasın ki? O seni gelini bilir, parası da çok," dedi, yanıtının pek de yeterli olmadığını gördü, "Olmazsa benim aylığımdan düşer," diye ekledi, gözlerini karısının gözlerine dikti, İsmail beyin sormasını istediği soruyu sordu: "Peki, nasıl bir araba istiyorsun?"

Kumru'nun gözlerinin önünde, televizyon ekranında görüyormuşçasına, apak karlarla kaplı bir alanda, çömelip önündeki izi inceleyerek yanında dikilen torununa, "Audi, Quattro" diyen yaşlı Kızılderili'nin görüntüsü geldi.

"Audi, Quatro," dedi.

O gün, ikide bir, Audi Quattro'nun görüntüsü belirdi gözlerinin önünde, Boğaz Köprüsü'nde hayran kaldığı balık etli sarışın kadının kullandığı arabanın da bir Audi Quattro olması gerektiğini düşündü, belki yüz kez kendini onun yerine koyarak ikinci köprünün üstünde birden gaza basıp direksiyonu kırarak tüm arabaları geride bırakırken gördü, sonra, tam

uykuya dalacağı sırada, Audi' yi Tuna hanımın sokağına hızla girip Tuna hanımın apartmanının kapısında birden dururken gördü. Doğrulup oturdu yatakta, "Nasıl düşünmedim? En güzeli Tuna hanımın gövel düldülü! Nasıl düşünmedim bunu? Aklım nerdeydi ki?" dedi kendi kendine. Ertesi sabah ilk işi Tuna hanımdan arabasının markasını öğrenmek oldu, sonra da Pehlivan'ı daha yeni gömüldüğü derin uykudan uyandırarak, "Audi değil, Peugeot 306," demek oldu.

"Tamam, tamam," diyerek yeniden uykuya daldı Pehlivan.

Onun için alınacak araba Audi olmuş, Fiat olmuş, Peugeot olmuş, fark etmezdi, ayrıca araba alacak noktaya gelebileceklerini de pek sanmıyordu, önemli olan bu direksiyon çalışmaları sırasında gözünün arkada kalmamasıydı; bu sorun da işin başında çözülmüştü: Muhittin zararsız çocuktu. Ancak, özellikle ilk günlerde, Kumru'nun kendisi için aynı ölçüde iyi şeyler düşündüğünü söylemek zordu: konuşmasına, devinimlerine, yüzünün, ellerinin bakımlılığına, gömleklerinin rengine şaşıyor, biraz da sinirleniyordu. İlk çalışma gününün akşamı, Pehlivan uyanıp işe gitmeye hazırlanırken, "Hakan'ı saymazsak, ömrümde ilk kez bir öğretmenim oldu, o da ibne çıktı," dedi. İbnelere kızdığı yoktu, onları da Tanrı yaratmıştı; ama adamı bir türlü ciddiye alamıyor, dediklerini bir tür oyun gibi yerine getiriyordu: sağa kırmak, sola kırmak, geri vitese ya da boşa almak fazla çocuksu bir oyunun evreleriydi, kendisine araba kullanmayı öğretmek için değil de arkada genellikle sessiz sessiz oturan, kimi zaman da kendi kendine birbirine bağlanmayan tümceler sıralayan Sultan'ı eğlendirmeye çalışıyordu sanki. Böyle düşündüğü için ne araba kullanmayı öğrenebileceğine inanıyordu, ne günün birinde bir arabası olabileceğine. Ancak, derslere başlamalarından şöyle böyle iki hafta sonra, Muhittin kendisiyle daha bir saygılı konuşmaya, ikide bir, "Bravo! Aferin! Çok güzel!" gibi sözlerle bu işi kıvırabileceğini sezdirmeye başladı. İsmail bey ondan Kumru'nun durumunu her soruşunda, "Beyefendi, Tanrı sizi inandırsın, ben böyle bir kadınla ilk kez karşılaşıyorum, hem çok şeker bir şey, hem de çok akıllı, bir göstermede kavrıyor her şeyi!" yanıtını aldı.

Böylece, bir akşamüstü, oldukça uzun bir çalışmanın ardından, onu Günay apartmanının kapısına getirir getirmez, arabadan fırlayarak önce Kumru'nun, sonra Sultan'ın kapısını saygıyla açtı, Kumru'nun, "Sağ ol, sana iyi günler," diyerek uzattığı eli de bir salon adamı gibi tutup dudaklarına götürdü. Kumru şaşırdı ama belli etmemeye çalıştı. Ancak,

Selanik apartmanının önünde oturanlardan Recep efendinin küçük karısı Nokta bunu Tanrı buyruklarına aykırı bir davranış olarak niteledi hemen, tekil edimi çoğullaştırarak, “Şuna bak, şuna! Bir de elin heriflerine el öptürüyor, başımıza taş yağacak,” diye homurdandı, arkasından da şak diye kaldırıma tükürdü. Selanik apartmanının önünde oturanların büyük çoğunluğu onayladı tepkisini. Bir Bilal efendi katılmadı onlara, “Az önce senin beş numaranın kızı dudaktan öpüştü burnunun dibinde, ona bir şey demedin, buna neden kızıyorsun ki?” dedi.

“Beş numaranın kızından bana ne?” dedi Nokta.

“Peki, Kumru’dan sana ne?”

“O başka, bu başka.”

“Neden başka?”

“Başka da ondan!” dedi Nokta, tartışmayı sürdürmek istemediğini göstermek için yüzünü başka yana çevirdi.

Bu arada, Muhittin, Kumru’nun elini hep avucunda tutmaktaydı, tüm sevimliliğiyle, “Kumru hanım, sizi gönülden kutluyorum, artık sizin direksiyon tamam: arabayı benim kadar iyi kullanıyorsunuz! Yarın trafiğe başlayacağız, onun da üstesinden geleceğinizden en ufak kuşkum yok,” diyordu.

Kumru onu sıkıntıyla dinliyor, bitirmesini bekliyordu; birden iyi şeyler söylediğini ayrımsayarak gülümsedi ona, sonra, beklenmedik bir kararla, yukarıya gelip bir yorgunluk kahvesi içmesini önerdi.

Arada bir Tuna hanımın uğramaları sayılmazsa evlerine hemen hiç konuk gelmezdi. Bu nedenle, anası kapıdan çok renkli bir adamla girince, şimdiden onun boyunda olan Hakan’ın suratı asıldı. Ancak, Kumru’nun konuğunu, “Sana benim direksiyon öğretmenimi getirdim,” deyip tanıştırma işlemine geçmesi üzerine, Muhittin yanaklarını öpüp buram buram Fransız parfümü kokan kendi yanaklarını da ona öptürttükten sonra da ince ve yumuşak sesiyle annesini övmeye başlayınca, Hakan gevşedi. Kumru, “Kahveyi nasıl içersin?” diye sorduğu zaman, Muhittin, “Bunu ben size soracaktım, çünkü siz çok yoruldunuz, kahveleri ben yapacağım,” diyerek hem hepsini şaşırttı, hem de kendisine daha bir yakınlık duymalarını sağladı. İşi sözde bırakmayarak, “Mutfak ne yandaydı?” diye sordu, kahveyi kendisi yapmakta dayattı. Pehlivan’ın sırtında kırmızı mavi pijamasıyla yatak odasından çıktığı sırada, çocuklar muz yiyor, Kumru’yla Muhittin de karşı karşıya oturmuş, muz likörü içiyorlardı. O anda içinden

likör şişesinin durduğu sehpayı tepelerine geçirmek, ikisini de bir temiz benzetmek geldi; ama neredeyse aynı anda, Muhittin, “Amanın, şu Haydar abiye bakın: güzellik uykusu nasıl da yaramış!” diye haykırınca, kısa bir duralamadan sonra gülümsemeye başladı. Tuvalette, uzun uzun işerken eşcinsel olduğu, dolayısıyla Kumru’ya asılması, onunla aykırı bir ilişki kurması söz konusu olamayacağı için şoför Muhittin’e içten bir sevgi, neredeyse minnet duyuyordu. Giyinip salona gelince de gösterdi bunu, yemeği birlikte yemeyi önerdi, yemek sırasında, Muhittin, hep arka koltukta oturmasına karşın, Sultan’ın da şoförlük bilgisini bayağı geliştirdiğini söyleyince, gözlerinin yaşardığını duydu, “Kader,” diye mırıldandı.

Muhittin, birden kalktı.

“Hepiniz çok tatlısınız, ben artık gideyim,” dedi, sonra Pehlivan’a döndü: “Çok yakında benden kurtulacaksınız; on beş gün de trafiğe çıktık mı Kumru hanıma öğretebileceğim hiçbir şey kalmaz. Yazılıyı bilemem; ama bir terslik olmazsa direksiyon sınavını ilk girişinde kazanır,” diye ekledi.

Dediği gibi de oldu: Kumru direksiyon sınavını daha ilk girişinde alnının teriyle kazandı. Yazılıya gelince, önceden, hiç sınava girmeden kazanmıştı, tıpkı ilkokul diploması gibi.

IX

Sürücü koltuğunda Kumru, yanında yeşil gömleklerinin en parlağıyla şoför Muhittin, arkada ak çizgili koyu gri takımıyla Pehlivan, sağ yanında Hakan, sol yanında Sultan, gök mavisi Peugeot 306 Ecem sokağın başında bir top ışık gibi belirdiği zaman, kapıcı Süleyman en az bir saattir Günay apartmanının önünde beklemekte, buraya araba park etmeye kalkanları uzaklaştırmaktaydı. Sokağın öteki kapıcıları, bu çabanın nedenini öğrenir öğrenmez, her şeyi bırakmışlar, olacakları yakından izleyebilmek için, çoluk çocuk, yaşlı genç, Selanik apartmanının önüne ya da daha elverişli buldukları noktalara yerleşmişlerdi. Büyük çoğunluk, arabayı yeşil gömlekli şoförün değil de Kumru'nun getirmesi durumunda, kara dananın kaçışından daha eğlenceli şeyler göreceğini umuyor, en azından küçük bir kaza bekliyor, hatta bunu bilinçli olarak istiyordu. Ancak, Peugeot 306 süzülerek Günay apartmanının önünde bir an durduktan sonra, en ufak bir yardım olmadan, Süleyman'ın gösterdiği yere giriverdi. Kumru, mutlulukla gülümseyerek el frenini çekti, kontağı kapatıp anahtarı aldı, arabadan güvenle indi, kendisiyle aynı zamanda öbür yandan inip kapıyı kapatan şoför Muhittin'in elini sıkıp teşekkür etti, önünde hazır ola geçen kapıcısına gülümsedi. Recep efendinin küçük karısı Nokta, öfkesinden bir topaç gibi döndü karşı kaldırımın üstünde, "Başımıza taş yağacak! Bu sokakta oturulmaz artık, oturulmaz!" diye söylenerek hızı kesilmiş bir topaç gibi Çandar apartmanına girerken, Kumru da, bir kez olsun geriye dönüp arabasına ya da başka bir şeye bakmadan Günay apartmanının kapısına yöneldi. 14 numaranın kocaman salonunda, kendini önüne gelen ilk koltuğa bıraktıktan sonra, derin bir soluk aldı, gözlerini, her devinimini bir tansık gibi izlemekte olan Pehlivan'a dikti, tek sözcük söylemeden, yüzünü, duruşunu, bakışını bir daha hiç silinmeyecek biçimde belleğine yerleştirmek

istercesine, uzun süre baktı ona, yüzünde varla yok arası bir gülümseme, “İşte bu da oldu,” dedi. “Sen olmasan, bunların hiçbiri olmazdı.”

Gene de, istediğini elde ettiği her seferde olan şey, bir kez daha yinelenir gibiydi: Peugeot 306, Günay apartmanının önüne park edildikten sonra, daha elde edilmediği, hatta elde edilmesinin olanaksız göründüğü, yalnızca düşlendiği zamanki büyüsünü bir ölçüde yitirmeye başlamıştı bile: Onu gerçekten bir arabası olabileceğine pek inanmadan, Tuna hanımın kaç yıldır kullanmakta olduğu, parıltısı gitmiş, orası burası vurulmuş Peugeot 306’sından yola çıkarak düşlediği günlerde daha bir güzeldi, neredeyse bir masal arabasıydı. Direksiyonuna her geçişinde, sol yanında Pehlivan, arka koltukta Hakan’la Sultan, görülmedik bir hızla memlekete doğru yol alırlardı, şimdi düşlenen arabanın anısı yanında gerçek araba biraz sönük kalmaktaydı. Ancak gerçek arabanın yeri de başkaydı. Pehlivan’ın, Hakan’ın, hatta Sultan’ın gözlerinde açıklıkla okuyordu bunu. Gece, yatakta, arabanın şerefine izin alıp işe gitmemiş, dolayısıyla nicedir yoksun kaldığı bir dinginliğe kavuşmuş olan Pehlivan elini çekine çekine göbeğinin alt yanına bastırdığı zaman Kumru, saniyesinde karşılık vererek kendisinin de nicedir özlemini çektiği eski gecelerden birini yaşattı ona. Öyle ki, yanına kaydığı zaman, koca adam gözlerinin yaşardığını duydu. Kumru’nun çok istediği yeni bir nesneyi elde ettiği her seferde, onun aşkına da sanki yeni bir aşk ekleniyor, tüm bu aşklar güçlerini birleştirerek onu neredeyse bir başka adama dönüştürüyorlardı. Ama bu kez belki daha önce hiç erişmediği bir doruktaydı, bunun sonucu olarak, varlığının çok derinlerde bir yerde, bir ozan doğasının kıpırdadığını duyar gibi oldu, yeniden sokuldu Kumru’ya, iki göğsünün ikisini birden sağ elinin içine almaya çalıştı, “Kız senin dünyada eşin yok,” dedi, “sen ölüyü bile diriltirsin.”

“Sen delisin, zır delisin!” dedi Kumru, Pehlivan’ın yüzünü okşayarak uzun uzun güldü, geceliğini giyip yanına uzandı, arkasını döndü, çok geçmeden de uyudu.

Ertesi sabah, bir sürü karışık düşün ardından, herkesten önce uyandı. İlk işi, pencereyi açıp aşağıya bakmak oldu: Peugeot 306, hep öyle gök rengi, yerinde duruyordu, Nurcan da, hiç kimse kendisinden böyle bir şey istemiş olmamasına karşın, elinde sarı bir bez, camlarının tozunu almaktaydı. Birkaç dakika sonra, elindeki naylon torbalarda apartmanın gazete ve ekmekleri, Süleyman da oraya geldi, gülerek bir şeyler söyledi, gözleri arabada, ekmekleri ve gazeteleri bekleyen kiracıları unutarak karısıyla uzun

bir söyleşiye girişti. Kumru arabayı konuştuklarından kuşku duymadı, gülümsedi, “Arabadan ne anlar ki bunlar?” diye geçirdi içinden. Aynı anda, arabaya sırtlarını dönerek yolun karşı yanından ağır ağır geçmekte olan tepeleme ev eşyası yüklü bir kamyona el salladıklarını gördü, kendisinin bu sokakta araba kullandığını gördükten sonra buralarda durmayacağını yineleyip durmuş olan şişman Saniye’nin damadının kamyonuyla oğlunun gecekondusuna taşındığını anlamakta gecikmedi, “Orospu karı, gidişin olsun da gelişin olmasın!” diye söylendi. O sırada, Bilal dayı arkasını dönmüş gidiyordu, Süleyman da karısını alıp apartmana girdi. Kumru bir süre daha kaldı pencerede, on-on iki yaşlarında iki kapıcı çocuğunun karşı köşede, Peugeot 306’yı göstererek gülümsediklerini, sonra, Günay apartmanına doğru gelirken yolun tam ortasında, izlendiklerini anlayarak hızla uzaklaştıklarını gördü. “İbnetorlar! Arabayı çizeceklerdi herhalde!” diye söylendi. Zile basıp Süleyman’ı çağırdı, oğlanların adlarını vererek onlara dikkat etmesini söyledi. Süleyman, “Abla, sen hiç merak etme, gözümü üstlerinden ayırmam,” diyerek asansöre doğru yürürken o, birden buzdolabının gelişini anımsadı, derin derin içini çekti. Sokağın tüm kapıcıları neredeyse bayram etmişlerdi o gün, buzdolabı kendi evlerine gelmiş gibi sevinmişlerdi. Şimdiyse, tüm bu insanlara karşı hiçbir kusur işlememişken araba kendisine ve kocasına besledikleri düşmanlığı doruğuna çıkaracak ve yalnızlığını daha da artıracak gibi görünüyordu. Neredeyse yüksek sesle, “Kıskanıyorlar,” dedi. “Hepsi kıskanıyor, bok yesinler!” Omuz silkti. “Dairemizi kıskanıyorlar, arabamızı kıskanıyorlar, her şeyimizi kıskanıyorlar!” Pencereyi kapatıp mutfağa geldi, kahvaltıyı hazırlamaya girişti.

Sultan, topuklarına dek inen ak bir gecelik içinde, yalınayak, sessizce arkasından gelip bacaklarına sarıldı. Kumru geriye dönüp de onun tüm bedeniyle gülümsediğini görünce, içindeki öfkenin sevince dönüştüğünü duydu.

“Günaydın, güzelim!” dedi, kucaklayıverdi onu.

“Günaydın, güzelim!” diye yanıtladı Sultan, o da tümden sevince dönüşmüş gibiydi.

Kumru birden sımsıkı sarılıverdi kızına, onu yeterince sevmediğini, yeterince şımartmadığını, hatta sakatlığı kendi kusuruymuş gibi zaman zaman ona kızmakla haksızlık ettiğini, Hakan’ın çok akıllı olmasına

sevinmezken onun özürlü olmasını kendi kusuru gibi değerlendirmesinin bir tutarsızlık olduğunu düşündü bir kez daha.

“Güzelim, güzelim,” diye fısıldadı, sanki bir giz veriyordu.

“Güzelim, güzelim,” diye yineledi Sultan, çok yalın, çok sıradan olduğu zaman bile, söylenenin dörtte birini bile anlamıyordu ama vurgusuyla, perdesiyle, titremiyle nasıl söylenmişse öylece yineleyebiliyordu. Kumru bunu düşününce bir tuhaf oldu, kolları kendiliklerinden gevşedi, neredeyse itti çocuğu, yüzünde derin bir acı anlatımı, “Neden? Neden? Neden?” diye söylendi.

Sultan tüm dikkatiyle ağzına bakmaktaydı ama mırıldandığını işitemedi, işitemeyince de yineleyemedi, kederle boynunu büktü. Kumru’ysa, soruyu kendi kendine mi, yoksa başka birine mi sorduğunu bile bilmiyordu. Kızına arkasını dönerek kahvaltı masasını hazırlamaya girişti. Tam o sırada Hakan, kapıdan başını uzattı.

“Günaydın, anne,” dedi. Sultan, dikildiği yerden, neredeyse aynı sesle, “Günaydın, anne,” diye yinelerken o, “Şimdi pencereden bir daha baktım, araba çok güzel,” diye sürdürdü, sonra banyoya gitti.

Kumru, Sultan’ın, “Günaydın, anne,” diye yinelediği sırada işini yarıda bırakıp en yakın iskemleye bırakmıştı kendini, başı ellerinin arasında, öylece oturuyordu, yüzünü görenler korkunç bir yıkım beklediğini söyleyebilirlerdi.

Ama çok geçmeden giyinip gelen Hakan hiçbir şey görmedi, hemen masadaki yerine yerleşti, “Ben çok acıktım,” diyerek gözlerini annesine dikti, neredeyse yepyeni bir gözle, sevgiyle bakarak gülümsedi. Kumru’nun bu beklenmedik yakınlığa şaşmasına zaman kalmadan, Pehlivan da mavi ve kara çizgili pijamasıyla gelip yerine yerleşti, aylardır ilk kez tüm ailesiyle birlikte sofraya oturduğundan olacak, onun da gözleri ışıldı ışıldı. Sultan’sa, söylenenleri yinelemekten büyük bir haz duyar gibiydi. Kumru bu havaya ayak uydurmakta zorlanıyordu. İçini çekerek çayları koydu. Pehlivan’ın sorularına hep kısacık yanıtlar verdi. Pehlivan’la Hakan ikide bir pencereden eğilip uzun uzun Peugeot 306’ya bakarken o, yerinden kımıldamadı.

Öğleye doğru, yosun rengi ipek gömleği, koyu yeşil yeleği ve kadife pantolonuyla Muhittin gelip kapıyı çaldığı zaman da aşağıya en son o indi. Tan apartmanının kapıcısı, arabanın yanında dikilen beş yaşındaki kızını öfkeyle kucaklayıp götürürken o, hiç kimseye bakmadan, ağır ağır, arabanın

kapısını açıp yerine oturdu, Muhittin sağına, Pehlivan, Hakan ve Sultan da arkaya yerleştikten sonra, arabayı çalıştırdı, Muhittin'e döndü.

"Nereye gideceğiz?" diye sordu.

"Siz nereye isterseniz, oraya," dedi Muhittin.

Bir eli direksiyonda, bir süre kımıldamadan, hiçbir şey söylemeden, öylece durdu Kumru, sonra sarı saçlı bir kadının ikinci köprünün üstünde arabasını hızla sürüşünü görür gibi oldu, birden canlanıverdi.

"Birinci köprüden karşıya geçelim, ikinci köprüden gene bu yana dönelim," dedi.

"Tamam," dedi Muhittin.

"Sen bana yolu göster," dedi Kumru.

Muhittin yolu gösterdi, Kumru'nun arabayı rahatça kaldırıp anayola çıkmasından sonra, arada bir hangi vitese geçeceğini söyledi ya onun buna gereksinimi yoktu, usta bir şoför gibi sürdü arabayı. Muhittin, "Nereye gideceğiz?" diye sorduğunda, köprülerinkinden önce sarı saçlı kadının görüntüsü gelmişti gözlerinin önüne, böylece bu hafta sonu gezisi bir anlam kazanır gibi olmuştu; ama, "Sen bana yolu göster," dediği andan sonra, içine bir sıkıntı, kollarına bir ağırlık çökmüştü. İstanbul'un yollarını bilmemenin sıkıntısı yetmiyormuş gibi, kendisini görünce hızla uzaklaşan şu iki oğlanla, ufacık kızını arabanın yanından alıp götüren komşu kapıcı Fehmi'nin görüntüleri, düşmanlarla dolu bir alanda gidiyormuş gibi bir duyguya kapılması arada bir ne yapacağını şaşırmasına, başlangıçta çok güzel giderken birden acemi bir sürücüye dönüşmesine yol açıyor, bu beklenmedik değişikliği nasıl açıklayacağını bilemeyen Muhittin'in söylediklerini bir makine gibi yerine getirmekle yetiniyordu. Arkada, Sultan uyukluyor, Pehlivan'la Hakan'sa, bir tansığı izler gibi, Kumru'ya bakıyor, hiçbir devinimini kaçırmamaya çalışıyorlardı. Böylece, iki köprüden geçip çıktıkları yakaya döndüler.

"Şimdi nereye gideceğiz?" diye sordu Muhittin, hiç kimseden ses çıkmayınca, "İsterseniz, Boğaz'a gidelim," dedi.

Öneri, saniyesinde benimseniverdi.

Boğaz'da, arabayı park edip bir süre gönüllerine göre bir lokanta aradıktan sonra, oldukça dik bir yokuşun başında heykel gibi dikilen aşçıyla palyaço arası bir adamın oka dönüşmüş koluyla gösterdiği kebapçıya yöneldiler. Kapıda kara takımlı, ak gömlekli, mavi kelebek kravatlı bir adam, onları tanıyor ve özel olarak bekliyormuş gibi gülümsedi, "Buyurun,

buyurun, hoş geldiniz!" diyerek yol gösterdi. Aynı biçimde giyinmiş bir başka adam da denizi yukarıdan gören geniş bir pencerenin önünde örtüsü ilk kez kullanılıyormuş gibi apak bir masaya buyur etti. Muhittin kocaman yaldızlı tabaklara, pırıl pırıl bardaklara, tabakların üstünde piramitler gibi duran tertemiz peçetelere baktı, "Haydar abi, kebap artık Anadolu yemeği olmaktan çıktı, şimdi bir numaralı İstanbul yemeği," dedi; ama gözlemi geliştirmeye kalkan olmadı; kutsal ülke büyüklerini sayar gibi kebap adlarını saymakta olan garsonu dinliyorlardı. Kendisi dışında herkes birer buçuk acılı adana istedi. Sultan da acılı isteyenler arasındaydı, ama Kumru istediği kebabı belirtmekten çok, Hakan'ın söylediğini yinelediğini düşündü, onun adanasının da Muhittin'inki gibi acısız olmasını istedi. Yemekte, çok acıkmış olduklarından, birbirlerine söyleyecek fazla bir şeyleri de bulunmadığından, neredeyse hiç konuşmadılar.

Bir ara, Pehlivan fazla uzayan sessizliği bozmak istedi, "Araba gibisi yok," dedi, "canın istedi mi atlar gelirsin, kebabını yiyip atlar, evine dönersin."

Kumru içini çekti.

"Ama yolları iyi bilmek gerek," diye yanıtladı. "Belki de İstanbullu olmak gerek."

"Bunu da nereden çıkardın, Kumru abla?" dedi Muhittin. "İstanbul'da İstanbullu mu kaldı ki? Burada on bin şoför varsa dokuz bin dokuz yüz doksan beşi köylüdür." Durdu, incecikten gülümsedi. "Ben de Erzurumluyum," diye ekledi.

Pehlivan çatalını bıraktı, ilk kez görüyormuş gibi süzdü Muhittin'i.

"Kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi," dedi.

O sırada karışık tatlılar yenilmekteydi, tatlıların üstüne kahveler içildi. Pehlivan, güven içinde, kredi kartıyla hesabı ödedi, garsona iyi bir bahşiş bırakmayı da unutmadı. Dönüş yolunda, Kumru'nun üstünde bir ağırlık vardı, acıyı ve tatlıyı fazla kaçırdığı için de midesinden gurultular geliyordu. Gene de arabayı kendisi kullandı. Günay apartmanının kapısının önünde, eski bir Amerikan arabasının arka yanının büyük bir bölümünün kendi park yerine taşmış olduğunu gördü. Buna karşın, Pehlivan ve çocuklar indikten sonra, girmeyi denedi; ama daha ilk denemenin sonunda Pehlivan, arabayı kendi alanlarına taşan yerinden tutup kaldırıma koşut konumdan dikey konuma getirerek herkesi hayran bıraktı. Muhittin, Kumru'yla ertesi gün geleceği saati kararlaştırdıktan sonra, herkesin elini

sıkıp kendi arabasına doğru yürüdü; ama Pehlivan'ın arabayı kaldırışı gözlerinin önünden gitmiyor, ana caddeye çıktıktan sonra bile "Olur şey değil, olur şey değil! Bu herif adam değil, dev, gerçek bir dev!" diye kekeleyip duruyordu. Kimi komşular ve kapıcılar da oldukları yerde donakalmışlar, Pehlivan'ın dingin mi dingin bir biçimde kapıcısıyla konuşmasını olağanüstü bir olayı izler gibi, şaşkınlıkla izliyorlardı. İçlerinden biri, dişlerinin arasından, "Bu herifle başa çıkılmaz," diye söylendi.

Kumru, yanında Muhittin, arkada Sultan, şöyle böyle bir ay süresince, zaman zaman kapıcı Süleyman'ı ya da karısı Nurcan'ı de alarak gök rengi Peugeot 306'yla İstanbul'un sokaklarını, caddelerini dolaştı: Muhittin belli başlı semtleri ve anayolları tanıtmak istiyordu ona, bir gün Cumhuriyet caddesinden Akatlar'a, Tarlabaşı'ndan Aksaray'a, Aksaray'dan Bakırköy'e kadar gidip çevre yolundan dönüyor, başka bir gün Sarıyer'de bir dondurma yiyip Boğaz'ı izleyerek Beşiktaş'a, sonra da eve geliyor, daha başka bir gün başka yolları, başka semtleri tanımaya çalışıyorlardı. Ancak, aynı yoldan ikinci, üçüncü, dördüncü kez geçtikleri zaman bile, hocanın öğrencisine her dakika yönünü göstermesi gerekmekteydi.

Bir gün, Kumru uzun uzun içini çekti.

"Bu İstanbul'un yollarını öğrenemeyeceğim," dedi. "Her gün, her gün değiştiriyorlar mı, nedir?"

Muhittin şaşırdı.

"Öyle şey olur mu, Kumru hanım?" dedi. "Caddelerin adlarına bak, öteki yazılara bak, hep aynı."

Kumru gene içini çekti.

"Kimilerini ilk kez görüyormuşum gibime geliyor, kimilerini daha önce gördüğüm bir yola benzetiyorum ama hiçbirini tanıyamıyorum," dedi.

"Geçtiğin yollara biraz daha dikkatli bakacaksın, Kumru hanım," dedi Muhittin.

Kumru yanıt vermedi. Başkalarının kullandığı arabalarda yapılar üzerindeki yazıları ve resimleri okuduğu günleri özlemle anımsadı, o zamanlar hep böyle çevresine baktığından gittiği yerleri bayağı tanırdı, şimdi hep önüne, önündeki arabalara baktığından, bir boşluk içinde yuvarlanmaktaydı sanki, bir zamanlar abecenin harflerini çakıştırmakta zorlandığı gibi şimdi de yolları çakıştırmakta zorlanıyor, yolları, semtleri, büyük yapıları hiçbir zaman birbirine bağlayamıyordu. "Kumru hanım,

arabayı çok güzel kullanıyorsunuz ama çok mu gerginsiniz, nedir, yoldan başka hiçbir şeyi, kaldırımı bile görmüyorsunuz, bunu anlayamıyorum," diyordu Muhittin. Kumru da görüyordu durumu, şu yaşamda onunla gittiği yolu hiç kimseyle gitmemişti, hesaba vurulacak olsa Muhittin'le gittiği yol, Pehlivan'la gittiği yoldan on kat, yirmi kat, elli kat fazla tutardı belki; ama İstanbul o kadar büyük, yolları o kadar çoktu ki binde birini bile öğrenebileceğini sanmıyordu.

"Muhittin bey, şurada bir yerde duralım da direksiyona sen geç," dedi.

Yer değiştirdiler. Bir kez daha, derin derin içini çekti. Arabayı en sonunda tüm yolları önüne serip kendisini özgürleştirecek, en sonunda memlekete kavuşmasını sağlayacak bir benzersiz araç olarak düşünmüştü, şimdi, birdenbire, yaşamı daha da sınırlayan bir ayak bağı olduğunu, durup dururken sırtına gereksiz bir yük aldığını sezinliyordu. Ecem sokağa yaklaşınca, kapıcılar, "Hâlâ öğrenemedi araba sürmeyi," demesinler diye, yeniden direksiyona geçtikten sonra, araba kendisini değil de kendisi arabayı taşıyormuş gibi bir duyguya kapıldı. Günay apartmanının kapısı önünde, Süleyman'ın kendisi için ayırdığı yere kusursuz bir biçimde park etti. Araba kullanmanın en güzel yanı park edip dışarı çıkmakmış gibi, neredeyse mutlulukla gülümsedi. Muhittin'in elini sıkarken işi kolaylaştırmayı önerdi ona: en iyisi şimdilik evden Migros'a, Migros'tan eve, bir de evden Tuna hanıma ve Tuna hanımdan eve gitmeyi öğrenmekle yetinmekti, daha fazlasını bundan sonra düşünürdü. Muhittin şaşırıp kaldı, "Bunca yorgunluğa bunun için mi katlandınız, bu arabaya bunca parayı bunun için mi verdiniz, Kumru abla?" diye kekeledi. Kumru gülümsemekle yetinince de devinim alanını biraz olsun genişletebilmek için izlenceye bir de ev-Taksim-Şişli-Beşiktaş-Taksim-ev çevrimini eklemesini istedi.

Böylece, üç hafta süresince her üç yolu, atlıkarıncaya biner gibi günde üç-dört kez geçtiler. Öyle ki yollar boş olsa Kumru, gözleri kapalı tamamlayabilirdi bu seferleri. Ama her üç yol da kalabalıktı genellikle, öteki arabalar da fazlasıyla rahatını kaçırmaktaydı. Ne kadar iyi kullanırsa kullansın, diken üstündeymiş gibi gidiyor, hele yanından geçen arabalardan kendisine bakıyorlarmış gibi bir duyguya kapıldı mı tümden gerginleşiveriyordu. Belki kendisine, belki Muhittin'e laf atanlar, arabayı sıkıştırmaya kalkanlar da olmuyor değildi. Gene de bu üç haftanın sonunda, bu üç yolda bundan böyle yalnızca Sultan'la birlikte gidip gelmesinin çok

daha iyi olacağını, belki de o zaman daha bir rahatlayacağını söyledi Muhittin. Sonra cüzdanından bir kart çıkarıp uzattı.

“Burada benim evin de, cebin de numarası var. Bir yerde başınız sıkışırsa hemen arayın; her şeyi bırakıp gelirim,” dedi.

Kumru karta baktı. Muhittin’in soyadının Kanatsız olduğunu ilk kez o zaman öğrendi, gülümsedi.

“Sağ ol, bunu iyi düşündün,” dedi.

Akşam, kendi cebiyle kartı Hakan’a verip iki numarayı da geçirmesini söyledi. Hakan da Pehlivan’ın ve Tuna hanımın numaralarından sonra onun numarasını geçirdi önemli numaralar arasına.

Ne var ki bir güçsüzlük, bir isteksizlik çöreklenmişti Kumru’nun içine. Ertesi gün Sultan’ı alıp arabaya binmek hiç içinden gelmedi, ikinci gün de, üçüncü gün de gelmedi. Muhittin’le çalıştığı sıralarda arabayı kullanmaya başlar başlamaz üzerine çöken ağırlık şimdi sürekli olarak omuzlarının üstündeydi. Hakan ya da Pehlivan neden arabayı hiç kullanmadığını sorduğu zaman, “Canım istemedi işte!” diye yinelemekle yetiniyor, onlar da yanıtını doğal buluyorlardı. Ancak, dördüncü günün sabahı, buzdolabının iyice boşalmış olduğunu görünce arabanın kapısını bu kez de açmazsa bir daha hiçbir zaman açamayacağını düşündü. Ağır ağır giyindi, Sultan’ı da giydirip aşağıya indi. Korktuğunun tersine, hiçbir güçlükle karşılaşmadan gidip döndü. Sonra, tüm başarı Peugeot 306’nınmış da onu ödüllendirmek istiyormuş gibi, aldıklarını 14 numaraya bırakır bırakmaz, bir ara alıp da hiç giymediği mavi eşofmanı giyip aşağıya indi, Süleyman’ın, Nurcan’ın ve Sultan’ın da yardımıyla bir temiz yıkadı onu. Kimi kapıcılar, sokağı düşman basmış gibi evlerine kapanırken kimileri bunu bir meydan okuma gibi görüp dişlerini gıcırdattılar. Kumru hemen sezinledi bunu, “Çatlasınlar!” diye söylendi, onları böyle kudurtmanın bile bunca çabaya değdiğini düşündü. Ancak, Hakan’ın dönmesine yakın, pencereyi açıp da Peugeot 306’nın üstüne iki kapıcı çocuğunun birden yerleşmiş olduğunu, çevresinde de en az sekiz çocuk birden bulunduğunu, orasına burasına dokunduklarını, birinin de üzerine tebeşirle bir şeyler yazmaya çalıştığını görünce birden kendinden geçti, “Orospu dölleri, ne istiyorsunuz, ne istiyorsunuz arabamdan?” diye haykırdı. Çocuklar çil yavrusu gibi dağılırken o arabanın anahtarını kaptığı gibi kapıyı kapatıp asansöre, asansörden arabaya koştu, kapısını açıp içeriye girmesiyle arabayı çalıştırması bir oldu. Çocuklar, gizlendikleri köşelerden ona bakarken gülümsemelerinin yüzlerinde

donduğunu duyar gibi oldular, içlerinden biri, “Bu Kumru karısı bizi yakalasa gözünü kırpmadan öldürür,” diye fısıldadı. Ama Kumru neredeyse unutmuştu onları. Tam arabayı kaldıracağı sırada, Sultan’ı yukarıda unuttuğunu ayrımsadı. Çıkıp hemen onu da aldı, arkaya oturtup kapıyı kapatır kapatmaz kontak anahtarını çevirdi. Ev-Taksim-Şişli-Beşiktaş-Taksim-ev çevrimini oldukça hızlı bir biçimde, tam üç kez yeni baştan tamamladı; bununla da yetinmeyerek bir kez Migros’un, bir kez de Tuna hanımın kapısına kadar gidip geri döndü. En sonunda Günay apartmanının kapısının önüne arabayı park ettiğinde Pehlivan, kapıcı Süleyman’a verdiği müdür koltuğunda eski günlerdeki gibi oturuyor, kapıcı Süleyman’la Hakan da iki yanında dikiliyordu.

“Ne oldu, nerelerdeydin?” dediler.

“Hiç, biraz dolaştık,” dedi Kumru.

Ne olursa olsun, o akşamdan sonra yaşamı daha bir doğallaştı. Her sabah, daha Pehlivan uyanmadan, Sultan’ı alıp çıkıyor, önce ev-Taksim-Şişli-Beşiktaş-Taksim-ev çevrimini tamamladıktan sonra, Migros’un yolunu tutuyor, alışverişlerini yapıp dönerken bu yol en az yirmi dakikasını almasına karşın, bir de Tuna hanımın evinin karşısında park edip kontağı kapattıktan hemen sonra arabayı yeniden çalıştırıp eve dönüyordu. Tuna hanımın sık sık pencereden bakma alışkanlığı olsaydı, Kumru’nun en az günde bir kez evinin karşısında neredeyse kendisininkinin tıpkısı ama yepyeni bir Peugeot 306’yı durdurup bir dakika sonra yeniden uzaklaştığını görebilirdi.

Kumru, ona Peugeot 306’sını göstermeyi çok istemesine karşın, en az otuz gün süresince iyice ustalaşmayı bekledi. Ama, kontağı açmasıyla üzerine çökmesi bir olan ağırlığı belki de hiçbir zaman atamayacağını anladıktan sonra, daha fazla beklememeye karar verdi. Bir sabah eşofmanını giyip aşağıya indi, Süleyman arabayı yıkarken arada bir sabunlu süngeri alarak kendisi de işleme katkıda bulundu. Sonra yukarıya çıkıp giyindi, Sultan’a da en güzel giysisini giydirdi. Ana önde, kız arkada, Peugeot 306’ya yerleştiler. “Her istediğin yere gidemesen bile, araba iyi bir şey,” diye düşündü.

Yirmi dakika sonra Tuna hanımın kapısındaydı.

Tuna hanım karşısında Kumru’yla kızını görünce, bir sevinç çığlığı kopardı, “Güzelim, nerelerdesin sen? Beni unuttuğunu düşünmeye başlıyordum,” dedi, ikisini de coşkuyla kucaklayıp öptü, ellerinden tutup

salona götürdü onları. Kumru'nun da onu yeniden görmekten mutluluk duyduğu belliydi. Tuna hanım mutfakta kahve pişirirken yerinde duramıyordu. Salonu bir-iki kez üst üste dolaştı, her şey eskisi gibiydi Tuna hanımın salonunda. Küçük ceviz sehpasının üstünde bir kitap duruyordu gene. Aldı, kapağındaki büyük yazıları okudu: Honoré de Balzac, *Vadideki zambak.* Şöyle bir karıştırdıktan sonra, ilk sayfasından okumaya başladı:

> İsteğine boyun eğiyorum. Bizi bizim kendisini sevdiğimiz ölçüde sevmeyen kadının bir ayrıcalığı vardır: ikide bir sağduyu kurallarını unutturtur bize. Alınlarınızda bir kırışık belirdiğini görmemek, en ufak bir isteğinizi geri çevirdiğimiz zaman kederleniveren dudaklarınızdaki somurtkan anlatımı dağıtmak için uzaklıkları mucizemsi bir biçimde aşar, kanımızı akıtır, geleceğimizi harcarız. Bugün de geçmişimi istiyorsun, işte al. Yalnız şunu iyi bil, Natalie: isteğini yerine getirmekle hiç mi hiç hoşlanmadığım bir şeyi yapmak zorunda kaldım.

İçini çekti, gözlerini Sultan'ın gözlerine dikti, "Hiçbir şey anlamadım," dedi. "Tuna hanım ne anlar ki bunlardan?" Kitabı kapatıp yerine bıraktı. Ancak, Tuna hanımla karşılıklı kahvelerini içtikleri sırada da hep bu vardı kafasında: Su gibi oku da anlama, herkes sana akıllı kadın desin de bir kitabın en başını bile anlama! Tuna hanıma da anlattı bunu. Tuna hanım güldü.

"Roman okumaya alışmamışsın da ondan, güzelim; ayrıca, biraz dikkatli okusan anlarsın bence," dedi.

"Yok, Tuna hanım, yok okumak başka, anlamak başka," dedi Kumru. "Senin İstanbul'un da böyle, duvarlarında, kapılarında tüm yazıları okuyorsun ama içinde yolunu bulamıyorsun. Araba kullanmak gibi, arabayı iyi kullanıyorsun, rahatça vites değiştiriyorsun, hızlı gidiyorsun, yavaş gidiyorsun, yağdan kıl çeker gibi park ediyorsun; ama yol bilmedin mi hep aynı yerlerde dönüp duruyorsun."

Tuna hanım tüm benliğiyle dinliyordu.

"Ne güzel açıklıyorsun her şeyi," dedi. "Bu araba benzetmesini de nerden çıkardın?"

Kumru'nun gözleri parladı o zaman, Tuna hanıma arabasını göstermenin tam sırası olduğunu düşündü, usulca kolundan tutarak

pencereye götürdü onu, eski Peugeot 306'nın yanındaki yeni Peugeot 306'yı gösterdi.

"Şuna bak!" dedi.

Tuna hanım önce hiçbir şey anlayamadı, sonra, konuğunun neredeyse sıkıntılı bir biçimde gülümsediğini görünce bağlantıyı kurdu, yazıya ve kente ilişkin sözlere arabasını göstermek için başvurduğunu düşündü, "Bu kadın bana gösteriş yapmaya kalkıyor," dedi içinden, az önce yüreğine dolan sevginin bir balon gibi söndüğünü duydu. Kumru'nun yepyeni arabayı park ettiği yerden ustalıkla çıkarıp ağır ağır uzaklaşmasını izledikten sonra da öyle dikilip kaldı pencerenin önünde, "Çok değişti, başka türlü bir şey oldu bu kadın, belki şeytanın ta kendisi. Daha dün okuma bile bilmezdi, nasıl öyle boşlukta kaydırır gibi çıkarıverdi arabayı, nasıl götürdü, ne kadar rahattı!"

Ne var ki, birkaç hafta sonra, Kumru'nun araba iyice tutkusu zayıflamaya başlamıştı. "Araba işi zor iş," diyordu, "kullanmayı öğrenmekle bitmiyor." Buzdolabı, televizyon, çamaşır makinesi, tüm öteki araçlar evinin içindeydi, kullanmayı öğrendin mi sorun kalmıyordu. Araba öyle değildi, kentin semtlerini, sokaklarını çok iyi bilmeyi gerektirmekteydi. Muhittin'in numaraları cebinde üçüncü ve dördüncü sıralardaydı; ama yolunu şaşıracak olursa nerede olduğunu nerden bilecekti? Öte yandan, Hakan da okuldan gelince, arabanın anahtarını istiyor, "Derslerimi hazırlarım. Biraz da motoru açarım, nasıl çalıştığına bakarım, hem de çocuklardan korurum," diyordu. Kumru kolay kolay vermiyordu anahtarı, arada bir anahtarı verince de bir kaza çıkaracak diye ödü kopuyordu. Çocukları alıp bir-iki haftalığına memlekete gitmeye gelince bunu beceremeyeceğini her geçen gün biraz daha iyi anlamaktaydı. Böylece zaman zaman, eskisinden de ağır bir hüzün çöküyordu üstüne. Kumru'nun sonraki gelişlerinde, Tuna hanım da hep duydu bu hüznün ağırlığını ama başka türlü yorumladı; şimdi daha da pahalı bir nesne edinme tutkusundan kaynaklandığını düşündü. "Açgözlünün teki işte, hep daha fazlasını isteyen bir köylü," dedi içinden. Bir zamanlar küçük tutkularının her evresini hayranlıkla izlerken arabayla geldiği günden sonra ondan sıkılmaya başladı, bunu ona belli etmekten de çekinmedi. Kumru'ysa her geçen gün biraz daha fazla bağlanıyordu ona. Çok sıkıldığı günlerde, soluğu onda alıyordu. Kalkıp ona gitmeye karar vermek bile içini rahatlatıyordu.

Bir ekim sabahı, Hakan'ı okula yolladıktan sonra, kahvaltı sofrasını topladı, tabakları, bardakları bulaşık makinesine yerleştirdi, gelip salonda bir koltuğa oturdu, gözlerini halının üstünde sessiz sessiz televizyon izlemekte olan Sultan'a dikti: Eşyalar arasında bir eşyaydı sanki, çevrede bir kımıltı, özellikle de bir ses olmadığı sürece konumunu değiştirmiyordu. Bunu düşünmek tüylerini ürpertti, ne yaptığını düşünmeden, "Sultan, kızım, Sultan, Sultan!" diye seslendi. Sultan başını kaldırdı, dudaklarında varla yok arası bir gülümseme, "Sultan, kızım, Sultan, Sultan!" diye yineledi, öylece durdu olduğu yerde. Kumru tepeden tırnağa titredi birden, ev gittikçe daralıyormuş gibi bir duyguya kapıldı. Ne olursa olsun, hemen bu evden çıkmak, Sultan'ı alıp bir süre buradan uzaklaşmak istedi. Giyindi, Sultan'ı da giydirip aşağıya indi. Arabanın kapısını açtı, Sultan'ı arka koltuğa oturttu, kendi yerine yerleşip kontak anahtarını çantasından çıkardığı sırada, Süleyman efendinin kendisine bir şeyler söylediğini ayrımsadı, "Efendim?" dedi.

"Nereye gidiyorsunuz, abla?" diye yineledi Süleyman efendi.

"Sultan'la biraz gezeceğiz," dedi Kumru.

"İyi olur, abla," diye onayladı Süleyman efendi. "Hava güzel, bir güzel gezin."

Kumru, bu sözden esinlenmiş gibi, alışkanlığın çerçevesini kırarak karşı kıyıya geçmeyi ya da burnunun doğrusuna giderek kentin bir yanından çıkıp başka bir yanından girerek saatlerce dolaşmayı düşündü, "Nasıl olsa, koca arabayla kaybolacak değilim, yolumu şaşırsam da sora sora dönüp gelirim ya da cepten Muhittin'i ararım," dedi kendi kendine. Ne var ki, arabayı çalıştırır çalıştırmaz, birkaç saniye önce düşündüğü şey gerçekleştirilmesi olanaksız bir serüven gibi göründü gözüne, kararlılığı yok oldu, kontağı kapatıp eve dönmeyi düşündü, Süleyman hep öyle dikilip kendisine bakmasa inerdi de. İnmedi ama en az beş dakika süresince, Migros'la Tuna hanım arasında duraladıktan sonra, Tuna hanımda karar kıldı. On beş dakika sonra, Tuna hanımın sokağındaydı, arabasını rahatlıkla park etti. Tuna hanımın apartmanında, Sultan'la birlikte merdiveni çıkarken üstünden büyük bir ağırlık atmış gibiydi. Ama Tuna hanım onu şaşırttı. Genellikle coşkuyla buyur ederken şimdi, ilk kez karşılaşmışlarcasına, kendisine ve Sultan'a neredeyse kuşkuyla bakıyor, bir yandan, "Buyurun," derken, bir yandan da, içeriye girmelerini engellemek ister gibi, eşiğin orta yerinde duruyordu.

“Hoş geldin, bir şey mi vardı?” diye sordu soğuk bir sesle.

“Geçerken uğrayalım demiştik, ters bir zamanda mı geldik?” dedi Kumru, geri dönmeye yeltendi.

Tuna hanım hoşnutsuzluğunu fazla belli ettiğini ayrımsadı o zaman.

“Yok, yok, buyur, içeriye buyur,” dedi.

İçeriye girdiler, küçük salonda oturdular. Tuna hanım yıllardır görüşmüyorlarmış gibi, “Kahveyi gene orta şekerli mi içiyorsun?” diye sorup olumlu yanıtı aldıktan sonra, mutfağa gitti, tepside üç fincanla döndü, “Sultan’a da kahve yaptım,” dedi gülümseyerek, Sultan’ın, “Sultan’a da kahve yaptın,” diye doğrulaması karşısında da gülümsedi. Bununla birlikte, soğukluk hep sürüyor, bunu ikisi de neredeyse somut bir ağırlık olarak duyuyordu. Yalnızca Kumru değil, kendisi de şaşıyordu buna. Onun son gelişinde, arabadan el sallayışını gördükten sonra, insanın tüylerini ürpertecek kadar hırslı bir köylü kadın karşısında bulunduğunu, üstelik, bu sıradan köylünün kendisine özendiğini düşünüyordu, gene de ona soğuk davranmaktan kendini alamamasını anlamakta zorlanıyordu.

“Araba nasıl gidiyor?” diye sordu; ama bir tuhaf çıktı sesi.

Her zamanki sesiyle sorsaydı, Kumru tüm sorunlarını bir bir anlatırdı belki ama alay ediyormuş ya da kızıyormuş gibi geldi ona.

“İşimizi görüyor işte, ayağımızı yerden kesti,” dedi.

“Çok iyi, çok güzel!” dedi Tuna hanım, bu yanıtı da beğenmemişti. Kimi insanların düşlemeyi bile göze alamadığı bir nesneden neredeyse küçümseyerek söz etmesi sinirine dokundu. Daha çok yakın bir geçmişte, onun bunun evini süpürüp camlarını sildiği günlerde, buzdolabının kapısını, koka-kola şişesinin kapağını açmasını bilmeyen bu köylü kızının böylesine değişmiş olması hiç de doğal değildi ona göre, “Para her şeyi değiştiriyor, insanları bozuyor,” diye düşündü, sonra gözlerini Kumru’nun gözlerine dikti, yüksek sesle, “Para her şeyi değiştiriyor, insanları bozuyor,” diye yineledi.

Kumru söyleneni anladı ama kesin bir göndergeye bağlayamadı. Belki de Nesim beye kızdığını, suratının ondan böyle asık olduğunu düşündü.

“Nesim ağabey çok iyi bir adam,” dedi.

Sultan, annesinin dizi dibine oturmuş, bir ona, bir Tuna hanıma bakıyordu.

“Nesim ağabey çok iyi bir adam,” diye yineledi.

Tuna hanım vurgulamanın benzerliği karşısında ürperdi.

“Nesim ağabey de nerden çıktı şimdi?” diye sordu.

“Hiç, birden aklıma geldi,” dedi Kumru. “Bana büyük iyilik etmişti.”

Tuna hanım, Kumru’nun sözlerinin gerisini bekler gibi yüzüne baktı ama ne Kumru sözlerinin arkasını getirdi, ne Sultan söze karıştı, ne Tuna hanım bir şey söyledi. Ancak Kumru, Tuna hanımla Nesim bey arasında hoş olmayan bir şeyler geçtiğini, suratının bu yüzden asık olduğunu düşündü, “Biz seni daha fazla rahatsız etmeyelim,” deyip kalktı.

Arabayı çalıştırdıktan sonra, uzun uzun Tuna hanımın pencereye gelip camı açmasını bekledi; ama Tuna hanım görünmedi. “Nesim ağabey ne yaptı da böyle üzdü ki Tuna hanımı?” diye düşündü.

İki gün sonra, 14 numaranın penceresinden sokağa bakarken aynı soruyu bir kez daha sordu kendi kendine, ancak bu kez fazla durmadı sorunun üstünde; birden çıkıveren güneşin altında Peugeot 306 ışıl ışıl parlayıvermişti. Peugeot 306’nın sağında solunda duran öteki arabalara baktı, “Kim ne derse desin, en güzeli benimki,” diye geçirdi içinden, mutlulukla gülümsedi. Doğru, çok uzaklara gidemiyordu onunla, üstelik, ne zaman direksiyonuna geçse o, kendisini değil de kendisi onu taşıyormuş gibi bir ağırlık çöküyordu üstüne. Bir kez daha, bu arabayı almakla başına dert açıp açmadığını düşünürken yolun karşı yanında semtin birbirinden azgın iki kapıcı çocuğunun, Levent’le Kürşat’ın çevreyi kolaçan ederek yolu geçip kuşkulu adımlarla Peugeot 306’ya doğru geldiklerini, hemen sonra da Levent aynayı kanırtırken Kürşat’ın daha karışık bir işe giriştiğini gördü. Bir an, gözleri duvarda asılı duran çifteye gitti, tüm bedenini korkunç bir sıcaklık sardığını, başının dönmeye başladığını duydu, olduğu yere yığıldı yığılacaktı. Ama çabuk toparlandı, camı açtı.

“İbneler, ne istiyorsunuz?” diye bağırdı var gücüyle. “Ne istiyorsunuz arabamdan?”

Daha Kumru “ibneler”in sonuna gelmeden, çocuklar var hızlarıyla kaçtılar. Çocukların kaçmasından hemen sonra da Süleyman’la Nurcan apartmanın önüne çıkıp kaygı ve şaşkınlıkla Peugeot 306’nın çevresinde dönmeye başladılar. Kumru onların üzgün ve şaşkın devinimlerinden arabaya bir şeyler olduğunu sezinledi, hemen aşağıya indi. Arabanın önden, arkadan, yanlardan büyük bir bıçak ya da çiviyle derin bir biçimde çizilmiş, bir lastiğinin de patlatılmış olduğunu gördü. Elleri belinde, dört bir yanı kolaçan etti, sonra, var gücüyle, “Ulan ibneler, ulan orospu dölleri, bunu sizin yanınıza bırakırsam, bana da Yarma Haydar’ın karısı demesinler!”

diye bağırdı, sonra birden gırtlağına bir şeyler tıkandı, Süleyman'ın döner müdür koltuğuna oturdu yığılır gibi, "Tanrı kullarını neden böyle kötü yaratır ki!" diye mırıldandı; başını ellerinin arasına alıp hıçkırmaya başladı. Süleyman, yüzü sapsarı, ortalığı kolaçan etti: tek bir kapıcı, tek bir kapıcı çocuğu görünmüyordu. "Alçaklar!" diye homurdanarak Günay apartmanının önüne geldi gene. Kumru eve döndü, ceptelefonundan Muhittin'i arayıp olanları anlattı, hemen Ecem sokağa gelmesini söyledi. Pehlivan uyandı, karısının yüzünü görünce şaşkına döndü, "Ne oldu sana böyle?" diye sordu.

Kumru gene hıçkırmaya başladı.

"Aşağıya in de arabanın haline bak," dedi. "Bu araba başımıza bela getirecek!"

Pehlivan pijama ve terlikle aşağıya indi, şaşkın, kızgın, tam dört kez arabanın çevresini dolaştı. Arabadan başka hiçbir şeyi görmüyordu sanki. Süleyman'la Nurcan'ı da görmedi. Ama Kumru'nun yukarıdan kendisine baktığını görüyordu sanki. Başını yukarıya kaldırdı.

"Hangi eşşoğleşşek yapmış bunu, gören olmuş mu?" diye seslendi.

"Ben gözümle gördüm," diye yanıtladı Kumru: "Recep'in piçi Kürşat'la Titrek Nuri'nin torunu Levent yaptı."

Pehlivan başını salladı.

"Anladım," dedi ama hep öyle durup arabaya bakıyordu.

"Gidip derslerini vermeyecek misin?" diye seslendi Kumru.

"Ne dersi? Ben gözümle görmedim ki!"

"Ben gördüm diyorum ya sana! Ben mi vereyim derslerini?"

Pehlivan elini salladı.

"Dur hele, acele işe şeytan karışır," dedi.

Bu sırada Bilal dayı sessizce gelmiş, Peugeot 306'nın çevresini dolanarak üstündeki derin çiziklere bakıyor, sinirli sinirli başını sallıyordu.

Pehlivan önüne dikildi birden.

"Sen bu işe ne diyorsun, Bilal dayı?" diye sordu.

Bilal dayı, Pehlivan'ın yüzüne baktı bir süre.

"Ne diyeyim, Haydar efendi? Bunlar hepten kudurmuş," diye yanıtladı. "Kalıbımı basarım ki köylerinde kalsalardı, böyle olmazdı. Burada her şeyden koptular, cascavlak ortada kaldılar. Ben çok gördüm; okula da gitseler, doktor, mühendis de olsalar, kafalarının bir yanı boş."

"İyi, güzel de benim zararımı kim ödeyecek, Bilal dayı?" dedi Pehlivan.

Bilal dayı biraz daha yaklaştı Pehlivan'a, kolunu tuttu.

"Sen yiğit adamsın, hem de zenginsin," dedi alçak sesle, "kötüyle kötü olup da başını belaya sokma."

"Öyle mi diyorsun, Bilal dayı?" diye sordu Pehlivan.

"Öyle diyorum," dedi Bilal dayı. "Bir daha bu sokakta böyle bir bok yiyen olursa benim yakama yapışırsın, tamam mı?"

Pehlivan hiçbir şey söylemedi, öyle durup Bilal dayıya baktı bir süre, sonra, gözleri yerde, bir, "Eyvallah" bile demeden Günay apartmanına girdi. Evde, Kumru, öfkeli mi öfkeli, "O puştların dersini vermeyecek misin?" diye sorunca da, "Hele dur bakalım," demekle yetindi. Kumru burnundan soluyarak kalkıp mutfağa gitti, bir bira açtı, hem içti hem ağladı. Hakan okuldan döndüğünde, Muhittin arabayı onarıma götürmüştü ama o olup biteni ayrıntılarıyla biliyordu. "Ben de babamı kalıbının adamı sanırdım," dedi Kumru'ya. Kumru işitmemiş gibi davrandı, bardakta kalan birayı başına dikti. "Bana arabanın anahtarını zor veriyordun, bak, mahallenin piçleri neler yapmış!" diye bastırdı Hakan. Gene yanıt alamadı. "Adımız korkağa çıkacak," diye homurdanarak odasına gitti. Bütün gün ve bütün gece kendi kendini yedi.

Ertesi gün, okulda, Kürşat'la Levent'i ayrı ayrı kıstırmak düşüncesindeydi; ama hiç birbirlerinden ayrılmadılar, ikisine birden saldırmamak için zor tuttu kendini. Okul dönüşü, belki bir an birbirlerinden ayrılırlar umuduyla hep arkalarından yürüdü, kol kola Çandar apartmanına girdiler. "Bunun yarını da var," dedi dişlerinin arasından. Ancak, ertesi gün, ne Kürşat ortalarda göründü ne Levent. Derslerden sonra, "İbneler okulu kırdılar herhalde," diye düşünürken beş-on metre ilerisinde, çantaları sırtlarında yürüdüklerini gördü. Adımlarını hızlandırdı. Kürşat önde, Levent arkada, duvarları sıyıra sıyıra, yeni sünnet olmuş çocuklar gibi yürüyor, yanlarına gelen arkadaşlarına büyümüş gözlerle, neredeyse korka korka, tanımazmış gibi bakıyor, sorularına yanıt vermiyorlardı. "Bunlar boku yemiş," dedi, gerisini araştırmaya gerek görmedi. Yürüyüp geçti. İki gün sonra, okulda, Kürşat'ın yürümesi biraz düzelmişe benziyordu, Levent'se hiç görünmedi, kaydının alındığını, okulu memleketinde bitireceğini söylüyorlardı.

Aynı gün, akşamüstü Muhittin, arabayı onarımdan getirince, Kumru, Hakan ve Sultan'la birlikte Pehlivan da aşağıya indi. Ağır ağır arabanın çevresini dolaştı, her yanını bir uzman dikkatiyle gözden geçirdi,

hastalıktan yeni kalkmış bir çocuğu okşar gibi okşadı, sonra gözlerini Kumru'ya dikerek gülümsedi.

"Ne çiziği kalmış, ne çöküğü, kız gibi olmuş işte gene, eskisinden farkı yok," dedi.

Ama Kumru kaygılıydı.

"Olmuş, evet," diye doğruladı. "Ama yarın da böyle olacak mı, bakalım?"

Pehlivan yanıt vermedi.

"Haydar abi, ablam haklı," dedi Muhittin. "Şu arabayı otoparka koysak iyi olacak. Şunun şurası, iki dakikalık yerde, hem de kapalı."

Pehlivan kaşlarını çattı.

"Bu araba burada duracak," dedi. "Yarma Haydar kapıcı piçlerinden korktu da arabasını otoparka koydurttu, dedirtmem."

Kimseden ses çıkmadı. Pehlivan da bir şey söylemeden Aygün apartmanına doğru yürüdü.

"Nereye gidiyorsun?" diye seslendi Kumru.

"Bilal dayıyla konuşacağım, siz eve gidin," dedi Pehlivan.

Aygün apartmanının kapısından girer girmez, Bilal dayının az önce burada kendilerini gözetlediğini her zaman içtiği kaçak tütün kokusundan anladı. Ötekilerin de aynı şeyi yaptıklarını düşündü. "Bok herifler!" diye söylendi. Merdiveni hızla indi. Bilal dayıyı, elinde iyice küçülmüş sarma sigarası, kapıcı dairesinin kapısında buldu. Bir merhaba bile demeden, doğrudan konuya girdi. Bu sokakta herkesin saygı duyduğu bir adam olarak sokağın kapıcılarıyla konuşup arabasıyla uğraşmayı bırakmalarını, yoksa işin kötüye varacağını anlatmasını istedi. Bilal dayı sigarasını usulca yere bırakıp ayağının altında ezdi. Pehlivan'ı evine buyur etmediği gibi girmesini önlemek istercesine sırtını kapıya dayadı.

"Çok söyledim, gene de söylerim ama bunlar iyice azıtmışlar, gözleri dönmüş, dinlerler mi, orasını bilemem," dedi.

"Kimler bunlar, Bilal dayı?" diye sordu Pehlivan.

Bilal dayı bir süre düşündü.

"Çoğu, belki de hepsi, bilmiyorum," dedi. "Bilmiyorum, takmışlar işte kafayı."

"Peki, bizden ne istiyorlar? Suçumuz ne?"

Bilal dayı ellerini göbeğinin üstünde kavuşturup düşündü.

“Ben buranın en eskisiyim, çok gördüm böylelerini. Bir kat yukarıdaki kiracıya her uşaklığı yaparlar ama içlerinden birinin biletine amorti çıkacak olsa herifi boğmadıkları kalır,” dedi. Sonra iyice yaklaştı, önemli bir giz verircesine, “Köklerinden kopmuşlar bir kez,” diye ekledi. “En iyisi sen o arabayı geceleri otoparka bırak.”

“Yani gene arabama dokunurlar mı diyorsun?” dedi Pehlivan.

Bilal dayı, eli göbeğinin üstünde, bir süre düşündü gene.

“Evet, korkarım ki öyle,” dedi, içini çekti. “O çocukların başına o iş gelmemiş olsaydı, dokunmazlardı belki. Ama şimdi ne yaparlar, bilemem. En iyisi arabayı otoparka bırakın.”

Pehlivan da düşündü bir süre.

“Bilal dayı, ben arabamı otoparka koyup da kendime korktu dedirtmem, bundan sonra arabaya dokunacak olanı da anasından doğduğuna pişman ederim, bunu böyle bilsinler, söyle o pezevenklere,” dedi.

Gözlerini Bilal dayının gözlerine dikti. Hiçbir tepki gelmeyince bir, “Eyvallah” bile demeden merdivene yöneldi, sonra birden durup geriye döndü.

“Çocukların başına o iş gelmemiş olsaydı diyordun, ne iş gelmiş ki çocuklarının başına?” diye sordu.

Bilal dayı kaşlarını çattı.

“Sen herkesten iyi bilirsin,” dedi.

“Hayır, bilmiyorum,” dedi Pehlivan, “ben bir şey yapmış olsam söylemezler miydi?”

“Sen yapmadın, tamam ama haberin de yok muydu?”

“Yoktu, öyle bir bok yiyecekleri kimin aklına gelirdi?”

Bilal dayı tiksinmiş gibi yüzünü buruşturdu.

“Yani senin adamların yedi o boku,” dedi.

Pehlivan yanıt vermedi. Ağır ağır çıktı basamakları. Aygün apartmanının önünde, ellerini beline koyup sağına soluna baktı. Kimsecikler yoktu ortalıkta. Kumru’yla çocuklar da eve dönmüşlerdi. Ama kocaman kara araba otuz adım ötede, Peugeot 306’nın azıcık ilerisinde kendisini bekliyordu. Şoförün yerinden fırlayıp kapıyı açmasına zaman bırakmadan girip oturdu. “Hadi, çek bakalım,” dedi.

O gece de, ondan sonraki beş gece de Peugeot 306 pırıl pırıl kaldı Günay apartmanının önünde. Sözlerinin yerine bulduğundan Pehlivan’ın hiç kuşkusu kalmadı neredeyse. Kumru’ya da, Süleyman’a da açıkladı

izlenimini. “Biz de pireyi deve yaptık, iki veledin işini sokağın kapıcılarının sırtına yıktık,” dedi. Süleyman, görüşüne karşı çıkınca da, “Olabilir, ama artık arabanın yanından bile geçmedikleri ortada, bu işten zararlı çıkacaklarını anladılar,” diye yanıtladı.

Ancak, yedinci günün sabahı, ezandan çeyrek saat sonra, Süleyman çöpleri çıkarmak üzere apartmanın kapısını açtığı zaman, olduğu yerde donakaldı: pis kokuların en kötüsü, ağır mı ağır bir insan pisliği kokusu sarmıştı ortalığı; kokunun nereden geldiğini anlamak için birkaç adım ilerleyince, tepeden tırnağa titredi, burnunu iki parmağının arasında sıkarak Peugeot 306’nın çevresinde dönmeye başladı: dikiz aynaları da içinde olmak üzere, arabanın tüm camları gerçek bir usta malasıyla, kusursuz bir biçimde insan pisliğiyle sıvanmıştı; buna karşılık, arabanın geri yanı pırıl pırıldı, en ufak bir pislik bulaşmamış, bulaştıysa da temizlenmişti. İlk düşündüğü şey hemen aşağıya koşup hortumu getirmek oldu. Getirdi de. Ancak, tam musluğu açacağı sırada, “Peki, neden?” dedi kendine. “Neden bunu böyle yaptılar ki?” Düşündü, düşündü, hiçbir açıklama gelmedi usuna. Arabayı Pehlivan’a göstermeye karar verdi. Beşinci katta asansörden çıkar çıkmaz parmağını 14 numaranın ziline bastırdı, uzun uzun çaldı. Kumru açtı kapıyı.

“Yenge, sana zahmet, Haydar abiyi bir uyandırıver, hemen aşağıya gelsin,” dedi Süleyman, herhangi bir yanıt beklemeden aşağıya koştu. Kapının önünde, çok değerli bir nesneyi bekler gibi, arabayı beklemeye başladı. “İnsan pislik kokusuna bile alışıyor,” diye düşündüğü sırada, Pehlivan yanına geldi.

Onun da eli burnuna gitti hemen, herhangi bir soru sormadan yanında dikilip kaldı, neden sonra, burnu sol elinin iki parmağı arasında, arabanın çevresinde tam üç kez dolaştı, sonra elini Süleyman’ın omzuna koydu.

“Şöyle içeriye gel,” dedi.

İçeride, Pehlivan’a bakınca Süleyman, insandan başka bir yaratık karşısındaymış gibi bir duyguya kapıldı: Elleri titriyor, gözleri bir başka biçimde parlıyordu, onun da kendisini başka bir yaratık gibi görmesinden, en azından bu işi kendisinin yaptığından kuşkulanmasından korktu.

“Haydar abi, bu işte benim hiç suçum yok,” dedi.

Pehlivan elini omzuna koydu gene.

“Biliyorum, senin suçun yok. Sabaha kadar arabanın başında bekleyecek değilsin,” dedi Pehlivan. “Ama aklını başına topla da bir düşün

bakalım. Hangi pezevenk yapmış olabilir bunu?"

Süleyman gözlerini Pehlivan'dan da yukarıda bir noktaya dikip düşünmeye başladı, düşünmenin görüntüsünü de vermek istercesine yüzünü avuçlarının arasına aldı, uzun süre düşündü böyle.

"Haydar abi, bu bok elde bir mala olmadan böyle kaymak gibi sürülmez camlara," dedi sonunda, bir süre daha düşündü, "Mala da, günahları boyunlarına ama; mala da bulunsa bulunsa senin Çember Sakal'da bulunur, en iyi onlar bilir sıva işini, gecekondu üstüne gecekondu dikiyor, kat üstüne kat alıyorlar, hem de şu son günlerde gelip gidenleri çok fazla."

Pehlivan'ın kaşları hep öyle çatık, gözleri hep öyle çakmak çakmaktı, gene de gülümsemeye benzer bir devinim oldu yüzünde.

"İyi bildin, ben de böyle düşünmüştüm, sen şimdi kapıda bekle, bir yere ayrılma," dedi.

Kapıdan çıkmasıyla karşı kaldırıma geçmesi bir oldu. Çandar apartmanına doğru yürüdü.

"Haydar abi, dur, ben de geleyim seninle, ne olur, ne olmaz!" diye seslendi Süleyman.

"Gerek yok, sen oradan ayrılma!" dedi Pehlivan, parmağını tüm gücüyle Çandar apartmanının kapıcı ziline bastırdı.

Kapının açılmasıyla içeriye dalıp kapıcı dairesine giden merdivenin basamaklarını ikişer ikişer inmeye başlaması bir oldu. On saniye sonra, kapıcı dairesinin önünde, bileklerden ilikli, uzun, ak donu ve uzun kollu ak iç gömleğiyle kendisini bekleyen Recep efendiyi gördü, iç gömleğinin yakasından yakalamasıyla cansız bir nesne gibi dairenin girişine sokup kapıyı ayağıyla kapatması bir oldu.

"Seni şurada gebertip leşini çocuklarının önüne atmamı istemiyorsan, gece kullandığın malaları hemen alıp geleceksin!" dedi. "Ne malası? Sen düş mü görüyorsun?" yanıtını alınca da onu önce kendine doğru çekti, sonra bir nesne gibi duvara çarptı. Çarpmanın gürültüsü üzerine, sağ yanda aynı zamanda iki kapı birden açıldı. Birinin önüne küçük karısı Nokta dikildi, ötekinin önüne iki oğluyla yeğeni. Pehlivan başını çevirip bakmadı bile, Recep efendiyi bir kez daha kendine doğru çekip yeniden duvara çarptı.

"Şu malaların yerini gösterecek misin, yoksa beni daha uğraştıracak mısın?" diye sordu, eli hep yakasında, çevresinde hızla döndürdükten sonra, karısına ve oğullarına doğru fırlattı onu, iki kapının arasında duvara çarparak öylece yığılıp kaldığını gördü, günde yüz kez yinelenen, doğal bir

şey yapıyormuş gibi ağır ağır ilerledi, gene sol eliyle gömleğinden tutup kaldırdı. Sorusunu bir kez daha yineledi. Yanıt gelmeyince, sağ elinin tersiyle zorlu bir şaplak indirdi yüzüne. Recep efendinin burnundan kan akmaya başladı. İki karısı, iki oğlu ve yeğeni oldukları yerde taş gibi donmuşlar, bir Recep efendiye, bir Pehlivan'a bakıyorlardı. Pehlivan'ın çok iri bir adam olduğunu bilirlerdi, her gün görüyorlardı ama kendi evlerinin içinde çok daha iri görünüyordu gözlerine, yeryüzüne ilk kez gelmiş bir korkunç varlık karşısındaymış gibi titriyorlardı. Gene de Pehlivan, Recep efendiyi tiksintiyle yere bırakıp da ayağını göğsünün üstüne koyunca, Naciye hanım önüne dikildi.

"Ne istiyorsun adamdan, öldürecek misin?" diye bağırdı.

"Evet, öldüreceğim, malalar önüme gelmezse hepinizi geberteceğim!"

"Ne malaları?"

"Arabamın camlarını bokla sıvarken kullandığınız malalar!"

Naciye oğullarına döndü.

"Bu herif delirmiş!" dedi.

Pehlivan onu iterek Recep efendiyi bir kez daha tartaklamaya yeltenince, bu kez de oğullarıyla yeğeni dikildi karşısına. Yüzlerinin solgunluğundan, tüm bedenlerinin titreyişinden çok korktukları belliydi. Gene de Recep efendinin büyük oğlu Veysel ötekilerin önüne geçti.

"Sen çok oldun artık, bas git evimizden!" diye bağırdı.

Pehlivan yanıt vermedi, onun da yüzüne bir tokat indirdi, sonra kolundan tutarak geldiği yöne doğru fırlattı. Recep efendinin ortanca oğlu ağabeyinin de burnundan kan akmakta olduğunu gördü, başını önüne eğdi, yeğeni de aynı şeyi yaptı.

"Hadi, elimden bir kaza çıkmadan, getirin şu malaları!" diye bağırdı Pehlivan.

Naciye hanımın usulca uzaklaştığının ayrımına varmamıştı; ama elinde üç malayla bahçe kapısından döndüğünü, sonra bunları mavi bir poşete koyup kendisine uzattığını gördü. Pehlivan tek sözcük söylemeden öylece durdu. Sonra, Naciye de, ötekiler de poşeti alıp gitmesini beklerken o bir kez daha iç gömleğinin şimdi kıpkırmızı olmuş yakasından tutarak Recep efendiyi ayağa kaldırdı, büyük oğluyla yeğenine döndü.

"Hadi, düşün önüme," dedi: "arabama sürdüğünüz bokları temizleyeceksiniz!"

Belki çok daha kötüsünü beklediklerinden, hiç direnmeden boyun eğdiler bu isteğe. Yalnız dairenin kapısından çıktıkları sırada, Recep efendinin yeğeni birden durdu.

“Bu kılıkla mı?” diye sordu.

Pehlivan üçünü de tepeden tırnağa süzdü, ilk kez gülümsedi, sonra gene kaşlarını çattı.

“Kılığınızın nesi varmış! Bok temizlemek için kravat mı takacaktınız?” dedi.

Sokak sessizdi. Güneş doğdu doğacaktı. Önde uzun ak donları ve ak iç gömlekleriyle dört adam, arkada Pehlivan, Çandar apartmanından çıkıp Günay apartmanının önüne geldiler. Peugeot 306’nın önünde dördü de elini burnuna götürdü hemen. Pehlivan mavi poşeti iki eliyle açarak her birinden bir mala almasını istedi. Onlar da elleri titreyerek ama hiç duralamadan aldılar.

“Şimdi her biriniz bir camın önüne geçeceksiniz, bu bokları malayla temizleyeceksiniz ama önce bir temiz yalayacaksınız,” dedi.

Dördü de öylece donup kaldı bir an, sonra, her yanı kan içinde, Recep efendi yanına geldi.

“Haydar bey, oğlunu öldürdüm, ocağına düştüm, ayaklarının altını öpeyim, bize bunu yaptırtma,” dedi.

Pehlivan alçalış karşısında hiç sarsılmadı bu kez.

“Yolu yok, yalayacaksınız,” dedi, malaların hâlâ ıslak olduğunu gördükten sonra, bu işi onların yaptığından kuşkusu kalmamıştı. “Nasıl olsa, bok kendi bokunuz, çıktığı yere dönecek. Kaç günde biriktirdiniz böyle bunu?” diye ekledi.

Her biri bir camın önünde, baba da, oğullar da, yeğen de taş kesilmiş gibi duruyorlardı. Pehlivan yeğenin ensesine bir tokat indirdi.

“Ne söyledim, duymadınız mı?” diye gürledi.

Sokakta kimi pencerelerde insanlar belirdi, kimi apartmanların kapısı aralandı. Baba, oğullar ve yeğen zaman geçirip daha çok insana rezil olmaktansa buyruğa hemen uymanın daha iyi olduğunu düşündüler, söyleneni yaptılar. Yeniden başlayacakları sırada, Pehlivan’ın midesi bulandı.

“Siktirin gidin, hadi çabuk! Malalarınızı da alın!” diye bağırdı.

Onlar, ellerinde pisliğe batmış malaları, var hızlarıyla Çandar apartmanına doğru koşarken Pehlivan hemen oraya çömeldi, yüzü ellerinin

arasında, öğürmeye, sonra da kusmaya başladı. İnsan bedeninin ürettiği en tiksindirici kokulardan birini de o saldı sokağa. Onun da gitmesinden sonra, Süleyman'la Nurcan saatlerce sürecek bir çalışmaya giriştiler: önce Süleyman uzaktan hortumla su fışkırttı, Nurcan de uzun saplı bir süpürgeyle inatçı pislikleri çıkarmaya çalıştı; sonra aynı işlem bir kez daha yinelendi; sonra Süleyman Peugeot 306'yı sıcak suyla uzun uzun sabunladı, Nurcan de süngerle ovdu her yanını; sonra bu işlem de bir kez daha yinelendi; sonra araba temiz bezlerle kurulandı; sonra sıra kaldırımın ve asfaltın deterjanla temizlenmesine geldi; sonra bu işlem de yinelendi. Ancak, akşamüstü, Kumru durumu görmek için aşağıya indiği zaman, sokak da, Peugeot 306 da hâlâ çok kötü kokmaktaydı. Bu ağır kokunun içinde Hakan'ın ön koltukta ayak ayak üstüne atıp çizgi roman okuyabilmesine şaştı, neredeyse kızdı. Sonra, gözlerinde anlatılmaz bir hüzün, Süleyman'la Nurcan'a döndü.

"Ben bir daha bu arabaya binemem," dedi.

X

Üç gündür bir sıkıntıdır büyüyordu Kumru'nun içinde, hem de katılaşıp ağırlaşıyor, soluk almasını bile zorlaştırıyordu. Arada bir buzdolabından bir bardak meyve suyu ya da koka-kola alıp içiyor, bulaşık makinesine iki tabak, üç bardak atıp çalıştırıyor, pencereyi açıp arabanın yerinde durup durmadığına bakıyor, sonra, kim bilir kaçıncı kez, hep açık duran televizyonun karşısına oturuyor, elinde uzaktan kumanda, kanaldan kanala atlayarak izlenecek bir şeyler arıyor, bundan da sıkılınca elektrik süpürgesini alıp evi bir baştan bir başa süpürüyordu. Ama sıkıntı artıyor, eksilmiyordu. Bitkin mi bitkin, bir koltuğa oturuyor, gözlerini her devinimini kendinden habersiz bir kaygıyla izlemekte olan Sultan'a dikiyordu.

"Nerede kaldı bu herif? Neden bir telefon bile etmedi?" diyordu.

Sultan kimi zaman hiç işitmemiş gibi bebeğinin saçını taramayı sürdürüyor, kimi zaman da sorusunun yankısını yolluyordu ona:

"Nerede kaldı bu herif? Neden bir telefon bile etmedi?"

Alışkındı, Pehlivan'ın iki gece, üç gece üst üste eve gelmediği çok olurdu ama telefon ederdi o zaman, en azından bir başkasına ettirtir, eve yaklaşık olarak ne zaman döneceğini bildirirdi. Bu kez, üç gündür eve uğramamış olmasına karşın, ne Pehlivan'dan ses gelmiş, ne kendisi Pehlivan'ı aramıştı. Aramayı düşünmüyor değildi; tam tersine, hep usundaydı. Ancak, Pehlivan'ın kendisini zorunlu olmadıkça aramamasını söylemiş olması bir yana, elini kolunu bağlayan bir şey vardı. Telefonun başına oturup gerekli rakamlara özenle basmaya başlıyor, sonra, son iki rakama gelince, öylece kalıyor, "Bu işin içinde bir iş var, bu adama bir şeyler oldu," diye söylenerek hızla uzaklaşıyordu oradan. Cepten de arayabilirdi Hakan'a da aratabilirdi kuşkusuz, onun söylemesine gerek

kalmadan, Hakan'ın kendisi de arayabilirdi ama bunu konuşmayı ne beriki göze alabiliyordu ne öteki.

Dördüncü gün, öğle yemeğinden bir-iki saat sonra, ana oğul aynı şeyi bir kez daha usundan geçirirken 14 numaranın zili çalmaya başladı.

Kumru belki de korktuğunun başına geldiğini düşünerek kapıya koştu, konuşma düğmesine basıp, "Kim o?" diye seslendi.

"Biziz, yenge, kapıyı aç! Haydar abimizi getirdik," dedi bir ses.

Kumru tepeden tırnağa titredi.

"Neden? O kendi başına gelemiyor mu?" diye sordu.

"Biraz yardım gerek, yenge; yukarı geldiğimizde görürsün," dedi ses.

Kumru durumu gözleriyle görebilmek için sahanlığa çıktı, Hakan'la Sultan da yanına dikildi. Giriş katından anlaşılmaz insan sesleri geliyordu, sonra birtakım ayak sesleri, sertçe kapanan bir kapı gürültüsü duyuldu ama, aradan koca bir dakika geçmiş olmasına karşın, asansör motorunun sesi işitilmedi. "Görgüsüzler, koskoca asansör dururken, Pehlivan'ı merdivenden çıkarıyorlar; hastaysa, yaralıysa, öldürecekler herifi," diye homurdandı Kumru. Hakan, birdenbire gelen bir esinle, basamakları ikişer ikişer inmeye başladı. Sultan da, annesinin hemen solunda, "Öldürecekler herifi," diye yineledi, "öldürecekler herifi." Adamlar, bunaltıcı bir ağırlıkla, üç kat çıkıp da konuşmaları daha bir anlaşılır olmaya başlayınca Kumru, Pehlivan'ın, başkalarının yardımıyla bile olsa, kendi ayaklarıyla çıkmadığını anladı. Yüreği hızla çarpmaya başladı, hemen yanına inmeyi düşündü ama gücü de, istemi de tükenmişti, olduğu yere yığılmamak için tırabzana tutunup bekledi. Kısa bir süre sonra da üstünde eski yazılı parlak yeşil örtüsüyle kocaman bir tabut göründü; sanki taşınmıyor da boşlukta, tek başına, kendi istemiyle, yukarıya, kendisine doğru geliyordu. Sonra tabutu taşıyan adamların ellerini, başlarını, alınlarından damlayan terleri gördü. Uzun, ince, korkunç bir çığlık kopardı, hızla eve girip en dip odaya kadar koştu, elleri böğründe, ayaklarını sürüyerek, ağır ağır geri döndü, salonda bir koltuğa attı kendini, gözlerini yumdu. Bir an, evini, anasını, babasını, kardeşlerini, Hürü bacısını ve Hürü bacısının yanında, küçük mü küçük, öteki Kumru'yu gördü, hepsi de şaşkın şaşkın kendisine bakarak başlarını sallıyorlardı, "Ne oldu, bana neden böyle bakıyorsunuz?" demek istedi ama, bir kez daha, uzun, ince, korkunç bir çığlık kopardı yalnızca ya da kopardığını sandı, sonra başı önüne, kolları yanına düştü, öylece kaldı.

Neden sonra, çevresindeki nesneleri ve kişileri seçebilecek duruma geldiğinde, beş adam, bir de Hakan, tabutu yemek masasının üstüne yerleştirmişlerdi. İki adam karşısına oturmuş, dikkatle kendisine bakıyor, üç adam, bir de Hakan, asker gibi tabutun başında dikiliyordu. Karşısında oturan iki adamdan esmer, kır saçlı ve neredeyse Pehlivan kadar uzun boylu olanı, gözlerini hep tabuta diktiğini saptadıktan sonra, üç kez üst üste öksürüp kendisine doğru eğildi, “Yenge, bana Sırık Mustafa derler, bu yanımdaki de Sarı Mustafa, ikimiz de Haydar abimizin adamıyız,” dedi. Gene üç kez üst üste öksürdü, “Hazır tabutların hiçbiri Haydar abiye uymadı,” diye ekledi. “Biz de bulabildiğimiz en büyük tabuta parça eklettirdik, tam beş kırk santimlik bir parça, ayakucuna. Ama İsmail bey çok kızdı bize, yeni bir tabut yaptırtın, en iyi tahtadan olsun dedi. Hani var ya şu koca İstanbul’u dolaşsan onun gibi patron bulamazsın,” diye sürdürdü. Kumru’nun neredeyse hiçbir şey anlamadan, şaşkın şaşkın kendisine baktığını gördü, gülümsedi, “Yenge, sen tatlı canını üzme hiç,” dedi. “İsmail bey, morga avukat gönderip raporunu aldırttı, defin ruhsatı da elimizde, yani, senin anlayacağın, işin anası tamam.” Bakışından anlaşıldığı kadarıyla, kibar bir yanıt, en azından bir “sağ ol” bekliyordu. Ama Kumru, gözleri hep kendisinin üzerinde, anlatılmaz bir korkuyla titrerken sağ elinin ortaparmağının tırnağıyla sol elinin başparmağının tırnağının altını oymaya çalışıyor, Sultan da, hemen yanına, halının üstüne oturmuş, onun yaptığını yapıyordu.

Sırık Mustafa, Kumru’nun yatışmasını bekledi bir süre; ama gittikçe daha çok titrediğini gördü. O zaman, kafasında biçimlenen tümceleri söylemek için daha fazla bekleyemedi.

“Yenge, Haydar abimiz şimdilik tam yıkanmış sayılmaz ama yüzünü görmek istersen, açması kolay. Bence görsen iyi olur, onun için de, senin için de,” dedi.

Belli belirsiz bir ışıma gördü Kumru’nun yüzünde, ayağa kalktı.

“Gel, güzel yengem; gel, bacım,” dedi. “Gel, sana göstereyim Haydar abimi.”

Kumru birden doğrulup kalktı, oturan adamlardan ikincisi, Sultan’ın da arkasından gelmesini engellerken o, içinde umuda benzer bir kıpırtı, Sırık Mustafa’nın ardından yemek masasına doğru ilerledi. Tabutun üzerindeki yeşil örtüyü, sonra kapağı kaldırışını büyük bir dikkatle izledi, onunla birlikte tabutun üzerine eğildi: Pehlivan, çenesi ak bir bezle bağlı,

gözkapakları yarı kapalı, kaşları, kirpikleri ve bıyığı dışında, tüm yüzü kendi rengini yitirmiş, başka bir renk de bulamamış gibi, kımıltısız, dingin, anadan doğma çıplak, öylece, upuzun yatıyordu tabutun içinde. Kumru birden geriye attı kendini.

“Kefene sarmadık daha,” diye açıkladı Sırık Mustafa. “Camide, bir de hoca yıkadıktan sonra olacak o iş.”

Kumru’nun kendini geriye atma nedeninin Pehlivan’ın çıplaklığı olduğunu sanıyordu; ama Kumru gelip bir kez daha eğildi tabutun üzerine, onun yanıldığını kanıtlamak istercesine, elini ağır ağır Pehlivan’ın göğsünden kalçalarına doğru kaydırdı, çok soğuktu, hem de bir başka türlü soğuktu, yalnızca elini dokundurmasına karşın, tüm bedenini donduruyor, belki yüzüne de kendi rengini veriyordu. Ama Kumru, yaptığının ayrımına varmadan, bir kez daha, bir kez daha, bir kez daha yineledi aynı devinimi. Neden sonra, Pehlivan’ın ölü bedeninin soğukluğunun ve renksizliğinin kendi bedenine de geçtiğini sezinler gibi oldu, birden çekti elini, içgüdüyle öteki eline aldı.

“Ama ölmüş! Pehlivan ölmüş!” diye inledi.

Sırık Mustafa başıyla onayladı bu gecikmiş saptamayı.

“Evet, yengem, Haydar abimiz kötü vuruldu,” dedi. “Üç kurşunla. Biri tam kalbine gelmiş. Tam kalbine, yoksa Allah da bilir ki Haydar abi, üç kurşunla ölecek adam değildi.”

Kumru’ya ilk saptama fazlasıyla yetiyordu, ayrıntıya gereksinimi yoktu. Birden, neredeyse öfkeyle, “Peki, neden eve getirdiniz ki o zaman?” diye sordu, tabutta gördüğü bunca yıllık kocasının, ikizlerinin babasının cesedi değil de onun artık yaşamadığına tanıklık eden içi boş bir görüntüydü sanki. “Neden eve getirdiniz ki onu, yani bunu?”

“İsmail bey böyle istedi, güzel yengem,” dedi Sırık Mustafa. “İnsanın cenazesi kendi evinden çıkmalı, dedi. İsmail bey her şeyin en iyisini düşünür.”

Kumru işitiyor muydu, işitmiyor muydu, belli değildi, gözlerini Pehlivan’ın rengini yitirmiş yüzüne dikmiş, donmuş gibi duruyordu öyle.

“Güzel yengem, İsmail beyin sana çok çok selamı var, hiç merak etmesin diyor,” diye sürdürüyordu Sırık Mustafa. “Çocuklarına da, kendisine de ben bakacağım bundan böyle, hiçbir şeylerini eksik etmeyeceğim, diyor. Bu evi de senin üstüne geçirecekmiş. Nasıl olsa, denizde kum, onda para. Üzülmesin, yanına vardığım zaman, Pehlivan’ın

öcünün de alındığını söyleyeceğim ona, dedi. İsmail bey, adam öldürenleri hiç sevmez, tiksinir öyle pis heriflerden, hele çocukların eline silah veren alçaklardan. Düşmanın büyükse malından, küçükse canından kork, der hep bize. Her zaman söyler, İsmail bey hiç adam öldürtmemiştir; tekerine çomak sokmaya kalkan oldu mu dövdürtür, hem de çok kötü dövdürtür; ama iş orada biter; biz hepimiz silah taşırız ama zart zurt sıkmayız, güzel yengem, sıkarsak da ayağa sıkarız, yalnız ayağa. Bu da dövmek gibi bir şeydir. Yani, senin anlayacağın, adam öldürtmeyi sevmez mübarek adam; ama bu kez öldürtecek, işte buraya yazıyorum, öldürtecek, yalnız o iki salağı değil, onların eline silah verenler varsa onları da yollayacak tahtalı köye. Alacak Haydar abimin öcünü, İsmail bey alırım, dedi mi alır. Kendi ağzıyla söyledi: ‘Pehlivan’ın öcü alınacak, kanı yerde kalmayacak, Mustafa,’ dedi. Bana açık açık söyledi bunu. Yani şu gördüğün kulaklarımla duydum, İsmail beyin ağzından duydum. İsmail beyin harbiden ağladığını da gördüm.”

Hep anlatıyordu Sırık Mustafa, gözlerini ve kulaklarını elleriyle tanık göstererek durmadan anlatıyordu. Başta Hakan olmak üzere, tüm ötekiler de hiç seslerini çıkarmadan, neredeyse soluk bile almadan dinliyorlardı. Ancak Kumru’nun ne işittiği vardı ne gördüğü; hep öyle donmuş gibiydi. Sonra birden canlanıverdi, yeniden tabutun üzerine eğildi, bir çocuğu sever gibi yanaklarını, bıyıklarını, burnunu okşadı Pehlivan’ın, sonra daha da eğildi, belliydi, öpmek istiyordu onu, ama birden ilaç kokularıyla birlikte, keskin bir sigara kokusu geldi burnuna, vazgeçti. Sırık Mustafa’ya döndü.

“Bana bir sigara verin,” dedi.

Sırık Mustafa önce tabutun kapağını kapatıp örtüsünü örttü, sonra cebinden kırmızı Dunhill paketini çıkardı, kendi ağzında, kendi çakmağıyla yakıp saygıyla Kumru’ya uzattı.

“Buyur, yenge,” dedi, bir sigara da kendine yaktı, sonra gidip bir pencere açtı, “bu pencere açık kalsın, kimse kapatmasın,” diye ekledi.

Kumru önce derin bir soluk çekti sigaradan, daha dumanını havaya üflemeden en yakın koltuğa oturdu, salonda bu kadar insan yokmuş, yemek masasının üstündeki tabutta bir ölü, hem de Pehlivan’ın ölüsü yatmıyormuş, yalnız başınaymış gibi rahat rahat içti sigarasını. Çevresini ancak sigarasını söndürdükten sonra görmeye başladı ama bakışları tek bir şeye; karşı duvarda asılı duran çifteye takıldı, uzun uzun baktı, bu çifteyi kucağına alıp sıkı sıkı tutmak geçti içinden. Ama her yanı uyuşmuş gibiydi, vazgeçti;

sonra, ayrımında bile olmadan, gülümsemeye başladı. Babasının tabutunun başında bir heykel gibi duran Hakan tümden heykelleşti. Sırık Mustafa, Sultan'ın da aynı biçimde sırıttığını gördü, bir tuhaf oldu, ayaklarının ucuna basarak Kumru'nun önüne geldi.

"Ne oldu, yengem, bir şey mi istedin?" diye fısıldadı.

"Yok, hiçbir şey istemedim," dedi Kumru.

"Bana gülümsedin de..."

"Yok, sana gülümsemedim, hiç kimseye gülümsemedim."

"O zaman..."

"Şu duvardaki çifteyi... Şu duvardaki çifteyi yanına koysak mı diye düşündüm de..."

"Masanın üstüne mi?"

"Yok, masanın üstüne değil, tabutun içine, Pehlivan'ın kucağına. Çiftesini çok severdi, büyük dedesinden kalmış."

"Koyalım mı diyorsun yani? Koyarsak, Tanrı günah yazmaz mı?"

Kumru omuz silkti o zaman.

"Yok, istemez, ömür boyu bir işine yaramadı da öldükten sonra mı yarayacak?" dedi. "Yok, boş ver."

Kumru sözünü bitirmeden, heykel gibi dikilen adamların en kısa boylusu birden kıkırdamaya başladı, eliyle ağzını kapattı, sonra arkasını döndü; ama gülmesini tutamıyor, iki elini birden ağzına bastırmasına karşın, tuhaf sesler çıkarıyordu. Sırık Mustafa hiçbir şey söylemeden ona doğru ilerledi, arkasında, bir süre öylece dikildikten sonra, kundurasının burnuyla bilek kemiğine öyle beklenmedik bir biçimde ve öyle sert vurdu ki adam yere kapaklandı; ama hâlâ tüm gövdesi tutmaya çalıştığı kahkahayla sarsılıp duruyordu.

"Burası tımarhaneye döndü," diye söylendi Kumru, kalktı, kararlı adımlarla salondan çıktı, Sultan da aynı şeyi söyleyerek, aynı kararlı adımlarla onu izledi.

Yaklaşık yarım saat sonra, Kumru salona döndüğü zaman, Sırık Mustafa da, adamları da donakaldı: Televizyona şarkı söylemeye ya da gırgıra çıkmış oynak kadınlar gibi yüzünü gözünü iyice boyamış, saçlarını tarayıp kabartmış, kısacık etekli bir giysi giymişti, hiçbir şey olmamış gibi yaklaşıyordu; Sultan da kendisi gibi süslenmişti, o da yüzünü boyamışa benziyordu.

"Ben bunaldım, azıcık dolaşıp geleceğim," dedi Kumru.

Sultan da anasının elini tuttu.

“Bunaldı, azıcık dolaşıp gelecek,” diye doğruladı.

Sırık Mustafa donup kaldı ama oldukça çabuk topladı kendini, girişimi önlemeye çalıştı.

“Peki, İsmail bey?” diye kekeledi. “İsmail bey sen dönmeden gelirse ben ne diyeceğim ona?”

“Sana ne söylediysem, onu,” dedi Kumru, arkasında Sultan, ayaklarında tıpkı giysisi gibi süslü pabuçlar, kolunda gümüş zincirli küçücük bir çanta, ağır ağır çıkıp kapıyı kapattı.

Adamlar da, Hakan da arkasından bakakaldılar, uzun bir süre, değil yerlerini ya da duruşlarını, bakışlarının yönünü bile değiştiremediler. Anlaşılan, Kumru davranışının aykırılığı kadar güzelliğiyle de dondurmuştu onları. Kuşkusuz, şöyle böyle iki saattir görüyorlardı onu, ama o dakikaya kadar İsmail beyin yeni ölmüş bir adamının dul karısı diye bakmışlardı; aralarına iyice boyanıp süslenmiş, böylece, bir anlamda, bağlarından sıyrılmış olarak dönünce, ilk kez kadın diye bakmışlar ve saniyesinde büyülenmişlerdi. Bu küçücük kadının böylesine güzel olması tansık gibi bir şeydi; oğlu aralarında olmasa masanın üstünde yatan ölüye karşın, güzelliğini de, beklenmedik davranışını da saatlerce konuşabilirlerdi.

Onlar susmayı sürdürürken Kumru, bulutların neredeyse çatıların üstüne indiği, gece çöktü çökecekmiş gibi neredeyse karanlık bir ortamda, bir elinde küçücük el çantası, bir elinde Sultan’ın eli, hiçbir şey düşünmeden, herhangi bir bunalım da duymadan, arabasına doğru yürüdü. Arabanın yanında hiç çocuk yoktu; üzerinde en ufak bir top ya da el izi bile görünmüyordu. Benzersiz bir dinginlik içinde çantasından anahtarlarını çıkarıp arabanın kapısını açtı. Önce Sultan’ı arka koltuğa oturttu, sonra sürücü koltuğuna yerleşti; ancak, motoru çalıştırmaya başlamasıyla, “Tanrı senin belanı versin!” diye homurdanması bir oldu: ön, arka, yan, arabanın tüm camlarının çevresinde, sarı, kırmızı, turuncu, mavi, yeşil, mor, küçücük ampuller yanmış, arabanın içini çok renkli bir aydınlığa boğmuştu bu puslu havada. “Bıktım bu oğlandan!” diye söylendi. “Kaç kez söyledim, bırak şu arabayı süslemeyi, milleti daha da kudurtmayalım, dedim. Sözden anlamaz ki!” Dikiz aynasından Sultan’a baktı. “Şimdi bunları nasıl söndüreceğiz?” diye sordu. Sultan soruyu geri gönderdi kendisine: “Şimdi bunları nasıl söndüreceğiz?” Kumru içini çekti o zaman, “Ne yapalım, biz de böyle

gideriz," dedi, gaza bastı; Sultan'ın da, "Ne yapalım, biz de böyle gideriz," diye yinelediğini işitmedi.

Önce, ağır mı ağır, her zamanki yolunu izledi; çok yavaş gitmesine karşın, bilemedin çeyrek saat içinde Migros'un önüne geldi; her zamanki gibi durdu; inip bir şeyler almayı düşündü bir an, ama üzerlerine doğru eğilerek şaşkınlıkla arabanın içine, önce minik ampullere, sonra bir kendisine, bir Sultan'a bakıp gülümseyen adamlar ve kadınlar, burunlarını cama yapıştırarak arabanın içine bakan çocuklar gördü, "Ne oluyor böyle bunlara? Hiç araba görmemişler sanki!" dedi kendi kendine. Alışılmış yolunun son noktasındaydı, Migros'un önünden sağa döndükten sonra birkaç yüz metre ötede sola, sonra gene sola kırıp evinin yolunu tutardı. Ama bu kez direksiyonu sola, sonra gene sola kırarak Taksim yoluna girecek yerde, dümdüz gitmeyi seçti. Düz ve geniş bir yolda epeyce ilerledi. Buralarda da insanlar merakla Peugeot 306'ya bakıyor, arabalarından kafalarını çıkararak eğlenceli olduğu anlaşılan bir şeyler söylüyorlardı. Bir polis düdüğüne yapıştı, elleriyle birtakım işaretler yaptı. Kumru dosdoğru önüne bakıyor; önünde de, yolun tam ortasında da kendisinden çok daha hızlı giden, yeşil örtülü bir tabut görüyordu, ne polisin ayrımına vardı ne düdüğünün. Tabut gittikçe küçülüp gözden silindikten sonraysa polis çok gerilerde kalmıştı, araba bayağı dik bir yokuştan aşağıya doğru inmekteydi. Başkasının kullandığı bir arabada bile böyle bir yokuştan indiğini anımsamıyordu ama en ufak bir kaygı yoktu içinde. İşte gidiyordu. Araba kullanmanın o omuzlarına kurşun gibi çöken ağırlığını da duymaz olmuştu; tam tersine, bir hafiflik, bir esenlik sarmıştı tüm varlığını, hiç böyle rahat araba kullanmadığı gibi böyle güzel de kullanmamıştı; en azından ona öyle geliyor, öyle gelmesi de güvenini artırıyordu. Birden bir köprüden geçmekte olduğunu ayrımsadı, yanında şoför Muhittin oturuyormuş gibi, "Bu köprü ne köprüsü ki?" dedi. Arka koltukta, sağ köşede uyuklamakta olan Sultan gözlerini açmadan, "Bu köprü ne köprüsü ki?" diye yineledi. Sonra ne Sultan gözünü açtı ne Kumru bir şey söyledi. Belki bir, belki iki saat süresince, bilmediği yolların birinden çıkıp bir başkasına girdi. Sonra her iki yanda da yapılar seyrekleşmeye başladı, yol kıyısında yürüyenlere de rastlanmaz oldu ama arabalar hem çoğalmış, hem daha hızlı gitmeye başlamışlardı, Kumru gülümsedi, "Sultan, kızım, İstanbul'dan çıktık sonunda, kurtulduk, belki de memlekete gideriz," dedi. "Olur olur, belki de memlekete gideriz."

İyice hızlandırdı arabayı, önce dördüncü, sonra beşinci vitese geçti, ikide bir şerit değiştirmeye, neredeyse tüm arabaları sollamaya başladı, öteki arabalardan korna çalanlar, pencerelerini açıp bağıranlar, sövenler, gülenler oluyordu, ama onun aldırdığı yoktu, gülüyordu yalnızca, “Bok yeyin, bokumu yeyin!” deyip gülüyordu, sanki öç alıyordu hepsinden, ne olduğunu kendisinin de bilmediği bir şeylerin öcünü alıyordu. Sultan da uyanmıştı, arkada gülüyor, başka bir arabayı geride bıraktıkları her seferde sevinçle el çırpıyordu. Uzun süre gittiler böyle. Sonunda bu hız ve bu sevinç Kumru’yu yordu; böyle giderse, kolları, bacakları, gözleri kendisini dinlemeyecekti belki, hiç bitmeyecek gibi görünen bu yoldan çıkmak istedi, gördüğü ilk sapakta da hızını kesmeden, yağdan kıl çeker gibi çıkıverdi. Bir süre gittikten sonra, oldukça dar ve neredeyse boş bir sokağa girdi. Sokağın iki yanında kaldırımlar, kaldırımlarda az da olsa gelip geçen insanlar vardı. Bulutlar çok aşağılara inerek ortalığı kararttığından ve yağmur boşandı boşanacakmış gibi göründüğünden olacak, bir an önce evlerinde olmak istiyor, koşar gibi yürüyorlardı. Gene de Hakan’ın ışık cümbüşünü görünce durup bakıyorlardı, kimi el sallıyor, kimi bağırarak bir şeyler söylemeye çalışıyor, kimi de arabayı kullanan küçücük kadınla arkadaki çocuğun olmayacak gibi güzel olmalarına bakarak, “Bu işin içinde bir iş var,” diye söyleniyor, öyle dikilip kalıyordu. Kıvırcık saçlı bir genç kız da durdu, dudaklarında varla yok arası bir gülümseme, araba gözden silinceye kadar arkasından baktı, “Herkes gerçek sanıyor ama değil, araba da, kadın da, çocuk da gerçek değil,” dedi kendi kendine.

Kumru, şimdi solundaki camı indirmiş olmasına karşın, söylenenlerden hiçbir şey anlamamıştı ama, arabayı iyice yavaşlatmak zorunda kaldığı bir sırada, keçi sakallı ve çok kırıtkan, çok dar gömlekli ve çok dar pantolonlu bir adam arabaya doğru eğilip de, “Kuzum, siz iki güzel hanım neyi kutluyorsunuz ki böyle?” diye sorunca, hepsini anladı. “Hiçbir şeyi, biz yalnızca dolaşıyoruz,” diyecekti ama, evden ayrılalı beri ilk kez, yemek masasının üstündeki tabutun ve Pehlivan’ın açık mı, kapalı mı olduklarını tam olarak anlayamadığı gözlerinin görüntüsü geldi gözlerinin önüne, neredeyse istemeden, söylediğinin anlamını bile düşünmeden, “Ölümü,” dedi, “biz ölümü kutluyoruz!” Adam irkilerek geriye attı kendini, Sultan’ın da, “Ölümü, biz ölümü kutluyoruz,” diye yinelediğini işitmedi. Kumru şöyle böyle bir buçuk yıl önce Sultan’la kendisini Boğaziçi Köprüsü’nden karşıya geçirip Fatih Köprüsü’nden geri getiren kır saçlı şoförün sözünü

anımsadı birden: “Birden arabayı durdurtup çocukla birlikte denize atlamandan korkuyordum.” Güldü, direksiyonu çevirip bir başka sokağa saptı. Biraz başı dönüyordu, “ölüm” sözcüğü ağzından çıkalı beri, içinde korkuya benzer bir şeyler kıpırdamaya başlamıştı, kafasında da eve nasıl ve ne zaman döneceğinden çok, nereye gittiği konusunda bir soru biçimlenir gibiydi, şimdiden yüreğini daraltıyordu.

Bir öncekinden çok daha geniş bir sokağa gelmişti; ama bu da kentin tüm sokaklarına benziyordu, iki yanda her biri bir başka biçimde, her biri bir başka boyutta apartmanlar sıralanmaktaydı, kaldırımların ortasında, belli aralıklarla, insanların yürümesini zorlaştırmak için dikilmişe benzeyen, cılız ve uyuz ağaçlar vardı. Bundan böyle, yazgısı hep bu sokakta dolaşmakmış, kendisi de, Sultan da bu uzun sokaktan hiçbir zaman çıkamayacaklarmış gibi bir duygu biçimleniyordu içinde. Ama her şey değişiverdi birden: ileride, sağ yanda, tüm görkemiyle kocaman bir Migros yazısı ışıldamaktaydı. “Bak, Sultan, bak! Ne gördüm ben!” diye haykırdı sevinçle. “Bak, ne gördüm! Sağa bak, sağa! Sen de gördün mü? Evimizden çok uzakta değiliz demek! Burada inelim biraz, burada inmemek olmaz!” Geçtikleri bunca yola, solladıkları bunca arabaya karşın, bulunduğu sokağın her zaman gittiği Migros’un sokağı olmamasına, üstelik karşısında çok geniş bir otopark bulunmasına karşın, hep dar bir alanda, evine en yakın Migros’un çevresinde döndüğünü sanıyor, şimdi içine girerek biraz soluklanmak istiyordu.

Kumru, kocaman otoparkta, güneş altında durmaktan araba dönmüş, kavruk bir delikanlının gösterdiği yere arabasını park edip inerken, Sultan da, “Evimizden çok uzakta değiliz demek! Burada inelim biraz, burada inmemek olmaz!” diye yineliyordu. Ama Kumru işitmiyordu, en az beş adım ilerisindeydi onun, elinde küçücük çantası, bir dosta koşarcasına Migros’a doğru gidiyordu, böyle hızlı gitmese gözden yitirecekti sanki onu. Ayrıca, önünde kendiliğinden açılan cam kapıdan içeriye girip arabasını aldıktan sonra, marketin serin havasını ciğerlerinin var gücüyle içine çekip serinliğin bedenini sarışını dinlerken, ev sözcüğünden tam olarak ne anladığını sorsalar, açıklamakta zorlanırdı belki. Ne olursa olsun, bulunmak isteyeceği en iyi yer burası, bu mağazanın içiydi; bir ucu sonsuzluğa açılıyordu neredeyse, her şeyi alabiliyordun burada, bildiğin gibi, özgürce, herhangi birine sorman gerekmeden. Arabasını doldurmaya başladı: pirinç, makarna, bulgur, fasulye, nohut, mercimek, şeker, çay, kahve, Hakan’la

Sultan'a Nestlé çikolata, çikolatalı kek, badem, fındık içi, kabak çekirdeği, tıpkı Tuna hanım gibi, hiç duralamadan alıp arabaya atıyordu her şeyi. Yalnız kabak çekirdeğini Sultan kendi elinde taşımak istedi, her zaman yaptığı gibi. "Olur, ama şimdi açma," dedi Kumru, "Hadi bakalım," deyip yürüdü.

Ancak, daha üç adım gitmeden, olduğu yerde duruverdi birden. "Allah Allah, unutmuşum, adı neydi o çocuğun?" dedi kendi kendine. Gülümseyerek birkaç adım daha ilerledi; ama, bir yandan ışıklı raflardan değişik peynir paketlerini alıp arabaya atarken bir yandan da aynı soruyu yineleyip duruyordu: "Adı neydi ki o çocuğun?" En sonunda, Bilal dayının görüntüsünün ardından, ad da uç verdi belleğinde, "Yıldırım! Evet ya, Yıldırım'dı adı, nasıl unutmuşum!" diye mırıldandı. Şimdi Yıldırım'ın yüzü, devinimleri, özellikle gülüşü daha bir parlak, daha bir çekici olarak beliriyordu gözlerinin önünde. Baş dönmesine benzer bir şey duydu, tutunacak bir yer aradı, bulamadı, arabaya daha bir sıkı yapıştı. Birkaç saniye içinde toparlandı ya bir tuhaftı, o zaman göremediğini şimdi görüyor, Yıldırım'ın raflara uzanışı, tatlılıkla, öğretir gibi değil de söyleşir gibi konuşması yanında, uzun kirpiklerinin arasından hayranlıkla kendisine bakışını, ikide bir, kaçamak bir biçimde, gözleriyle bedeninin ölçüsünü alışını şimdi buradaymış gibi görüyordu, "Hoş çocuktu!" dedi kendi kendine.

Bunu o zaman nasıl olup da ayrımsamadığını araştırmadı, neden şimdi ayrımsadığını da araştırmadı. Evden çıktı çıkalı, hiçbir duygu, hiçbir düşünce sürekli biçimde barınamıyordu benliğinde, kişiler, edimler, yerler karabataklar gibi şöyle bir belirip bir süre öylece kalıyor, sonra uçsuz bucaksız ve karanlık bir suyun içinde yitip gidiyorlardı. İki adım önünde Sultan'ın öylece dikilip durduğunu gördü, "Gel, kızım," dedi, bu kez de kendisi önde, Sultan arkada, meyve sularının önüne geldiler. Meyve sularını onun seçmesini istedi. O seçerken Pehlivan'ı düşündü ama üç kurşunla vurulup ölmüş Pehlivan'ı değil, buzdolabının soğuttuğu ilk birayı içen Pehlivan'ı. Altı şişe birayla iki büyük Yeni Rakı aldı ona. Araba neredeyse dolmuştu ama bir de üst kata çıkmak istedi. Önde kendisi, arkada Sultan, bir süre bardakları gözden geçirdiler, hiçbirini beğenmedi. Gene de, hatırları kalmasın diye, altı rakı bardağı seçti. Giysi bölümünde, kendisine uygun bir giysi, hatta bir gecelik bile bulamayacağını biliyordu. "Gel arkamdan," dedi Sultan'a, kendisi önde, Sultan bir gölge gibi arkasında, çocuk bölümüne

geçti, Sultan'a renk renk etekler, pantolonlar, gömlekler, kazaklar seçti, göz kararıyla ölçüp sepete attı hepsini, katı son bir kez dolaşırken, bir köşede küçük masa saatleri gördü, canlı renkleri hoşuna gitti, biri mavi, biri kırmızı, iki de saat koydu sepete, tam merdivene yönelmişken, birden durdu, "Hakan'ı unuttuk, ona da bir şeyler alalım," dedi. Sultan, "Alalım!" diye onaylarken o, Hakan'ın gömleğiyle kazağını sepete koymuştu bile. Pehlivan'a da biri açık, biri koyu mavi iki *extra extra large* gömlek aldı.

"Hadi, gidiyoruz artık," dedi.

"Gidiyoruz artık," diye doğruladı Sultan.

Sepetin içindekileri de arabaya boşaltıp kasalara yöneldiklerinde, arabaları tepeleme doluydu, kayar tezgâhın üstüne dağ gibi yığıldı öteberileri, kasadaki kız, bir makine düzenliliğiyle fiyat okuyucuya tutup öbür yana atıyor, öbür yanda esmer ve kavruk bir delikanlı bunları poşetlere doldurup özenle arabaya yerleştiriyordu. Arkada, yaşını başını almış bir kadın, "Kıtlıktan mı çıkmışlar, nedir; tüm marketi kaldırmış bunlar," diye homurdandı. Sultan birden geriye dönerek gülümsedi kadına, "Tüm marketi kaldırdık," diye doğruladı. Kadın, yüzü kıpkırmızı, başını başka yana çevirirken arabalarının tüm içeriği okunup öbür yana geçmişti. Sultan'ın elindeki kabak çekirdeği de yazıldıktan sonra, Kumru, toplama bakmaya bile gerek görmeden, *Gold Card*'ını çıkarıp kasadaki kıza uzattı, kız kimlik isteyince de sürücü belgesini gösterdi. Sonra makbuzunu aldı, uzatılan kâğıdı imzaladı, hepsini özenle çantasına yerleştirip yeniden doldurulmuş arabaya yöneldi. Aldıklarını poşetlere yerleştirip arabaya dolduran delikanlı, "Abla, taşıyayım mı?" diye sorunca da, "Olur, taşı," dedi. Uzaktan Peugeot 306'yı gösterdi delikanlıya, sonra Sultan'ın elinden tuttu, o önde, kendileri arkada, arabaya doğru yürüdüler. Kumru delikanlının hiçbir devinimini gözden kaçırmamaya çalışıyordu. Poşetleri bagaja yerleştirirken de sanki olağanüstü bir iş yapıyormuş gibi onu izledi. Sonunda, delikanlı, "Tamam, abla," dediği zaman, küçük çantasından çıkarıp hazırladığı parayı avucuna sıkıştırdı. Delikanlı parayı yüzüne sürerek teşekkür etti. O marketin arabasını alıp geri dönerken Kumru arkasından seslenerek gene para vermeyi düşündü, sonra vazgeçti ama marketin cam kapısından içeri girinceye kadar arkasından baktı, "Bilal dayının Yıldırım'a benziyordu, belki de oydu," diye söylendi. Sultan, annesinin gözlemini ne yineledi ne doğruladı; çoktan yerine geçip oturmuş, sessiz sessiz kabak çekirdeği kırmaktaydı. Kumru içini çekti, şöyle bir

çevresine baktı, gökyüzü çok aşağılara inmiş, karardıkça kararmıştı, yağmur patladı patlayacak gibiydi. Birden korkunç bir yalnızlık duydu. “Cebi de almadık,” diye mırıldandı. “Alsaydık, Tuna hanımı arardık, konuşurduk biraz.” Tuna hanımı düşünmek bile bir serinlikle doldurdu içini. Peugeot 306’yı çalıştırdı, ağır ağır çıktı otoparktan, gözlerinin önünde gittikçe kararan gökyüzünden çok, araba taşıyan çocuğun ya da Bilal dayının Yıldırım’ının yüzü, yeni terleyen bıyığı ve çok uzun kirpikleri, renk renk bir ışık halkasının içinde, burnunun doğrusuna gidiyordu.

Ama sonunda bu görüntü de çekildi gözlerinin önünden, neredeyse hiçbir şey düşünmeden, hiçbir şey duymadan ilerlemeye başladı. Varlığına egemen olan bir duygu varsa o da belki yaşamında ilk kez böyle gerilimsiz, böyle rahat araba kullanmanın hafifliğiydi, belki de yalnızca bu hafiflik izlenimi ve bunun sonucu olan esenliği sürdürmek için böyle saatlerdir araba kullanmaktaydı. Sağda ya da solda, hangi yönde olursa olsun, yeni bir sokak gördü mü direksiyonu hemen o yöne kırıyor, dar ya da geniş, bozuk ya da düzgün, kalabalık ya da ıssız, hepsinde aynı rahatlıkla gidiyordu. Ortalık kararmaya başlamıştı ama, nasıl olsa, kendisi sayısız ampullerin odağında ışıklar içindeydi, geçtiği yerlerin karanlığını ya da lambalarının çipil ışığını umursadığı yoktu. Belki de böylesi daha iyiydi, herkesten uzaklığı daha bir belirginleşiyordu böylece. “Kızdım ama güzel yapmış. Her işi becerir benim Hakan’ım,” diye düşündü. İki yanı da damlarının yüzde sekseninin köşelerinden demir çubuklar yükselen irili ufaklı, eciş bücüş yapılarla dolu geniş bir toprak yoldan geçerken neredeyse bilinçle düşündü ki karanlık yoğunlaşmaya başlayalı beri her geçtiği yeri aydınlatıp şenlendirmekteydi. Ne var ki, tam da bunu düşündüğü sırada ak şapkalı bir polis, hem de birkaç kez üst üste, tüm gücüyle düdük çalarak durmasını işaret etti. İster istemez yavaşladı ama durmadı. Karşıdan gelen iki araba yolunu kesmese durmayacaktı da, arabayı yolun kıyısına çekerek beklemek zorunda kalmayacaktı.

Polisleri bilirdi, yerli yersiz bağırıp çağırırlardı adama, bunun da öyle yapmasını bekliyordu ama bu polis korktuğu gibi çıkmadı; arabanın içine şöyle bir göz atmasıyla gülümsemeye başlaması bir oldu. Sonra camların çevresinde ışıldayan ampulleri gösterdi ona.

“Ne bu, abla? Arabada sünnet düğünü mü var?” diye sordu. Kumru’nun uzun bir düşten uyanmış gibi şaşkın şaşkın bakmakla yetindiğini görünce de, “Hiç böyle trafiğe çıkılır mı? Nedir bunlar?” diye üsteledi.

O zaman toparlanır gibi oldu Kumru, bir süre yanıt aradı.

"Arabanın süsleri bunlar, kimseye bir zararı yok," dedi.

"Kimseye bir zararı yok mu dedin? Olmaz olur mu? Sürücülerin gözünü alır, kaza çıkar," dedi polis. "Hemen söndür şunları!"

Şimdi bayağı sert bir sesle konuşmaktaydı; ama dudaklarından sol yanağındaki çıban izine doğru bir gülümseme yayıldığı da açıklıkla görülüyordu.

"Gel de sen söndür öyleyse ben nasıl söndüreceğimi bilmiyorum," dedi Kumru.

Polis arabanın içine daha bir dikkatle baktı o zaman, arkada, ışıklar içinde, hiç kımıldamadan, hiç kimsenin sözcüklerini yinelemeden, dingin mi dingin, bir makine düzenliliğiyle çekirdek kırmakta olan Sultan'ı gördü; baktığını çift görüyormuş gibi gözlerini ovuşturdu, sonra, Kumru'nun yüzüne bir kez daha, ama dikkatle bakınca, basbayağı irkildi, sanki toprak ayaklarının altında kayarak kendisini alıp bambaşka bir yere getirmiş gibi gözlerini ovuşturdu. "Olamaz, hayır, olamaz," diye mırıldandı, donup kaldı. Yeniden Kumru'ya döndüğünde gözle görülür biçimde titriyordu, küçücük ampullerin tüm renkleri birbirine karıştıran ışığında yüzüne dikkatle bakınca, titremesi büsbütün arttı, "Yok, hayır, ben düş görüyorum, deli düşü görüyorum," dedi kendi kendine. Kafasını toparlamak için büyük bir çaba harcadı.

"Ablacığım, ehliyetini verir misin?" dedi.

Kumru hiçbir şey söylemeden gümüş zincirli çantasından ehliyetini çıkarıp uzattı, polis de alıp incelemeye girişti. Belki iki, belki üç dakika süresince, gözleri hep üstündeki fotoğrafa dikili, öylece kaldı. Sonra, ehliyeti geri verirken, "Nasıl hemen tanımadım, anlamıyorum," diye kekeledi. "Daha kızını görünce anlamam gerekirdi: sen Kumru'sun, Avcı Kadir ağanın kızısın, Ahmet'le Mustafa'nın bacısı! Nasıl hemen tanıyamadım ki! Peki sen? Sen beni tanımadın mı? Ben Süleyman'ım, Sağır'ın Süleyman, Sariye bacının oğlu!"

Kumru, olmayacak bir şey söylemiş gibi, şaşkınlıkla bakıyordu polise; ak polis şapkasıyla üniforma arasında, yüzünün sertleşip kalınlaşmış çizgileri ardında, bir zamanlar, memlekette, her yanda karşısına çıkan delikanlı yüzünü görüyordu, Bilal dayının Yıldırım'ına benzeyen, ama ondan daha uzun kirpikli, daha ince, daha güzel delikanlının yüzünü. Avcı Kadir ağayı da, Ahmet'i de, Mustafa'yı da gene o zamanki yüzleri, o

zamanki bedenleri, devinimleri, giysileriyle görüyordu, anasıyla bacıları Hacer ve Hürü beliriyordu onların arasında, başta Meryem ebe olmak üzere, mahallenin kimi insanları da beliriyordu, ama hepsi de öylesine uzaktı ki görüntülerin ötesine geçemiyordu bir türlü, kendini zorlasa da geçemiyordu, yazılarını okuyamadığı bir sayfada birer soluk resimdi her biri.

Polis hep gülümsüyordu.

“Beni hâlâ tanıyamadın mı?” diye sordu.

“Süleyman,” dedi Kumru, “evet, Süleyman!” İçinden de “Sağır’ın Parlak Süleyman,” diye tamamladı, ama, dış dünyayla biraz ilgisi olsa bunu nasıl yapabildiğine şaşardı.

Sağır’ın Süleyman, öyle eğilmiş, bir zamanlar hangisine tutkun olduğunu anlamaya çalışır gibi, bir Kumru’ya, bir Sultan’a bakıyordu.

“Çocuk senin mi?” diye sordu.

“Benim.”

“Tek mi?”

“Bir de ikizi var, oğlan.”

Süleyman tuhaf bir biçimde gülümsedi.

“Çok güzel,” dedi.

“Senin kaç çocuğun var?” diye sordu Kumru.

“Benim çocuğum yok,” dedi Süleyman. “Ben evlenmedim.”

“Neden evlenmedin ki?”

“Evlenmedim çünkü senden başkasını sevemedim.”

Birden, hiçbir şey düşünmeden, “Hoppala paşam, Malkara Keşan!” sözcükleri geldi Kumru’nun dilinin ucuna ama söylemedi; başka bir şey de söylemedi. Başını önüne eğdi. Ancak Süleyman kendisinin de, kızının da çok yorgun göründüklerini, arabayı az ilerideki kahvenin önüne çekip birlikte soğuk bir şeyler içmeyi önerdiği zaman kaldırdı başını, “İyi olur, gırtlağım kupkuru,” dedi.

Kahvede, Sultan’ın portakal suyunu, kendisiyle Süleyman’ın koka-kolalarını bitirip kalkmak üzere oldukları sırada, hepsi topuklarına kadar inen, kendinden kuşaklı ve renk renk çiçekli bol entariler giymiş, ak bürgülü birkaç kadınla başlarında altı köşeli kasketleri, sırtlarında yelekleri, bacaklarında bol peyikli şalvarları, ayaklarında yemenileri ve ellerinde otuzüçlük tespihleriyle bir sürü adam karanlığın içinden on dört yılın ardından çıkar gibi çıkarak hep birlikte kendilerine doğru gelip çevrelerini sarıverince ne yapacağını, ne düşüneceğini bilemedi. Gözlerine

inanamıyordu bir türlü, kahvenin bahçesinin parçalı aydınlığında, arada bir tanıdık yüzler gördükçe, “He ya, o işte, Kumru, Avcı Kadir’in kızı, Kadir’in üç güzel kızının en güzeli. Çocuk da onun kızı herhalde, tıpkı kendisi!” diye konuştuklarını, bir kendisine, bir Sultan’a bakarak fısıldaştıklarını işittikçe onların mı kendisini, kendisinin mi onları bulduğu, memlekete mi geldiği, yoksa hep İstanbul’da mı olduğu konusunda bir karara varamıyor, sevinecek yerde ürperiyor, belki de bu işin altında bir başka iş, bir korkunç aldatmaca yattığını düşünüyor, tümden oynatmamak için Sultan’ı alıp arabaya koşmak istiyordu.

Bu sırada, nereden çıkıverdiyse, çok zayıf ve çok yaşlı bir kadın, Meryem ebenin kokusu, Meryem ebenin devinimleri, Meryem ebenin sesiyle, “Benim güzel Kumru’m, gözleri doğuştan sürmelim, elime doğup kucağımda büyüyenim, kadersiz Hayriye’min teberiği!” diye ağlayarak yaklaşıp boynuna sarılıverince tümden yitirdi gerçeklik duygusunu, kendini bir düşte, hatta öbür dünyada sandı, gene de o, “Güzelim, gözleri doğuştan sürmelim, yaşıyor çok şükür! Güzelliğine baktıkça gözlerim dolardı, Tanrı onu da öteki Kumru’m gibi kendisi için yarattı, çok sürmez, yanına alır diye korkardım, ötekine kıydı, buna kıyamadı, yaşıyor, şükürler olsun!” diye söylenip dururken, Kumru, hiçbir şey söylemeden, çok eskiden olduğu gibi, onun kucağına bıraktı kendini, başını göğsüne gömüp ağlamaya başladı, çok iyi tanıdığı kokunun içinde bir düşte hıçkırır gibi hıçkırıp durdu ama mutluydu neredeyse. Meryem ebe de ağlıyordu, o da mutluydu. Anlatıp duruyordu:

“Osman ağan, ‘Ebe, biz İstanbul’a gidiyoruz, sen de bizimle geleceksin,’ deyince, ‘Gelirim, kurban olduğum, Kumru’m da orada,’ dedim. Kalktık geldik, üç yıl mı oldu, beş yıl mı, şaşırdım hesabını. Ne zaman senden söz açsam, ‘Onlar patron olmuş diyorlar, bizi beğenmezler şimdi. Üstelik, yerlerini de bilmiyoruz, patronları gizliyor herkesten,’ dediler. Ben de topal tavuk gibi kaldım buralarda. Ne yol biliyorum, ne iz, Azrail’i bekliyorum. Ama ölmeden seni gördüm çok şükür.”

Başını kaldırdı, merakla kendilerine bakanları bir bir süzdü.

“Belki bin çocuk doğdu elime ama benim Kumru’m gibi güzeli, benim Kumru’m gibi akıllısı doğmadı,” diye sürdürdü. “Doğru, öteki Kumru da vardı, bunun büyük bacısı. O da tıpkı bunun gibi güzeldi. Ama Tanrı onu daha bebekken geri aldı, o da bunun gibi akıllı mıydı, bilemem. Bu sorar ha sorardı. Yeri, göğü, ayı, yıldızı, güneşi, ille de göğü. ‘Ebe, cemre nedir,

nasıl düşer, nereye düşer?’ dedi mi şaşar kalırdım, ne diyeceğimi bilemezdim.”

Bu arada, kahveye yeni adamlar geliyordu. Kapıdan girmeleriyle, öyle donup kalmaları bir oluyor, Meryem ebenin iki koluyla sımsıkı sarıldığı bu yüzünün boyaları birbirine karışmış, mini etekli kadını gözleriyle göstererek, “Kim bu? Neyin nesi?” diye fısıldaşıyorlardı. Kumru adı hiçbirine fazla bir şey söylemiyordu ama, “Avcı Kadir’in kızı,” denildi mi hepsi tanıyor; önce Avcı Kadir’in köpek gibi arkasından yürüyen kekliğinden, Kaymakam’ dan söz açıyor, sonra kızının bu kılıkla burada ne aradığını soruyorlardı.

Neden sonra, başını kaldırınca, Sultan’ın hiç bilmediği insanların, hiç bilmediği giysilerin, hiç bilmediği kokuların ve hiç bilmediği bir dilin ortasında öyle donmuş gibi durduğunu gördü. “Sultan, yanıma gel, kızım!” diye seslendi. O da, çevresindekileri iterek annesine doğru atıldı ama Meryem ebenin kucağına düştü. Meryem ebe ona da sımsıkı sarılıverdi, omuzlarından tutup azıcık kendinden uzaklaştırarak gözyaşlarının arasından uzun uzun baktı yüzüne, bir an, Hayriye’sinin teberiği Kumru değil de buymuş gibi bir yanılsamaya kapıldı; ama çabuk döndü gerçeğe, hiçbir şey söylemeden, yalnızca ellerinin usta devinimleriyle, onları yan yana getirdi, Kumru’nun yüzünde acı daha yoğun, çizgiler daha belirgin olmasa birbirlerinin yansıması oldukları düşünülebilirdi. Gene de, birden çöken sessizlik içinde, uzun uzun baktı Meryem ebe, gözlerinden varla yok arası bir gülümseme geçti, “Bir dalda açmış iki gül,” diye mırıldandı, “bir dalda açmış iki gül,” diye yineledi yüksek sesle, sonra höykürüverdi.

Hemen arkasından, erkekler arasında bile, birkaç kişi daha höykürdü ama insanlar duruma alışmışlardı; birbirlerini çok iyi tanıdıkları görülmekle birlikte, hepsi de Meryem ebe ve polis Süleyman kadar tanımıyordu Avcı Kadir’in kızını. Kimi adamlar alçak sesle birtakım şeyler konuştular, kimi kadınlar anayla kızın benzerliğini konuşup her ikisinin de Gürcü gibi güzel olduğu sonucuna vardılar. Meryem ebe, sağında Sultan, solunda Kumru, hüzünle Hayriye gelinin teberiklerinin sırtını okşayıp durdu. Sonra, birden, topluluk içinde bir kıpırdanma oldu, kara yelekli, kara şalvarlı, ak ipek mintanlı, kır saçlı, gür bıyıklı bir iri adam dikildi Kumru’nun önüne.

“Gözel bacım, olanları hepimiz duyduk, içimiz yandı, iyi ki buraya geldin,” dedi. “Şuracığa, ev yakınına buyur da ne yapıcık, ne edicik, bir eyice gonuşak.”

“Sağ ol, oğlum Mevlüt, toprak diye tuttukların altın olsun,” dedi Meryem ebe, sonra Kumru’ya doğru eğildi, “Mevlüt bizim muhtarımız, her şeyin en iyisini o bilir,” diye ekledi.

“Benim ebem, senin aklın da dünyaya yeter, herkes senden akıl alır,” dedi Kumru.

Meryem ebe, “Nerde!” dercesine başını salladı.

“Yok, kızım, yok, gözel Kumru’m. Oradan buraya geldim, sudan sıçrayıp çamura düşmüş balığa döndüm, kimseye verecek akıl kalmadı kafamda, kalsa da isteyen nerede! Nasıl desem, buralara gelir gelmez kurudum,” diye sürdürdü. “Burada düşünemiyorum, yalnız anımsıyorum, bir de özlüyorum. Diyeceğim, hep eskiye, hep geriye gidiyorum, yavrum. Bu yüzden ölemiyorum da...” Muhtarın kahvenin kapısından kendisine el ettiğini gördü, zorlukla doğruldu, “Hadi, kızım, hadi, doğuştan sürmelim, Mevlüt’ün oraya gedek, gedek de ondan akıl alak,” dedi.

Kumru’nun muhtar Mevlüt ya da başka biriyle çözümlenecek bir sorunu yoktu, Pehlivan’ın tabutunun yemek masasının üstüne konulduğu dakikadan beri, kendini evden dışarı atmaktan başka bir tasarısı olmamıştı, en azından, herhangi bir şey tasarlayabilecek durumda değildi. Birbirine bağlanmayan ve durmadan yer değiştiren imgelerden başka hiçbir şey yoktu kafasında. Ama Meryem ebenin yıllardan sonra yeniden bulunmuş kolları, sesi, kokusu, bakışları içini öyle ısıtmış, gerginliğini öyle azaltmıştı ki onun da kendisiyle geleceğini öğrenince, öneriyi hiç duralamadan benimseyiverdi. Muhtar olduğuna göre, ondan adını, kaydını, yaşını aldığı ölmüş bacısının durumunu da sorabilirdi belki. Bir an düşündü de bunu. Ama önde muhtar Mevlüt, arkada Meryem ebe, kendisi ve Sultan, onların arkasında da kahvede bulunan tüm erkekler, incecik bir asfalt yolda yürümeye başlamışlardı, durum uygun değildi. Bir süre yürüdükten sonra, çakıl döşeli bir yokuşa yöneldiler, bataklıkta bata çıka yürürcesine çeyrek saat tırmandılar belki. Sonra, en tepede, ötekilerin tersine, tümüyle bitirilip çatısı kapatılmış, dört katlı bir apartmana girdiler, aşağıda ayakkabılarını plastik terliklerle değiştirdikten sonra, dördüncü kata çıkıp ortası renk renk, biçim biçim kilimler, duvar dipleri gene renk renk minder ve yastıklarla döşeli, geniş bir odaya girdiler. Kumru’nun gözleri parladı, var gücüyle Sultan’ın elini sıktı, eğilip dudaklarını kulağına yapıştırdı, “Sultan, kızım, geldik işte, işte memlekete geldik!” diyecekti, ama, tam bu sırada, muhtar Mevlüt omzuna dokundu, “Buyur, bacım, gel, şöyle buyur,” dedi. Kumru

bir düşte yürürcesine gösterilen yere yöneldi. Baş köşeye, “Bismillah,” diyerek muhtarın kendisi oturdu, sağına Meryem ebeyi, soluna Kumru’yla kızını oturttu. Herkesin yerleşmesini bekledikten sonra, “Gel, bacım, sana bir şey göstereceğim,” diyerek Kumru’yu kolundan tutup balkona çıkardı, Sultan da, “Gel, bacım,” diyerek bir gölge gibi annesini izledi.

Kumru, aşağılarda iki yanı ışıl ışıl Boğaz’ı, Boğaz’ın üstünde iki köprüyü görünce, içinde değil de çevresinde, her yanında uçsuz bucaksız bir sıkıntı duydu. Evinden çok da uzaklarda değildi, ama memleket hep erişilmez kalıyordu. Muhtar Mevlüt, Boğaz’ı, ışıklarını ve köprülerini değil, bir başka yeri, kendi mahallesini göstermek istiyordu ona.

“Bak, bacım,” dedi, parmağıyla da denizin epeyce yukarısında, ama bulundukları noktaya göre bayağı aşağılarda bulunan çifte minareli bir camiyi gösterdi. “Buradan şu gördüğün koca camiye kadar uzanır bizim mahalle. Sağımızda, yani batıda, şu koyu karanlığın başladığı yerde biter, solumuzda, yani doğuda da şu tek minareli caminin olduğu yerde,” diye ekledi. Dönüp Kumru’nun yüzüne baktı. “Yani, senin anlayacağın, şimdilik iki yüz altmış üç haneli, bin yedi yüz elli küsur nüfuslu bir mahalleyiz. Ama nüfusumuz gompile bizim oralı, köylüğünden möylüğünden de değil, hepsi içinden. Sınırlarımızın içine bizim iznimiz olmadan kuş, kanadıyla; yılan, göbeğiyle giremez. Sen de gördün, yolumuzun polisi bile bizim oralı. Onu buraya aldırmak için çok para yedirdik.” Balkonun alacakaranlığında, bir kez daha Kumru’nun yüzüne dikti gözlerini, “Annadın mı, bacım?” diye sordu.

Kumru sözcükleri tanıyor, ama birbirine bağlayamıyordu. Gene de olumlu yanıt verdi.

“Anladım,” dedi.

“Neyi annadın?”

“Dediklerini.”

“Eyleyse eyi, canını en eyi burada koruyacağını biliyorsun. Gelmediniz, getmediniz, mahalleye bir yardımınız dokunmadı; patronunuz bizi sevmez, amma biz hemşeriyik, dünya ahret bacımızsın, döllerin bizim döllerimiz, senin için elimizden ne gelirse, yaparık.”

Kumru tek sözcük söylemedi, gözlerini karşı kıyıda bir noktaya dikmiş, hiçbir şey düşünmeden, avucunun içinde Sultan’ın elinin varlığını bile duymadan, öylece dikiliyordu.

Salonda konuşma kızışmıştı. Meryem ebe, bulunduğu ortamdan iyice kopmuş, bir o yana bir bu yana ığralanarak dua okuyor, arada bir tavana doğru üflüyordu. Sonra lacivert takımlı, yeşil kravatlı bir genç adam ayağında mavi plastik terliklerle içeriye girdi, herkes ona dikti gözlerini, oturanlar arasından kasketinin önünü arkasına getirmiş, avcı yelekli bir adam, “Anlat hele, ne öğrendin?” diye sordu.

Genç adam yüzünü buruşturdu.

“Dur hele, Osman emmi, dur hele, bir soluk alak,” dedi.

Ama Muhtar Mevlüt, Kumru’yla Sultan’ı alarak dönüp de, “Hoş gelmişsin, Muharrem! Haberler nasıl?” diye sorunca hiç nazlanmadı.

“Mevlüt abi, haberler hem eyi hem kötü,” dedi.

“Eyisi ne, kötüsü ne?”

“Eyisi, İsmail bey senin Pehlivan’ın öcünü almış bile: ikisini de öldürtmüş onu vuranların.”

“Kötüsü?”

“Kötüsü, kötü bir laf etmiş herkesin önünde, önce nallatıp sonra öldürteceğim o hayvanları demiş, dediğini de yapmış.”

“Neden böyle demiş ki?”

“Biliyorsun, herifler ikinci katta, pencereden girerek öldürmüşler Pehlivan’ı, ayakkabısız girmişler, nallatma buradan çıkıyor.”

“Nasıl nallatmış ki herifleri?”

“Heriflerin ikisini de kıstırdıktan sonra dörderden sekiz mermi sıkmışlar her birinin tabanlarına, kesin hesabı bundan sonra görmüşler. Sonra da evlerine geri getirip karılarının ve çocuklarının önüne atmışlar. Buyurun, bir eyice nalladık demişler.”

“Eyi etmemişler.”

“Doğrusun, adamlar bunu sindiremiyormuş. Yemin etmişler, İsmail beyin de, Pehlivan’ın da soyunu gurutucuk diyorlarmış. Oraların adamlarını bilirsin, iki buçuk metre Pehlivan’ı vurdurmayı göze alanlar bunu da yapar.”

Muhtar Mevlüt başını salladı.

“Ocağı yanası! Günahım kadar sevmem ya yiğidin hakkını vermek gerek, yaman heriftir,” dedi. “Adam nallatmayı da nereden çıkarmış ki? Saklanacak yeri var mıymış peki?”

“İsmail bey saklanır mı, Mevlüt abi? Apteshaneye bile adamsız gitmez. Her yanda adamı vardır. Bilirsin, kolu uzundur. ”

“Uzundur, evet,” diye bağladı muhtar Mevlüt. “Ocağı yanası.”

“Uzundur da niye Haydar’ın canını kurtaramamış ki?” dedi arkada oturanlardan biri.

Muharrem sesin geldiği yana baktı.

“İsmail beyin düşmanları öldürtmemiş Haydar’ı, kendi düşmanları, oturduğu sokaktan birileri, kapıcılar öldürtmüş,” diye yanıtladı.

“Kapıcılar niye öldürtsün ki?” dedi aynı ses.

“Bir çocuk işinden söz ettiler ya iyice öğrenemedim,” dedi Muharrem.

Muhtar Mevlüt, tam bu sırada, bir elinde Sultan’ın eli, bir elinde gümüş zincirli çantası, Kumru’nun salonun kapısından çıkmak üzere olduğunu gördü. Kalkıp arkasından yetişerek yolunu kesti.

“Bacım, nereye gidiyorsun, aklını mı kaçırdın sen, canın tehlikede! Gel, otur yerine, o herifler kadın, çocuk demez. Gel, otur; burası senin evin!”

Kumru uzak uzak baktı yalnızca, yolu kesilmemiş olsa, yanıt bile vermeden yürüyüp gidecekti.

“Bizim gitmemiz gerek,” dedi.

“Neden gitmeniz gereksin ki?”

“Gerek işte.”

“Neden? Ölmek için mi?”

“Bilmiyorum ama gitmemiz gerek,” diye yineledi Kumru.

Öyle durup hiçbir şey anlamadan muhtarın yüzüne baktı bir süre, bu yüzü ilk kez görüyordu sanki, hatta gördüğü bile kuşkuluydu, az önce konuşulanları anladığı da kuşkuluydu, solundan geçmeyi denedi.

“Gözel bacım, sen canına mı susadın, yoksa delirdin mi?” diye üsteledi muhtar Mevlüt, gene kesti yolunu.

Kumru boş boş baktı muhtara ama görüyor mu, görmüyor mu, belli değildi.

“Delirdim mi, delirmedim mi?” diye mırıldandı kendi kendine söylenir gibi, sonra gözlerini muhtar Mevlüt’e dikti, uzun uzun baktı, yüzünde bir şeyler arıyor ya da bir şeyler okuyordu sanki. “Pehlivan tabutun içinde çırılçıplak, donuyor, donuyor,” diye fısıldadı. “Çiftesi duvarda asılı.”

Sultan, anasına biraz daha sokuldu.

“Çiftesi duvarda asılı,” diye doğruladı.

Muhtar Mevlüt’e öyle geldi ki Kumru gitmesine gerekçe göstermekten çok, o sırada gözlerinin önünde olanı, yani gördüğünü söylüyordu. Çevrelerinde toplanmış olanlar da bir başkasının söylediğini yineliyormuş

gibi bir izlenime kapılarak ürperdiler. Gene de birileri çok geç olduğunu, oturup bir şeyler yemesini, geceyi burada geçirip ertesi sabah gitmesini söylediler ama o da, Sultan da başlarını salladılar.

Meryem ebe, iki eli belinde, bir yandan onları izliyor, bir yandan da sessiz sessiz dua okuyordu. Sonra, birdenbire, yaşından beklenmeyecek bir çabuklukla kalktı yerinden, neredeyse koşarak geldi, “O benim güzeller güzelim, benim elimde büyüdü,” diyerek sımsıkı sarıldı Kumru’ya, bir süre, hiç kımıldamadan, öylece kaldı, sanki yüreğinin sesini dinledi. Kollarını çözdüğü zaman, soluk bile almadan ona bakıyordu herkes. Sultan’ın eline iki içli köfte sıkıştırdığını, sonra uzun bir of çekerek gerilediğini gördüler. Kendilerinin görmediği korkunç görüntülerle karşı karşıyaymış gibi, gözlerinde hem ürperti, hem iri iri yaşlar vardı.

“Mevlüt, oğlum, bırak, getsin,” dedi. “Bırak getsin, onun da bir bildiği var elbet. O Avcı Kadir’in akıllı kızı, ne edeceğini bilir. Baksana, ne gözel gırmış dilini. Tıpkı Isdambullular gibi gonuşuyor. ”

Elleri gözlerinin üstünde, deli gibi içeriye koştu, boş bir minderin üstüne attı kendini. Ak bürgülü bir yaşlı kadın, “Gerçek miydi, düş müydü, bir miydi, iki miydi, üç müydü, bilemedim, hiç bilemedim,” diye söylendiğini işitti ama sözlerinden hiçbir şey çıkaramadı.

Aşağıda Muhtar Mevlüt bir kez daha, uzun uzun süzdü Kumru’yu.

“Doğru mu, bacım, ne edeceğini biliyon mu?” diye sordu.

Kumru yanıt vermedi, şimdiden başka yerdeydi sanki, çıkış kapısına doğru yürüdü.

“Ayakkabılarını geymeden mi gedeceksin?” dedi muhtar.

Kumru, birden kendine gelmiş gibi, onca ayakkabı arasında kendi ayakkabılarını bulup giydi, sonra Sultan’ın ayakkabılarını buldu, çömelip giydirdi, sonra kapıyı açtı, bir allahaısmarladık bile demeden, sessiz mi sessiz, bir düşte ilerler gibi, kapıya doğru yürüdü, kapıyı usulca açıp çıktı, bir elinde gümüş zincirli çantası, bir elinde Sultan’ın eli, ağır ağır uzaklaşmaya başladı. Çevresinde insan ya da nesne hiçbir şey görmüyordu, ayakları da hiç yere basmıyordu sanki. Öyle anlaşılıyordu ki az önce muhtara anlatılan olayların korkunçluğunu, kendisi ve çocukları için içerdiği tehlikeleri algılayabilmiş değildi, fazla fazla, bilinç düzleminde olmasa da beden düzleminde, düzelmezin ağırlığını duyuyor, evinden Sultan’ı alıp çıkarken yaptığının tersini gerçekleştirmeye, bunalımın içinde erimeye yöneliyordu. Belki başlamıştı bile... Sağır’ın Süleyman’ın hep

kendisini izlediğini ayrımsamadı, apartmandan çıktıktan sonra da hemen yanı başında yürüdüğünü, hüzünle kendisine baktığını görmüyordu. Arabanın kapısını açtığı sırada, “Ben de seninle geliyorum,” deyince de işitmedi. Süleyman, omuzlarından tutup sarsmak ve sözcüklerini birkaç kez yinelemek zorunda kaldı.

O zaman kendine gelir gibi oldu Kumru, silkinip sıyrıldı Süleyman’ın kollarından.

“Olmaz!” dedi. “Hayır, olmaz!”

Süleyman onun tıpkı memleketteki gibi körpecik ama memlekettekinden de güzel, hiç olmayacak gibi güzel olduğunu düşündü, gözleri yaşlarla doldu. Arabaya binmek, yanına oturup o nereye giderse oraya gitmek istedi ama bir kez daha aynı yanıtı aldı:

“Olmaz, hayır, olmaz!”

Sesinde karşı durulmaz bir yetke, hem de insanı tepeden tırnağa donduran bir soğukluk vardı, her zamankinden de güzel ve erişilmez görünüyor, elini kolunu bağlıyordu. Arabasının arka kapısını açıp kızını yerine oturturken kendi yerine yerleşip anahtarı yerine sokarken, devinimleri insan devinimlerinden çok farklıymış gibi geldi ona, öylesine yumuşak ve kesintisizdi. Motor çalışıp da küçük ampuller yanınca renk renk ışıkların odağında tümden olağanüstü bir varlığa dönüştü. Süleyman gene de bu ışıkları söndürmeyi önerdi ona, başına dert açacağını söyledi. Kumru, “olmaz” anlamında başını salladı, sonra, karanlığın içinde, bir ışık topu gibi uzaklaştı. Artık, yolda gitmiyor da yavaş yavaş havalanıyormuş gibi geldi Süleyman’a, yıllar yılı bir ışık topunu sevmiş gibi bir yanılsamaya kapıldı, ne olursa olsun, şimdiden bu dünyanın uzaklarında olduğunu düşündü.

Kumru’ysa, özellikle arabayı kaldırdıktan sonra, alabildiğine hafif buluyordu kendini; elleri, ayakları, gözleri arabayla tam bir uyum içinde, kuş gibi süzülüp gidiyordu yolun üstünde. Hangi yolun? Önemsediği yoktu. Düzgün ve geniş bir yoldu işte. Buna karşılık, fazla araba yoktu. Arada bir, karşıdan gelenler onun arabasını görünce yavaşlıyor, insanlar gökten düşmüş bir nesne karşısındaymış gibi şaşırıyorlardı. Oysa hep gidiyor, neredeyse her dakika biraz daha hızlanıyordu. Fatih Sultan Mehmet Köprüsü’nde arabasını birden kaldırarak herkesi geride bırakan sarışın kadın belirdi bir an gözlerinin önünde, ama içinde herhangi bir duygu uyandırmadan silinip gitti. Tam o sırada, arka koltuktan alçacık bir ses geldi

kulağına. Dikiz aynasından arkaya baktı. Sultan, arka koltuğun üstünde bağdaş kurup oturmuş, kendi kendine dedesi Avcı Kadir'in kekliklerinin en ünlüsü Kaymakam konusunda yaşlı bir adamın söylediklerini yineliyor, bitirince baştan alıyordu: "Get Gaymagham, gel Gaymagham, al Gaymagham, dut Gaymagham, yut Gaymagham." Ama gözlerinin önünde bir keklik görüntüsü beliriyor muydu, yoksa sözcüklerin tadını duymakla mı kalıyordu, anlamak olanaksızdı.

Kumru da sormadı soruyu, gülümsemekle yetindi. "Yukarıda Allah var, ben o Kaymakam'ı hiç sevmedim, bir gaga vurdu mu kanatırdı, bacağımda yara yeri hep durur. Meryem ebem ona Yezit derdi, ya da Yezit'in kekliği, şimdi unuttum. Benim en sevdiğim o keklik cücükleriydi, o on bir keklik cücüğü," diye başladı. Yüzünde anlatılmaz bir gülümseme, gözleri gittiği yolun çok ötelerinde. Babasının yuvadan alıp çil tavuğun altına koyduğu küçücük yumurtalardan çıkan on bir keklik cücüğünü, incecik tüylerinin güzelliğini ve yumuşaklığını, kalbura koyup bahçelere, dut ağaçlarının altındaki çimenlere getirmelerini, gökten büyük bir kuş geçince ya da birden bir gürültü olunca kaşla göz arasında ayaklarının arasına bir çöp alıp sırtüstü yatıvermelerini, bahçede ot seçmelerini, bir çıtlıkotu bulunca çevresine üşüşüvermelerini, çevrelerinde dört dönen çil tavuğun kanatları altında birbirlerine sokulup ısınmaya ya da korunmaya çalışmalarını anlattı. Sultan, anlattıklarını işitiyor muydu, bilmiyordu, bilmeye de çalışmıyordu, anlatıyordu yalnızca. On bir keklik cücüğünü anlatmaya başlayalı beri memleket ağzıyla konuşmaya başladığının da ayrımında değildi ama, ayrımında olsun olmasın, her ünlemin, her sözcüğün, her tümcenin tadını tek tek duyuyor, gözlerinin önüne, canlı mı canlı, mahallenin bahçelerinin çimenleri, dut, kayısı, elma, kiraz ağaçları serilirken memleketin sözcükleri tüm bedenine bahçelerin kokusuyla birlikte yayılıyor, mutluluktan haykıracak gibi oluyordu.

Haykırmadı, ama birden, "Gaggubak, gaggubak, gaggubak, gaggubak!" diye yinelemeye başladı, önce içinden, ağzında dilini hiç oynatmadan, sonra ancak kendisinin işitebileceği bir biçimde, sonra gittikçe daha yüksek bir sesle. Arkasından, bayağı yüksek bir sesle, "Gavagda, gavagda, gavagda!" dedi. Dudağını buruşturdu. "Gavagda, gavagda diye Kerbela'da Yezitlere, Hazreti Hüseyin efendimizin yerini o göstermiş derler. Bunun için o gün bu gün ayakları, gagaları kırmızı derler. Bana sorarsan, aslı yok. O cücükleri görseydin, sen de bilirdin. Keklikler öyle şey yapmaz, bizim Gaymagham

bile yapmaz, kekliklere uğursuz diyenin dili kesilsin," dedi soluk soluğa, sonra derin derin içini çekti, "insanlar gösterdi Hüseyin efendimizin yerini, ben bunu bilirim, bunu söylerim," diye ekledi. Hüseyin efendimizin ölümünün acısıyla gözleri yaşlarla doldu, hıçkırdı hıçkıracaktı. Hıçkırığı atlatmak için dikiz aynasından Sultan'a baktı.

Tüyleri diken diken oldu birden, hızla giden bir arabada değil de başka yerde olması durumunda çok uzaklardan duyulabilecek bir çığlık kopardı: Şimdi derin bir uykuya dalmış olan Sultan'ı değil de öteki Kumru'yu, ölmüş Kumru'yu görüyordu gene. Tüm bedeni, özellikle de elleri titremeye başladı, bir an direksiyonu bırakacak gibi oldu. İçgüdüyle direndi. "Bacım, güzel bacım, beni bağışla," diye mırıldandı. "Dolap dedim, televizyon dedim, araba dedim, mala taptım, unuttum seni, bağışla." Öteki Kumru önündeydi şimdi, önünde, ta ileride, gözleri hafiften aralık, dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme. Belki de aralarındaki kopukluğa bir son vermek istiyordu. Ne olursa olsun, o anda Kumru'nun tüm varlığı ona doğru uzanmak, ona ulaşmak istiyordu. Arabayı hızlandırdı, beşinci vitese geçti, ancak aradaki uzaklık hiç değişmezken öteki Kumru o hızlandıkça soluklaşıyor, gittikçe küçülüyordu. Sonra tümden siliniverdi ya da arka koltuktaki bedende gizlendi.

Kumru bir süre daha aynı hızla gitti ama kollarında, bacaklarında, tüm bedeninde bir korkunç bitkinlik başlamıştı, önce dördüncü, sonra üçüncü vitese geçti, sonra bir dönemeçte yön değiştirdi, ellerinin titremesi hep sürmekle birlikte, çok rahat gidiyordu. Ama şimdi çok karanlık ve çok bozuk bir yoldaydı, arabanın ışıkları dışında tek ışık görünmüyordu ortalıkta. Gene de geri dönmeyi düşünmedi. Birden Meryem ebeyi, Sağır'ın Süleyman'ı, muhtar Mevlüt'ü eve dönmek gerekçesiyle bıraktığını anımsadı, Pehlivan'ın yemek masasının üstünde duran tabutu, parmağının ucuyla dokundun mu saniyesinde tüm varlığını donduran çıplak bedeni, tabutun önünde hiçbir şey söylemeden, asker gibi dikilen Hakan, gözlerinin önüne geldi. Gözucuyla Sultan'a baktı, hiç kımıldamadan, neredeyse soluk bile almadan uyuyordu, tıpkı öteki Kumru gibi. "Dönmeli, geç oldu, dönmeli artık!" dedi kendi kendine. "Ama nasıl dönülür ki? Muhittin olacaktı ki! Muhittin, Kumru bacıma bile götürürdü belki beni!" Birilerini bulup sorabilirdi, bir kapı çalıp yardım isteyebilirdi. Ama yolu sormak, yardım istemek de evi tek başına bulmak kadar zor görünüyordu. Şu anda

herhangi bir insanla, hatta Sultan’la konuşmak bile zor geliyordu. Ayrıca, ne bir insan ne bir ışık vardı ortalıkta.

Birden, solda bir sokak gördü, oraya doğru çevirdi arabanın burnunu. Burada, iki yanda kimi bitmiş, kimi bitmemiş, kimi sıvalı, kimi sıvasız evler sıralanmaktaydı, birkaç pencerede ışık vardı ama yol çok daha bozuktu, her saniye hoplatıyordu arabayı, hem de çok dar bir sokaktı. “Yoksa memlekete mi geldik?” dedi içinden. Bir an gökyüzüne dikti gözlerini. Gökyüzü yıldıza kesmişti sanki. Arabayı durdurdu, uzun uzun süzdü çevreni. “Çakıldak gibi,” dedi. “İşte benimki, şu hepsinin en parlağı, ta orada, eski yerinde, yoksa geldik mi?” İki yanındaki evlere baktı, “Yok, gelmedik,” diye söylendi. “Gelmedik, iyi biliyorum.” Biliyordu, memleketin çok uzaklarındaydı; belki de bu yüzden, bu dar sokak bunca yıldıza karşın bunaltıyordu onu, belki sokak da değil, kendi derisi bunaltıyordu, cendere gibi sıkıyordu tüm varlığını, hem de sıkmaya gırtlağından başlıyordu. Gözleri, bir yardım arar gibi, bir kez daha dikiz aynasına gitti. Arka koltukta, öteki Kumru, Sultan’ın görünüşü altında, bir zamanlar bir kez daha söyletmek için her yolu deneyip de bir türlü söyletemediği türküyü söylemeye başlamıştı:

Buradan gedek,
Ürgüp’e göçek,
Nenni de Feride’m nenni!

Var gücüyle gaza bastı.

Sultan’ın yaşında, belki de onunla aynı günde, aynı saatte doğmuş bir kızın uykusu kaçmıştı, karanlıkta fazla bir şey görmese de dere yatağının yukarılarındaki tek katlı gecekondunun penceresinden dışarıya bakmakta dayatıyordu. Birden ortalığın ışığa kestiğini, gökkuşağı gibi renk renk, ama çok daha parlak bir nesnenin korkunç bir hızla gökten dereye doğru indiğini ve ışıklarının büyük bir gümbürtü içinde sönüverdiğini gördü ama kötü bir şey getirmedi usuna, “Cemre,” diye söylendi, “ikinci cemre suya düştü.”